

ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණය (IRM): ශ්‍රී ලංකා ප්‍රගති වාර්තාව 2016–2018

අනෙක් ද සිල්වා , ස්වාධීන පර්යේෂක

අන්තර්ගතය

I. හැඳින්වීම	11
II. සන්දර්භය	12
III. නායකත්වය සහ බහුවිධ-සම්පන්දායක ක්‍රියාවලිය (Leadership and Multi-stakeholder Process)	17
IV. බැඳීම (Commitments)	28
තේමාව 1 : සෞඛ්‍යය (HEALTH)	31
1. නිදන්ගත වකුගඩු රෝග මර්දනය සඳහා මහජන සහභාගිත්වය (Public Access to Combat Chronic Kidney Disease)	31
2. ආරක්ෂිත සහ මිල දැරිය හැකි ඖෂධ (Safe and Affordable Medicines)	38
3. ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධනය (National Health Performance)	45
තේමාව 2: අධ්‍යාපනය (EDUCATION)	51
4. ගුරු බඳවාගැනීමේ පාරදෘශ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය (Transparent Teacher Recruitment Policy)	51
තේමාව 3: තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය (INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY)	56
5. රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථානය (Government Information Centre)	56
6. විවෘත දත්ත ප්‍රවර්ධනය කිරීම (Promote Open Data)	64
තේමාව 4: පරිසරය (ENVIRONMENT)	70
7. ජාතික පාරිසරික පනතේ සංශෝධන (National Environmental Act Amendments)	70
8. වෙරළ සංරක්ෂණ සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ පනත සංශෝධන (Coast Conservation and Coastal Resources Management Act Amendments)	76
9. වනසත්ව සහ වෘක්ෂලතා ආඥා පනත සහ වයඹ පළාත් පරිසර ප්‍රඥප්තිය සංශෝධන (Fauna and Flora Protection Ordinance and North Western Province Environmental Statute Amendments)	82
තේමාව 5: පළාත් පාලනය	87
10. පළාත් පාලන ආයතන සඳහා වන ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලිය (Procurement System for Local Authorities)	87
11. පළාත් පාලන ආයතන ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලිය ක්‍රියාවට නැංවීම සහ අධීක්ෂණය (Implementation and Monitoring of Local Authority Procurement System)	93
තේමාව 6: කාන්තාව (WOMEN)	97
12. පුද්ගල නීති සංශෝධනය (Personal Law Reforms)	97
13. රජයේ ඉඩම් බෙදාහැරීමේදී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාවය (Gender Equality in State Land Distribution)	104
14. සේවා නියුක්තියේදී වෙනස්කොට නොසැලකීම (Non-Discrimination in Employment)	110
තේමාව 7: දේශපාලනයේදී කාන්තාව (WOMEN IN POLITICAL GOVERNANCE)	114
15. ප්‍රාදේශීය මට්ටමේදී කාන්තාවන්ගේ දේශපාලන සහභාගිත්වය (Women’s Political Participation at the Local Level)	114
තේමාව 8: දූෂණය (CORRUPTION)	122

16. දුෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල සඳහා මහජන සහභාගිත්වය (Public Participation in Anti-Corruption Framework)	122
17. UNCAC බැඳීම් සහ ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවට නැංවීම (Implementation of UNCAC Obligations and Constitutional Ref)	129
18. දුෂණ මර්දන ආයතන අතර සම්බන්ධීකරණය (Coordination among Anti-Corruption Agencies)	134
19. දුෂණය සහ මුදල් විශුද්ධීකරණය (Corruption and Money Laundering)	138
20. දේශපාලන ව්‍යාපාරයන්හි මූල්‍යමය නියාමනය (Regulation of Political Campaign Financing)	143
21. අයවැය වාර්තා ප්‍රචාරණය කිරීම (Disseminate Asset Declarations)	147
තේමාව 9: තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය (RIGHT TO INFORMATION – RTI)	151
★ 22. RTI පනත සම්මත කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම (Enactment and Implementation of the RTI Act)	151
23. ක්‍රියාකාරී අනාවරණය කිරීම (Proactive Disclosure)	167
V. පොදු නිර්දේශ (General Recommendations)	171
VI. ක්‍රමවේදය සහ මූලාශ්‍රයන් (Methodology and Sources)	180
VII. යෝග්‍යතාව සඳහා වන අවශ්‍යතා ඇමුණුම (Eligibility Requirements Annex)	185

විධායක සාරාංශය : ශ්‍රී ලංකාව (Executive Summary: Sri Lanka)

පළමු වසර වාර්තාව (Year 1 Report)

ක්‍රියාකාරී සැලසුම : 2016–2018

සමාලෝචක කාලසීමාව : 2016–2017

IRM වාර්තාව ප්‍රකාශන වර්ෂය: 2018

මෙය සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රය සහ දූෂණය මෙන්ම තොරතුරු දැනගැනීමට ඇති අයිතිය දක්වා පුළුල් ක්ෂේත්‍රයක විහිදුණු ගැටලු ආමන්ත්‍රණය කරන ලද ශ්‍රී ලංකාවේ පළමු ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුමයි. රජය විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත සම්මත කරගන්නා අවස්ථාවේදී බොහොමයක් බැඳීම් නිසි ලෙස ක්‍රියාත්මක නොවන තත්ත්වයක් දැකගැනීමට හැකි විය. ඉදිරියට යාමේදී, රජය විසින් සිදු කළ යුත්තේ ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාවට නැංවීම සිදු කරන අතරතුර උචිත සහ පහසු සම්පත්දායකයන් වෙත වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීමයි. මෙහිදී, දක්වා ඇති බැඳීම් පිළිවෙලින් සමාජ කිරීම තුළින් වැඩි බැඳීම් ප්‍රමාණයක් ක්‍රියාවට නැංවීම සහතික කරගැනීමට හැකියාව පවතී.

ඉස්මතු කිරීම් (HIGHLIGHTS)

බැඳීම	දළ විශ්ලේෂණය	සැලසුම්සහගත ද ?*
22. තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත පැනවීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම	පනත ක්‍රියාත්මක කිරීම ඉතා වැදගත් කාර්ය සාධන ඉලක්කයකි. පනත මගින් පුරවැසියන්ට තොරතුරු ලබාගැනීමට ඇති අයිතිය සහතික කරන ක්‍රියාකාරී බැඳීමක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වූ රාමුවක් සැපයීමට රාජ්‍යයට විභවය ලබා දෙනු ලබයි.	ඔව්
16. ප්‍රතිදූෂණ ක්‍රියාකාරී රාමුව සඳහා මහජන සහභාගිත්වය	මෙම බැඳීම හඳුනාගන්නා පරිදි වර්තමානයේදී දූෂණය සහ අල්ලස් ගැනීම සම්බන්ධව සටන් කිරීමට ශ්‍රී ලංකාව තුළ පැහැදිලි සැකිල්ලක් නොමැති බවයි. එම නොමැතිවීම නිසා බොහෝවිට තත්කාර්ය සහ නොගැලපෙන ක්‍රියාමාර්ගයන් ගැනීම සඳහා හේතු වී ඇත.	නැත
21. වත්කම් ප්‍රකාශන ප්‍රකාශයට පත් කිරීම	මෙම බැඳීම මගින් සාමාන්‍ය මහජනතාවට වත්කම් ප්‍රකාශනවලට පිවිසීමේ පහසුකම ලබාදීම සඳහා වත්කම් සහ වගකීම් ප්‍රකාශයට පත් කිරීමේ නීතිය පනවා ක්‍රියාත්මක කිරීමටත් කඩිනම් කිරීමටත් යෝජනා කරයි.	නැත

* IRM මගින් බැඳීම විශේෂ සහ අදාළ බවට ඇගයුම් කරන ලද අතර පරිණාමික විභවයක් සහිත බලපෑමක් ඇති බවට හඳුනාගන්නා ලදී.

ක්‍රියාවලිය (PROCESS)

රජය සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන් සමඟ සහයෝගීව කටයුතු කිරීම මගින් මහජනතාවගේ කැමැත්ත පරිදි තෝමාන්විත වපසරින් තීරණය කිරීමට ශ්‍රී ලංකාව පුරා මහජන අදහස් ලබාගැනීමේ මාලාවක් පැවැත්වීමට හැකි විය. එනමුත් සැලසුම ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී පැවති බහුවිධ-සම්පත්දායක හමුවීම් සහ රැස්වීම් අවිධිමත් විය. ඊට අමතරව, තෝරාගත් රජයේ සහ සිවිල් සමාජ නියෝජිතයන් පමණක් තොරතුරු ලබාගැනීමේදී සහභාගී වූහ.

සහභාගී වූයේ කවුරුන් ද ? (Who was involved?)

සිවිල් සමාජය	“ආණ්ඩුකරණය” ට ඔබ්බෙන් සිවිල් සමාජයේ සහභාගීත්වය			
	වැඩි වශයෙන් “ආණ්ඩුකරණය” සඳහා සිවිල් සමාජයේ සහභාගීත්වය			✓
	සිවිල් සමාජයේ සහභාගීත්වය අඩු/ නොමැති			
		ආණ්ඩුකරණය සඳහා පවු/ අඩු වශයෙන් තොරතුරු ලබාගැනීම	මූලිකව අනෙකුත් නියෝජනයන්ට ඉඩ සලසන නියෝජනයන්	රේඛීය අමාත්‍යාංශයන්ගේ සහ නියෝජිතයන්ගේ සුවිශේෂී දායකත්වයන්
	රජය			

විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය (MFA) විසින් උපකල්පනය කරන ලද්දේ නායකත්වය සඳහා මූලික වගකීම වනුයේ OGP සඳහා මුලපිරීම බවයි. විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය (MFA) විසින් රජයේ අමාත්‍යාංශ, ආයතන, දෙපාර්තමේන්තු සහ ස්වාධීන කොමිෂන් සභා තෝරාගත් තෝමාන්විත ක්‍ෂේත්‍රයන්හි තොරතුරු ලබාගැනීමේ කාර්යයේ නිරත කරන ලදී. උප ජාතික තලයේ රජයේ මැදිහත්වීම බොහෝදුරට බැඳීම් ක්‍රියාවට නැංවීම හා අදාළව පැවතිණි. විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය (MFA) සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්හි සහභාගීත්වය සහ ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයේ දායකත්වය සම්බන්ධීකරණය කිරීමේ වගකීම අභිනියෝජනය කරන ලදී.

සම්පත්දායකයන්ගේ යෙදවුම් මට්ටම (Level of Input by Stakeholders)

යෙදවුම් මට්ටම	විකාශනය අතරතුරදී
සහයෝගය : නැවත නැවත සිදු වූ සංවාදයන් සහ න්‍යාය පත්‍රය සකස් කිරීම සඳහා වූ මහජන සහාය.	✓
සම්බන්ධවීම: බැඳීම් සලකා බැලීම සම්බන්ධව ප්‍රතිචාර ලබාදීමට මහජනතාවට හැකියාව පැවතීම.	
තොරතුරු විමසීම : මහජනතාවට තම අදහස් දැක්වීමට අවස්ථාව ලබාදීම.	
දැනුම්දීම: රජය විසින් ක්‍රියාකාරී සැලසුම පිළිබඳව මහජනතාවට තොරතුරු ලබාදෙන ලදී.	
තොරතුරු විමසීමක් නැත	

OGP සහතිර්මාණ අවශ්‍යතා (OGP Co-creation Requirements)

කාලරාමු ක්‍රියාවලිය සහ උපයෝජ්‍යතාවය කාලරාමුව සහ තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා වන මාර්ගගත ක්‍රමවේදයේ උපයෝජ්‍යතාවය	නැත
ඉදිරි දැනුම්දීම තොරතුරු ලබාගැනීම සම්බන්ධ ඉදිරි දැනුම්දීම	ඔව්
දැනුවත්කිරීම රජය විසින් මහජන දැනුවත්කිරීමේ වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කරන ලදී.	නැත
බහුවිධ මාධ්‍යයන් මාර්ගගත සහ පෞද්ගලික තොරතුරු ලබාගැනීම් සිදු කරන ලදී.	නැත
ලේඛණකරණය සහ ප්‍රතිචාරය රජය විසින් ප්‍රතිචාරයන් පිළිබඳ සංක්ෂේපයක් සපයන ලද්දේ ද?	නැත

<p>ඒකාකාර බහුසම්පත්දායක හමු</p> <p>සම්පත්දායක හමු පවතිනවාද සහ එම හමු ක්‍රමික හමුවීම් සිදු කරනවාද?</p>	නැත
<p>රජයේ සේවයට ඇතුළු වාර්තාව</p> <p>සේවයට ඇතුළු වාර්තාවක් ප්‍රකාශනය කරන ලද්දේ ද?</p>	නැත
එකතුව	1 සිට 7

<p>OGP ක්‍රියාවලිය සඳහා අභිතකර ලෙස ක්‍රියා කිරීම</p> <p>යම් රටක් විසින් පහත දැක්වෙන අවස්ථාවක් හෝ කිහිපයක් ඇති වුවහොත් ඒ සම්බන්ධව ප්‍රතිපක්ෂ ලෙස ක්‍රියා කිරීම සිදු කළ යුතු වේ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම මාර්ගගතව හෝ මාර්ගඅපගත ක්‍රියාවලියක් ලෙස පුරවැසියන් සහ සිවිල් සමාජය සමඟ සම්බන්ධව වර්ධනය නොවුවහොත් • රජය විසින් ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණයේ (IRM) පර්යේෂකයන් සමඟ අදාළ රටේ පළමු වසර සහ දෙවන වසර වාර්තා සම්බන්ධව එක්ව කටයුතු කිරීමට අසමත් වෙයි. • ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණ (IRM) වාර්තාව මගින් අදාළ රටේ ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ සඳහන් දෑ ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධව කිසිදු ප්‍රගතියක් නොදක්වන බව සහතික කරයි. 	නැත
--	-----

බැඳීම් ඉටුකිරීම

සමස්තයක් ලෙස, බැඳීම් ක්‍රියාත්මක කිරීම සීමාසහිත මට්ටමක පවතී. ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ මූලික තේමාවක් වූයේ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත සම්මත කරගැනීමයි. ඒ අනුව තේමාව යටතේ ක්‍රියාත්මක කරන ලද එකම බැඳීම වනුයේ තේමා අංක 22, තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත සම්මත කරගැනීමයි.

වර්තමාන ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාත්මක කිරීම (Current Action Plan Implementation)

2016–2018 ක්‍රියාකාරී සැලසුම	
සම්පූර්ණ කරන ලද බැඳීම් (පළමු වසර)	23 න් 0 (0%)
OGP සාමාන්‍ය ගෝලීය සමාජීය අගය (පළමු වසර)	18%

විභවයන්ගේ බලපෑම (Potential Impact)

2016–2018 ක්‍රියාකාරී සැලසුම	
පරිණාමිත බැඳීම්	23 න් 1 (4%)
පරිණාමිත බැඳීම් සඳහා වූ OGP සාමාන්‍යය	16%

ක්‍රියාත්මක කරන ලද බැඳීම් (Starred Commitments)

2016–2018 ක්‍රියාකාරී සැලසුම	
ක්‍රියාත්මක කරන ලද බැඳීම් * (පළමු වසර)	23 න් 1 (4%)
ක්‍රියාත්මක කරන ලද බැඳීම්වල ඉහළම අගය (OGP ක්‍රියාකාරී සැලසුම් සියල්ල)	5

* බැඳීම සුවිශේෂී වන අතර, පැහැදිලිව ලිඛිත OGP අගයන් සඳහා අදාළ වේ. එමෙන්ම පරිණාමිත විභව බලපෑමක් ද සහිත වන අතර සැලකිය යුතු ලෙස හෝ සම්පූර්ණයෙන්ම ක්‍රියාත්මක වී තිබිය යුතුය.

නිර්දේශ (RECOMMENDATIONS)

1. අයිතිය : OGP මුල්පිරීම සම්බන්ධ වැඩි ස්වෘමත්වයක් ඇති කිරීම සඳහා ක්‍රියාකාරකම් සිදු කිරීම. රට OGP ක්‍රියාවලිය සඳහා සම්බන්ධ වීමේ සහ විවෘත ආණ්ඩුවක පවතින වටිනාකම්හි පවතින සුවිශේෂීත්වය සහ වැදගත්කම ගවේෂණාත්මක සහ වැඩි වශයෙන් සම්පස්ථ වන ආකාරයේ මහජන දැනුවත් කිරීමේ කඳවුරු පැවැත්වීම.
2. ක්‍රියාවලිය සැකසීම : OGP ක්‍රියාවලිය තුළ සම්පූර්ණ සහ අර්ථවත් සහභාගිත්වයක් ඇති කිරීම සඳහා පහසුකම් සැලසීම. ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාවට නැංවීමේදී OGP ක්‍රියාවලියේ සියලුම මූලික පියවරයන් සම්පූර්ණ කිරීම. ශ්‍රී ලංකාව විසින් සහභාගිත්වය නම් අංගය තුළ “තොරතුරු විමසීම” නම් පියවරෙන් ඔබ්බට ගොස් අවම වශයෙන් “සහයෝගීව ක්‍රියා කිරීම” ඇති කරගැනීම සඳහා ඉලක්ක කරගත යුතුය.
3. පාරදෘශ්‍යභාවය සහ සහභාගිත්ව විගණනය : විගණන ක්‍රියාවලිය තුළ පාරදෘශ්‍යභාවය සහ මහජන සහභාගිත්වය වර්ධනය කිරීම. ජාතික හෝ උපජාතික මට්ටමේ අයවැය ලේඛනයන් ක්‍රියාවට නැංවීමේදී සාමාන්‍ය මහජනතාවට අදාළ රජයේ නියෝජිතයා සමඟ අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතා පැවැත්විය හැකි ආකාරයේ සහභාගිත්ව යාන්ත්‍රණයන් හඳුන්වාදීම. මිනුම් සඳහා සහභාගිත්ව අයවැය ලේඛනයන් සහ සමාජයීය විගණනයන් ඇතුළත් විය හැකිය.
4. දේශීය වගවීම : පළාත් පාලනය තුළින් මහජන වගවීම ශක්තිමත් කිරීම. පළාත් පාලන ආයතනයන්ගේ වියදම් සහ ප්‍රසම්පාදනයන්ගේ ස්වාධීන සහ මහජන විගණනයන් විධිමත් ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කිරීම.
5. දූෂණ විරෝධී බලාත්මක කිරීම : දූෂණ විරෝධී උත්සාහයන්හි මහජන වගවීම හඳුන්වාදීම. ආණ්ඩුව පවත්වාගෙන යාමට සහ දූෂණය මැඩලීම සඳහා රාජ්‍ය වගවීම සනාථ කරන සුවිශේෂී නියෝග හඳුන්වාදීම. සබැඳි මුල් පිරීම් සඳහා මහජන මුහුණපෑම් මුහුණුවරක් ලබාදීම. ආණ්ඩුව සිය ක්‍රියාවන් සහ/ හෝ ක්‍රියාව යුක්තිසුක්ක කිරීම සඳහා මහජන ප්‍රතිචාර ඉල්ලා සිටීම.

බැඳීම් දළ විශ්ලේෂණය (COMMITMENTS OVERVIEW)

බැඳීම් තේමාව	සැලසුම් සහගත ද? (පළමු වසර)*	ක්‍රියාත්මක වීම (පළමු වසර)	දළ විශ්ලේෂණය
තේමාව 1 : සෞඛ්‍යය			
1. නිදන්ගත වකුගඩු රෝග (CKD) වලට එරෙහිව සටන් කිරීම සඳහා මහජන ප්‍රවේශය	නැත	නැත	නිදන්ගත වකුගඩු රෝග (CKD) නිවාරණය කිරීමේ උපායමාර්ගික සැලසුම කෙටුම්පත් කිරීම සඳහා සෞඛ්‍යය, පෝෂණය සහ දේශීය වෛද්‍ය අමාත්‍යාංශය (සෞඛ්‍යය අමාත්‍යාංශය) මේ දක්වා බහු සම්පත්දායක හමු ස්ථාපනය කර නොමැත. වකුගඩු රෝග නිවාරණය සඳහා ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට අවශ්‍ය තොරතුරු ප්‍රකාශනය කිරීම සඳහා අමාත්‍යාංශය පියවර ගෙන ඇත. කෙසේ වෙතත්, ප්‍රතිවාර යාන්ත්‍රණ සංස්ථාපිතකරණය ආරම්භ කළ යුතුව ඇත.
2. ආරක්ෂිත සහ දැරිය හැකි ඖෂධ	නැත	නැත	මෙම බැඳීමේ අරමුණ වනුයේ තත්ත්වයෙන් උසස් අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල උපයෝජ්‍යතාවය සහ දැරිය හැකි භාවය වර්ධනය කිරීමයි. කෙසේවෙතත්, මෙහිදී දැකගත හැකි වූයේ ඖෂධවල තත්ත්වය පිළිබඳව සැලකිල්ලක් නොදක්වන බවයි. එය මහජනතාවට ඖෂධ භාවිත කිරීමට ඇති ප්‍රධාන බාධාව ලෙස හඳුනාගත හැකිය.
3. ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්ය සාධන සැකිල්ල	නැත	නැත	සෞඛ්‍යය අමාත්‍යාංශය විසින් ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්ය දර්ශන සැලසුම අවසාන වශයෙන් තහවුරු කළ යුතුව ඇත. මෙම සැලසුම මගින් සෞඛ්‍යාරක්ෂාව පිළිබඳ තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා මහජන ප්‍රවේශය වැඩි වර්ධනය කරනු ඇත. මෙහිදී සබැඳි වැදගත් සංධිස්ථාන වන, මහජන උපදේශන හමු ආදිය මේ හේතුවෙන් තවදුරටත් ප්‍රමාදයට ලක්වී ඇත.
තේමාව 2: අධ්‍යාපනය			
4. ගුරු බඳවා ගැනීමේ පාරදායී ප්‍රතිපත්තිය	නැත	නැත	මෙම බැඳීම ඉලක්ක කරනුයේ ගුරුවරුන් බඳවා ගැනීම, පත් කිරීම, උසස් කිරීම සහ මාරු කිරීම සම්බන්ධ පාරදායීභාවය වැඩි කිරීමයි. මෙම ක්‍රියාමාර්ග මගින් තාවකාලික ගුරු පත්කිරීම් අවම කරනු ඇත. මෙහිදී ක්‍රියාත්මක වීම සීමා සහිත තත්ත්වයක පවතී.
තේමාව 3: තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය			
5. රාජ්‍ය තොරතුරු මධ්‍යස්ථානය	නැත	නැත	මෙම බැඳීම මගින් සේවාවන් වැඩි දියුණු කිරීම සහ මහජනතාවට රජයේ සේවාවන් පිළිබඳව තොරතුරු සැපයීම සඳහා වෙබ් මාධ්‍යයන් මගින් මහජන දැනුවත්වීම් සිදු කිරීම. මෙහිදී බොහෝ ක්‍රියාමාර්ග e-ආණ්ඩු කෙන්ද්‍රකරණය කරන ලද ඒවා වන අතර OGP අගයන් පිළිබඳව සැලකිලිමත් වී

			නැත.
6. විවෘත දත්ත ප්‍රවර්ධනය	නැත	නැත	මෙම බැඳීම වඩාත් අපේක්ෂා සහිත බැඳීමකි. මෙමගින් විවෘත දත්ත වෙබ් ද්වාර වල පවතින මුල් පිරිමි පරිමාණය වැඩි කිරීම සහ දියුණු කිරීම අත්වේෂණය කරයි. තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත පිළිබඳ හැඳින්වීම හරහා මෙම බැඳීම ක්‍රියාත්මක වීම අතරතුර ප්‍රවේශ විය හැකි දත්ත කට්ටල ගණන සංඛ්‍යාත්මකව වැඩි වීමක් සිදු විය හැකිය.
තේමාව 4: පරිසරය			
7. ජාතික පරිසර පනත සංශෝධන	නැත	නැත	බැඳීම අරමුණු කරනුයේ පාරිසරික තීරණ ගැනීමේදී මහජන සහභාගිත්වය, විනිවිද භාවය සහ රාජ්‍ය වගවීම සහතික කිරීමයි. ක්‍රියාත්මක කරන අමාත්‍යාංශයන්ට අදාළ වන විශාල ප්‍රමාණයක අනෙකුත් සංශෝධනයන් ද සමගාමීව සිදු කළ යුතු වීම නිසා ක්‍රියාත්මක වීම ප්‍රමාදයට ලක් වී ඇත.
8. වෙරළ සංරක්ෂණය සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ පනත (CCRMA) සංශෝධන	නැත	නැත	බැඳීම් අංක 7ට සමානව, මෙම බැඳීම අරමුණු කරනුයේ CCCRMA යටතේ වෙරළ සංරක්ෂණ ව්‍යාපෘතීන්හි දී ප්‍රාරම්භක පාරිසරික තක්සේරුව (IEEs) සිදු කිරීම සඳහා මහජනතාවට ඇති අයිතිය හඳුන්වා දීමයි. රජයේ වගවීමට අදාළ යෝජිත බැඳීම් විශේෂිත ලෙස විභව්‍ය බලපෑම වැඩි කිරීම සිදු කරයි.
9. වනසත්ත්ව සහ වෘක්ෂලතා ආඥා පනත (FFPO) සහ වයඹ පළාත් පරිසර ප්‍රඥප්තිය (NWPES) සංශෝධන	නැත	නැත	FFPO සහ NWPES මේ වන විටත් IEE සහ පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරු ක්‍රියාවලියේදී මහජන අදහස් දැක්වීම තුළ මහජන සහභාගිත්වය ඇති කරයි. මෙම බැඳීම අරමුණු කරනුයේ තනිකරම රජයේ වගවීම පිළිබඳව අදාළ වන ප්‍රතිපාදන හඳුන්වා දීමයි. සංශෝධනයන්ගේ අන්තර්ගතය අවසානාත්මක වන තෙක්, රජයේ වගවීම සම්බන්ධව අදාළ වන සම්පූර්ණ ක්‍රියාවලිය අපැහැදිලි තත්ත්වයක පවතී.
තේමාව 4: පළාත් පාලනය			
10. පළාත් පාලන ආයතන සඳහා ප්‍රසම්පාදන පද්ධතිය	නැත	නැත	මෙම බැඳීම අරමුණු කරනුයේ පාරදායක ප්‍රසම්පාදන පද්ධතියක් ඇති කිරීම සඳහා පළමු පියවර ලෙස ප්‍රසම්පාදන මාර්ග සුවක සකස් කර ප්‍රකාශයට පත් කිරීමයි. මෙහි බලපෑම කුඩා මට්ටමක වන්නේ, මෙම මාර්ග සුවක බන්ධනීය හෝ බලාත්මක කළ හැකි ආකාරයේ ව්‍යවස්ථාවක් නොවන නිසාය.
11. පළාත් පාලන ආයතන ප්‍රසම්පාදන	නැත	නැත	මෙම බැඳීම මගින් අරමුණු කරනුයේ පාරදායක ප්‍රසම්පාදන පද්ධතිය පරිපූරණය කරමින් සහ ශක්තිමත් කරමින් අධීක්ෂණය කළ හැකි තත්ත්වයකට පත් කිරීමයි. අදාළ

පද්ධතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ පාලනය කිරීම			ප්‍රතිකර්ම යාන්ත්‍රණය මගින් මෙහි බලපෑම අවමකරණයකට ලක් කරයි. බැඳීම් අංක 10හි දක්වන ආකාරයට ප්‍රසම්පාදන මාර්ග සුවක සැලසුමේ හැඳින්වීම සහ ප්‍රකාශනය ක්‍රියාත්මකවීම අවිනිශ්චිතය.
තේමාව 6: කාන්තාව			
12. පුද්ගලික නීති ප්‍රතිසංස්කරණය	නැත	නැත	බැඳීම් ක්‍රියාවන් අරමුණු කරනුයේ කාන්තාවන්ට වෙනස්කොට සලකන පුද්ගලික නීති සංශෝධනය කිරීම හෝ ඉවත් කිරීමයි. කෙසේවෙතත්, මෙම බැඳීම පුරණය කිරීම සීමාසහිත වනුයේ සම්පත්දායකයන් අතර ඔවුන්ගේ ලැදිකම් සට්ටනයකට ලක්වීම හේතුවෙනි.
13. රජයේ ඉඩම් බෙදාහැරීමේදී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාව	නැත	නැත	මෙම බැඳීම අරමුණු කරනුයේ ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ ආඥා පනතට (LDO) සංශෝධනයක් ඇති කිරීමයි. සංශෝධනය මගින් රජයේ ඉඩම් බෙදීම සම්බන්ධව කාන්තාවට සමාන අවස්ථාවන් සහතික කරනු ඇත. සම්පත්දායකයන් විසින් ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ ආඥා පනත සංශෝධනය කිරීමට ක්‍රියාත්මක වන ලද්දේ ඉඩමක් විවාහක යුවලකට බෙදා දීමේදී කලත්‍රයන් දෙදෙනාටම හවුල් සම-හිමිකාරිත්වය ලබාදීම සහතික කිරීම සඳහා ය.
14. රැකියාවේදී වෙනස් කොට නොසැලකීම	නැත	නැත	12 සහ 13 බැඳීම් අනුව, මෙම බැඳීම සමන්විත වන්නේ කාන්තාවන්ට එරෙහි සියලු ආකාරයේ වෙනස්කොට සැලකීම් තුරන් කිරීමේ සම්මුතියේ කමිටු වාර්තාවේ නිර්දේශයන් ආශ්‍රය කරගෙනය. යෝජනාවන් අරමුණු කරන්නේ නිල මට්ටමේ හා නිල නොවන මට්ටමේ රැකියා නියුක්තියේ දී කාන්තාවන්ට සිදුවන වෙනස් කොට සැලකීම තුරන් කිරීමයි. රජය විසින් යෝජනාවන් ආමන්ත්‍රණය කිරීමේදී පවතින අඩු සැලකිලිමත්භාවය, බැඳීම් විභවය බලපෑම අවම තත්වයකට පත් කරයි.
තේමාව 7: දේශපාලන ආණ්ඩුකරණයෙහි කාන්තාවගේ දායකත්වය			
15. ප්‍රාදේශීය මට්ටමේදී කාන්තාවගේ දේශපාලන සහභාගිත්වය	නැත	නැත	මූලික අරමුණ වනුයේ ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ මැතිවරණයන්හි නාමයෝජනා ලබාදීම මගින් පුහුණුව ලත්, සුදුසුකම් සහිත කාන්තාවන්ගේ දේශපාලන සහභාගිත්වය ශක්තිමත් කරලීමයි. ක්‍රියාකාරිත්වය මගින් අරමුණු සපුරාගැනීම කළ හැකිව තිබුණද, බැඳීම් ඉටුවීම සීමා සහිත මට්ටමක පැවතිණි.
තේමාව 8: දුෂණය			
16. ප්‍රති දුෂණ වැඩපිළිවෙල සඳහා මහජන සහභාගිත්වය	නැත	නැත	අන්තර් ආයතනික ප්‍රතිදුෂණ කවුන්සිලය පිහිටුවීම මගින් ශක්තිමත් ප්‍රතිදුෂණ ක්‍රියාකාරී සැලසුමක් ඇති කිරීම තුළ අදාළ යාන්ත්‍රණයට සහභාගි වීමට සිවිල් සමාජයට සැලකිය යුතු අවස්ථාවක් හිමි වනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, පුරණය කිරීම සීමා සහිතය. අල්ලස හෝ දුෂණය පිලිබඳ වෝදනාවන් පිලිබඳ විමර්ශනය කිරීමේ කොමිසම

			(CIABOC) මහජනතාවගේ අදහස් සහ පුද්ගලික අංශයේ අදහස් විමසීම මගින් ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ වර්ධනයන් ඇති කර ගත හැකිය.
17. එක්සත් ජාතීන්ගේ දූෂණය පිටුදැකීමේ සම්මුතියේ (UNCAC) බැඳීම් සහ ව්‍යවස්ථානුකූල ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාත්මක කිරීම.	නැත	නැත	මහජන අභිමුඛ වගවීම හඳුන්වාදීම හෝ සැලසුම් කරන ලද බහු සම්පත්දායක හමුවීම් මගින් මෙම බැඳීමේ විභවය බලපෑම වැඩිවීම සිදු කළ හැකිය. එම යාන්ත්‍රණය මගින් රටේ UNCAC බැඳීම ක්‍රියාත්මකවීම අධීක්ෂණය කළ හැකිය.
18. ප්‍රතිදූෂණ ආයතනයන් අතර සම්බන්ධීකරණය	නැත	නැත	ප්‍රතිදූෂණ ආයතනයන්ගේ බලධාරීත්වය සමාලෝචනය කිරීම සඳහා බහුසම්පත්දායක මේ වන තුරුත් පිහිටුවා නැත. මේ අනුව, ප්‍රකාශනය, ක්‍රියාත්මක කිරීම, සහ කමිටු සොයාගැනීම් අධීක්ෂණය වැනි අනෙකුත් වැදගත් අංගයන් ද මේ වන තුරුත් ආරම්භ වී නොමැත.
19. දූෂණය සහ මුදල් විශුද්ධීකරණය	නැත	නැත	මෙම බැඳීමේ මූලික අන්තර්ගතය OGP අගයන් සමඟ සෘජු අදාළත්වයක් දක්වන්නේ නොමැත. මෙම බැඳීම අරමුණු කරන්නේ, මුදල් විශුද්ධීකරණය පිළිබඳ වරද ඇතුළත් කර CIABOC හි විෂයපථය පුළුල් කිරීම සඳහා ප්‍රාරම්භක ව්‍යවස්ථාපිත පියවර ගැනීමයි. දත්ත මුදාහරින සිද්ධීන්හි දත්තවලට මහජනතාවට ප්‍රවේශය ලබාදීමට පෙර මෙම පනත ව්‍යවස්ථාපනය කිරීම සිදු කළ යුතුය.
20. දේශපාලන ව්‍යාපාරයන් සඳහා මුදල් යෙදවීම නියාමනය කිරීම	නැත	නැත	OGP අගයන් සමඟ මෙම බැඳීමේ අදාළතාව තරමක් අපැහැදිලිය. එය දේශපාලන ව්‍යාපාරයන් සඳහා මුදල් යෙදවීම පිළිබඳ අගයයන් සහ මූලාශ්‍රයන් මහජනතාවට හෙළිදරව් කරනවාද යන්න පිළිබඳව පැහැදිලිව සඳහන් කිරීමක් නොකරයි.
21. වත්කම් ප්‍රකාශන එළිදැක්වීම	නැත	නැත	මෙම බැඳීම මගින් යෝජනා කරනු ලබන්නේ වත්කම් ප්‍රකාශන එළිදැක්වීමේ නීතියට සංශෝධනයක් ඉදිරිපත් කිරීම සහ එය ක්‍රියාත්මක කිරීමයි. මෙම සංශෝධනය මගින් වර්තමානයේදී බලපවත්නා ආකාරයට වත්කම් ප්‍රකාශන මහජනතාවට හෙළිකිරීම වලකාලන ප්‍රතිපාදන ඉවත් කිරීමට ක්‍රියා කරනු ඇත. පනත තවමත් ප්‍රාරම්භක පියවරට පැමිණ නැත.

තේමාව 9: තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය			
22. තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත (RTI) සම්මත කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම	✓	✱	ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත ව්‍යවස්ථාපිත කරන ලද්දේ 2016 අගෝස්තු මාසයේදී ය. රජය විසින් නීතිය ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය යටිතල පහසුකම් ස්ථාපිත කිරීමේ දී ද ප්‍රගතියක් පෙන්නුම් කරයි. කෙසේ වෙතත්, ඒ සම්බන්ධව මූලාශ්‍ර වෙන්කිරීම සහ මහජන දැනුවත්භාවය ඇති කිරීම තවදුරටත් ක්‍රියාත්මක වේ.
23. ක්‍රියාකාරී අනාවරණය කිරීම	නැත	නැත	මෙම බැඳීම මගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ දක්වා ඇති පරිදි, ක්‍රියාකාරී අනාවරණය කිරීම සහ ලේඛනවල තොග සංඛ්‍යා ලේඛනයක් පවත්වාගෙන යාම සහතික කිරීම අරමුණු කරයි. මෙම බැඳීම සම්පූර්ණ කිරීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතට අදාළ නීතියේ බලධාරී ස්වභාවය වැදගත් වේ.

* බැඳීම ඇගයීමට ලක් කරන ලද්දේ ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණය මගින් සුවිශේෂී සහ අදාළ වන ලෙසය. එමෙන්ම මෙහි පරිණාමන විභවය බලපෑමක් සහිතය.

කතුවරයා පිළිබඳව (ABOUT THE AUTHOR)

අනෙක් ද සොයියා, ආණ්ඩුකරණය, නීතිය සහ අන්තර්ජාතික සංවර්ධනය පිළිබඳව වසර හතකට වැඩි වෘත්තීය සහ අන්තර්ජාතික අත්දැකීම් සහිත ස්වාධීන පර්යේෂකයෙකි. ඔහු ආර්ථික විශ්ලේෂණය පිළිබඳව විශේෂිත, මහජන ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳව සිංගප්පූරු ජාතික විශ්ව විද්‍යාලයේ පශ්චාත් උපාධියක් දරන අතර වොර්වික් විශ්වවිද්‍යාලයේ නීතිය පිළිබඳව උපාධිය හදාරමින් සිටී. එමෙන්ම ඔහු අන්තර්ජාතික සම්බන්ධතා පිළිබඳව පශ්චාත් උපාධි ඩිප්ලෝමාවක් ද හදාරා ඇත..

The Open Government Partnership (OGP) ඉලක්ක කරනු ලබන්නේ රාජ්‍යය විසින් පාරදායකභාවය ප්‍රවර්ධනය, පුරවැසියන් බලගැන්වීම, දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීම, සහ ආණ්ඩුකරණය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා නව තාක්ෂණයෙන් සන්නද්ධ වීම යනාදිය දැඩි බැඳීම් ලෙස ආරක්ෂා කිරීම සඳහා බලපෑම්සහගත වීමයි. OGPහි ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණය (IRM) තක්සේරු කරනු ලබන්නේ සම්පත්දායකයන් අතර සංවාදයන් ඇතිකිරීම සඳහා උත්සුක වෙමින් සහ වගවීමේ යාන්ත්‍රණය වර්ධනය කරමින් ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම්වල සංවර්ධනය සහ ක්‍රියාත්මකවීම ඇති කිරීමයි.

I. හැඳින්වීම

“විවෘත රාජ්‍ය හවුල්කාරිත්වය” හෙවත් OGP යනු ජාත්‍යන්තර බහුවිධ-සම්පත්දායක මුල්පිරීමකි. එමගින් ඉලක්ක කරනු ලබන්නේ රජයෙන් විසින් පාරදෘශ්‍යභාවය ප්‍රවර්ධනය, පුරවැසියන් බලගැන්වීම, දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීම, සහ ආණ්ඩුකරණය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා නව තාක්ෂණයෙන් සන්නද්ධ වීම යනාදිය දැඩි බැඳීම් ලෙස ආරක්ෂා කිරීම සඳහා බලපෑම්සහගත වීමයි. OGP මගින් විවෘත රාජ්‍යකරණයක් සඳහා වූ ඉලක්කය සපුරාගැනීමට දායකත්වය සපයන්නා වූ රජය, සිවිල් සමාජය සහ පුද්ගලික අංශය අතර අදහස් හුවමාරුවට හා කතිකාවතක් ගොඩනගා ගැනීමට අවශ්‍ය ජාත්‍යන්තර පසුබිමක් සපයා දෙයි.

ශ්‍රී ලංකාව ඒ සම්බන්ධයෙන් පළමුවරට විධිමත් සහභාගිත්වයක් දක්වන ලද්දේ 2015 වර්ෂයේ දී ය. එහිදී, ජනාධිපති මෛත්‍රීපාල සිරිසේන මහතා වෙනුවට පෙනී සිටිමින්, හිටපු අධිකරණ අමාත්‍ය ආචාර්ය විජයදාස රාජපක්ෂ මැතිතුමා ප්‍රකාශ කළේ, මුල්පිරීම සඳහා සහභාගිවීමට තම රට අදහස් කරන බව ය.¹

OGP සඳහා සහභාගී වීමට, රජයෙන් විසින් විවෘත රාජ්‍යකරණය වෙත ප්‍රදර්ශනාත්මක බැඳීම් සමූහයක් නියමිත (අවම) උපමානයන් පරිපූරණය වන පරිදි ඉටුකර පෙන්විය යුතුය. විෂය මූලික ලෙස එක් එක් උපමානයන් යටතේ රජයෙහි ප්‍රගතිය කෙතරම් ද යන්න තීරණය කිරීම සඳහා තෙවන පාර්ශ්වීය දර්ශකයන් යොදාගනු ලැබේ. පාරදෘශ්‍යභාවය, මහජන නියෝජිතයන්ගේ වත්කම් අනාවරණය කිරීම, පුරවැසි සහභාගිත්වය, සහ තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය ආදිය ඉහත උපමානයන් ලෙස දැක්විය හැකිය. අවශ්‍ය යෝග්‍යතා සඳහා වන වැඩිදුර අදහස් උදෙසා VII කොටස බලන්න.

සෑම OGP සාමාජික රාජ්‍යයක්ම වසර දෙකක කාලයක් තුළ දැනට පවතින තත්ත්වය වෙනස් කිරීමේ අරමුණ සහිතව දැඩි බැඳීම්සහගත භාවයකින් යුත් OGP ක්‍රියාකාරී සැලසුම් සකසනු ලබයි. දැනට පවතින උත්සාහයන් මත බැඳීම්සහගත භාවයන් ගොඩනැගිය හැකි අතර, සිදු කෙරෙමින් පවත්නා ප්‍රතිසංස්කරණ සම්පූර්ණ කිරීම සඳහා නව පියවර හඳුනාගැනීම හෝ සම්පූර්ණයෙන්ම නව ක්ෂේත්‍ර තුළ කටයුතු ඇරඹීම හෝ සිදු කළ හැකිය.

ශ්‍රී ලංකාව එහි ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම සකසනු ලැබුවේ 2016 මැයි මාසයේ සිට 2016 ඔක්තෝබර් දක්වා කාලය තුළ දී ය. ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වූ නිල කාලය 2016 ජූලි 01 දින සිට 2018 ජූනි 30 දින දක්වා දීර්ඝ කරන ලදී. මෙම පළමු වසර සඳහා වන වාර්තාව මගින් ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීමේ ක්‍රියාවලිය සහ 2016 ජූලි මාසයේ සිට 2017 ජූනි මාසය දක්වා වූ පළමු වසරේ ක්‍රියාවට නැංවීම් ආවරණය කරයි. 2015 වසර ආරම්භයේ දී, ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණය මගින් ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ දෙවසරක කාලය අවසානයේ දී ප්‍රගතිය සම්බන්ධ අවසාන තත්ත්වය පිළිබඳව වූ වාර අවසාන වාර්තාව ප්‍රකාශනය කිරීම ආරම්භ කරන ලදී. ක්‍රියාවට නැංවීමෙන් පසු පළමු වසරේ ඇතිවන ප්‍රගතිය හෝ ඕනෑම ක්‍රියාකාරකමක් වාර අවසාන වාර්තාව මගින් තක්සේරුකරණය කරනු ලැබේ. මෙම වාර්තාව ලේඛනගත වන අවස්ථාවේදී, එනම් 2017 දෙසැම්බර් මස වනවිටත්, රජය විසින් ස්වයං-තක්සේරුකරණ වාර්තාව ප්‍රකාශයට පත් කර නොතිබිණි.

OGP හි අවශ්‍යතාවන් සම්පූර්ණ කරගැනීම සඳහා, OGP හි ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණය (IRM) විසින් ශ්‍රී ලංකාවේ පළමු ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීම සහ ක්‍රියාවට නැංවීම පිළිබඳ ඇගයීමක් සිදු කරන ලද පර්යේෂක, අනොක් ද සොයිසා සමඟ සහයෝගිත්වයක් ඇති කරගන්නා ලදී. බහුවිධ-සම්පත්දායකයන්ගෙන් අදහස් ලබාගැනීම සඳහා, ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණය මගින් රජයේ ආයතනයන් හි නියෝජිතයන්, ස්වාධීන කොමිෂන් සභා, සහ සිවිල් සමාජ සංවිධාන

සමඟ මූලිකව සම්මුඛ සාකච්ඡා 25 කට අධික සංඛ්‍යාවක් පවත්වන ලදී. එමෙන්ම, තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය සම්බන්ධ OGP බැඳීම් ක්‍රියාත්මක කිරීමෙහි නියුතු රජයේ ප්‍රධාන නියෝජිතයන් සහ සිවිල් සමාජ සාමාජිකයන් සමඟ ද පර්යේෂකයා විසින් බහුවිධ-සම්පත්දායක හමු පවත්වන ලදී. සෑම සම්මුඛ සාකච්ඡාවක්ම පවත්වන ලද්දේ අගනගරය වූ කොළඹ දී ය. ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණය මගින් අනාගත බැඳීම් සැකසීම සහ ක්‍රියාවට නැංවීම සම්බන්ධව පවත්වනු ලබන සාකච්ඡා පිළිබඳව දැනුවත් කිරීම අපේක්ෂා කරන ලදී. මෙම වාර්තාවේ VI කොටසින් ක්‍රමවේද සහ මූලාශ්‍ර පිළිබඳව සාකච්ඡා කෙරෙයි (ක්‍රමවේද සහ මූලාශ්‍ර).

II. සන්දර්භය

ආණ්ඩුකරණය සහ පාරදායකභාවය වැඩි කිරීම අරමුණු කරගෙන ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් විශේෂ ආයතනික සහ ප්‍රතිපත්තිමය ප්‍රතිසංස්කරණ හඳුන්වා දී ඇත. කෙසේ වෙතත්, මහජන වගවීම දියුණු කිරීම, පාරදායකභාවය සහතික කිරීම සහ වැඩි ප්‍රමාණයකින් යුතු පුරවැසි සහභාගිත්වයක් යන කරුණු සඳහා වූ ශක්තිමත් පියවර ගැනීම මගින් පුරුදු ආකාරයට-කටයුතු-සිදුකරගෙන යාමට සහ විවෘත ආණ්ඩුකරණයක් පවත්වාගෙන යාමට රටක පවතින බැඳීම් සහගතභාවය ඇති කළ හැකි වේ.

2.1 පසුබිම

2015 ජනවාරි මාසයේ දී, පුරවැසියන් විසින් මෙමත්‍රිපාල සිරිසේන ජනාධිපති ලෙස පත් කරගන්නා ලද්දේ යහපාලනය සහ වැඩි විවෘත භාවයක්, පාරදායකභාවය සහ වගවීම සඳහා වූ පොරොන්දු වලින් යුත් වාතාවරණයක් පිළිබඳ විශ්වාසය පළ කරමිනි.² ඔහුට දේශපාලනමය වශයෙන් සහය ලබා දුන්නේ සභාග දේශපාලන ප්‍රවාහයකි. එම බලවේගය මත පිහිටා, 2015 අගෝස්තු මාසයේ දී පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණය පවත්වන ලදුව, ප්‍රධාන දේශපාලන පක්ෂ දෙකකින් යුතුව, ශ්‍රී ලංකා නිදහස් පක්ෂය සහ එක්සත් ජාතික පක්ෂය ඒකාබද්ධ පෙරමුණක් ලෙස ජාතික සභාග රජයක් පිහිටුවන ලදී.

මෙම මැතිවරණවලින් පසුව, ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුකරණය සහ පාරදායකභාවය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා වූ ඉලක්කගත ආයතනික සහ ප්‍රතිපත්තිමය ප්‍රතිසංස්කරණ කිහිපයක් රජය විසින් හඳුන්වා දෙන ලදී. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, සිවිල් හා දේශපාලනික නිදහස සඳහා දිරි දෙන ධනාත්මක වෙනස්කම් කිහිපයක් රටට ලැබිණි.³ මේවා අතර, ස්වාධීන කොමිෂන් සභා භාවිතය සහ සවිබල කිරීම, දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීම සඳහා වූ උත්සාහයන් කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම, සහ ඉතා වැදගත් ව්‍යවස්ථාවක් වන තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා වූ පනත සම්මත කරගැනීම යන ප්‍රධාන කරුණු වේ.⁴ එමෙන්ම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සඳහා වන විස්තීර්ණ ප්‍රතිසංස්කරණයන් සාකච්ඡා මට්ටමේ පවතින බව හඳුනාගත හැකි⁵ අතර, 2015 දී සම්මත කරගන්නා ලද 19 වන සංශෝධනය මගින් ජනාධිපතිවරයෙකුගේ ධුර කාලය සහ ධුරය සඳහා ඉදිරිපත් වීමට ඇති සීමාවන් ප්‍රතිස්ථාපනය කරන ලද අතර, තීරණ ගැනීම සඳහා වූ පෘථුල බලතල ද පාර්ලිමේන්තුවට ලබාදෙන ලදී.⁶

වගවීම පිළිබඳ පුළුල් සංකල්ප වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා රජය ක්‍රියාකාරී අන්දමින් මුල්පිරීම් සිදු කරන ලද බව හඳුනාගත හැකිය. මෙම මුල්පිරීම්, ප්‍රතිසංස්කරණ න්‍යාය පත්‍රය සමඟ මධ්‍යගත වී ඇත. උදාහරණයක් ලෙස, නව පත්කිරීම් හරහා ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව සහ ජාතික පොලිස් කොමිසම වැනි පත්කර ඇති කොමිෂන් සභාවන් හි ස්වාධීනත්වය සහ ක්‍රියාකාරීත්වය ශක්තිමත් තත්ත්වයකට පත්කර ඇත.⁷ ස්වාධීන කොමිෂන් සභා පත්කරන ලද්දේ අදාළත්වයෙන් යුතු ජාතික ගැටලු සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීමට ය. විශේෂයෙන්ම, 2017 ආරම්භයේ දී, ශ්‍රී ලංකා මහා බැංකුවට අයත් රජයේ බැඳුම්කර නිකුත් කිරීමේ දී අභ්‍යන්තර ගනුදෙනු සිදු කළ බවට චෝදනා එල්ල වී තිබෙන භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර ගැටලුව විමර්ශනය කිරීම සඳහා රජය විසින් ජනාධිපති කොමිෂන් සභාවක් පත්කරන ලදී.⁸ විමර්ශන කටයුතු තවමත් පැවැත්වෙන අතරතුරදී, මෙම කොමිෂන් සභායේ සොයාගැනීම්වලට ප්‍රතිචාර වශයෙන් රජයේ අමාත්‍යවරයෙකුගේ ඉල්ලා අස්වීමක් සිදුවීම, වගවීමේ යාන්ත්‍රණයට හිමිවෙමින් පවත්නා වැඩි ඉඩකඩ සම්බන්ධ කදිම

උදාහරණයකි.⁹ කෙසේ වෙතත්, රජය විසින් මෙම වගවීමේ යාන්ත්‍රණය සම්බන්ධ ඉඩකඩ අභ්‍යන්තර ක්‍රමවේදයන්ට පමණක් සීමා කර ඇති බව පෙනී යන අතර, කවරාකාරයකින් හෝ මහජනයාට මුහුණදිය යුතු වන යාන්ත්‍රණ කිහිපයක් හෝ තිබුණේ නම්, පුළුල් මහජන වගවීමක් සහ පිළියම් යෙදීමක් ද හඳුන්වාදීමට හැකි වනු ඇත.

එක්සත් ජාතීන්ගේ දූෂණයට එරෙහි සම්මුතියේ පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් සිය උදාහරණ දූෂණ මර්දන ක්‍රියාමාර්ග ශක්තිමත් කිරීමට සහ සාර්ථක කරගැනීමට අවශ්‍ය කටයුතු සිදුකර ඇත. මෙහිදී නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව, අල්ලස් හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාව, මූල්‍ය අපරාධ පරීක්ෂණ අංශය වැනි අන්‍ය දූෂණ මර්දන ක්‍රමවිධිමත්ගෙන් සන්නද්ධ වූ ආයතන විසින් සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක් වූ සුවිශේෂ විමර්ශන කිහිපයක් ප්‍රධාන වශයෙන් අභිචෝදනා මට්ටම දක්වා ගෙන යාමට සමත්ව ඇත.¹⁰ කෙසේ වෙතත් සුභවාදී අරමුණු රජය තුළ පැවතියද, ශ්‍රී ලංකාව එක් වසරක් ඇතුළත, එනම්, 2016 වසරේ ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් දූෂණ විභවතා දර්ශකයේ ස්ථාන 12ක් පහළට යාම එනම්, රටවල් 176ක් අතුරෙන් 95 වන ස්ථානය දක්වා පසුබැසීම සිදු වී ඇත.¹¹

එසේ වුවද, තොරතුරු සඳහා මහජනතාවට ප්‍රවේශය ලබාගැනීම සම්බන්ධව සුවිශේෂී ප්‍රගතියක් පෙන්වීමට රජය සමත්ව ඇත. වත්මන් රජයේ මැතිවරණ ව්‍යාපාරයේ ප්‍රධාන පොරොන්දුවක් ඉටු කරනු වස් ශ්‍රී ලංකාව විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වන ශක්තිමත් ව්‍යවස්ථාවක් 2016 වසරේ දී සම්මත කරගැනීම සුවිශේෂී වේ.¹² එමෙන්ම එය වැඩිදුරටත් ශක්තිමත් කිරීමට, 2017 වසරේ දී විශේෂ රීති සහ රෙගුලාසි හඳුන්වාදීමත් මෙහිදී හඳුනාගත හැකිය.¹³ නීතිය හා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සඳහා වූ මධ්‍යස්ථානය (Centre for Law and Democracy) විසින් සිදු කරන ලද තත්ත්ව තක්සේරුව අනුව, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය උසස් මට්ටමකට ගෙන ඒම සඳහා වන රටේ නෛතික රාමුව වර්තමාන සන්දර්භය තුළ කලාපයේ විශිෂ්ටතම මට්ටම මෙන්ම ලෝකයේ තෙවැනි විශිෂ්ටතම මට්ටම ද අත්කරගෙන ඇත.¹⁴ කෙසේ වෙතත්, ප්‍රශංසානාමක ව්‍යවස්ථාමය සම්මත කරගැනීමට එහා ගොස්, ශ්‍රී ලංකාව මේ වනවිට අදාළ විධිවිධාන සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමේ විශාල අභියෝගයකට මුහුණ දී සිටී.

2015 දී ලෝක යුක්ති ව්‍යාපෘතිය (World Justice Project) විසින් සම්පාදනය කරන ලද විවෘත රාජ්‍ය හවුල්කාරිත්ව දර්ශකයට අනුව¹⁵ අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතියට ඇති නිදහස සහ සේවනය කිරීමේ අයිතියට ඇති නිදහස ද ඇතුළත්ව සිවිල් සහභාගිත්ව යාන්ත්‍රණයන් පිළිබඳව යෝග්‍යතාවය පිළිබඳ පුරවැසි දැනුවත්භාවය සම්බන්ධව රටවල් 102ක් අතුරෙන් ශ්‍රී ලංකාව 73 වන ස්ථානය අත්කරගන්නා ලදී.¹⁶ ශ්‍රී ලංකාව, සමස්තයක් ලෙස 2015 සිට අයිතීන් පිළිබඳ නිදහස ක්‍රියාත්මක කිරීමේ තම ගමන්මග ධනාත්මකව වෙනස් කරගෙන තිබුණ ද, ශ්‍රී ලංකාව හවුල් දර්ශකය¹⁷ විසින් දේශපාලන අයිතීන් සහ සිවිල් නිදහසෙහි විෂයපථය වැඩිදුරටත් ගැඹුරට දක්වමින් රටේ අයිතීන් පිළිබඳ නිදහස පිළිබඳ තත්ත්වය “අර්ධ වශයෙන් නිදහස්” ලෙස දක්වා ඇත. විශේෂයෙන්ම, වගකිව යුතු ආයතන පිහිටුවීම සඳහා දරන ලද උත්සාහයන්, මාධ්‍ය නිදහස ආරක්ෂා කිරීම, හදිසි අවස්ථාවන් හි දී සුළුතරයේ අයිතිවාසිකම් බලාත්මක කිරීම ආදී කරුණු පිළිබඳව දර්ශකය විසින් අවධානය යොමු කර ඇත.¹⁸ ඒ අනුව, මාධ්‍ය නිදහස ලුහුඬු කරවන නීති ඉවත් කිරීම ඉතා අල්ප වශයෙන් සිදු වූ අතර, මාධ්‍යවේදීන්ට පහරදීම් සහ අතුරුදහන් කිරීම් පිළිබඳ වාර්තාවීම් අඩු වී ඇත.¹⁹ මාධ්‍යවේදීන්ට විරෝධය දැක්වීමේ සහ බලපෑම් කිරීමේ²⁰ හුදෙකලා සිද්ධීන් ද වාර්තා වීම අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ මාධ්‍ය මේ වන තුරුත් “නිදහස් නොවූ” ලෙස සුවනය කර ඇත.²¹

පොදුවේ ගත් කළ, අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල ඇතිකරගැනීම සඳහා විශාල වශයෙන් සහෝපකාරී වන්නේ විවෘත රාජ්‍ය සඳහා වන හැකියාව ලබාදෙන පුළුල් පරිසරයයි. උදාහරණයක් වශයෙන්, රජය විසින් මෑතකදී සම්මත කරගන්නා ලද, වැඩි දෙනෙකුගේ කතාබහට ලක් වූ පනත²² වන අතුරුදහන් වූවන් පිළිබඳව සෙවීම සඳහා වන කාර්යාලය පිහිටුවීමේ පනත²³ වැනි ඉදිරි පියවර, සංක්‍රාන්තික යුක්තිය සහ පශ්චාත් ගැටුම් නිරාකරණය ඇති කරගැනීම සඳහා වූ දිරිගැන්වීමේ පියවර ලෙස හඳුනාගත හැකි බව විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුතුය. ඉහත දැක්වූ පනත මගින් ඇති කරන ලද කාර්යාලයට, අභ්‍යන්තර යුධ ගැටුම් පැවති කාලයේදී අතුරුදහන් වූ දහස් ගණනක් වූ ජනතාව පිළිබඳව සොයා බැලීමට, මරණ සහ අතුරුදහන්වීම් නිසා දුකට පත් ජනතාවට වන්දි ලබා දීම නිර්දේශ කිරීමට,

අවශ්‍ය අවස්ථාවන් හි දී ඔවුන්ට අවශ්‍ය තොරතුරු ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට අවශ්‍ය බලයෙන් සන්නද්ධ කිරීම ආදී බලතල ලබා දී තිබේ.²⁴ රජයේ වගවීම සවිගැන්වීම; ගොඩනැගීම හෝ ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම සඳහා අවස්ථාවන් සලසාදීම, පුරවැසියන් සහ රජය අතර විශ්වාසය ගොඩනැගීම; සහ එමගින් තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ ක්‍රියාකාරී මහජන සහභාගිත්වය වැඩි කිරීම සඳහා දිරිගැන්වීම වැනි මූලධර්ම ද මෙමගින් ඇති කිරීමට හැකි වනු ඇත.

කෙසේ වෙතත්, දේශපාලන සහාය තුළ දැරුවේම් ඇතිවීම ආරම්භවීමත් සමඟ,²⁵ සහ ප්‍රධාන වාර්ගික-ආගමික කණ්ඩායම්²⁶ අතර සමාජයීය නොඉවසිලිමත්භාවය හේතුවෙන් පැන නැගුණු ගැටුම්සහගත ස්වභාවයන් නිසා, ශක්තිමත් ජාතික ආයතනයන්හි ඵලදායී ක්‍රියාකාරීත්වය, ශ්‍රී ලංකාවේ විවෘත රාජ්‍ය ක්‍රියාවලිය සඳහා අත්හළ නොහැකි පූර්ව-කොන්දේසියක් බවට පත් වී ඇත. රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ ප්‍රමාණවත් නොවන කළමනාකරණය²⁷ සහ පාරදෘශ්‍යභාවය සීමිත වීම²⁸ යන දුර්වලතා මත මහජන සේවා විසර්ජනය සහ දුෂණය සඳහා වූ ඉඩකඩ වැනි දේ රඳා පැවතීම හඳුනාගත හැකිය. ජාත්‍යන්තර අයවැය හවුල්කාරීත්වය විසින් 2017 දී පවත්වන ලද විවෘත අයවැය සමීක්ෂණයට අනුව, ශ්‍රී ලංකාව විසින් අයවැය සම්බන්ධව මහජනතාවට සපයන තොරතුරු සීමිත වන අතර, අයවැය ක්‍රියාවලිය වෙත මහජනතාවට සහභාගී වීමට ලබාදෙන අවස්ථාවන් ද අල්ප ය.²⁹

2.2 ජාතික සන්දර්භය සම්බන්ධව ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ වපසරිය

ශ්‍රී ලංකාවේ පළමු ක්‍රියාකාරී සැලසුම අරමුණු කරනුයේ රට මුහුණපාන ප්‍රධාන විවෘත රාජ්‍ය අභියෝගයන්ගෙන් කිහිපයක් පිළිබඳව කටයුතු කිරීම ය. තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය වර්ධිත ක්‍රියාමාර්ගයන් ද ඉහත කී අභියෝගයන්ට ඇතුළත් ය. එමෙන්ම, සිවිල් සහභාගිත්වයට ඇති අවස්ථාවන් යටතේ තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට සිවිල් සංවිධානවල සහභාගිත්වය, සහ දුෂණ මර්ධන ප්‍රයාසයන් සඳහා වූ ක්‍රියාකාරී රාමුව ශක්තිමත් කිරීම ද ඊට ඇතුළත්ය. කෙසේ වෙතත්, ඉහත දක්වන ලද පුළුල් ජාතික සන්දර්භය ඇසුරෙන්, ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණ පර්යේෂක විසින් හඳුනා ගෙන ඇත්තේ, ශ්‍රී ලංකාවට බලපාන නමුත් අවධානය යොමු නොකළ, වැඩි වැදගත්කමකින් යුතු ක්ෂේත්‍රයන් ක්‍රියාකාරී සැලසුමට ඇතුළත් කිරීම සහ ඒ සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම මගින් ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ විෂයපථය ප්‍රසාරිත කළ හැකි බවයි.

විවෘත රාජ්‍යයක වටිනාකම් සම්බන්ධයෙන් මූලික වුවද, වත්මන් ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි මහජන වගවීම හඳුන්වාදීම සහ ශක්තිමත් කිරීම පවත්වන මූලික විෂයපාත්‍රතාවට බොහෝ දුරට ඔබ්බෙන් ය. ව්‍යාතිරේඛයන් කිහිපයක් හැර, වෙනත් කිසිදු බැඳීමක් නිශ්චිත ලෙස මහජන නිලධාරීන්ගෙන් හෝ රජයෙන්, ඔවුන් සේවය සලසන පුරවැසියන්ට සෘජුවම හේතු දැක්වීම සඳහා වගකීමෙන් බැඳීමට ඉල්ලා සිටීමක් නොකරයි. ඉහත කී ව්‍යාතිරේඛයන්ට ඇතුළත් වන බැඳීම් ලෙස, පළාත් පාලන ආයතන මගින් සිදු කරන ප්‍රසම්පාදන හා සම්බන්ධ දුක්ගැන්වීම් සඳහා ප්‍රතිකර්ම සැපයීමේ යාන්ත්‍රණය (බැඳීම 11 බලන්න) සහ දැරිය හැකි ඖෂධවල ආරක්ෂාව සහ ලබාගත හැකි බව සහතික කිරීම (බැඳීම 3 බලන්න) යන බැඳීම් හඳුනාගත හැකිය. ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලනික භූ දර්ශනය, වගවීම පිළිබඳ අභ්‍යන්තර යාන්ත්‍රණයන්ගෙන් ඉතා වේගයෙන් පිරි ඉතිරි යමින් පවතී.³⁰ එවන් යාන්ත්‍රණයක් ආරම්භ කිරීම මගින් පමණක් මහජනතාවට මහජන සේවය සැපයීමේ පෙර නොවූ විරු සමීක්ෂණයන් ලබාදීමක් සිදු නොවනු ඇති නමුත්, එවන් යාන්ත්‍රණ වෙනත් සම්පූර්ණත්වය, කඩිනම්භාවය සහ පාරදෘශ්‍යභාවය අපේක්ෂා කෙරෙනු ඇත.

තොරතුරු දැනගැනීමට ඇති අයිතිය³¹ පිළිබඳ ශක්තිමත් ව්‍යවස්ථාවක් හඳුන්වාදීම මෙම ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ ඉතා වැදගත් අංගයක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය. සහගාමී ලෙස, අධ්‍යාපනය, පරිසරය, සෞඛ්‍යය, තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය සහ පළාත් පාලනය ඇතුළු නියමිත ක්ෂේත්‍ර ගණනාවක, පෙර අනාවරණය නොකරන ලද තොරතුරු මුදා හැරීම ආදිය ඇතුළුව අනෙකුත් බැඳීම් බොහොමයක තීරණ ගැනීම සම්බන්ධව විනිවිද භාවය වැඩි කිරීම සිදුවනු ඇතැයි මෙහිදී අපේක්ෂා කරන ලදී. මෙම බැඳීම්වලින් බොහොමයක් රජයේ සේවාවන් පිළිබඳ තොරතුරු සහ බොහෝවිට අතීතයේදී විනිවිද භාවයට හානිකර වූ ව්‍යවස්ථාදායක බාධාවන් ඉවත් කිරීම

සම්බන්ධව වැදගත් වූ බැඳීම් ලෙස හඳුනාගත හැකිය. මහජන මූල්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳ සඵලත්වයේ තීව්‍රකාරක නිරීක්ෂණ පැවතියද, විශිෂ්ට පාරදෘශ්‍යභාවයක් වර්ධනය කිරීම හෝ හඳුන්වාදීම සඳහා ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ බැඳීම් තුනක් වෙත පමණක් අවධානය යොමු කර ඇත.³² මෙම බැඳීම්වලින් කිසිවක් අයවැය ක්‍රියාවලිය තුළ මහජන සහභාගීත්වය ඇති කිරීම අපේක්ෂා නොකරයි.

මහජන සහභාගීත්වය අතින් සලකා බලන කළ, ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ බැඳීම් කිහිපයක් ක්‍රියාශීලී සිවිල් සමාජ ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා ඇති ඉඩකඩ ඉහළ නංවයි. සැලකිය යුතු ලෙස, රජයේ සම්පත්දායකයින් විසින් යෝජනා කරනු ලැබුවේ රජයේ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රමවත් කිරීම හෝ ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා එම ප්‍රතිපත්ති සමාලෝචනය, හෝ අධීක්ෂණය කිරීමට බහුවිධ-සම්පත්දායක කමිටු හඳුන්වාදීම මගින් සිවිල් සමාජ ක්‍රියාකාරීත්වය සහ තීරණ ගැනීමේදී පුරවැසි සහභාගීත්වය වැඩි කරන ලෙසය. කෙසේ වෙතත්, වැඩිදුරටත් පුරවැසි සහභාගීත්වයේ විෂයපථය පුළුල් කිරීමක් සිදු වූයේ නම් - බැඳීම් කිහිපයක් මගින් පුරවැසියන් සහ සිවිල් සමාජ බලගැන්වීමේ තීරණ ගැනීම සම්බන්ධයෙන් මගපෙන්වීමට සහ න්‍යායපත්‍රය සැකසීමට සිවිල් සහභාගීත්වය වැඩි කිරීම දැක්විය හැකිය. නිදන්ගත වකුගඩු රෝගය වැළැක්වීම උදෙසා උපායමාර්ගික සැලසුමක් සැකසීමට හේතුසහගත නොවන සුසංයෝගයකින් යුත් යෝජිත බහුවිධ-සම්පත්දායක කමිටුවක් පිහිටුවීම තුළ සැලකිය යුතු ව්‍යාතිරේඛයන් පවතී (1 බැඳීම බලන්න).

එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන්, ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ විෂය ක්ෂේත්‍රය පුළුල් කිරීමේදී මහජන වගවීම ඉහළ නැංවීම, පොදු දේපළ පිළිබඳ විනිවිද භාවය සඳහා අනුග්‍රහය දැක්වීම, සහ සිවිල් සහභාගීත්වය වැඩි කිරීම යන බැඳීම් ඇතුළත් කිරීම තුළ සාමූහිකව මහජන ආයතන ශක්තිමත් කිරීමත්, එමෙන්ම, වැඩිදුරටත් ශ්‍රී ලංකාවේ විවෘත රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති උදෙසා පිහිටාධාර වීමත් සිදු කරනු ලැබේ. විශේෂයෙන්ම, මෙම උත්සාහයන් තුළ, හඳුනාගත් අභියෝග බොහොමයක් සඳහා පිළියම් සැපයීමේ මෙවලමක් ලෙස තාක්ෂණයෙහි පරිණාමිත භූමිකාව වැළඳගැනීම රජය විසින් කළ යුතුය. විවෘත රාජ්‍ය සඳහා අනුබල දීම උදෙසා වන මෙම පළමු ක්‍රියාකාරී සැලසුමේදී තාක්ෂණය භාවිතය සීමාසහිත වුවද, පුළුල්කරණ විභවයන් උසස් මට්ටමකට ගෙනයාම වෙනුවෙන් අනාගත ක්‍රියාකාරී සැලසුම්වලදී වැඩි වශයෙන් තාක්ෂණය භාවිත කළ හැකි වනු ඇත.

¹ Open Government Partnership (2015), Sri Lanka Letter of Intent to Join OGP. Available at: <<https://www.opengovpartnership.org/documents/sri-lanka-letter-of-intent-join-ogp>>.

² “Maithripala Sirisena’s 100 Day Work Programme; Detailed Diary Description,” *Colombo Telegraph*, 20 December 2014, <https://www.colombotelegraph.com/index.php/maithripala-sirisenas-100-day-work-programme-detailed-diary-description/>; and “71 out of 100: Yahapalanaya’s 100-Day Programme in Retrospect,” *The Sunday Times*, 8 January 2017, <http://www.sundaytimes.lk/170108/news/71-out-of-100-yahapalanayas-100-day-programme-in-retrospect-223236.html>.

³ “Freedom in the World 2017 – Sri Lanka,” Freedom House, 2017, <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/sri-lanka>.

⁴ “Sri Lanka Parliament Passes Right to Information Bill,” *Lanka Business Online*, 25 June 2016, <http://www.lankabusinessonline.com/sri-lanka-parliament-passes-right-to-information-bill/>.

⁵ Public Representations Committee on Constitutional Reform, *Report on Public Representations on Constitutional Reform*, May 2016, http://www.constitutionnet.org/sites/default/files/sri_lanka_prc_report-english-final.pdf.

⁶ “Freedom in the World 2017 – Sri Lanka,” Freedom House.

⁷ “Sri Lanka Appoints New Human Rights Commission,” *Ada Derana*, 21 October 2015, <http://bit.ly/2nB7iwK>; and “Siri Hettige Appointed Chairman of Police Commission,” *Ada Derana*, 21 October 2015, <http://bit.ly/2FJMUQz>.

⁸ S. Samarasinghe and D. Mendis, “The Bond Issue Controversy: An Analysis,” *Groundviews*, 26 March 2015, <http://groundviews.org/2015/03/26/the-bond-issue-controversy-an-analysis/>.

⁹ S. Aneez and R. Sirilal, “Sri Lanka Foreign Minister Resigns over Corruption Charges,” *Reuters*, 10 August 2017, <http://www.reuters.com/article/us-sri-lanka-corruption/sri-lanka-foreign-minister-resigns-over-corruption-charges-idUSKBN1AQ0Y5?il=0>.

¹⁰ “Sri Lanka Becomes More Corrupt,” *Daily Mirror*, 25 January 2017, <http://www.dailymirror.lk/article/Sri-Lanka-becomes-more-corrupt-122724.html>.

-
- ¹¹ Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2016*, 25 January 2017, <http://bit.ly/2j3Y63K>.
- ¹² Right to Information Act, No. 12 of 2016, https://www.law-democracy.org/live/wp-content/uploads/2017/02/Sri-Lanka.RTI_Aug16.official.pdf.
- ¹³ "Sri Lanka Jumps to Third Place Globally on the RTI Rating," Centre for Law and Democracy, 9 February 2017, <https://www.law-democracy.org/live/sri-lanka-jumps-to-third-place-globally-on-the-rti-rating/>.
- ¹⁴ "Global Right to Information Rating – Sri Lanka," Centre for Law and Democracy, 2017, http://www.rti-rating.org/country-data/scoring/?country_name=Sri%20Lanka.
- ¹⁵ "WJP Open Government Index 2015," World Justice Project, 2015, <http://bit.ly/2EEcLdA>.
- ¹⁶ World Justice Project, *World Justice Project: Open Government Index - 2015 Report*, 2015, <http://bit.ly/1xldRot>.
- ¹⁷ "Freedom in the World 2017 – Sri Lanka," Freedom House.
- ¹⁸ "Freedom in the World 2017 – Sri Lanka Profile," Freedom House, 2017, <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/sri-lanka>.
- ¹⁹ "Freedom in the World 2017 – Sri Lanka," Freedom House.
- ²⁰ "News Websites Asked to Obtain Registration before March 31," *Ada Derana*, 3 March 2016, <http://www.adaderana.lk/news/34412/news-websites-asked-to-obtain-registration-before-march-31>; and "Joint Opposition Condemns PM's Views on Media," *Daily Mirror*, 19 February 2016, <http://www.dailymirror.lk/105702/joint-opposition-condemns-pm-s-views-on-media>.
- ²¹ "Freedom of the Press 2017 – Sri Lanka," Freedom House.
- ²² Office on Missing Persons (Establishment, Administration and Discharge of Functions) Act, No. 14 of 2016, <http://bit.ly/2BRJr0g>.
- ²³ "President Signs Office of Missing Persons Act," *Daily News*, 20 July 2017, <http://www.dailynews.lk/2017/07/20/local/122698/president-signs-office-missing-persons-act>.
- ²⁴ "Sri Lanka: Office of Missing Persons Seeks 'disappeared,'" *BBC News*, 25 May 2016, <http://www.bbc.com/news/world-asia-36378789>.
- ²⁵ "Sri Lanka President Battles to Keep Coalition, Ultimatum Backfires," *Economy Next*, 15 July 2017, <http://bit.ly/2Eggb8N>; and M. Mushtaq, "Corruption Crippling Sri Lanka's Coalition Government," *Asia Times*, 16 August 2017, <http://bit.ly/2BRI5m2>.
- ²⁶ T. Nazeer, "Sri Lanka: Buddhist Leader Stokes Anti-Muslim Tension," *Al Jazeera*, 27 May 2017, <http://bit.ly/2GJYnB1>; and J. Fernando and S. Wettimuny, "Religious Violence in Sri Lanka: A New Perspective on an Old Problem," *DailyFT*, 26 May 2017, <http://bit.ly/2EcWRZT>.
- ²⁷ E. Fernandez, L. Rakoczy, and B. Picari, *Sri Lanka Public Financial Management: Assessment Report* (Washington, DC: United States Agency for International Development, 2015), <http://bit.ly/2FH0TqC>.
- ²⁸ "Open Budget Survey 2017 – Sri Lanka," International Budget Partnership, 2017, <http://bit.ly/2BTfPzj>.
- ²⁹ "Open Budget Survey 2017 – Sri Lanka," International Budget Partnership.
- ³⁰ "Sri Lanka: 8 Independent Commissions Nominated," *Asian Tribune*, 19 November 2015, <http://bit.ly/2Ecdwww>.
- ³¹ Right to Information Act, No. 12 of 2016, http://www.media.gov.lk/images/pdf_word/2016/12-2016_E.pdf.
- ³² The Ministry of Health commits to publishing a detailed health budget (see commitment 3) and details of the budget allocated for chronic kidney disease (see commitment 1). The Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption commits to submitting a budget of its projected expenditures, with public justification (see Commitment 16).

III. නායකත්වය සහ බහුවිධ-සම්පත්දායක ක්‍රියාවලිය (Leadership and Multi-stakeholder Process)

ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීම සම්බන්ධයෙන් මහජන අදහස් විමසීමේ රැස්වීම් මාලාවක් රජය සහ සිවිල් සංවිධාන ජාලයක එකමුතුවෙන් ශ්‍රී ලංකාව පුරා පවත්වන ලදී. මෙම අදහස් විමසීම් ප්‍රධාන වශයෙන් නියෝජිතාත්මක වූවද, OGP පිළිබඳව දැනුවත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් පූර්ව-පියවර ගැනීමක් සිදු කළේ නම්, ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාවට නැංවීම වඩාත් සාර්ථක වීමට ඉඩකඩ තිබිණි. එමෙන්ම, ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාවට නංවන අවස්ථාවේ දී බහුවිධ-සම්පත්දායක හමුවීම් පැවතියද, එම හමුවීම් අවිධිමත් ස්වභාවයකින් යුතු වූ අතර, අදහස් විමසීම් ද රජයේ සහ සිවිල් සමාජයීය නියෝජිතයන් තෝරාගැනීමට පමණක් සීමා විය.

3.1 නායකත්වය

මෙම උපවගන්තිය මගින් OGP නායකත්වය සහ ශ්‍රී ලංකාවේ OGP ආයතනික සන්දර්භය විස්තර කරනු ලබයි. 3.1 වගුව මගින් මෙම ව්‍යුහය සංක්ෂිප්ත කර දක්වයි. එමෙන්ම පහත දක්වා ඇති ආබ්‍යාන වගන්තිය මගින් වැඩිදුර විස්තර සපයා ඇත.

3.1 වගුව: OGP නායකත්වය

1. ව්‍යුහය	ඔව්	නැත
OGP සම්බන්ධයෙන් පැහැදිලිව නම්කරන ලද සම්බන්ධ විය හැකි පුද්ගලයකු වෙද (තනි පුද්ගලයකු)?	✓	
	හවුල්කාරී	තනි
OGP උත්සාහයන් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා තනි ප්‍රධාන ආයතනික ව්‍යුහයක් පවතින්නේ ද?		✓
	ඔව්	නැත
OGP ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා රාජ්‍ය ප්‍රධානියා නායකත්වය ලබාදෙන්නේද?	✓	
2. නෛතික මැන්ඩේටය	ඔව්	නැත
OGP බැඳීම් ඉටු කිරීම සඳහා රජයේ වගවීම සිදුකර ඇත්තේ නිල වශයෙන් වූ හා රජය විසින් ප්‍රකාශයට පත්කරන ලද මැන්ඩේටයක් හරහා ද?	✓	
OGP බැඳීම් ඉටු කිරීම සඳහා රජයේ වගවීම සිදුකර ඇත්තේ නෛතික බැඳීමකින් යුතු මැන්ඩේටයක් හරහා ද?		✓
3. අඛණ්ඩතාව සහ අස්ථාවරත්වය	ඔව්	නැත
ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාත්මක කිරීමේ වක්‍රය තුළ දී, OGP මූලපිරීම් සම්බන්ධයෙන් මූලිකත්වය ගත් හෝ ඊට සම්බන්ධ වූ ආයතනය (ආයතන) වෙනස් වී ද?		✓
OGP ක්‍රියාකාරී සැලසුම් වක්‍රයට අදාළ කාලය තුළ දී විධායක නායකයා වෙනස් වී ද?		✓

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව,¹ අනුව ශ්‍රී ලංකාව ඒකීය රාජ්‍යයකි. එහිදී රාජ්‍යයේ සහ ආණ්ඩුවේ ප්‍රධානියා ලෙස රට පාලනය කරනු ලබන්නේ විධායක ජනාධිපතිවරයකු විසිනි. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාජ්‍යයක් ලෙස ව්‍යවස්ථාදායකය, විධායකය සහ අධිකරණය යන ත්‍රිවිධ ආයතනයන්ගෙන් රාජ්‍යය සමන්විත වන අතර, සෑම ආයතනයක්ම සංවරණ හා තුලන ක්‍රමය මත පදනම්ව තීරණ ගැනීමේ බලය ක්‍රියාත්මක කරයි. ඊට අමතරව, පළාත් සභාවන්ගේ සහභාගිත්වය සහිතව දිස්ත්‍රික්ක සහ ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ නගර සභා ඇතුළු පළාත් පාලන ආයතන විසින් බලය මධ්‍යගත කිරීම සීමාසහිත කිරීමට සහ පරිපාලන ඒකාධිකාරය උපජාතික මට්ටමේ පරිපාලනයට පරිවර්තනය කිරීමට ක්‍රියා කර ඇත. කෙසේ වෙතත්, OGP බැඳීම් සම්බන්ධයෙන් අදහස් විමසීම් ශ්‍රී ලංකා රජයේ සියලු මට්ටම් හරහා ක්‍රියාත්මක වූ බවට හඳුනාගත නොහැකිය (බලන්න, 3.2 කොටස, අන්තර්ආණ්ඩු සහභාගිත්වය).

OGP සඳහා වන බැඳීම, සහ පළමු ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම, මතු වූයේ යහපාලනය පිළිබඳ රජයේ මැන්ඩේටයෙහි එක් දිගුවක් ලෙසය. එමගින් වඩාත් වැඩි විවෘතභාවයක්, විනිවිද භාවයක් සහ වගවීමක් පොරොන්දු විය.² නෛතිකව බැඳීම් සහගත නොවූවත්, මෙම සැලසුම, 2015 ආණ්ඩුවේ සාර්ථක වූ මැතිවරණ ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශයේ මූලික අංගයක් ලෙස දැකගත හැකි විය.³ එමෙන්ම එය මහජන දේශපාලනික කතිකාවතක් ඇති කිරීම සඳහා තවදුරටත් ක්‍රියාත්මක වෙයි. මීට අමතරව, OGP සඳහා එකතු වීමට සහ සහභාගී වීමට කැබිනට් ඇමතිවරුන් ද ප්‍රකාශනයක් පළ කරන ලදී.⁴ ආණ්ඩුවේ නිල ප්‍රතිපත්තියේ විධානය හෝ විධායක නියෝගය ලෙස මෙම ප්‍රකාශනය කටයුතු කරනු ලබයි.⁵

ජාතික සැලසුම ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සහ සම්බන්ධීකරණය කිරීමේ වගකීම දරන ප්‍රධානතම ආයතනය වන්නේ විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය (MFA) යි.⁶ මේ සඳහා, විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය විසින් බැඳීම් ඉටු කිරීම සඳහාම වූ OGP ඒකකයක් පිහිටුවන ලදී. මෙම ඒකකය පාලනය වනු ලබන්නේ රජයේ මගපෙන්වීම යටතේ ය.⁷ ඒ සඳහා සහකාර අධ්‍යක්ෂවරයෙකු ද පත් කර ඇත.⁸ එමෙන්ම තවත් අමාත්‍යාංශ කිහිපයක නිලධාරීහූ ද මීට සහයෝගය දක්වති. සාමාන්‍යයෙන්, ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ බැඳීම් සාර්ථක කරගැනීමට සිවිල් සමාජයීය සහභාගිත්වය සඳහා පහසුකම් සැපයීම සහ අන්තර්-ආණ්ඩු ක්‍රියාවලීන් සම්බන්ධීකරණය සම්බන්ධ වගකීම දරනු ලබන්නේ විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය විසිනි. කෙසේ වෙතත්, ප්‍රතිපත්තිමය වෙනස්කිරීම් බලාත්මක කිරීම හෝ මෙම බැඳීම් පිළිබඳව විශේෂ ක්‍රියාමාර්ගයන් ගැනීම සඳහා අනෙකුත් ආයතනයන්ට බලපෑම් කිරීම හෝ සම්බන්ධයෙන් අමාත්‍යාංශයට ඇත්තේ සුළු නෛතික බලයකි (ශ්‍රී ලංකාවේ නායකත්වය සහ OGP මැන්ඩේටය සඳහා 3.1 වගුව බලන්න).

රාජ්‍ය නායක, ජනාධිපතිවරයා ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීමට හෝ ක්‍රියාවට නැංවීමට හෝ සෘජුවම සම්බන්ධ නොවේ. කෙසේ වෙතත්, ඔහු ජාතික නියාමන කමිටුවේ (NSC) ප්‍රධානියා ලෙස පත්ව ඇති නිසා ඔහු රිතයානුකූලව, OGP මුල්පිරීම් සඳහා නායකත්වය ලබා දේ.⁹ අගමැතිවරයා, කැබිනට් මණ්ඩලයේ සාමාජිකයන් සහ රජයේ සහ සිවිල් සමාජයීය හවුල්කරුවන්ගෙන් යුතු ඒකාබද්ධ කාර්ය කමිටුවේ සාමාජිකයන් ද කාර්ය පටිපාටියේ කොටස්කරුවන් වේ.¹⁰ කැබිනට් අමාත්‍ය මණ්ඩලය NSC හි සාමාජිකයන් වශයෙන් පත්කිරීම සිදු කරනු ලබයි. ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාවට නැංවීම, අධීක්ෂණය කිරීම සහ මගපෙන්වීම සම්බන්ධ වගකීම දරනු ලබන්නේ NSC විසිනි.¹¹ NSC හි සාමාජික සංඛ්‍යාව කොපමණදැයි නිශ්චිත වශයෙන් තහවුරු කර නොමැත.

OGP බැඳීම් සම්බන්ධයෙන් අයවැය වෙන්කිරීමේ වල වැඩිවීමක් විශේෂයෙන් සිදු නොවන වටපිටාවකදී, 2017 ජාතික අයවැයෙහි OGP සඳහා වෙන්වූ ප්‍රතිපාදන සීමාසහිත ස්වභාවයකින් යුක්ත විය. මෙම අයවැය, විශේෂයෙන්ම ශ්‍රී ලංකා රුපියල් 25,000,000 (ඇමරිකානු ඩොලර් 162,000) ක ආසන්න මුදලක්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධ ව්‍යවස්ථාව සම්මත කිරීම සඳහා වූ ක්‍රියාකාරකම්වලට අදාළව සහය දැක්වීම උදෙසා වෙන් කර තිබිණි.¹² ඊට අමතරව, විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශයේ OGP හි කාර්ය ඒකකය විසින් OGP හා සම්බන්ධ ක්‍රියාකාරකම් සම්බන්ධීකරණය සඳහා වූ විශේෂ ක්‍රියාකාරිත්වයන් විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශයේ අභ්‍යන්තර අයවැයට සම්බන්ධ කර තිබේ.¹³

3.2 අන්තර්-ආණ්ඩු සහභාගිත්වය

මෙම උප කොටස මගින් OGP හි විවිධ අවස්ථාවන් සඳහා කවර රජයේ ආයතනයන් සහභාගිත්වය දක්වනවාද යන්න විස්තර කරයි. ඉන් අනතුරුව ඇති කොටසින් OGP සඳහා කවර රජයේ නොවන සංවිධාන සහභාගිත්වය දක්වන ලද්දේ ද යන්න විස්තර කරයි.

වගුව 3.2 OGP සඳහා රජයේ ආයතනයන්හි සහභාගිත්වය

ආයතනයන්ගේ සහභාගිත්වය කවරාකාරද?	අමාත්‍යාංශ, දෙපාර්තමේන්තු සහ නියෝජිතායතන	ව්‍යවස්ථාදායකය	අධිකරණය (අර්ධ අධිකරණමය ආයතනයන් ද සහිතව)	අනෙකුත් (ස්වාධීන ව්‍යවස්ථාමය හෝ ස්වයං පාලන ආයතනයන් ද සහිතව)	උපජාතික මට්ටමේ ආණ්ඩු
විමසීම : මෙම ආයතනයන්ට ක්‍රියාකාරී සැලසුම නිරීක්ෂණය කිරීම හෝ ඒ සඳහා ආරාධනා කිරීම සිදුකර ඇතත් ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ බැඳීම් සඳහා වගකීමෙන් බැඳීමක් නොමැති විය හැක.	17 ¹⁴	0	1 ¹⁵	7 ¹⁶	0
යෝජනා කිරීම: ක්‍රියාකාරී සැලසුමට බැඳීම් ඇතුළත් කිරීමට මෙම ආයතන විසින් යෝජනා ඉදිරිපත් කර ඇත.	0	0	0	0	0
ක්‍රියාත්මක කිරීම: මෙම ආයතන බැඳීම් යෝජනා කළ ද නොකළ ද ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ බැඳීම් ඉටු කිරීමට මෙම ආයතනය වගකීමෙන් බැඳී ඇත.	17 ¹⁷	1 ¹⁸	2 ¹⁹	7 ²⁰	1 ²¹

මූලිකව, අධිකරණ අමාත්‍යාංශයට හිමිව තිබූ OGP මුල්පිරීම සඳහා නායකත්වය ලබාදීම සහ සම්බන්ධීකරණය කිරීමේ මූලික වගකීම 2016 අප්‍රේල් මාසයේදී විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය විසින් අත්කරගන්නා ලදී.²² ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම සකස් කිරීමෙහි ලා අනෙකුත් රජයේ ආයතනයන් සම්බන්ධවීමට පෙර, විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය විසින් සිවිල් සමාජය සංවිධාන සමඟ සහසම්බන්ධ වී, මහජන අදහස් විමසීම් 10ක් රට පුරා පවත්වන ලදී. මෙම අදහස් විමසීම්වල දී ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුමට ඇතුළත් කිරීම සඳහා සලකා බැලීමට, සෑම පළාතක්ම නියෝජනය කරමින් මහජනතාවට තම ගැටලු ඉදිරිපත් කිරීමට අවස්ථාව සලසා දෙන ලදී.²³ ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීමේ සහ ක්‍රියාවට නැංවීමේ සිවිල් සමාජය සහභාගිත්වය පිළිබඳව වන වැඩිදුර විස්තර 3.3 කොටසේ දක්වා ඇති පරිදි වේ.

අදහස් විමසීම්වලින් අනතුරුව, අදාළ තේමාන්විත මාතෘකා හඳුනාගැනීම සඳහා සිවිල් සමාජය මෙහෙයුම් කමිටුවක් මගින් මහජන අදහස් දැක්වීම් තෝරා-බේරීමකට ලක් කර, උචිත ගැටලු ලැයිස්තුගත කර, වැඩිදුර සලකා බැලීම සඳහා ඒවා විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය වෙත ලබාදෙන ලදී.²⁴ සිවිල් සමාජය සංවිධාන (CSOs) 13ක් නියෝජනය කරන නියෝජිතයන්ගෙන් මෙහෙයුම් කමිටුව සමන්විත විය.²⁵ ඉන් අනතුරුව, විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය විසින් ලැයිස්තුගත කරන ලද විෂයයන් සහ ගැටලු සම්බන්ධව අභ්‍යන්තර, නිල නොවන, අන්තර්ආණ්ඩු අදහස් විමසීම සඳහා රජයේ ආයතනවල නියෝජිතයන්ට භාරදීම සිදු කර ඇත.²⁶ දුෂණය, අධ්‍යාපනය, පරිසරය, සෞඛ්‍යය, තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය, පළාත් පාලනය, තොරතුරු දැනගැනීමට ඇති අයිතිය සහ කාන්තාවන් යන ක්ෂේත්‍රයන්ට අදාළ වූ රජයේ

අමාත්‍යාංශ, නියෝජිතායතන, දෙපාර්තමේන්තු, සහ ස්වාධීන කොමිෂන් සභා ද මෙම ආයතනවලට ඇතුළත් විය. කටයුතු කිරීමට සම්බන්ධ විය යුතු ආයතන මොනවාද යන්න තෝරාගත් තේමාන්විත ක්ෂේත්‍ර මගින් පෙන්වුම් කළ ද, ක්‍රියාකාරී සැලසුම යටතේ වන බැඳීම් සැකසීමේ ක්‍රියාවලියට සහභාගිවීම සඳහා අධිකරණමය සහ ව්‍යවස්ථාදායක අංශ කැඳවා නොමැත.

ඊට සමගාමීව, විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය විසින්, හවුල්කාරී රජයේ ආයතන සමඟ සම්බන්ධ වීමට සහ ගැටලුව OGP බැඳීමක් බවට හැරවීමේ කතිකාවක් ඇරඹීමට අවශ්‍ය කටයුතු කිරීම සඳහා සිවිල් සමාජයීය පාලන කමිටුවේ අදාළ විෂය පළපුරුද්ද සහිත සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන (CSOs) වෙත ආරාධනා කරන ලදී.²⁷ නිසි ආකාරයෙන් බැඳීම් තෝරා-බේරා ගැනීමට සහ විවිධ රජයේ ආයතන සිය හවුල්කාරී සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන සමඟ එක්ව බැඳී කටයුතු කිරීම සහතික වනු පිණිස, ක්‍රියාවලි පහසුකම් සපයන්නා ලෙස විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය ක්‍රියා කරනු ලැබීය.²⁸ සිවිල් සමාජයීය මෙහෙයුම් කමිටුව විසින් 2016 අගෝස්තු මාසයේදී සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ කෙටුම්පත²⁹ නිමකරන ලදී. ඉන් අනතුරුව, සහ කැබිනට් අනුමැතිය සඳහා කෙටුම්පත් කරන ලද ක්‍රියාකාරී සැලසුම ඉදිරිපත් කිරීමට පෙර (2016 ඔක්තෝබර් මාසයට පෙර), විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය විසින් ඒ සම්බන්ධව වඩාත් ජ්‍යෙෂ්ඨ මට්ටමේ විශේෂඥ අදහස් විමසීම් පැවැත්වීමට කටයුතු කරන ලදී.³⁰ ප්‍රධාන CSO සම්බන්ධීකාරක, ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයේ විධායක අධ්‍යක්ෂවරයාට අනුව, සිවිල් සමාජයීය මෙහෙයුම් කමිටුව විසින් සකස් කරන ලද ක්‍රියාකාරී සැලසුම් කෙටුම්පතට රජය විසින් සිදුකර ඇත්තේ ඉතා සුළු මට්ටමේ වෙනස්කම් කිහිපයක් පමණි. ඒ අනුව, මුල් අවස්ථාවේදී කෙටුම්පතේ පැවති බොහොමයක් බැඳීම් ඒ ආකාරයෙන්ම පවතියි.³¹ මේ බව විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය ද සහතික කරයි.³²

සැකසුම් ක්‍රියාවලිය සහ කාලානුක්‍රමිකතාව සලකා බලන කළ, ක්‍රියාකාරී සැලසුමට ඇතුළත් කළ තේමාවන් වූයේ, අදාළ අන්දමින්, මහජන අදහස් විමසීමේ වලින් සහ අදාළ රජයේ ආයතනවලින් ලද දායකත්වයන්ගෙන් මූලික වශයෙන් හඳුනාගන්නා ලද හා පසුව සිවිල් සමාජයීය මෙහෙයුම් කමිටුව විසින් තෝරාගන්නා ලද ඒවා ය. 2016 ඔක්තෝබර් මාසයේදී, ජාතික නියාමන කමිටුව (NSC, 3.1 කොටස බලන්න) පිහිටුවීම මගින් OGP ක්‍රියාවලිය හා සම්බන්ධ වූ රජයේ ආයතනයන් හි පුළුල්භාවය වැඩි කිරීම අපේක්ෂා කෙරිණ.³³ කෙසේ වෙතත්, ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම නිර්මාණය කිරීමට සමගාමීව මෙය නිර්මාණය කිරීමත් සමඟ, ජාතික නියාමන කමිටුවට, ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ බැඳීම් තමන්ට අවශ්‍ය පරිදි ක්‍රියාවට නැංවීමේ හැකියාව නොලැබී යාම සිදු විය. ඒ වෙනුවට, ජාතික නියාමන කමිටුවට බලය ලැබුණේ, බැඳීම් ක්‍රියාවට නැංවීම සොයා බැලීමට සහ ඊට මගපෙන්වීමට පමණි.

ක්‍රියාවට නැංවීම සම්බන්ධයෙන්, ක්‍රියාකාරී සැලසුම විසින් හඳුනාගන්නා ලද්දේ අදාළ බැඳීම්වල ප්‍රගතිය සහතික කිරීමේ මූලික වගකීම පවතිනුයේ අදාළ ප්‍රධාන රජයේ ආයතනයන්ට වන බවය.³⁴ ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණයේ පර්යේෂකයා විසින් සිදුකරන ලද අන්තර්ක්‍රියාවලට අනුව දක්නට ලැබී ඇත්තේ මෙම ආයතනයන්ගෙන් බොහොමයක් නිල නොවන මට්ටමෙන් OGP බැඳීම් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා කැප වූ නියෝජිතයෙක් පත් කර ඇති බව ය. එම නියෝජිතයා විසින් පිළිවෙලින් සෑම බැඳීමක්ම යටතේ වූ විවිධ සන්ධිස්ථානයන් සම්බන්ධයෙන් අවශ්‍ය අවස්ථාවන් හි දී අනෙකුත් රජයේ සහ සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් සම්බන්ධීකරණය කිරීම සහ සමායෝජනය කිරීම පිළිබඳ වගකීම දරයි. එසේ පත්කරන ලද විශේෂිත නියෝජිතයා යනු සාමාන්‍යයෙන් රාජ්‍ය අමාත්‍යාංශයන් හි සහයක සහ අතිරේක ලේකම් ධුරයේ සිට ජාතික කමිටුව හා මහජන කමිටුවල ප්‍රධානී සහ අධ්‍යක්ෂ ධුර දක්වා ද ආදී වශයෙන් අදාළ ආයතනයේ ජ්‍යෙෂ්ඨ තනතුරක් දරන අයෙකු බව පර්යේෂකයා සොයාගන්නා ලදී. (රජයේ සම්පත්දායකයන් සමඟ කළ සම්මුඛ සාකච්ඡාවල සම්පූර්ණ ලැයිස්තුව සඳහා VI කොටස බලන්න).

ව්‍යවස්ථාදායකය වන ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව විසින් බෙහෙවින් සීමිත වූ සහය භූමිකාවක් නිරූපණය කරන ලදී. ඒ වනාහි, පාර්ලිමේන්තුව විසින් කළ යුතුව තිබුණේ, බැඳීම් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වූ විශේෂ ව්‍යවස්ථාවන් සම්පාදනය කිරීම සහ ව්‍යවස්ථාවන් සංශෝධනය කිරීම වලින්

සමන්විත වූ පහසුකම් සැපයීමක් පමණි.³⁵ අධිකරණයේ සහභාගිත්වය නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවේ විශේෂ මැදිහත්වීමට පමණක් සීමිත විය.³⁶ ක්‍රියාත්මක වීමේ පසු අවස්ථාව ලෙස උප ජාතික මට්ටමේ ආණ්ඩුවලට ද ක්‍රියාකාරී සැලසුම අභිනියෝජනය කිරීම දැක්විය හැකිය. වයඹ පළාත් සභාව විසින් පරිසරය සඳහා අදාළ වන පළාත් මට්ටමේ ප්‍රඥප්තියක් සම්මත කරගත් අතර, පළාත් පාලන ආයතන 335 වෙතින් ම විනිවිද භාවයෙන් හා වගවීමෙන් යුතු ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා සහයෝගය ලබාදීම මෙහිදී අපේක්ෂා කරනු ලැබීය. **3.2** වගුව මගින් පෙන්වනු ලබන කෙරෙහියේ, විවිධ අවස්ථාවන් හි දී **OGP** සඳහා සම්බන්ධ වූ ආයතන පිළිබඳ තොරතුරු ය.

3.3 සිවිල් සමාජය සහභාගිත්වය

3.2 කොටසේ දක්වා ඇති පරිදි, ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීමේදී සිවිල් සමාජය සංවිධාන (CSOs) ප්‍රධාන භූමිකාවක නියුතු ව ඇත. ක්‍රියාවලියේ මූලාරම්භයේ සිට, විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය විසින් **OGP** හි කේන්ද්‍රීය භූමිකාවක් දරන සිවිල් සමාජය සංවිධානයක් ලෙස ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය (TISL) හඳුනාගන්නා ලදී. විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය විසින් අනෙකුත් සිවිල් සමාජය සංවිධානයන් ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය (TISL) සමඟ කටයුතු කිරීම සහ සහභාගී කරවීම සම්බන්ධීකරණය කිරීම සඳහා වූ වගකීම ක්‍රියාත්මක කරන ලදී.³⁷ 2016 වසරේ මුල් භාගයේදී, TISL විසින් අනෙකුත් සිවිල් සමාජය සංවිධානයන් සඳහා නිල නොවන මට්ටමේ තොරතුරු සැපයීමේ සැසිවාර පවත්වන ලදී.³⁸ එමෙන්ම **OGP** සම්බන්ධව මහජන දැනුවත්භාවය වැඩි කිරීම සඳහා පුවත්පත් ලිපි පළ කරන ලදී.³⁹ **OGP** මුල්පිරීම දියත් කිරීම සඳහා 2016 අප්‍රේල් මාසයේදී TISL විසින් විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය සමඟ එක්ව සංවිධානය කරන ලද මහජන දැනුවත් කිරීමක් පවත්වන ලදී. එම මහජන දැනුවත් කිරීමේදී, ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටි අභියෝග ලැයිස්තුගත කිරීම සඳහා විවෘත රාජ්‍ය විසඳුම් සමඟ ඒකාත්මික වූ සාමූහිකව ගැටලු විසඳීමේ ක්‍රියාකාරකමක්, සහභාගී වුවත් සම්බන්ධ කරගෙන පවත්වන ලදී.⁴⁰

අනතුරුව TISL විසින්, තාවකාලික සිවිල් සමාජය සංවිධාන මෙහෙයුම් කමිටුවක් සඳහා ඔවුන්ගේම නම් යෝජනා කිරීම සඳහා, පුළුල් සිවිල් සමාජය සංවිධාන ජාලයකට විවෘත ආරාධනයක් කරන ලදී.⁴¹ TISL ට අනුව, අදහස් විමසීම වඩාත් පුළුල් අන්දමින් විධානය කිරීමටත්, ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුමට ශක්‍යතාව සහිත කරුණු ඇතුළත් කිරීම පිණිස රජය වෙත ඉදිරිපත් කිරීමට බැඳීම කෙටුම්පත් කිරීමටත් මෙම මෙහෙයුම් කමිටුව සහය වනු ඇත.⁴²

රට පුරා සිදු කරන ලද අදහස් විමසීම් ක්‍රියාවලියේදී, පළාත් 9 පුරා එකිනෙකට විශේෂ වූ අදහස් විමසීම් 10ක් පවත්වන ලද අතර, පුරවැසියන් සහ සිවිල් සමාජය සම්පත්දායකයින් විසින් ශ්‍රී ලංකා රජයේ විවෘත රාජ්‍ය න්‍යායපත්‍රය එළිදැක්වීමට දායක වන ලදී.⁴³ මෙම මහජන අදහස් විමසීම්, රජය සහ සිවිල් සමාජ සංවිධාන හවුල් ව සංවිධානය කළ අතර, පවත්වන ලද්දේ දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරුන්ගේ සහයෝගය සහිතව නගරශාලා අදහස් විමසීම් ආකාරයෙන් ය. ක්‍රියාකාරී පුරවැසි සහභාගිත්වය සහ සෘජු ප්‍රතිචාර අනාවරණය සම්බන්ධව දිරිගැන්වීමට ඇති අභිප්‍රාය මත සංවිධායකයන් විසින් තොරතුරු විමසීම්, පමණ ඉක්මවූ නිල කටයුතු ස්වභාවයෙන් පැවැත්වීමට හෝ වැඩි විධිමත්භාවයකින් යුතුව පැවැත්වීමට කටයුතු නොකරන ලදී.⁴⁴ මේ නිසා, රජයේ සීමිත සහභාගිත්වයේ දී, විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය සම්බන්ධීකාරක පහසුකම් සපයන්නා ලෙසත්, පළාත් පාලන නියෝජිතායතනය සන්කාරක ආයතනය ලෙසත් කටයුතු කරන ලදී.

පැවති මහජන අදහස් විමසීම් 10 සඳහා සහභාගිත්වයට විධිමත් රීතින් නොපැවතුණි.⁴⁵ සාමාන්‍යයෙන්, සෑම අදහස් විමසීමක්ම පැවතියේ දවසින් අඩක පමණ වෙලාවක් පුරා වන අතර, දේශීය සිවිල් සංවිධාන ද ඇතුළත්ව වෙනස් වූ පරාසයක විහිදුණු සම්පත්දායකයන්ගේ විවිධ මාතෘකා යටතේ වූ ඉදිරිපත් කිරීම් 400 ක ට වඩා අනාවරණය විය. අදහස් විමසීම්වල අරමුණ හඳුන්වාදීමේදී, සංවිධායකයන් විසින් අවධානය යොමු කරන ලද්දේ, රජයේ සේවාවන් සැපයීම වැඩිකිරීමේ සන්දර්භයේදී “යහපාලනය” යන කරුණ කෙරෙහි ය. මෙම කේන්ද්‍රගත කරුණ අරමුණු කළේ, විවෘත රාජ්‍යයකට අයත් නොවන ගැටලු, මහජනතාව විසින් ඉදිරිපත් කිරීම

වැළැක්වීමටයි.⁴⁶ මූලිකව, රටේ එක් එක් පළාත්වල අදහස් විමසීම් පැවැත්වීම හරහා සහභාගිත්වය පිළිබඳ විවිධත්වය සහතික කරන ලදී. දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලයන්හි අදහස් විමසීම් පැවැත්වීම සඳහා ගත් තීරණය නීත්‍යානුකූල භාවය ඉස්මතු කිරීමට හා මහජනතාව අතරට ලඟාවීමට මහත් රුකුලක් විය.⁴⁷ ප්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයට අනුව, යම් යම් පළාත් පිළිබඳ හුරු පුරුදු බවක් තිබූ සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන, ඒවායෙහි දී අදාළ මහජන අදහස් විමසීමවල දී මූලිකත්වය ගෙන කටයුතු කර ඇත. එසේ කිරීමේදී, සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන විසින් නියෝජිතයකු සහභාගි කරවමින්, සමාජයේ සියලු ජනකොටස්වල සහභාගිත්වය තහවුරු කිරීමට විශේෂ උත්සාහයක් ගෙන ඇත. උදාහරණ ලෙස ස්ත්‍රී පුරුෂ නියෝජනය, ජාතිකත්වය, වෘත්තීය සහ ආදායම් මට්ටම ආදී කරුණු තුළනය සඳහා උත්සාහ කිරීම දැක්විය හැකිය.⁴⁸ කෙසේ වෙතත්, ප්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයට අනුව, හඳුනාගත් ගැටලුවලට පිළියම් පිළිබඳව සොයා බැලීමට සහ ක්‍රියාකාරී සැලසුම අවසානාත්මක කිරීම සඳහා අදහස් විමසීම් කඩිනම් කාල රාමුවක් ඇතුළත සුදානම් කර, පැවැත්වීමට කටයුතු කළ යුතු විය. කටයුතු වේගවත් කිරීම, පුළුල් සහභාගිත්වයක් සහතික කිරීම සම්බන්ධයෙන් යම් පිටුවහලක් විය.⁴⁹

ප්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයට අනුව, මෙම අදහස් විමසීම් හරහා, මහජනතාව විසින් රාජ්‍ය පාලනය පිළිබඳ විවිධ ගැටලු සම්බන්ධයෙන් සිදුකර ඇති ඉදිරිපත් කිරීම් 400ක් පමණ වේ.⁵⁰ තාවකාලික සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන මෙහෙයුම් කමිටුව විසින් මෙම ඉදිරිපත් කිරීම් තෝරා-බේරා ගෙන, පළාත් මට්ටමින් මූලික ගැටලු සහ තේමාන්විත ක්ෂේත්‍රයන් හඳුනාගන්නා ලදී. එමගින් කමිටුව විසින් එක් එක් ප්‍රදේශයන්ට සුවිශේෂී වූ අදාළ ගැටලු මගහැරීම වළක්වන ලදී. වාර්තාගත ගැටලුවලින් බොහොමයක් විවෘත ආණ්ඩුවට සෘජුවම අදාළ වූ අතර, ඒවායින් ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි සෑම බැඳීමකම පාහේ පදනම සැකසුණි. ප්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයට අනුව, අදහස් විමසීම්වලදී, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳව සාකච්ඡාවට ලක් නොවූ නමුත්, එය ගැටලුවල තේමාන්විත හරස්කඩක් ලෙස ඉස්මතු ව ඇත.⁵¹ එබැවින්, සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන මෙහෙයුම් කමිටුව විසින් මධ්‍යස්ථ තත්ත්වයක් අනුගමනය කරමින්, මූලික ගැටලු මහජන ඉදිරිපත් කිරීම් මගින් පැන නැගෙනන්නට ඉඩ හැර, ඒවා බැඳීම් ලෙස කෙටුම්පත් ක්‍රියාකාරී සැලසුමට ඇතුළත් කිරීම සිදු කළේ විවෘත ආණ්ඩුවට අදාළ වූ නමුත්, මහජනතාව විසින් වාර්තා කර නොතිබුණු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ බැඳීමට ද සමගාමී ව ය.⁵²

අනතුරුව, තෝරාගත් සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන සාමාජිකයන් විසින් ඔවුන්ගේ පළපුරුදු ක්ෂේත්‍රයන් අනුව, අදාළ ගැටලු තෝරාගෙන, විවෘත ආණ්ඩුවේ බැඳීම් කෙටුම්පත් කිරීමේ දී එකී ගැටලු සාකච්ඡාවට බඳුන් කිරීමට කටයුතු කරන ලදී.⁵³ එමගින් මේ වනවිට වඩාත් විධිමත් OGP සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන මෙහෙයුම් කමිටුවක් සාමාජිකයන් විසින් ඇති කරගෙන තිබේ. 2016 ජුනි මාසයේ දී රජය විසින් මාධ්‍ය සාකච්ඡාවක් පවත්වා, තෝරාගත් තේමාවන් ප්‍රසිද්ධියට පත්කිරීමට සහ අවසානාත්මක සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන මෙහෙයුම් කමිටුව හඳුන්වාදීමට කටයුතු කරන ලදී.⁵⁴ 2016 ජූලි මාසයේ දී, සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන සහ අදාළ රේඛීය අමාත්‍යාංශ සහ/හෝ රජයේ ආයතන ඒකාබද්ධව රැස්වීමක් පවත්වා, තෝරාගත් ගැටලු සහ තේමාවන් හි විෂයපාත්‍රභාවය පිළිබඳව සහ කෙටුම්පත් බැඳීම් පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීම සහ අවසානාත්මක කිරීම සිදු කරන ලදී.⁵⁵ මෙම රැස්වීමෙන් අනතුරුව, ප්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය විසින් සිය වෙබ් අඩවියෙහි කෙටුම්පත් බැඳීම් උඩුගත කර, දින 17ක් පුරා මහජනයාට සිය අදහස් පළ කර සිටින ලෙසට ආරාධනා කරන ලදී.⁵⁶ මෙම බැඳීම්, සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන් සහ රජයේ හවුල්කාරී ආයතනයන් සමඟත් විවෘත ආණ්ඩුව පිළිබඳ දේශීය විද්වතුන් සමඟත් OGP ක්‍රියාකාරී කණ්ඩායම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික විද්වතුන් සමඟත් පැවති සාකච්ඡාවන් මගින් වැඩිදුරටත් සංශෝධනය වී සහ හොඳින් සුසර වී ඇත.⁵⁷

සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන මෙහෙයුම් කමිටුව විසින් විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශයට සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම⁵⁸ වශයෙන් එකී අවසන් බැඳීම් ඉදිරිපත් කරන ලදී. එම ක්‍රියාකාරී සැලසුම සංස්කරණයට, නිශේධනයට සහ සමාලෝචනයට ලක්වීමට නියමිත වන අතර, කැබිනට් අනුමැතිය සඳහා ඉදිරිපත් කිරීම උදෙසා සැකසීම ද මෙහිදී සිදු වේ. 3.2 කොටස

මගින් ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීම සහ ක්‍රියාවට නැංවීම සම්බන්ධව අන්තර් ආණ්ඩු සහභාගිත්වය පිළිබඳ භූමිකාවේ වැඩිදුර විස්තර දක්වනු ලබයි.

3.3 වගුව: ජාතික OGP ක්‍රියාවලිය

OGP සඳහා සහභාගී වන රටවල් විසින් OGP ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීම, ක්‍රියාවට නැංවීම සහ සමාලෝචනය කිරීම අතරතුර අදහස් විමසීම සම්බන්ධයෙන් සපුරාලිය යුතු අවශ්‍යතා මාලාවක් අනුගමනය කරයි. 3.3 වගුව සාරාංශයකින් දක්වන්නේ 2016- 2018 ක්‍රියාකාරී සැලසුම අතරතුර දී ශ්‍රී ලංකාවේ කාර්යසාධනයයි.

අනුගමනය කරන ලද මූලික පියවර: 7 න් 1						
පෙර	1. කාලරාමු ක්‍රියාවලිය සහ හැකියාව			2. පූර්ව දැන්වීම		
	පෙර කාලරාමුව සහ ක්‍රියාවලිය, අදහස් විමසීමට මාර්ගගතයෙහි (online) දක්වා තිබුණේ ද?	ඔව්	නැත	අදහස් විමසීම පිළිබඳ පූර්ව දැනුම්දීම	නැත	ඔව්
			X			✓
	3. දැනුවත්භාවය ඇති කිරීම			4. බහුවිධ මාධ්‍යයන්		
	දැනුවත්භාවය වැඩි කිරීමේ වැඩසටහන් රජය විසින් පවත්වන ලදී?	ඔව්	නැත	4a. online මගින් අදහස් විමසීම:	ඔව්	නැත
			X			X
			4b. පුද්ගලිකව අදහස් විමසීම:	ඔව්	නැත	
				✓		
5. ලේඛනගත කිරීම සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීම						
	අදහස් දැක්වීමේදී සාරාංශයක් දක්වා තිබුණි			ඔව්	නැත	
					X	
අතරතුර	6. විධිමත් බහුවිධ-සම්පන්දායක හමු					
	6a. බහුවිධ-සම්පන්දායක හමු පවත්වන ලද්දේ ද??	ඔව්	නැත	6b. එම හමු විධිමත් කාලාන්තරවල දී සිදුවිණිද?	ඔව්	නැත ¹
		✓			X	
පසු	7. රජයේ ස්වයං-තක්සේරුකරණ වාර්තාව					
	7a. වාර්ෂික ස්වයං-තක්සේරුකරණ වාර්තාව ප්‍රකාශනයට පත් කරන ලද්දේ ද ?	ඔව්	නැත	7b. වාර්තාව ඉංග්‍රීසි භාෂාවෙන් සහ පරිපාලන භාෂාවලින් ලබාගත හැකිද?	ඔව්	නැත
			X			X
	7c. වාර්තාව පළකිරීමට සති දෙකකට පෙර මහජන අදහස් වාර්තා කිරීමට ඉඩ සලසා තිබුණේ ද ?	ඔව්	නැත	7d. වාර්තාව මගින් ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණයේ මූලික කරුණුවලට ප්‍රතිචාර දක්වන්නේ ද ?	ඔව්	නැත
		X			X	

3.4 වගුව : මහජන බලපෑමේ මට්ටම

ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණය විසින් මහජන සහභාගිත්වය පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සංගමයේ (IAP2) “සහභාගිත්වය පිළිබඳ වර්ණාවලිය” OGP සඳහා අදාළ කර ගැනීමට අනුගත වී ඇත.² මෙම වර්ණාවලිය මගින් ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ අන්තර්ගතය පිළිබඳ මහජන බලපෑමේ විභවය මට්ටම පෙන්වනු ලබයි. OGP ආශ්‍රයෙන්, බොහෝ රටවල් විසින් අපේක්ෂා කළ යුතු වන්නේ “සහයෝගිත්වය” යි.

¹ The Ministry of Foreign Affairs and other government stakeholders considered the working groups important, but they did not regularly convene. That is, no systematic process was put in place or publicised.
² “IAP2’s Public Participation Spectrum,” International Association for Public Participation, <http://bit.ly/2qVYaFz>.

මහජන සහභාගිත්වයේ මට්ටම		ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීම අතරතුරදී	ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාවට නැංවීමේ අතරතුරදී
බලගැන්වීම	රජය විසින් මහජනතාව අතුරින් තෝරාගත් නියෝජිතයන් හට තීරණ ගැනීමේ බලය ලබාදුණි.		
සහයෝගයෙන් ක්‍රියා කිරීම	එහිදී නැවත නැවත සිදු කරන ලද සංවාදයන් සහ න්‍යායපත්‍රය සැකසීමට මහජන සහභාගිත්වය ලැබිණි.	✓	
සම්බන්ධ වීම	මහජනයාගේ සහභාගිත්වය සලකා බලන ලද්දේ කවර ආකාරයෙන්ද යන්න පිළිබඳව රජයේ ප්‍රතිචාර ලබාදුණි.		
අදහස් විමසීම	මහජනතාවට සිය සහය ලබාදිය හැකිය.		✓
දැනුම් දීම	ක්‍රියාකාරී සැලසුම පිළිබඳ තොරතුරු රජය විසින් මහජනතාවට ලබාදුණි.		
අදහස් විමසීමක් නැත	අදහස් විමසීමක් නැත		

3.4 ක්‍රියාවට නැංවීම අතරතුර අදහස් විමසීම

OGP සඳහා සිය සහභාගිත්වයෙහි කොටසක් ලෙස, **OGP** ක්‍රියාවට නැංවීම සම්බන්ධයෙන් බහුවිධ-සම්පත්දායකයන්ගේ අදහස් විමසීමේ විධිමත් හමු පැවැත්වීමට රජයයන් කැප වේ. එය පවත්නා ඒකකයක් හෝ නව ඒකකයක් විය හැකිය. මෙම කොටසින් සාරාංශගත කරනුයේ එකී තොරතුරු ය.

ජාතික මෙහෙයුම් කමිටුව (NSC) ශ්‍රී ලංකා ජනාධිපතිතුමාගේ ප්‍රධානත්වයෙන් රැස් වූ අතර, අනෙකුත් රාජ්‍ය සහ සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් ද ඒ සඳහා සහභාගී වූහ (බලන්න 3.1 කොටස). කමිටුව පත්කිරීම සඳහා වූ දිරිගැන්වීම් වූයේ බහුවිධ-සම්පත්දායක හමුවක් ගොඩනගා ක්‍රියාකාරී සැලසුම පාලනය සහ අධීක්ෂණය කිරීමයි.⁵⁹ කෙසේ වෙතත්, 2017 වසරට පෙර විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය (MFA) හඳුනාගෙන තිබුණේ, ජාතික මෙහෙයුම් කමිටුව කැඳවීම සහ එහි ඉහළ පෙළේ සාමාජිකත්වය අභියෝගාත්මක විය හැකි බවයි. මේ නිසා, විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය තීරණය කරන ලද්දේ වඩාත් විධිමත් වූ විදේශ කටයුතු පිළිබඳ නියෝජ්‍ය අමාත්‍යවරයාගේ ප්‍රධානත්වයෙන් යුතු බහුවිධ-සම්පත්දායක ක්‍රියාකාරී කමිටුවක් ඇති කිරීමයි.⁶⁰

බැඳීම් ක්‍රියාවට නංවන ප්‍රධාන රජයේ ආයතනයන්හි නියෝජිතයන් ක්‍රියාකාරී කමිටුවට ඇතුළත් වූ අතර, ඔවුන්ගේ සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන හවුල්කරුවන් සහ විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශයෙහි OGP ඒකකයේ නියෝජිතයන් ද ඊට ඇතුළත් වූහ.⁶¹ විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශයේදී මෙම කණ්ඩායම දෙවරක් මුණගැසුණු අතර, ඒ, 2017 අප්‍රේල් මාසයේ දී එක් වරක් සහ 2017 අගෝස්තු මාසයේ දී තවත් වරක් වශයෙනි. විනාඩි දෙකක කෙටි ඉදිරිපත් කිරීමක් සහිතව සෑම බැඳීමකම ප්‍රගතිය ප්‍රධාන රජයේ ආයතනය විසින් වාර්තා කරන ලදී. ඉන් අනතුරුව හවුල්කාර සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්ට අදාළ ඉදිරිපත් කිරීම් පිළිබඳව ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහාත් ප්‍රශ්න නැගීමට සහ වාර්තාගත ප්‍රගතිය පිළිබඳව අවධානය යොමු කිරීමටත් අවස්ථාව හිමි කර දෙන ලදී.⁶² ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයේ නියෝජිතයෙකුට අනුව, මෙම හමුවීම මගින් වගවීම සහතික කිරීම සඳහා අද්විතීය සහ ඵලදායක පසුබිමක් මෙමගින් නිර්මාණය වී ඇත. එමෙන්ම, රජය සහ සහභාගී වූ සිවිල් සමාජයීය සාමාජිකයන් අතර අදහස් සාකච්ඡාවට සහ අන්තර්-පෝෂණයට ඉතා හොඳ ඉඩකඩක් මෙම හමුවීම මගින් සපයා ඇත.⁶³

ක්‍රියාකාරී කමිටුවේ ස්ථාවර නොවූ නමුත් කෘත්‍යාත්මක සංයුතිය මගින් ක්‍රියාවට නැංවීමේ කාර්යාවලිය තුළ සම්පත්දායකයන්ගේ සෘජු සහභාගිත්වය බෙහෙවින් සීමිත කර ඇත. නමුත් තේමාන්විත බැඳීම් 12 යටතේ වන ප්‍රධාන ආයතන සහ හවුල්කාරී සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන සියල්ලෙන්ම අවම වශයෙන් එක් නියෝජිතයෙකු හෝ සහභාගී වී ඇත.⁶⁴ නියෝජිතත්වය සඳහා වූ මුල් කෙටුම්පතක් පැවතියද, හමු වූ සහභාගිත්වය හෝ නිරතවීම සම්බන්ධයෙන් වෙනත් විධිමත් රීතින් නොපැවතුණි. විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය විසින් හමුවේ කාර්ය-වාර්තා රහසිගත නොවන බව සහතික කර තිබියදීත්, වාර්තා ප්‍රකාශනයට පත්කිරීමක් සිදු නොවුණු අතර, මූලික වශයෙන් ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා සහභාගී වන සම්පත්දායකයන් හැරුණු විට පුළුල් සහභාගිත්වයක් සඳහා විවෘත ආරාධනයක් ද නොකෙරුණි.⁶⁵ ක්‍රියාකාරී කමිටුව නිර්මාණය කිරීමට පෙර 2017 ජනවාරි මාසය පුරා - බැඳීම් ක්‍රියාවට නැංවීමේ ප්‍රගතිය පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීම සඳහා - සම්පත්දායකයන් තේමාන්විතව සකස් වී, කුඩා කණ්ඩායම් වශයෙන් මුණ ගැසුණි.⁶⁶

ඊට සමගාමීව, සිවිල් සමාජය විසින් ද ක්‍රියාත්මක කිරීම අධීක්ෂණය සඳහා විධිමත් නොවූ හමුවක් සංවිධානය කර තිබුණි. පළමු හමුව කැඳවා තිබුණේ 2016 මුල දී වන අතර, ඒ සඳහා සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන මෙහෙයුම් කමිටුවේ සාමාජිකයන් 13දෙනා ඇතුළත් විය.⁶⁷ මෙම හමුව කාර්තුවකට වරක් රැස්වන අතර, බැඳීම්වල ප්‍රගතිය පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීම, නව අදහස් සහ සොයාගැනීම් බෙදා ගැනීම, සහ විවෘත රාජ්‍ය සඳහා සිවිල් සමාජ සංවිධානයන්ට උපකාර විය හැක්කේ කෙසේද යන්න සොයා බැලීම මෙහිදී සිදු වේ. ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයෙහි විධායක අධ්‍යක්ෂවරයාට අනුව, අභිරුචියක් ඇති අනෙකුත් සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්හි සහභාගිත්වය ද මෙම හමුව විසින් පිළිගත් නමුත්, ක්‍රියාකාරී ලෙස මෙය වැඩිදියුණු කිරීම සම්බන්ධව වත්මන් සාමාජිකයන්ගේ අවධානය යොමු වී නැත.⁶⁸ මේ වනතුරුත් රජය මෙම හමුව සඳහා සහභාගිත්වයක් නොදරන අතර, හමුවේ කාර්ය-වාර්තා මහජනතාවට නිකුත් කර නොමැත.⁶⁹ ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය විසින් ස්වාධීනව මාර්ගගත සෙවුම් පටයක් (online tracker)⁷⁰ සකසා ඇති අතර එම ආයතනයේ වෙබ් අඩවියෙහි, ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි බැඳීම් සහ වැදගත් සංසිද්ධීන් සියල්ලෙහි ප්‍රගතිය දැක්වීම සිදුකර තිබේ. සෙවුම් පටය විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය වෙත ඉදිරිපත් කළ ද, ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය අවධානයට ලක් කළ පරිදි, අමාත්‍යාංශය විසින් ක්‍රියාකාරී කමිටු සෑසි සඳහා එය ප්‍රකාශනයට පත් කිරීමක් හෝ නැවත පරීක්ෂා කිරීම් සඳහා අවශ්‍ය දෑ උපුටා දැක්වීම සහ නිශේධනයන් සම්බන්ධ සොයාගැනීම් පිළිබඳව ප්‍රකාශනයට පත් කිරීමක් හෝ සිදු නොකරන ලදී.⁷¹ සෙවුම් පටය මේ වනවිටත් මහජන අන්තර්-ක්‍රියා සඳහා අවස්ථාව සලසා දී නොතිබුණි.

3.5 ස්වයං-තක්සේරුව

OGP පාලන නියාමනයන්ට අනුව සහභාගී වන රටවල් විසින්, ක්‍රියාත්මක කිරීමේ පළමු වසර අවසානයේ තුන් මසකට පසු ස්වයං-තක්සේරු වාර්තාවක් ප්‍රකාශනයට පත් කළ යුතුය. මහජන අදහස් පළකිරීමට අවස්ථාව ලබාදෙමින් මෙම ස්වයං-තක්සේරු වාර්තාව සති දෙකක කාලයක් තැබිය යුතුය. මෙම අවශ්‍යතාවන් සමඟ අනුගත වීම සහ වාර්තාවේ තත්ත්වය මෙම කොටස මගින් තක්සේරු කෙරෙයි.

2017 දෙසැම්බර් වනවිටත්, සිය ස්වයං-තක්සේරු වාර්තාව රජය විසින් ප්‍රකාශනයට පත්කර නොතිබුණි. ප්‍රකාශනයට පත් කිරීමේ නිශ්චිත දිනයක් සඳහන් කිරීමක් ද විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය විසින් සිදු කර නොමැත. නමුත් විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශයෙහි නියෝජිතයෙකු විසින් තහවුරු කළේ විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය විසින් අදාළ රේඛීය අමාත්‍යාංශයන්ගෙන් සහ රජයේ ආයතනයන්ගෙන් තොරතුරු රැස් කරන බවය. නියෝජිතයා තවදුරටත් කියා සිටියේ වාර්තාව මහජන අදහස් දැක්වීම සඳහා තැබීම ද සිදු කරන බවය.⁷²

¹ Sri Lanka Const. (as amended up to 15 May 2015), <http://bit.ly/2IX5kUe>.

-
- ² “Maithripala Sirisena’s 100 Day Work Programme; Detailed Diary Description,” Colombo Telegraph, 20 December 2014, <https://www.colombotelegraph.com/index.php/maithripala-sirisenas-100-day-work-programme-detailed-diary-description/>; and “71 out of 100: Yahapalanaya’s 100-Day Programme in Retrospect,” The Sunday Times, 8 January 2017, <http://www.sundaytimes.lk/170108/news/71-out-of-100-yahapalanayas-100-day-programme-in-retrospect-223236.html>.
- ³ New Democratic Front, Manifesto - Compassionate Government, Maithri, December 2014, <http://bit.ly/1xXjnNY>.
- ⁴ “Sri Lanka Joins 70-Nation Open Government Partnership,” The Sunday Times, 30 October 2016, <http://bit.ly/2GNb1zw>.
- ⁵ Mr. Harim Peiris (Ministry of Foreign Affairs), interview by IRM researcher, 9 August 2017.
- ⁶ P. Weerakoon, “Open Government for All,” Daily FT, 21 June 2016, <http://bit.ly/2ECoB7X>.
- ⁷ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ⁸ Ms. Prashanthi Krishnamoorthy (Ministry of Foreign Affairs), interview by IRM researcher.
- ⁹ “Sri Lanka Reiterates Commitment to Open Government Principles,” Sunday Observer, 12 February 2017, <http://bit.ly/2FJOzpk>.
- ¹⁰ “Steering Committee to Formulate Open Government Partnership Action Plan,” Daily News, 12 October 2016, <http://bit.ly/2FJZkbn>.
- ¹¹ “Sri Lanka Reiterates Commitment to Open Government Principles.”
- ¹² Ministry of Finance, Budget Estimates 2017 – Volume I, Fiscal Year 2017, p. 117, <http://bit.ly/2s5Kbz5>.
- ¹³ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ¹⁴ Ministry of Health, Health Education Bureau, National Medicinal Drug Regulatory Authority, Ministry of Education, Ministry of Telecommunication and Digital Infrastructure, Ministry of Mahaweli Development and Environment, Central Environmental Authority, Coast Conservation and Coastal Resource Management Department, Department of Wildlife Conservation, Ministry of Provincial Councils and Local Government, Ministry of Women and Child Affairs, National Committee on Women, Ministry of Lands and Parliamentary Reforms, Ministry of Justice, Office of the President, Ministry of Finance and Mass Media, Ministry of Public Administration and Management.
- ¹⁵ Attorney General’s Department.
- ¹⁶ Presidential Task Force on Prevention of Chronic Kidney Disease, Information and Communication Technology Agency, National Procurement Commission, Elections Commission, Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption, Sri Lanka Institute of Local Governance, and Right to Information Commission.
- ¹⁷ Ministry of Health, Health Education Bureau, National Medicinal Drug Regulatory Authority, Ministry of Education, Ministry of Telecommunication and Digital Infrastructure, Ministry of Mahaweli Development and Environment, Central Environmental Authority, Coast Conservation and Coastal Resource Management Department, Department of Wildlife Conservation, Ministry of Provincial Councils and Local Government, Ministry of Women and Child Affairs, National Committee on Women, Ministry of Lands and Parliamentary Reforms, Ministry of Justice, Office of the President, Ministry of Finance and Mass Media, and Ministry of Public Administration and Management.
- ¹⁸ Parliament of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka.
- ¹⁹ Attorney General’s Department and Sri Lanka Judges’ Institute.
- ²⁰ Presidential Task Force on Prevention of Chronic Kidney Disease, Information and Communication Technology Agency, National Procurement Commission, Elections Commission, Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption, Sri Lanka Institute of Local Governance, and Right to Information Commission.
- ²¹ North Western Province Environmental Authority.
- ²² Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ²³ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher; and Mr. Asoka Obeyesekere (Transparency International Sri Lanka), interview by IRM researcher, 29 August 2017.
- ²⁴ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher; and Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ²⁵ Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka, 17 August 2016, p. 4, <http://bit.ly/2nLf8Dw>.
- ²⁶ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ²⁷ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher; and Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ²⁸ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ²⁹ Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ³⁰ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ³¹ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ³² Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ³³ “Steering Committee to Formulate Open Government Partnership Action Plan.”
- ³⁴ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher; and Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ³⁵ See commitments 7, 8, 9, 12, 13, 19, 20, and 21.
- ³⁶ See commitments 14 and 18.

-
- ³⁷ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ³⁸ Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ³⁹ P. Weerakoon, “Open Government for All.”
- ⁴⁰ Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ⁴¹ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher. See also Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ⁴² Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher. See also Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ⁴³ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher; and Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher. See also Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ⁴⁴ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ⁴⁵ The 10 public consultations were conducted in Colombo (5 April 2017), Ratnapura (19 May 2017), Monaragala (20 May 2017), Galle (26 May 2017), Trincomalee (31 May 2017), Jaffna (2 June 2017), Anuradhapura (8 June 2017), Kandy (9 June 2017), Puttalam (10 June 2017), and again in Colombo (20 June 2017). See Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ⁴⁶ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ⁴⁷ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ⁴⁸ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ⁴⁹ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ⁵⁰ Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ⁵¹ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ⁵² Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ⁵³ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher. See also Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ⁵⁴ Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ⁵⁵ Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ⁵⁶ Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ⁵⁷ Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ⁵⁸ Transparency International Sri Lanka, Open Government Partnership: Civil Society Organisation National Action Plan (2016-18) – Sri Lanka.
- ⁵⁹ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ⁶⁰ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ⁶¹ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ⁶² Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher; and Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ⁶³ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ⁶⁴ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher; and Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher.
- ⁶⁵ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher; and Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ⁶⁶ Mr. Harim Peiris, interview by IRM researcher; and Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ⁶⁷ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ⁶⁸ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ⁶⁹ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ⁷⁰ “Tracker – Open Government Partnership (OGP) National Action Plan – Nov 2016-Jun 2018,” Transparency International Sri Lanka, 2016, <http://www.tisirilanka.org/ogp/>.
- ⁷¹ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
- ⁷² Ms. Prashanthi Krishnamoorthy (Ministry of Foreign Affairs), interview by IRM researcher, 1 December 2017.

IV. බැඳීම (Commitments)

OGP සහභාගිත්ව රජයෙන් සියල්ලම අවුරුදු දෙකකට වැඩි කාලයක් සඳහා දැඩි බැඳීමසහගත භාවයන් සහිත **OGP** ක්‍රියාකාරී සැලසුම් සකසනු ලබයි. විශේෂ උපායමාර්ගයන් සහ පවතින වැඩසටහන් ඇතුළත් කරගනිමින්, විවෘත රාජ්‍යයන්ට සම්බන්ධ පවත්නා උත්සාහයන් බෙදා-හදා ගනිමින්, රජයන් විසින් ඔවුන්ගේ **OGP** ක්‍රියාකාරී සැලසුම් සැකසීම ආරම්භ කරයි.

මෙම බැඳීම, එක් එක් රටට අදාළ සුවිශේෂී තත්ත්වයන් සහ අභියෝගයන්ට ගැලපෙන ආකාරයේ විය යුතුය. එමෙන්ම **OGP** බැඳීම්, සෑම **OGP** සහභාගිත්ව රටකම අත්සන් කරන ලද විවෘත රාජ්‍ය ප්‍රකාශනයෙහි සහ පාලනය සඳහා වූ **OGP** විධිනියෝගයන්හි දක්වන ලද **OGP** වටිනාකම්වලට අදාළ විය යුතු ය.¹

හොඳ බැඳීමක් ඇති කරන්නේ කෙසේද?

විවෘත රාජ්‍ය බැඳීම් ළඟා කරගැනීමේදී බොහෝ විට, වසර ගණනාවක ක්‍රියාවලියක් අවශ්‍ය වන බවට හඳුනාගෙන, ඒ අනුව, රජයෙන් විසින් හැකි සෑම අවස්ථාවකදීම කාලරාමු සහ සෑම වසරකදීම ඉටුකර ගත යුතු ඔවුන්ගේ බැඳීම් සඳහා වූ මිනුම්දඩු ආදිය සිය බැඳීම්වලට අමුණා දැක්විය යුතුය. මෙම වාර්තාව, රටේ ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි ඇතුළත් කළ සෑම බැඳීමක්ම විස්තර කරන අතර, ඔවුන්ගේ පළමු වසරේ ක්‍රියාත්මක කිරීම් විශ්ලේෂණය කිරීම ද සිදුකරයි.

බැඳීම් ඇගයීමට ලක් කිරීම සඳහා ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණය (**IRM**) මගින් භාවිත කරන ලද දර්ශකයන් පහත දැක්වේ:

- විශේෂත්වය : මෙම විචල්‍යය විසින් සෑම බැඳීමකම විශේෂත්වය සහ මැනිය හැකි භාවය තක්සේරු කරනු ලබයි. විකල්පයන් වන්නේ:
  - ඉහළ : බැඳීමෙහි ගැබ් වූ බස්වහර මගින් බැඳීමෙහි අරමුණ සාක්ෂාත් කරගැනීම සඳහා පැහැදිලි, පරීක්ෂා කළ හැකි ක්‍රියාකාරකම් සහ මැනිය හැකි ඉටු කිරීම් සපයනු ලබයි.
  - මධ්‍යම : බැඳීමෙහි ගැබ් වූ බස්වහර මගින් විෂයමූලික ලෙස පරීක්ෂා කළ හැකි සහ ඉටුකිරීම් ඇතුළත් වන නමුත් මෙම ඉටුකිරීම් බැඳීමෙහි අරමුණ පැහැදිලිව මැනිය හැකි හෝ සාක්ෂාත් කිරීම් සම්බන්ධයෙන් අදාළ නොවේ.
  - පහළ: බැඳීමෙහි ගැබ් වූ බස්වහර පරීක්ෂා කළ හැකි ලෙසට අදහස් කෙරෙන අයුරින් ක්‍රියාකාරකම් පැහැදිලි කරන නමුත්, ක්‍රියාකාරකම් සහ ඉටුකිරීම් මගින් සිදු කිරීමට අදහස් කෙරෙන දෑ හඳුනාගැනීමට පාඨකයා විසින් යම් අර්ථනිරූපණයන් සිදු කළ යුතු වේ.
  - නොමැති: බැඳීමෙහි ගැබ් වූ බස්වහර මැනිය හැකි ක්‍රියාකාරකම්, ඉටුකිරීම් හෝ සන්ධිස්ථාන ඇතුළත් නොවේ.
- අදාළත්වය : මෙම විචල්‍යය මගින් **OGP** වටිනාකම් වෙත බැඳීමෙහි අදාළත්වය ඇගයීමට ලක් කරයි. ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි දක්වා ඇති පරිදි, මෙම බැඳීමෙහි පෙළ කියැවීම වඩාත් උනන්දුවෙන් සිදු කිරීම මත පදනම්ව, අදාළත්වය තීරණය කෙරෙන මගපෙන්වීමේ ගැටලු පහත පරිදි වේ:
  - තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය: වැඩිදුර තොරතුරු අනාවරණය කිරීම හෝ මහජනතාව වෙත අනාවරණය කළ තොරතුරුවල ගුණාත්මක භාවය වැඩිදියුණු කිරීම හෝ රජය විසින් සිදු කරන්නේද?
  - පුරවැසි සහභාගිත්වය: මහජනතාව විසින් තීරණ දැනුම්දීමේ හෝ ඒවාට බලපෑම් කිරීමේ හැකියාව මහජනතාවට ලබාදෙන අවස්ථා හෝ හැකියා නිර්මාණය කිරීම හෝ වැඩිදියුණු කිරීම හෝ රජය විසින් සිදුකරන්නේ ද?

- මහජන වගවීම: සිය ක්‍රියාකාරකම් සම්බන්ධයෙන් නිලධාරීන් පිළිතුරු දීමට බැඳී සිටීමේ අවස්ථා නිර්මාණය කිරීම හෝ වැඩිදියුණු කිරීම හෝ රජය විසින් සිදුකරන්නේ ද?
- තාක්ෂණය සහ විනිවිද භාවය සහ වගවීම සඳහා නව්‍යකරණය: විනිවිද භාවය හෝ වගවීම හෝ සම්බන්ධයෙන් වැඩිදියුණුව උදෙසා, අනෙකුත් OGP අගයයන් තුන අතරින් එකක් සමඟ ඒකාබද්ධ කර, තාක්ෂණික නව්‍යකරණය භාවිත කරන්නේද?²
- විභවීය බලපෑම : ලේඛනගත පරිදි අවසන් කළේ නම්, මෙම විචල්‍යය විසින් බැඳීමෙහි විභවීය බලපෑම ඇගයීමට ලක් කරයි. IRM පර්යේෂකයා විසින් ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි පෙළ භාවිත කරනු ලැබ ඇත්තේ :
  - සමාජයීය, ආර්ථිකමය, දේශපාලනික හෝ පාරිසරික ගැටලු හඳුනාගැනීමට;
  - ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි ආරම්භ කරන ලද පවත්වාගෙන යන තත්ත්වය තහවුරු කිරීමට; සහ
  - ක්‍රියාත්මක කර ඇත්නම්, එම බැඳීම මගින් කාර්යසාධනයට ඇතිකරන බලපෑම තක්සේරු කිරීම සහ ගැටලුවලට පිළියම් සැපයීම සඳහා ය.

තරු සලකුණු යෙදූ බැඳීම් ආදර්ශවත් OGP බැඳීම් ලෙස සලකනු ලබයි. තරුවක් ලැබීමට, උපමානයන් කිහිපයක් සම්පූර්ණ කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ :

- තරු සලකුණු යෙදූ බැඳීම් ”මධ්‍යම” හෝ “ඉහළ” යනාදී වශයෙන් නිශ්චිතතාවක් දක්වනු ඇත. බැඳීමක්, පැහැදිලිව විස්තර දක්වන ලද ක්‍රියාකාරකම් සහ එහි විභවීය බලපෑම පිළිබඳව විනිශ්චයක් ලබාදිය හැකි පියවරවලින් යුක්ත විය යුතුය.
- බැඳීමෙහි ගැබ් වූ බස්වහර, විවෘත රාජ්‍යයට ඇති අදාළත්වය පැහැදිලි කරන්නක් විය යුතුය. විශේෂයෙන්ම, අවම වශයෙන්, තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශයට, පුරවැසි සහභාගිත්වයට, හෝ මහජන වගවීමට අදාළ OGP වටිනාකම්වලින් එකකට හෝ සබඳතාවක් එහි තිබිය යුතුය.
- සම්පූර්ණයෙන් ක්‍රියාත්මක කර ඇත්නම්, බැඳීමට “පරිණාමිත” විභවීය බලපෑමක් තිබිය යුතුය.³
- ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාවට නැංවීමේ කාලය තුළදී, ක්‍රියාවට නැංවීමේ “ප්‍රාමාණික” හෝ “සම්පූර්ණ” ඇගයුමක් ලබමින් මෙම බැඳීම සම්බන්ධයෙන් සැලකිය යුතු ප්‍රගතියක් පෙන්වීම රජය විසින් සිදුකළ යුතුය.

මෙම යෝග්‍යතා මත පදනම් වූ ශ්‍රී ලංකා ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි තරු සලකුණු කිසිවක් නොමැත.

අවසාන වශයෙන්, මෙම කොටසේ වගු මගින් පෙන්වුම් කරන්නේ ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණය (IRM) මගින් එහි වාර්තාකරණ ක්‍රියාවලිය තුළ එක්රැස් කරගත් දත්තවල හරවත් උපුටනයන් ය. ශ්‍රී ලංකාව පිළිබඳ සම්පූර්ණ දත්ත කට්ටලය සහ OGP සහභාගිත්ව සියලුම රටවල් සඳහා OGP ගවේශකය බලන්න.⁴

බැඳීම්වල දළ විශ්ලේෂණය (General Overview of the Commitments)

ක්‍රියාකාරී සැලසුම දූෂණය, අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍යය, පරිසරය, තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය, සහ තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා ඇති අයිතිය ඇතුළත් තේමාන්විත ක්ෂේත්‍රයන් නවයකින් යුක්ත වේ. මෙම තේමාන්විත ක්ෂේත්‍රයන් තුළ, ක්‍රියාකාරී සැලසුම සෑම බැඳීමක්ම තවත් සුවිශේෂී උපබැඳීම්වලට තවදුරටත් බෙදී යන පුළුල් බැඳීම් 12කින් සමන්විත වේ. රජය සහ සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන් යන දෙඅංශයම නායකත්වය සපයමින් දිවයින පුරා පවත්වන ලද අදහස් විමසීම්වලින් පසුව, සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන මෙහෙයුම් කමිටුවක් විසින් පළමු ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ කෙටුම්පත නිර්මාණය කරන ලදී. රජයේ සමාලෝචනය සහ අනුමැතිය උදෙසා මෙම

අනුවාදය කමිටුව විසින් ඉදිරිපත් කරන ලදී. අවසාන අනුවාදය, 2016–2018 සඳහා වන ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාකාරී සැලසුම ලෙසින් රජය විසින් නිල වශයෙන් ඉදිරිපත් කරන ලදී.

තේමාවන්

ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි තේමාන්විත ක්ෂේත්‍රයන් නවය යටතේ ඇති බැඳීම් විශ්ලේෂණය කිරීමේදී, මෙම IRM වාර්තාව මගින්, වැඩි පැහැදිලි භාවයක් සහ ප්‍රවේශයක් උදෙසා, තෝරාගත් ප්‍රධාන බැඳීම් කුඩා බැඳීම්වලට වැඩිදුරටත් බෙදනු ලබයි. විශේෂයෙන්ම, පුළුල් වූ බැඳීම් සහ දුෂණය, පළාත් පාලනය, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය, සහ කාන්තාව පිළිබඳව වූ අනුබද්ධිත සන්ධිස්ථානයන් ලෙස සැලකිය හැකි බැඳීම්, විවිධ වූ බැඳීම්වලට තවදුරටත් බණ්ඩනයවීම සිදු විය. මෙසේ බණ්ඩනය වීමේදී, පොදු තේමාන්විත කේන්ද්‍රගතකිරීමක් පෙන්වුම් කෙරෙන අංශ විශේෂයෙන් විමසා බැලීම වාර්තාව මගින් සිදු කරන ලදී.

---

¹ *Open Government Partnership: Articles of Governance*, June 2012 (updated March 2014 and April 2015), https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/attachments/OGP_Articles-Gov_Apr-21-2015.pdf.

² IRM Procedures Manual, https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/IRM-Procedures-Manual-v4_Sept2017.docx.

³ The International Experts Panel changed this criterion in 2015. For more information visit <http://www.opengovpartnership.org/node/5919>.

⁴ “OGP Explorer and IRM Data,” Open Government Partnership, bit.ly/1KE2Wil.

තේමාව 1 : සෞඛ්‍යය (HEALTH)

1. නිදන්ගත වකුගඩු රෝග මර්දනය සඳහා මහජන සහභාගීත්වය (Public Access to Combat Chronic Kidney Disease)

බැඳීමෙහි පෙළ:

නිදන්ගත වකුගඩු රෝග මර්දනය (CKD) සඳහා නිවාරණ සහ ප්‍රතිකාරක උපායමාර්ගයන්ට මහජන ප්‍රවේශය වැඩි කිරීම.

[...]

ප්‍රධාන අරමුණ:

නිදන්ගත වකුගඩු රෝග වැළැක්වීම, අවම කිරීම සහ ඒවාට මුහුණදීම සම්බන්ධයෙන් මහජන අවබෝධය වැඩිදියුණු කිරීම සහ නිවාරණය සඳහා උපායමාර්ගික සැලසුමක් සකස් කිරීමට සිවිල් සමාජය එක් කරගැනීම.

සන්ධිස්ථාන:

- 1.1 නිවාරණ උපායමාර්ගික සැලසුම කෙටුම්පත් කිරීම සහ සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තියට වෙනස්කම් නිර්දේශ කිරීම සඳහා බහුවිධ සම්පත්දායක හමුවක් පිහිටුවීම.
- 1.2 වෛද්‍ය පහසුකම් සහ සපයනු ලබන සේවාවන් ලැයිස්තු, නිදන්ගත වකුගඩු රෝග මර්දනය සඳහා වෙන් කරන ලද අයවැය සහ අමාත්‍යාංශ වෙබ් අඩවියෙහි සහ මාධ්‍ය මගින් දක්වා ඇති මූලික ප්‍රතිපත්ති ඇතුළුව නිදන්ගත වකුගඩු රෝග මර්දනය සම්බන්ධ රජයේ ක්‍රියාමාර්ගයන් පිළිබඳ මූලික තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත් කිරීම.
- 1.3 මූලික තොරතුරු ප්‍රචාරණය කිරීම සඳහා දිවයින පුරා මහජන අදහස් විමසීම් සහ ප්‍රවර්ධන පැවැත්වීම. (ඉහත 1.2 පරිදි).
- 1.4 පහසුකම් සහ සේවාවන්ගේ ගුණාත්මක භාවය සහ විශ්වසනීයත්වය වෙත පිවිසීම සම්බන්ධ ප්‍රතිචාර අනාවරණය කිරීම සඳහා නිදන්ගත වකුගඩු රෝග මර්දනය සඳහා ප්‍රතිකාර පිරිනමන වෛද්‍ය පහසුකම් පිළිබඳ ප්‍රතිචාර යාන්ත්‍රණය ආයතනගත කිරීම.
- 1.5 නිදන්ගත වකුගඩු රෝග මර්දනය සඳහා පිරිනමන පහසුකම් සහ සේවාවන්ගේ ප්‍රවේශය, ගුණාත්මක භාවය සහ විශ්වසනීයත්වය පිළිබඳ පුරවැසි/ පරිශීලක ප්‍රතිචාර සම්බන්ධව අර්ධ වාර්ෂික වාර්තා ප්‍රකාශයට පත් කිරීම.

වගකිවයුතු ආයතන: සෞඛ්‍ය, දේශීය වෛද්‍ය සහ පෝෂණය පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය

සහය ආයතන: නිදන්ගත වකුගඩු රෝග මර්දන ඒකකය, සෞඛ්‍ය අධ්‍යාපන කාර්යාංශය; නිදන්ගත වකුගඩු රෝග මර්දනය සඳහා වූ ජනාධිපති කාර්ය බලකාය.

ආරම්භක දිනය: 2016 ජූලි

අවසාන දිනය: 2018 ජූලි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුවන් සඳහා, බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න. <http://bit.ly/2wv3jXR>.

	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද ?	සමාජීය			
	නැත	සහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගවීම	විනිවිද භාවය සඳහා තාක්ෂණ සහ නව්‍යකරණය සහ වගවීම	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	ප්‍රමාණවත්	සම්පූර්ණ
				✓	✓	✓					✓		නැත		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණ

මෙම බැඳීම මගින් බලාපොරොත්තු වන්නේ නිදන්ගත වකුගඩු රෝග (CKD) නිවාරණය පිළිබඳ විධිමත් නිවාරණ සහ ප්‍රතිකාරක උපායමාර්ගයන් සඳහා මහජන දැනුවත්භාවය සහ ප්‍රවේශය ප්‍රවර්ධනය කිරීමයි. සෞඛ්‍ය, දේශීය වෛද්‍ය සහ පෝෂණ අමාත්‍යාංශය (සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය) සහ මහජන සෞඛ්‍ය වෘත්තිකයන් විසින් ප්‍රවර්ධිත උපායමාර්ගයන් සඳහා අනුමැතිය ලබාදෙන ලදී.¹ එමෙන්ම උපායමාර්ගික නිවාරක සැලසුමක් සැකසීම සම්බන්ධව සිවිල් සමාජය සමඟ සම්බන්ධ වීම ද බැඳීම විසින් අරමුණු කරනු ලබයි. මෙම උත්සාහයන් තුළින්, සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය සහ ඒ හා අදාළ සම්පත්දායකයන් විසින් හඳුනාගෙන ඇත්තේ, නිදන්ගත වකුගඩු රෝග නිවාරණය සඳහා වන ව්‍යාජ සහ විද්‍යාත්මක නොවන ක්‍රමවේද මහජනතාව විසින් ප්‍රතික්ෂේප කරන බවත්, කාලෝචිත හා සුදුසු නිවාරක පිළියම් අනුගමනය කරන බවත්, මරණ හෝ රෝගාතුරවීම් වැනි ආශ්‍රිත සිදුවීම් අඩු කරගැනීම සඳහා ඔවුන් ක්‍රමානුකූල සායනික පරීක්ෂණ වෙත පැමිණෙන බවත් ය.

නිදන්ගත වකුගඩු රෝගය, දරුණු මහජන සෞඛ්‍ය ගැටලුවක් ලෙස ශ්‍රී ලංකාව තුළ මතු ව ඇති අතර, ඇතැම් අස්තමේන්තු මගින් යෝජනා කරන පරිදි, මෙම රෝගය මගින් වසරකට රෝහල්ගතවීම් 20,000ක් සහ මරණ 2,000ක් පමණ සිදු වේ.² වෛද්‍ය ප්‍රජාව විසින් නිරතුරුවම ප්‍රකාශ කර ඇත්තේ නිදන්ගත වකුගඩු රෝග යනු දියවැඩියාවේ හෝ අධිරුධිර පීඩනයේ සංකූලතාවක් බවට ය. කෙසේ වෙතත්, 2010 වසරේ සිට, ඉහළ යන වාර්තාගත සිද්ධීන් බොහෝමයක දී හඳුනාගත හැකි හේතු වාර්තා වී නොමැත. {උදාහරණයක් ලෙස, හේතු දැක්විය නොහැකි නිදන්ගත වකුගඩු රෝග (CKDu) දැක්විය හැකිය}. සොයාගැනීම් අවිනිශ්චිත වුවද, විමර්ශන සහ මුල් අවස්ථාවේ සාක්ෂි යෝජනා කරනුයේ, නිදන්ගත වකුගඩු රෝග/ CKDu (මින් මතු CKD) සම්බන්ධ සිදුවීම් සඳහා, අධිකතර කෘෂිරසායනික භාවිතය, බැරලෝහ, සහ පානීය ජලයේ ඇති අපවිත්‍රකාරක සහ/ හෝ අනෙකුත් හානිකර කෘෂි භාවිතයන් හේතු වන බවයි.³ උතුරුමැද පළාත වැනි රටේ වියළි කලාපයේ නිදන්ගත වකුගඩු රෝග ව්‍යාප්තිය සැලකිය යුතු ලෙස ඉහළ ගොස් ඇත. සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය සහ නිදන්ගත වකුගඩු රෝග නිවාරණ ඒකකය විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද්දේ 2017 මැයි මාසය වන විට, ශ්‍රී ලංකාවේ දිස්ත්‍රික්ක 25 අතුරෙන් 11ක් පුරා නිදන්ගත වකුගඩු රෝගීන් 24,806ක් වාර්තා වූ බවයි.⁴

මෙම ගැටලුවෙහි දරුණු බව සැලකීමේදී, ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් සිවිල් සමාජයේ ද සහය ඇතිව, නිදන්ගත වකුගඩු රෝග සම්බන්ධව වඩාත් හොඳ නිවාරණයක්, අවම කිරීමක් සහ කළමනාකරණයක් හඹා යන විවධ මුල්පිරීම් සඳහා පියවර ගෙන ඇත. ජාත්‍යන්තර මට්ටමේ

විශේෂඥ උපදෙස් ලබාගැනීම,⁵ අධ්‍යයනයන් සහ පර්යේෂණ වැඩසටහන්, අදාළ සෞඛ්‍ය සේවාවන්ගේ⁶ ගුණාත්මකබව සහ ශක්තිමත්ව සහ ශක්තිමත්ව සහ වැඩි කිරීම සඳහා වන සෘජු ක්‍රියාමාර්ග සහ වකුගඩු රෝග නිවාරණය සඳහා වන ජනාධිපති කාර්ය සාධන බලකාය⁷ ස්ථාපිත කිරීම ආදිය මෙම මුල්පිරීම් අතර වේ.

සියල්ල එසේ තිබියදීත්, නිදන්ගත වකුගඩු රෝග සඳහා වන විශේෂිත හේතු පැහැදිලි කරගැනීම හෝ ඒ පිළිබඳව එකඟතාවකට පැමිණීම අවශ්‍යතාවක් වේ නම්, ඒ ඉතා අල්ප වශයෙනි. මේ නිසා, නිවාරණ හෝ ප්‍රතිකාරක පියවර හෝ රෝගය සම්බන්ධයෙන් පවතින ඉතා වැදගත් වෛද්‍යමය මැදිහත්වීම්වල ප්‍රයෝජ්‍යතාවය සම්බන්ධ අවසානාත්මක තොරතුරු වෙත මහජනතාවට ඇත්තේ සීමිත ප්‍රවේශයකි.⁸ ඒ අනුව, එකිනෙකට ගැලපෙන, තොරතුරු වෙත පිවිසීමේ හැකියාව අවමවීම ව්‍යාකූලතාවන් ඇති වීමට හේතු වූ අතර, ඒ තව තවත් කුපිත කරවන ආකාරයේ අත්‍යන්ත පියවර වෙත බොහෝදෙනා යොමු කෙරිණ. උදාහරණයක් ලෙස, සාමාන්‍ය අසනීප තත්ත්වයන්ගේ රෝග ලක්ෂණ මත, නිදන්ගත වකුගඩු රෝගය පැතිරුණු ප්‍රදේශවල ජනතාව වකුගඩු රෝග වැළඳීම යැයි බියෙන් සහ නිරවද්‍යතාව තහවුරු නොකළ තොරතුරු මත පදනම්ව ඔවුන්ගේ ජල මූලාශ්‍ර වන ළිංවලින් ජලය පානය කිරීම හැකි පමණින් අඩු කිරීම දැක්විය හැකිය. මෙවැනි ක්‍රියා හේතුවෙන් කල් පවතින විජලනය ඇතිවීම සහ ඔවුන්ගේ සෞඛ්‍ය තත්ත්වය තවදුරටත් පිරිහී යාමකට ලක් කරයි.⁹

වැඩිදුරටත් කරුණු සංයුක්ත කිරීමේදී, නිදන්ගත වකුගඩු රෝගය වැළඳුණු දහස් ගණනක් රෝගීන් සඳහා සැහෙන හෝ එළදායි පිළියම් යෙදීමේදී විසමානුපාත සංඛ්‍යාත්මක පහසුකම් පැවතීම ගැටලුවක් ව ඇත. නිදන්ගත වකුගඩු රෝග නිවාරණ ඒකකයට අනුව, මේ වනවිට ශ්‍රී ලංකාව පුරා ඇති ක්‍රියා කරන වකුගඩු කාන්දු පෙරීමේ උපකරණ සංඛ්‍යාව 220ක් පමණි. 2020 වනවිට, රජය විසින් නව වකුගඩු ඒකක ක්‍රමයෙන් හඳුන්වාදීමට සැලසුම් කරයි.¹⁰ එමෙන්ම, වකුගඩු පෙරීමේ යන්ත්‍ර 1,000 ක් සවි කිරීමට ද සැලසුම් කරයි.¹¹ ඊට අමතරව, රජයේ එක් එක් සම්පත්දායකයන් අතර සම්බන්ධීකරණයේ දුර්වලතාව හේතුවෙන් නිදන්ගත වකුගඩු රෝග මර්දනය සඳහා වන උත්සාහයන් ද අඩපණ වී ඇත. කේන්ද්‍රීය ස්ථානයක් ස්ථාපනය නොකිරීම හේතුවෙන් කාර්යාලාර්ථය අතිරේකය වීම සහ ආකූල මහජන සෞඛ්‍ය පණිවුඩ පද්ධතියක් නිර්මාණය වීම දැක්විය හැකිය.¹²

ලේඛනගත ආකාරයට ක්‍රියාවට නැංවීම සිදුවන්නේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් නිදන්ගත වකුගඩු රෝග නිවාරණය පිළිබඳව වූ නිෂේධක සහ ප්‍රතිකාරක උපායමාර්ගයන් සඳහා වන මහජන ජරවේශය තුළ සීමිත විභවීය බලපෑමක් ඇති වනු ඇත. එනිසා, රෝගාතුර වීමේ හෝ මරණයට පත්වීමේ අවස්ථා අඩු කිරීම සඳහා වන සීමිත විභවීය බලපෑමක් කිරීම එමගින් සිදු වනු ඇත. අදාළ තොරතුරු ප්‍රකාශනය සහ ප්‍රචාරණය මගින් මහජනතාවට නිදන්ගත වකුගඩු රෝග වැළැක්වීම හෝ සුවකිරීම පිළිබඳ වැදගත්, මින් පෙර ස්වල්ප වශයෙන් හෙළි කළ හෝ හෙළි නොකරන ලද, විධිමත්, වෘත්තීමය තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට හෝ ඒවා ලබාගැනීමට හෝ අවසර දීම සිදු වනු ඇත. මෙම අනාවරණය කිරීම මගින් මෙම රෝගය හා සටන් වැදීමට වඩාත් ආරක්ෂාකාරී, කාලෝචිත සහ සාක්ෂි මත පදනම් වූ උපායමාර්ගයන් ප්‍රතිග්‍රහණය කිරීම සඳහා පහසුකම් සපයනු ඇත. එපරිදීම, නිවාරණ සැලසුමක් කෙටුම්පත් කිරීම සඳහා යෝජිත සංයුක්ත බහුවිධ-සම්පත්දායක හමු පැවතුණ ද ඒවා අපැහැදිලි තත්ත්වයකින් යුතු අතර, උපායමාර්ගයක් සැකසීම සඳහා සිවිල් සමාජයට ඉඩක් පැවතීම එක්ව තීරණ ගැනීම සඳහා ඇති අවස්ථාව කෙරෙහි තබන වැදගත් පියවරක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය. එවන් පියවරක්, දේශීය ප්‍රජාව අරමුණු කරගත් ශක්තිමත් ක්‍රමෝපායයක් සඳහා දායක වනු ඇත. එසේ වුවත්, තවදුරටත්, පරිශීලක ප්‍රතිචාර පිළිබඳ අර්ධ වාර්ෂික වාර්තා ප්‍රකාශනය කිරීම සහ ප්‍රතිචාර යාන්ත්‍රණය ආයතනගත කිරීම සම්බන්ධයෙන් ලබාගත හැකි ප්‍රතිලාභ ඉමහත් ය. මෙම ක්‍රියාවන් මගින්, නිදන්ගත වකුගඩු රෝග නිවාරණ සේවාවන් සහ පහසුකම්වල ගුණාත්මක භාවය පිළිබඳ ගැටලු ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා මහජනතාවට සහභාගී වීමේ හැකියාව සහ එම ගැටලුවලට සවන් යොමුකරවීමේ අවස්ථාව ද උදාවනු ඇත.

මෙම පියවර, නිදන්ගත වකුගඩු රෝග නිවාරණය සඳහා වන සැලකිය යුතු ඉදිරි පියවර වුවද, නිවාරණ උපායමාර්ගයක් සහ තොරතුරු වෙත ඉඩකඩ ලබාදීමක් යනු ශ්‍රී ලංකාවේ නිදන්ගත

වකුගඩු රෝග නිවාරණය සඳහා වන ගැටලු සම්බන්ධයෙන් විසඳුම් සපයනු ඇත්තේ අර්ධ වශයෙන් පමණි. නිදන්ගත වකුගඩු රෝග සම්බන්ධයෙන් වන පහසුකම් සහ සේවා පිළිබඳ ප්‍රතිචාර මහජන ප්‍රතිචාර බලාත්මක කිරීමට පැහැදිලි වගවීමේ යාන්ත්‍රණයක් රජය විසින් හඳුනාගත යුතුය. එමගින්, දිගින් දිගට ම අදාළ ඖෂධ ප්‍රමාණවත් අන්දමින් නොමැතිකම සහ අදාළ වෛද්‍ය පහසුකම් ලබාගැනීමේ නොහැකියාව සහ ආශ්‍රිත ගැටලු සම්බන්ධව සම්බන්ධීකරණය සඳහා වන කේන්ද්‍රීය ස්ථානයක් නොමැතිවීම පිළිබඳව ද අවධානය යොමු විය යුතුය.

සමාජ කිරීම

1.1 බහුවිධ-සම්පත්දායක හමුව : සෞඛ්‍ය පෝෂණ සහ දේශීය වෛද්‍ය අමාත්‍යාංශය (සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය) මේ වනතුරුත් නිවාරණය සඳහා වන උපායමාර්ගික සැලසුමක් කෙටුම්පත් කිරීම සඳහා බහුවිධ-සම්පත්දායක හමුවක් සූදානම් කර නොමැත.¹³ එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුමට අනුව, අවසන් දින වශයෙන් 2016 නොවැම්බර් මාසය දක්වා තිබුණ ද නිසි කාලවේලාවට එය සිදුව නැත.

ප්‍රමාදයට හේතුව වශයෙන් සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ නියෝජිතයන් විසින් දක්වා සිටියේ නිවාරණය සම්බන්ධයෙන් අමාත්‍යාංශයේ උපායමාර්ගික අවධානය ප්‍රමාණවත් නොවීමයි. විශාල වශයෙන් ප්‍රතික්‍රියා පෙන්වන වෛද්‍යමය/ සායනික දෘෂ්ටිකෝණයක් අමාත්‍යාංශය විසින් ඒ වෙනුවට පිළිගන්නා ලදී.¹⁴ ඊට අමතරව, OGP බැඳීම, අදාළ සම්පත්දායකයන් සහ ඔවුන් එක්කාසු කිරීම සඳහා අමාත්‍යාංශය විසින් ගන්නා ලද මූලික පියවර දිරි ගන්වන ලදී. කෙසේ වෙතත්, අමාත්‍යාංශය විසින් අවධානයට ලක් කරන ලද්දේ නිවාරණ ක්‍රියාමාර්ගයන් සම්බන්ධයෙන් මෙම සම්පත්දායකයන්ට ලබාගත හැකි අදාළ වන හෝ නිශ්චිත වන හෝ තොරතුරු පැවතියේ අල්ප වශයෙන් බවයි. අදාළ පර්යේෂණ සම්බන්ධීකරණය කෙරුණේ දුර්වල මට්ටමකින් වන අතර, සොයාගැනීම් සංකලනය කිරීම ද සිදුකර තිබුණේ ඉතා අඩුවෙනි.¹⁵ මෙම අදහස මතු කරන ලද්දේ ශ්‍රී ලංකාවේ විශාලතම රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය වන සර්වෝදය ව්‍යාපාරයෙහි මහ ලේකම්වරයා විසිනි. ඔහු කියා සිටියේ, තාක්ෂණික සංවාදය සහ කරුණු සම්බන්ධව අදහස් විමසීම් කිහිපයක් පවතින බවත්, එනමුත් ඒවායෙන් බොහොමයක් සඳහා වූ මහජන සහභාගිත්වය සීමිත බවත් ස්පර්ශනීය ප්‍රතිඵල අල්ප වූ බවත් ය.¹⁶

1.2 මූලික තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත්කිරීම: නිදන්ගත වකුගඩු රෝග නිවාරණය සම්බන්ධ තෝරාගත් තොරතුරු ප්‍රකාශනය සඳහා මූලික පියවර කිහිපයක් ගෙන තිබුණද, මෙම සන්ධිස්ථානය සාක්ෂාත් කරගෙන තිබුණේ සීමිත සමාජිකයකි. මෙම ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි සමාජිකය දක්වා තිබුණේ 2017 ජනවාරි මාසයේ දී වශයෙන් වුවද, නිසි කාලවේලාවක් වශයෙන් එය ද සැලකිය නොහැකි වේ.

උදාහරණයක් වශයෙන්, නොදත් හේතු සහිත නිදන්ගත වකුගඩු රෝග පිළිබඳ ජනාධිපති කාර්යසාධන බලකාය විසින් CKD නිවාරණය පිළිබඳ ක්‍රියාමාර්ග සම්බන්ධයෙන් වෙබ් අඩවියෙන් සපයා ඇත්තේ සීමිත තොරතුරු ය.¹⁷ ජාතික මාධ්‍ය ප්‍රකාශන මධ්‍යස්ථාන මගින් විවිධ නිවාරණ ක්‍රියාමාර්ගයන් සංක්ෂිප්ත කර දක්වමින් සහ සම්බන්ධිත ආයතන හා සංවිධාන සඳහන් කරමින් සමාන තොරතුරු ප්‍රකාශනයට පත් කර ඇත.¹⁸ කෙසේ වෙතත්, අවසාන විද්‍යාත්මක සාක්ෂිවල අඩුකම නිසා, සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ සංවිධාන සහ සංවර්ධන ඒකකයේ අධ්‍යක්ෂතුමා අදහස් පළ කළේ, ප්‍රකාශයට පත් කරන ලද සීමිත තොරතුරු මගින් සුනිත්‍ය විසඳුම් දැන්වීමක් සිදු නොවනු ඇති බවයි.¹⁹ අමාත්‍යාංශය වැඩිදුරටත් දක්වන ලද්දේ, තම අමාත්‍යාංශය විසින් මේ වනතෙක් CKD සම්බන්ධ සේවා සහ පහසුකම් පිළිබඳ විශේෂිත හෝ පූර්ණ තොරතුරු හෝ ඒවායෙහි ලැයිස්තුවක් හෝ ප්‍රකාශයට පත්කිරීමක් සිදුකර නොමැති බවයි.

සෞඛ්‍ය අධ්‍යාපන කාර්යාංශය (HEB) මගින් සාමාන්‍ය නිදන්ගත වකුගඩු රෝග (CKD) සම්බන්ධ තොරතුරු අත්පත්‍රිකා සහ බිත්ති වගු වශයෙන් කොටස් දෙකකට අඩංගු ලද අතර, ඒවායින් ඉලක්ක කරන ලද්දේ සාමාන්‍ය මහජනතාව සහ පාසල් ළමුන් ය. නිල ජාතික භාෂා දෙකෙන්ම එනම්, සිංහල හා දෙමළ යන භාෂාවලින් ඒවා ලබාගත හැකි නමුත් සෞඛ්‍ය අධ්‍යාපන කාර්යාංශය මගින්

මේ වනතෙක් ඒවා බෙදා හැරීමක් සිදු කර නැත.²⁰ ඊට අතිරේක වශයෙන්, සෞඛ්‍ය කාර්යාංශය මගින් වෛද්‍ය නිලධාරීන් සහ අනෙකුත් සෞඛ්‍ය සේවාවන්හි සේවකයන් දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන්වලදී භාවිත කිරීම සඳහා දර්ශනාත්මක ඉදිරිපත් කිරීමක් ද සිදු කරන ලදී. මෙම ලිඛිත තොරතුරු තිබෙන බවට IRM පර්යේෂකයා විසින් තහවුරු කර ඇත. කෙසේ වෙතත්, සෞඛ්‍ය අධ්‍යාපන කාර්යාංශය මගින් මෙම ලිඛිත තොරතුරු එම ආයතනයේ වෙබ් අඩවියට හෝ සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයට උඩුගත කිරීම (upload) සිදුකර නොමැති නිසා මෙම මුල්පිරීම් මගින් සන්ධිස්ථානය සාර්ථක ලෙස ළඟා කරගැනීමට දායකත්වයක් ලබා නොදේ.

CKD සහ වකුගඩු රෝග ඒකකයන්හි කටයුතු සඳහා අයවැයෙන් මුදල් වෙන්කිරීම් සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ සමස්ත අයවැයට උපග්‍රහණය කර ඇත. අමාත්‍යාංශය විසින් වකුගඩු රෝග නිවාරණය සඳහා වන මුදල් වෙන්කිරීම් වාර්ෂික අයවැය වාර්තාවේ වෙනම කොටසක් ලෙස එකතු කර ඇත. අමාත්‍යාංශය විසින් මෙම තොරතුරු වෙබ් අඩවියට එකතු කර නොතිබුණද, නිදන්ගත වකුගඩු රෝග ඒකකයේ නිලධාරියෙකු කියා සිටියේ OGP බැඳීම මගින් මෙම තොරතුරු මහජනතාවට නිදහස් කිරීමට පියවර ගනිමින් සිටින බවයි.²¹

සෞඛ්‍ය අධ්‍යාපන කාර්යාංශයට අනුව, නිදන්ගත වකුගඩු රෝග පිළිබඳ තොරතුරු ලබාගැනීමේ හැකියාව පුළුල් කිරීමේ වැදගත්කම වැඩිදුරටත් හඳුනාගෙන ඇත. සුවසැරිය වෙබ් අඩවිය සහ පැය විසිහතර පුරා සේවා සලසන ඇමතුම් මධ්‍යස්ථානය ද එම අරමුණ වෙත ළඟාවීමට රුකුලක් විය හැකිය.²² සුවසැරිය වෙබ් ද්වාරය මගින් සෞඛ්‍ය ගැටලුවක් සඳහා “වේගවත් සහ සරල විශේෂඥ උපදෙස් භාෂා තුනෙන්ම ලබාදීමට අදහස් කරන අතර, දුරකථන සංවාද, ඊමේල්, ස්කයිප් සහ භාෂා තුනෙන්ම සහයෝගය දක්වන වෙබ් අඩවිය හරහා ඊළඟට කළ යුතු වන්නේ කුමක්දැයි යන්න පිළිබඳ උපදෙස් ලබාදීමක් සිදු කරයි.”²³ CKD සම්බන්ධ තොරතුරු අද වනවිට, වෙබ් අඩවියෙහි සඳහන්ව නොමැති බව සෞඛ්‍ය අධ්‍යාපන කාර්යාංශය තහවුරු කරයි. එසේම, CKD පිළිබඳ සේවා සහ පහසුකම් සම්බන්ධ තොරතුරු ලබාදීමේ හැකියාව ඇමතුම් මධ්‍යස්ථානයේ මෙහෙයුම්කරුවන් හට නොමැති බවද තහවුරු කරයි.

1.3 මහජන තොරතුරු විමසීම් සහ දැනුවත් කිරීමේ ප්‍රවර්ධන: ක්‍රියාවට නැංවීම සීමිත බැව් මෙම සන්ධිස්ථානය විසින් දක්නා ලදී. සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය සහ සර්වෝදය ව්‍යාපාරය අවධානය යොමු කරන ලද පරිදි, නිදන්ගත වකුගඩු රෝග (CKD සම්බන්ධ මූලික තොරතුරු ව්‍යාප්ත කිරීම සම්බන්ධයෙන් දිවයින පුරා පවත්වන ලද අදහස් විමසීම් සහ දැනුවත් කිරීමේ ව්‍යාපාරවල ප්‍රගතිය ද සීමිතය.²⁴ එමෙන්ම, ඔවුන් තවදුරටත් ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ, මෙහිදී නිදන්ගත වකුගඩු රෝග නිවාරණය පිළිබඳව ප්‍රකාශිත තොරතුරු පැවතීම සීමිතවීමත් මෙය හේතු විය හැකි බවයි (බලන්න 1.2 වගුව). කෙසේ වෙතත්, අවශ්‍ය පූර්ව කොන්දේසි සපුරාලීමෙන් පසුව, 2018 ජුනි මාසයේදී මෙම සන්ධිස්ථානය සමාජනීයට පත් කිරීමට අපේක්ෂා කර ඇත. මේ අනුව, මෙම සන්ධිස්ථානය තවදුරටත් නියමිත කාලයට අනුරූප බව හඳුනාගත හැකිය.

මෙම සන්ධිස්ථානයට, ඉදිරියටත් පවත්වාගෙන යන බොහෝ ක්‍රියාකාරකම් දායක වේ. විශේෂයෙන්ම, සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය සහ මාධ්‍ය විසින් අදාළ මහජන සෞඛ්‍ය තොරතුරු සම්ප්‍රේෂණය කිරීමට කටයුතු කරයි.²⁵ ලෝක වකුගඩු දිනය වැනි මූලික ඉසව්වලදී මාධ්‍ය මගින් සම්මන්ත්‍රණ පවත්වනු ලබයි. ඊට අමතරව, නිදන්ගත වකුගඩු රෝග පිළිබඳ වර්ෂාත්මක නව්‍යකරණය සඳහා වන සන්නිවේදන සහ අදාළ තොරතුරු මහජනතාවට නිවැරදිව සැපයීම සම්බන්ධව වෛද්‍ය නිලධාරීන් පුහුණුවීම්වල නිරත වේ.²⁶

1.4 ප්‍රතිවාර දැක්වීමේ යාන්ත්‍රණය: මෙම සන්ධිස්ථානය පිළිබඳ ක්‍රියාත්මකවීම ආරම්භ කර නොමැත. IRM පර්යේෂකයා සම්මුඛ සාකච්ඡා පැවැත්වූ රජයේ සහ සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන නියෝජිතයන් යන දෙකොට්ඨාසයම තහවුරු කර ඇත්තේ, නිදන්ගත වකුගඩු රෝග සඳහා පිරිනමන පහසුකම් සම්බන්ධව ආයතනගත ප්‍රතිවාර යාන්ත්‍රණයක් නොමැති බවයි.²⁷

1.5 ප්‍රතිචාර වාර්තා: මෙම සන්ධිස්ථානය, ඉහත 1.4 කොටසේ දක්වන ලද සන්ධිස්ථානය හා බැඳුණකි. සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ නියෝජිතයන් සහ අදාළ හවුල්කාරී සිවිල් සමාජයීය සංවිධානය ද ඇතුළුව සම්මුඛ සාකච්ඡාවන්ට සහභාගි කරගත් සියලුම සම්පත්දායකයන් සහ සර්වෝදය ව්‍යාපාරය ද ප්‍රකාශ කළේ, මෙම සන්ධිස්ථානය ක්‍රියාවට නැංවීම ආරම්භ කර නොමැති බවයි.²⁸

සූර්ව ප්‍රතිඵල

ලැයිස්තුගත සන්ධිස්ථාන අසම්පූර්ණ හෝ ක්‍රියාවට නැංවීමට නියමිතව තිබුණද, සුළු වුවත්, සුභවාදී ප්‍රතිඵල මේ වනවිටත් නිරීක්ෂණය කළ හැකිය.

උදාහරණයක් ලෙස, බැඳීම මගින්, නිදන්ගත වකුගඩු රෝග නිවාරණය සඳහා වන උපායමාර්ගික සැලසුම සැකසීම වේගවත් කිරීමට සෞඛ්‍ය, දේශීය වෛද්‍ය සහ පෝෂණ අමාත්‍යාංශය මගින් දිරිගන්වා ඇත.²⁹ එමෙන්ම, CKD සඳහා සිදුකරන ලද මුදල් වෙන්කිරීම් සම්බන්ධ තොරතුරු ඇතුළත් වාර්ෂික අයවැය වාර්තාව සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශ වෙබ් අඩවියෙහි ප්‍රකාශයට පත්කිරීමට අවශ්‍ය පියවර ගන්නා බව CKD ඒකකය විසින් තහවුරු කරන ලදී.³⁰

ඉදිරි පියවර

නිදන්ගත වකුගඩු රෝග නිවාරණය සම්බන්ධ වැළැක්වීමේ සහ ප්‍රතිකාරක උපායමාර්ගයන් වෙත මහජන ප්‍රවේශය ඉහළ නැංවීමට, හඳුනාගත් සෑම සන්ධිස්ථානයක්ම, ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි දක්වා ඇති ඉතිරි කාලසීමාව ඇතුළත සමාජිකී කිරීම සඳහා ක්‍රියාවට නැංවීම කළ යුතුය.

කෙසේ වෙතත්, CKD හේතුවෙන් වන රෝහල්ගතවීම් සහ මරණයන් සංඛ්‍යාව අඩු කිරීම සහ, එමගින්, වැඩිදුරටත්, මෙම බැඳීමෙහි විභවීය බලපෑම වැඩි කිරීම සම්බන්ධයෙන් IRM පර්යේෂකයා විසින් යෝජනා කරනු ලබන්නේ, පහත දැක්වෙන මුල්පිරීම් සලකා බැලීමේ වැදගත්කමයි. පවතින බැඳීමවල නව්‍යකරණයක් ආකාරයෙන් මෙම මුල්පිරීම් හඳුන්වාදිය හැකි අතර, නැතිනම්, ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි කොටසක් ලෙස එකතු කිරීමේ හැකියාව ද ඇත:

- මූලික සම්පත්දායකයන් වෙතින් ලබාගන්නා CKD සම්බන්ධ විධිමත් පර්යේෂණාත්මක මුල්පිරීම්වල තොරතුරුවලින් සමන්විත වාර්තා, සෞඛ්‍ය දේශීය වෛද්‍ය හා පෝෂණ අමාත්‍යාංශ වෙබ් අඩවියෙහි විධිමත් කාලාන්තරවල සහ වසරකට දෙවරක් (අවම වශයෙන්) ප්‍රකාශනයට පත් කිරීම. එමෙන්ම, CKD වැළැක්වීම සහ කළමනාකරණය සඳහා තෝරාගත් සහ සංස්ලේෂිත පර්යේෂණාත්මක සොයාගැනීම් ඊට ඇතුළත් කිරීම ද ඔවුන් විසින් කළ යුතුය.
- CKD සම්බන්ධව නිවාරක සහ ප්‍රතිකාරක උපායමාර්ගයන් වෙත මහජන ප්‍රවේශය සම්බන්ධීකරණයට සහ වැඩිදියුණු කිරීමට මූලික කේන්ද්‍රස්ථානයක් හඳුනාගෙන, පිහිටුවීම මගින් විවිධ ආයතන අතර කටයුතු අතිවිභාදනයවීම් ඉවත් කිරීම.
- සෞඛ්‍ය අධ්‍යාපන කාර්යාංශයේ (HEB) සුවසැරිය ත්‍රෛභාෂා සෞඛ්‍ය තොරතුරු වෙබ් ද්වාරය හරහා CKD සම්බන්ධ තොරතුරුවලට ළඟාවීමට ඇති අවස්ථාවන් වැඩි කිරීම. ශ්‍රී ලංකාව පුරා CKD සම්බන්ධ පහසුකම් සහ සේවාවන් ලබාගැනීමේ හැකියාව පිළිබඳ නියත තොරතුරු ලබාදීම සඳහා ද මෙම වෙබ් ද්වාරය භාවිත කළ හැක.
- CKD සම්බන්ධයෙන් ලබාගත හැකි පහසුකම් සහ සේවාවන් පිළිබඳව අමතන්නන් හට නියත තොරතුරු සැපයීම සඳහා සුවසැරිය ඇමතුම් මධ්‍යස්ථානයේ ඇමතුම් සේවා සහායකයන් පුහුණු කිරීම.
- CKD පිළිබඳ සේවාවන් සහ පහසුකම්වල ගුණාත්මක බව සහ විශ්වසනීයත්වය පිළිබඳව පුරවැසි/ පරිශීලක ප්‍රතිචාර වාර්තා කිරීම සඳහා පැහැදිලි අනුබැඳුම් යාන්ත්‍රණයක් සකස්කර, හඳුන්වාදීම. විධිමත් මැසිවිලි ප්‍රතිකර්ම යාන්ත්‍රණයක් සහ ඉන් අනතුරුව උපායමාර්ගයන් පිළිබඳව පුරවැසි ප්‍රතිචාර අදාළ කරගැනීම මීට ඇතුළත් කළ හැකිය.

-
- ¹ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri (Ministry of Health, Nutrition, and Indigenous Medicine), interview by IRM researcher, 6 October 2017.
- ² “Chronic Kidney Disease Prevention,” Presidential Task Force, 2017, <http://www.presidentialtaskforce.gov.lk/en/kidney.html#>.
- ³ S. Rajapakse, M. Shivanthan, and M. Selvarajah, “Chronic Kidney Disease of Unknown Etiology in Sri Lanka,” *International Journal of Occupational and Environmental Health* 22, no. 3 (July 2016), <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5102238/>; and “Chronic Kidney Disease Prevention.”
- ⁴ Dr. Buddhi Lokuketagoda (Ministry of Health, Nutrition, and Indigenous Medicine), interview by IRM researcher, 20 October 2017.
- ⁵ World Health Organisation, *Report of the International Expert Consultation on Chronic Kidney Disease of Unknown Etiology - Colombo, Sri Lanka, 27-29 April 2016*, http://www.searo.who.int/srilanka/documents/report_international_expert_consultation_on_ckdu.pdf.
- ⁶ Dr. Buddhi Lokuketagoda, interview by IRM researcher.
- ⁷ “Chronic Kidney Disease and the Presidential Task Force,” *Daily Mirror*, 27 June 2017, <http://www.dailymirror.lk/article/Chronic-Kidney-Disease-and-the-Presidential-Task-Force-131670.html>.
- ⁸ “Medical Mystery: Kidney Disease Killing Farm Workers in Sri Lanka,” *CBS News*, 19 January 2015, <https://www.cbsnews.com/news/medical-mystery-rare-kidney-disease-killing-sri-lanka-farmers/>.
- ⁹ “Medical Mystery: Kidney Disease Killing Farm Workers in Sri Lanka.”
- ¹⁰ “New Dialysis Unit Established at Colombo National Hospital,” *ColomboPage*, 5 October 2017, http://www.colombopage.com/archive_17B/Oct05_1507228010CH.php.
- ¹¹ Dr. Buddhi Lokuketagoda, interview by IRM researcher.
- ¹² Dr. Vinya Ariyaratne (Sarvodaya), interview by IRM researcher, 26 October 2017.
- ¹³ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.
- ¹⁴ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.
- ¹⁵ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.
- ¹⁶ Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher.
- ¹⁷ “Chronic Kidney Disease Prevention.”
- ¹⁸ Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher; Tilak Abeysekara, “Chronic Kidney Disease of Uncertain Aetiology (CKDu) of Sri Lanka: War on Kidney,” *Daily News*, 9 March 2017, <http://dailynews.lk/2017/03/09/features/109851/chronic-kidney-disease-uncertain-aetiology-ckdu-sri-lanka-war-kidney>.
- ¹⁹ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.
- ²⁰ Dr. Sriyani Ranasinghe (Health Education Bureau), interview by IRM researcher, 25 October 2017.
- ²¹ Dr. Buddhi Lokuketagoda, interview by IRM researcher.
- ²² Dr. Sriyani Ranasinghe, interview by IRM researcher.
- ²³ “Present,” About Us, Health Education Bureau, Ministry of Health - Sri Lanka, 2017, http://www.suwasariya.gov.lk/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=3&lang=en.
- ²⁴ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher; and Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher.
- ²⁵ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.
- ²⁶ Dr. Sriyani Ranasinghe, interview by IRM researcher.
- ²⁷ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher; and Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher.
- ²⁸ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher; and Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher.
- ²⁹ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.
- ³⁰ Dr. Buddhi Lokuketagoda, interview by IRM researcher.

2. ආරක්ෂිත සහ මිල දැරිය හැකි ඖෂධ (Safe and Affordable Medicines)

බැඳීමෙහි පෙළ :

සියලුදෙනාට ආරක්ෂිත සහ මිල දැරිය හැකි ඖෂධ ලබාදීම සඳහා පාරදායක ප්‍රතිපත්තියක් ගෙනඒම

නිවාරක, ප්‍රවර්ධක, සුවකාරක සහ පුනරුත්ථාපන සෞඛ්‍ය පහසුකම් ඇති කිරීම සම්බන්ධයෙන් අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවලට ඇත්තේ ඉතා වැදගත් භූමිකාවකි. රටේ සෞඛ්‍ය දර්ශකයන් (උපතේදී ආයු අපේක්ෂාව සහ සෞඛ්‍ය පහසුකම් පරිභෝජනය වැනි) ඉහළ මට්ටමක පවත්වාගෙන යාම සඳහා හේතුවන නිදහස් සහ විශ්වීය සෞඛ්‍ය පහසුකම් ක්‍රමවේදයක් පවත්වාගෙන යාමට ශ්‍රී ලංකාව සමත්ව ඇත. කෙසේ වෙතත්, මෙම ක්‍රමවේදය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී, තවදුරටත් පවතින විෂමතාවන් හඳුනාගත හැකිය. සෞඛ්‍ය පහසුකම් නොමිලේ සැපයුවද, මහජනතාවට ආරක්ෂිත සහ මිල දැරිය හැකි ඖෂධ සැපයීම නොකරන්නේ නම්, එය මහජනතාවගේ සෞඛ්‍ය තත්ත්වය කෙරෙහි සැලකිය යුතු සෘණාත්මක බලපෑමක් ඇති කරනු ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ, රජයේ රෝහල්වල සහ සායනවල ඖෂධ නොමැති වීම සහ හිඟතාවය නිසා ව්‍යාසනකාරී ප්‍රතිඵල ඇති කර තිබේ. ඖෂධවල තත්ත්වය සහ මිල ද මහජනතාවට බලපානු ලබන බරපතල ගැටලුවක් බවට පත් ව ඇත. මෙම බැඳීම මගින් අරමුණු කරනු ලබන්නේ ජාතික සෞඛ්‍ය ප්‍රමිතීන් ඉහළ නැංවීම සහ සියලුදෙනාට ආරක්ෂිත සහ මිල දැරිය හැකි ඖෂධ ලබාදීම සහතික කිරීමයි. ජාතික ඖෂධ පාලක ජාතික මණ්ඩලය (NMRA) පත්කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී තක්සේරු කිරීම සඳහා සහයෝගයෙන් කටයුතු කිරීම මගින් රජයේ වගවීම සහ විනිවිද භාවය ඉහළ නැංවීම සිදු වනු ඇත.

සන්ධිස්ථාන:

- 2.1 ජාතික ඖෂධ පාලක මණ්ඩලය (NMRA)ට සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්ගේ සහ සෞඛ්‍ය ක්‍රියාකාරීන්ගේ සහභාගිත්වය සහිතව උපදේශන මණ්ඩලයක් පත් කිරීම.
- 2.2 මහජන ප්‍රතිවාර සඳහා වන ප්‍රතිපාදන ද සහිතව අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල බහුලත්වය (RMSD, ආයතනගත මට්ටම) සහතික කිරීම සඳහා ආයතනගත මෙහෙයුම් ක්‍රමවේදයක් ඇති කිරීම.
- 2.3 සියලුම රජයේ රෝහල් සහ සායන විසින් සැමවිටම අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල තත්ත්වය හා සම්බන්ධව වගකීම සහතික කිරීම සහ ප්‍රදර්ශන පුවරු මගින් මහජනතාව වෙත තොරතුරු ව්‍යාප්ත කිරීම.
- 2.4 අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධ දැරිය හැකි මිලකට ලබාදීම සහ වෙබ් ද්වාරයක් හරහා එම තොරතුරු මහජනතාවට ලබාදීම මත, පුද්ගලික ඖෂධහල් සඳහා ශ්‍රේණිගතකිරීමේ ක්‍රමවේදයක් ඇති කිරීම.
- 2.5 අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධ දැරිය හැකි මිලකට ලබාදීම මත පදනම්ව පුද්ගලික ඖෂධහල් සඳහා ශ්‍රේණිගතකිරීමේ ක්‍රමවේදයක් ඇති බවට මහජනතාවට දැනුවත් කිරීම.

වගකිවයුතු ආයතනය: සෞඛ්‍ය දේශීය වෛද්‍ය සහ පෝෂණ අමාත්‍යාංශය

සහය ආයතන: ජාතික ඖෂධ පාලක මණ්ඩලය; ඖෂධ සැපයුම් අංශය, සර්වෝදය, රෝගී අයිතිවාසිකම් පෙරමුණ, ජනතා සෞඛ්‍ය ව්‍යාපාරය (සිවිල් සමාජ)

ආරම්භක දිනය: 2016 ජූලි

අවසාන දිනය: 2018 ජූලි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුවේ නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න. <http://bit.ly/2wv3jXR>.

	විශේෂත්වය				OGP අගයන්ගේ අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද?	සමාජනීය			
	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගවීම	විනිච්චි භාවය සහ වගවීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමිතය වන පරිණාමිතය වන		ආරම්භ වී නැත	සිමිත	මාණවත්	සම්පූර්ණ
			✓		✓	✓					✓		නැත		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණ

මෙම බැඳීම මගින් අදහස් කරනුයේ, ශ්‍රී ලංකාව තුළ තත්ත්වයෙන් උසස් අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල බහුලතාව සහ දැරිය හැකි මිලට මිල දී ගැනීමට ඇති හැකියාව ප්‍රවර්ධනය කිරීමයි. වැඩි දියුණු කරන ලද අධීක්ෂණ ක්‍රමවේද, ඖෂධ පාලනය සඳහා සිවිල් සමාජයීය සහභාගිත්වය, සහ අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල බහුලතාව පිළිබඳ තොරතුරු ව්‍යාප්ත කිරීම හරහා මෙම තත්ත්වය ඇති කිරීම ඉලක්ක කරනු ලැබේ. ඊට අමතරව, මෙම බැඳීම මගින් අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල බහුලතාව සහ ඖෂධවල මිල දැරිය හැකි වීම මත පුද්ගලික ඖෂධහල් ශ්‍රේණිගත කිරීම සඳහා ක්‍රමවේදයක් ඇති කිරීම සඳහා යත්න දරයි. එමෙන්ම, එමගින් ප්‍රතිඵල ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සඳහා ද කටයුතු කරනු ලබයි. ප්‍රමාණවත්, ආරක්ෂාකාරී සහ දැරිය හැකි මිලට අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධ සැපයීමේදී, සම්බන්ධිත ආයතන විසින් ජාතික සෞඛ්‍ය ප්‍රමිතීන් සහ සෞඛ්‍ය දර්ශකයන්ගේ වැඩිදියුණුවක් අපේක්ෂා කරයි. එම ආයතනයන්ට සෞඛ්‍ය, දේශීය වෛද්‍ය සහ පෝෂණ අමාත්‍යාංශය (සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය); ජාතික ඖෂධ පාලන මණ්ඩලය (NMRA); සහ සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය යටතේ පවතින වෛද්‍ය සැපයුම් ඒකකය ඇතුළු අනෙකුත් මූලික සම්පත්දායකයන් අයත් වේ.¹

ශ්‍රී ලංකාව විසින් නිදහස්, විශ්වීය සෞඛ්‍ය පහසුකම් ක්‍රමවේදයක් සපයනවා යැයි පුරසාරම් දෙඩුවද, පුරවැසියන් සහ සෞඛ්‍ය සේවා සපයන්නන් දීර්ඝ කාලයක සිට අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධ ප්‍රමාණවත් නොවන ලෙස සහ දැරිය නොහැකි මිලකට සපයන බවට අදහස් පළ කර ඇත.² විශේෂයෙන්, ඉහළ මිල හේතුවෙන් බොහෝවිට දරුණු රෝග සඳහා ප්‍රතිකාර ලබන රෝගීන් ඔවුන්ගේ වෛද්‍යවරුන් නියම කරන ඖෂධ මිල දී ගැනීමට නොහැකිව ප්‍රතිකාර නොලබන අවස්ථා දැකගත හැකිය.³ ඖෂධ ලියාපදිංචි කිරීම පිළිබඳ වෙහෙසකාරී ක්‍රියාවලිය හේතුවෙන්, සායනික පරීක්ෂා සිදුකිරීමේ ප්‍රමාණවත් හැකියාවක් නොවීම, සහ ශක්තිමත් ඖෂධ සංචිතයක් නොමැතිවීම නිසා ගැටලු උග්‍රවීම සහ නියාමනය නොකරන ලද ඖෂධ සංසරණය වීම වැඩිවීම ආදී තත්ත්වයන් මතු ව ඇත. මෙම අභියෝග මගින් ආරක්ෂාව, කාර්යක්ෂමතාව, සහ පවතින ඖෂධවල තත්ත්වය පිළිබඳ ගැටලු උද්ගත කරයි.⁴ මිල වැඩිවීම සහ ආරක්ෂාව හා ඖෂධවල තත්ත්වය අවිනිශ්චිතවීම නිසා, නියම කරන ලද ඖෂධ ප්‍රතිකාර ක්‍රම සමඟ නොගැලපීමට⁵ සහ අමතර සෞඛ්‍යමය සංකූලතා ඇතිවීමට හේතු වේ. මේ හේතුවෙන් ඇතිවන ප්‍රතිඵල වැඩිදුරටත් මහජන සෞඛ්‍ය සේවා ක්ෂේත්‍රය තුළ ගැටලු ඇති කිරීමට හේතුවක් වීම දක්නට හැකිය.⁶

මීට ප්‍රතිචාර වශයෙන්, සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් මේ වනවිටත් ශ්‍රී ලංකාව තුළ තත්ත්වයෙන් උසස් අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල පැවැත්ම තහවුරු කරනු වස් විශේෂ පියවර ගෙන ඇති බව හඳුනාගත හැකිය. විශේෂයෙන්, 2016 ඔක්තෝබර් මාසයේ දී, බෝ නොවන රෝග සඳහා වන අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධ 48 ක ලැයිස්තුවක් සඳහා රජය විසින් විශේෂ ගැසට් පත්‍රයක් මගින් නිල වශයෙන් හඳුන්වා

දුන් මිල සීමාවන් සහ මිල පාලනයන් සුවිශේෂී ලෙස හඳුනාගත හැකිය.⁷ අනෙකුත් ඖෂධ සඳහා වන මිල පාලනය කිරීම් ද ඉටු වීමට නියමිත ලැයිස්තුව තුළ පවතී. විශ්වීය සෞඛ්‍ය සේවා සහ දැරිය හැකි ඖෂධ ලබාගැනීමට රෝගීන්ට ඇති අයිතිය තහවුරු කිරීමට රට විසින් ගත් දීර්ඝකාලීන උත්සාහය ඵලදැරීමක් ලෙස මෙම මූලපිරීම පුළුල් ලෙස ප්‍රශංසාවට ලක් විය.⁸

මෙම සැකසුම නිසා මෙම බැඳීමෙහි සුත්‍රකරණය කල්දැමීමට සිදු වූ නමුත් දැරිය හැකි ඖෂධ මහජනතාවට සැපයීම සඳහා වන සුවිශේෂී ගාමක බලයක් සපයා ඇත. තවමත්, මෙම බැඳීම මගින් ආමන්ත්‍රණය කරන මූලික ගැටලු සහ සැලකිලිමත්භාවයන් විශාල වශයෙන් පවතී. විශේෂයෙන්ම, ඖෂධවල බහුලතාව සම්බන්ධ තොරතුරු දුලබවීම, අදාළ ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ මහජන අවධානය යොමු කිරීමක් සිදු නොවීම සහ සිවිල් සමාජය ඖෂධ නියාමනය සම්බන්ධව තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියෙන් ඉවත් කර තිබීම ආදිය ප්‍රධාන ගැටලු ලෙස දැක්විය හැකිය.

මෙම සන්දර්භය තුළ, මෙම බැඳීම සම්පූර්ණ වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් ආරක්ෂිත සහ දැරිය හැකි මිලට අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල බහුලතාව වැඩි කිරීම මගින් මධ්‍යගත විභවීය බලපෑමක් ඇති කරනු ඇත. විශේෂයෙන්ම, සිවිල් සමාජයේ සහ සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ ක්‍රියාකාරීන්ගේ නියෝජනය සහිතව **NMRA** සඳහා උපදේශන මණ්ඩලයක් පත්කිරීම මගින් ඖෂධ නියාමනය සම්බන්ධ රජයේ ධනාත්මක වගවීම සහිතව ඉතා ඉහළ විනිවිද භාවයක් ඇති කරනු ඇත. මෙම පත්කිරීම මගින් උදාහරණයක් ලෙස ඖෂධ කර්මාන්තය මගින් සිදු කරන ආචාරධර්මවලට පටහැනි ඖෂධ ප්‍රචාරණයන් වළක්වාලීමට උපකාරී වනු ඇත.⁹ එමෙන්ම, ප්‍රමාණවත් ලෙස නියාමනය කරන ලද සහ එමගින් සෞඛ්‍යාරක්ෂිත වූ ඖෂධ සංසරණය වීම වැඩිදියුණු වීමට ද එය හේතු වනු ඇත.¹⁰ ආයතනගත සහ දේශීයව විකේන්ද්‍රගත කරන ලද නියාමන පද්ධතියක් හඳුන්වාදීම මගින් විනිවිද භාවය වැඩිදියුණු කරනු ඇති අතර, එමගින් මහජනතාවට ක්‍රියාකාරී ලෙස ඖෂධවල බහුලතාව හඳුනාගැනීමට හැකියාව ලැබෙනු ඇත. මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා වන ප්‍රතිපාදනය මගින් සෞඛ්‍ය සේවා ප්‍රතිග්‍රාහකයන්ට ඖෂධවල හිඟතාව පිළිබඳව පැමිණිලි කිරීමට හැකියාව ලැබීමත් සමඟ උසස් මට්ටමට පත් කරන ලද සිවිල් සහභාගිත්වයක් මෙහිදී හඳුනාගත හැකි වනු ඇත. මේ හා සම්බන්ධව, නියම කරන ලද සෞඛ්‍ය සේවා සපයන්නන් විසින් අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල බහුලතාව පිළිබඳ මේ දක්වා හෙළිදරව් නොකරන ලද තොරතුරු විනිවිද භාවයකින් යුතුව හෙළිදරව් වීම සිදු වනු ඇත. මෙම තොරතුරු මාර්ගගතව ප්‍රකාශනයට පත්වීමට නියමිත අතර, රෝහල්වල ප්‍රදර්ශනාත්මක පුවරු මගින් ද ප්‍රකාශනයට පත්වීමට නියමිතය. ප්‍රධාන සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයකු වන සර්වෝදය, කියා සිටියේ තොරතුරු ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම මගින් විනිවිද භාවය වැඩි වනු ඇති බවයි. එම සංවිධානය සඳහන් කළේ, එමෙන්ම, මෙම ක්‍රියාව මගින් රජයේ සම්පත්දායකයන් ප්‍රශ්න කිරීමට මහජනතාවට අවස්ථාව ලැබෙන බවත් අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල බහුලතාව සහතික කිරීමට ඔවුන් ගාමක බලයක් ලෙස ක්‍රියාකරන බවත් ආරක්ෂිත සහ දැරිය හැකි මිලට ඖෂධ සඳහා වන ප්‍රවේශය සුරක්ෂිත කරන බවත් ය.¹¹

එසේම, යෝජිත පුද්ගලික ඖෂධහල් ඇගයුම් ක්‍රමවේදය මගින් පුද්ගලික ඖෂධහල්වල අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල බහුලතාව පිළිබඳ තොරතුරු ප්‍රකාශනයට පත් කිරීමට රජයට බලකිරීමක් කරනු ඇත. මෙමගින් රජය සතු තොරතුරුවලට මහජනතාවට ඇති ප්‍රවේශය වැඩි කරනු ඇත. සර්වෝදය ව්‍යාපාරයට අනුව, සම්පූර්ණ වශයෙන් හෝ ඵලදායී ලෙස හෝ ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් ඖෂධහල්වලට අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල බහුලතාව වැඩිකිරීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධ ගබඩාකර තබාගැනීම දිරිගැන්වීම කෙරෙනු ඇත.¹²

මෙම බැඳීමට ඇතුළත් වූ සන්ධිස්ථාන මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල බහුලතාව සහ මිල දැරියහැකි බව වැඩිදියුණු කිරීමට හේතු වනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල තත්ත්වය සහතික කිරීමට විශේෂිත ක්‍රියාවන්ගේ පැවති අසමත්කම නිසා මෙම බැඳීමේ ක්ෂේත්‍රය සීමාසහිත ස්ඵභාවයක් දැකගත හැකිය. **2.3** සන්ධිස්ථානය නොපැහැදිලි ලෙස බලාපොරොත්තු වන්නේ, “තත්ත්වයෙන් උසස් අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධ සැපයීම සහතික කිරීම” යි. කෙසේ වෙතත්, මෙහි ක්‍රියාකාරීත්වය සීමාසහිත විශේෂත්වයක් පෙන්නුම් කරන අතර, ඖෂධවල තත්ත්වය සහතික

කිරීම සඳහා රජයේ රෝහල් ක්‍රියාකරන්නේ කෙසේද යන්න පැහැදිලිව දක්වා නැත. NMRA සඳහා උපදේශන මණ්ඩලයක් පත්කිරීමේ යෝජනාව මගින් ඖෂධ නියාමනය පාලනය කිරීම තත්ත්වයෙන් උසස් ඖෂධ සැපයීම සහතික කිරීමට ඉතා වැදගත් පළමු පියවරක් වනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, මෙමගින් පමණක් ශ්‍රී ලංකාවේ අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල තත්ත්වය සම්බන්ධව මහජනතාවට ඇති අඩු විශ්වාසය වෙනස් කිරීම කළ නොහැකි වනු ඇත. මෙම සීමාකරණයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, රෝගියාට නිර්දේශ කරන ලද ඖෂධ වට්ටෝරුව හා වන නොගැලපීම් සහ ශ්‍රී ලංකාවේ සෞඛ්‍ය සේවා සම්බන්ධව පවතින නොනවතින දුර්වලතා මගහැරීම ද සිදු වනු ඇත.

සමාජිකය

2.1 උපදේශන මණ්ඩලය: මෙම සන්ධිස්ථානය අර්ධ වශයෙන් සමාජිකයට පත්ව ඇත. ජාතික ඖෂධ නියාමන අධිකාරිය (NMRA) විසින් උපදේශන මණ්ඩලයට සාමාජිකයන් නම්කිරීම සිදු කරනු ලැබ ඇත. මණ්ඩලයේ සංයුතිය සහ නියෝජනය සම්බන්ධව NMRA මගපෙන්වුම් සමඟ මෙම නම් කිරීම් ඒකාත්මික වන බව හඳුනාගත හැකිය.¹³ කෙසේ වෙතත්, සෞඛ්‍ය අමාත්‍යවරයා විසින් මේ වනතෙක් මෙම නම් කිරීම් විධිමත් පත්කිරීම් බවට පත්කිරීම සිදුකර නැත. මෙම සන්ධිස්ථානයෙහි සමාජික සැලසුම් කර තිබුණේ 2016 සැප්තැම්බර් මාසයට වුවද, සමාජික පිළිබඳව සලකා බලන විට නියමිත කාලයට අනුකූල නොවන බව හඳුනාගත හැකිය.

ප්‍රමාදය සඳහා හේතු දැක්වීමේදී, NMRAහි නියෝජිතයෙකු විසින් සඳහන් කරන ලද්දේ උපදේශන මණ්ඩලයේ පත්වීම සහ අනුමතවීම සම්බන්ධව විෂයපාත්‍රතාව තනිකරම පවතින්නේ සෞඛ්‍ය අමාත්‍යවරයා යටතේ බවයි. එනිසා, NMRA විසින් තවදුරටත් මෙම සන්ධිස්ථානයෙහි සමාජික සඳහා ක්‍රියා නොකරන බව පැහැදිලි වේ.¹⁴ NMRA විසින් නම් කිරීමට සුදුසු සාමාජික සංඛ්‍යාව වන 20න් 17ක්, අනුමැතිය සඳහා සෞඛ්‍ය අමාත්‍යවරයා වෙත ඉදිරිපත් කර ඇත. කෙසේ වෙතත්, අනුමැතිය ප්‍රමාද වන්නේ කුමන හේතුවක් නිසාදැයි NMRA හෝ සෞඛ්‍ය, පෝෂණ හා දේශීය වෛද්‍ය අමාත්‍යාංශය (සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය) හෝ දැන සිටියේ නැත.¹⁵ සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ සාමාජිකයකු ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ අමාත්‍යාංශය විසින් ඖෂධ කිහිපයක මිල ලකුණු කිරීම හඳුන්වා දීමත් සමඟ (සන්දර්භය සහ අරමුණු සඳහා වන ඉහත කොටස බලන්න) උපදේශන මණ්ඩලය පත්කිරීම සඳහා වන අවශ්‍යතාව අඩු වූ බව ප්‍රකාශ කළ හැකිය. කෙසේ වෙතත්, අමාත්‍යාංශය විසින් මෙම සැකසුම් සමඟ වුවද උපදේශන මණ්ඩලයට ඉතා වැදගත් භූමිකාවක් ඉදිරිපත් කළ හැකි බව හඳුනාගන්නා ලදී. අනෙකුත් වගකීම් අතර, උපදේශන මණ්ඩලයට ඖෂධ ප්‍රසම්පාදනය, ඖෂධවල තත්ත්වය පැහැදිලි කිරීම, සහ සැපයුම් සහ ඖෂධ ලියාපදිංචි කිරීම වැනි ක්ෂේත්‍රයන්හි විනිවිද භාවය පිළිබඳව උපදෙස් ලබාදීම කළ හැකි වනු ඇත.¹⁶

සිවිල් සමාජ සංවිධානයක් වන සර්වෝදය ව්‍යාපාරයේ නියෝජිතයෙකු සඳහන් කරන ලද්දේ, මහජන සෞඛ්‍ය පිළිබඳ ව්‍යාපාරය සමඟ එක්ව සර්වෝදය ව්‍යාපාරය විසින් උපදේශන මණ්ඩලය සඳහා සාමාජිකයන් නම් කිරීමට ක්‍රියාකාරී ලෙස සම්බන්ධ වූ බවයි.¹⁷

2.2 අධීක්ෂණ ක්‍රමවේදය: මෙම සන්ධිස්ථානය විසින් සීමාසහිත සමාජිකයක් අත්කරගෙන ඇත. වර්තමානයේදී, එහි සම්පූර්ණ ක්‍රියාකාරිත්වයක් හෝ අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල බහුලතාව හෝ සම්බන්ධව මහජන ප්‍රතිචාර සැපයීම පිළිබඳ ආයතනගත පාලන ක්‍රමවේදයක් නොමැත. කෙසේ වෙතත්, පවතින යටිතල පහසුකම් වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා මූලික පියවර ගැනීම සිදුවෙමින් පවතියි.

අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල බහුලතාව පාලනය කිරීම සඳහා වන මූලික වගකීම පවතින්නේ සෞඛ්‍ය, පෝෂණ සහ දේශීය වෛද්‍ය අමාත්‍යාංශය යටතේ පවතින වෛද්‍ය සැපයුම් ඒකකය (MSD) මතය. ජාතික ඖෂධ නියාමන අධිකාරිය (NMRA)ට අනුව, ජාතික, ප්‍රාදේශීය සහ පළාත් පාලන මට්ටම්වල ඖෂධ සහ වෛද්‍ය සැපයුම්වල තොග ගබඩා සහ සෘජු බෙදාහැරීම හඳුනාගැනීමට MSD විසින් යටිතල පහසුකම් අධීක්ෂණය කිරීමේ සාමාන්‍ය මාර්ගගත ක්‍රමවේදයක් සැකසීම සිදු කරනු ලබයි. මෙම ක්‍රමවේදය¹⁸ සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය සහ විකේන්ද්‍රගත වූ ප්‍රාදේශීය වෛද්‍ය සැපයුම් කොට්ඨාස සමඟ සෘජුව සම්බන්ධිත වී ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ සෞඛ්‍ය පද්ධතිය විකේන්ද්‍රගත වී තිබුණද, MSD විසින් මධ්‍යගතව අවශ්‍ය ඖෂධ සහ වෛද්‍ය සැපයුම් මිල දී ගැනීම සිදු කරයි.¹⁹

MSD විසින් මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා ඉඩකඩ ලබානොදීමත් සමඟ, NMRA විසින් ඉස්මතු කරන ලද්දේ MSD වෙබ්අඩවිය තුළ මහජන ප්‍රතිදානයන් සටහන් කිරීමට සාමාන්‍ය සංවාද මෙවලමක් ඇතිකළ යුතු බවයි. සර්වෝදය නියෝජිතයා සඳහන් කරන ලද්දේ, කෙසේ වෙතත්, ඖෂධවල බහුලතාව අධීක්ෂණය සඳහා ප්‍රමාණවත් ක්‍රමවේදයක් නොපැවතුණු අතර, මෙම සන්ධිස්ථානය සාර්ථකව සමාජික කිරීම සඳහා තවත් බොහෝ දෑ කළ යුතු ව ඇති බවයි.²⁰

2.3 අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධ සැපයීම: සෑම විටම සෑම රෝහලකම සහ සායනයකම තත්ත්වයෙන් උසස් අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධ සැපයීම සඳහා වූ අරමුණ සමඟ මෙම සන්ධිස්ථානය අත්කරගෙන තිබෙන්නේ සීමාසහිත සමාජිකයකි. 2018 ජුනි මාසය වනවිට සමාජිකයට පත්වීමට මෙය සැලසුම්ව ඇති බැවින්, තවමත් මෙම බැඳීම නියමිත කාලයට අනුකූල ලෙස හඳුනාගත හැකිය.

අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල උසස් තත්ත්වය සහතික කිරීම සඳහා ගන්නා ලද විශේෂිත පියවර පිළිබඳව තොරතුරු සැපයීම සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයට කළ නොහැකි විය. මෙම සන්ධිස්ථානයේ විශේෂත්වයන් සීමිත වීම එහි අසමත්වට හේතු විය. කෙසේ වෙතත්, අමාත්‍යාංශය සහතික කළේ, රෝහල් සහ සෞඛ්‍ය සායන කිහිපයක් විසින් ඖෂධවල බහුලතාව සම්බන්ධ වත්මන් තොරතුරු මහජනතාව වෙත ඉදිරිපත් කිරීමට කටයුතු ආරම්භ කර ඇති බවයි.²¹ අමාත්‍යාංශය විසින් හඳුනාගන්නා ලද්දේ, මෙම මුල්පිරීම අසම්පූර්ණ බවත් අදාළ ප්‍රගතිය ඒකාකාර ස්ඵභාවයකින් සිදුව නොමැති බවත් ය. සංඛ්‍යාතලේඛන ලබාගැනීමේ නොහැකියාව සහ අවශ්‍ය තොරතුරු එකතු කරගැනීම සඳහා පවත්නා ක්‍රමවේදයන් ප්‍රමාණවත් නොවීම අස්ථාවර හෝ අසම්පූර්ණ සාර්ථකත්වයට හේතු වන බව ද තවදුරටත් දක්වා සිටින ලදී.²² සර්වෝදය ව්‍යාපාරය විසින් කියා සිටියේ, මෙම සන්ධිස්ථානයෙහි සමාජිකය සඳහා යම් කාලයක් ගත වනු ඇති බවයි.²³

2.4 ඖෂධහල් ඇගයුමට ලක් කිරීමේ ක්‍රමවේදය: මෙම සන්ධිස්ථානය ආරම්භ කර නැත. සාකච්ඡාවට ලක් කළ සෑම සම්පත්දායකයෙකුම සහතික කළේ, NMRA විසින් මේ වනතෙක් පුද්ගලික ඖෂධහල්වල ඖෂධවල මිල දැරිය හැකිභාවය සහ ලබාගත හැකි භාවය පිළිබඳව ඇගයුම් කිරීම සඳහා වන ක්‍රමවේදයක් සකසා නොමැති බවයි. මෙම සන්ධිස්ථානය සමාජිකයට පත් කිරීමට නියමිතව තිබුණේ 2017 ජනවාරි මාසයේදී වන නිසා, මෙය නිසි කාලයට අනුව සමාජිකයට පත් නොවන්නක් ලෙස සැලකිය හැකිය.

NMRA නියෝජිතයා පැහැදිලි කළේ, අපේක්ෂිත ඇගයුම් ක්‍රමවේදය අවසානයේදී දැනුම්දෙනු ඇති මගපෙන්වුම් නිර්මාණය කිරීම සහ අනුමැතිය ලබාගැනීම ඔවුන් විසින් සිදුකර ඇති බවයි. මෙම මගපෙන්වුම් පුද්ගලික ඖෂධහල් නියාමනය කිරීම සඳහා සහ ජාතික ඖෂධ නියාමන අධිකාරිය පනත යටතේ අනුගත කිරීමට අදාළ වන බවයි.²⁴ කෙසේ වෙතත්, NMRA විසින් මේ වනතෙක් එම මගපෙන්වුම් සහ උපමාන ප්‍රකාශයට පත් කර නැති බැවින්, IRM පර්යේෂකයාට එය ස්වාධීනව සනාථ කරගැනීමට නොහැකි විය. සර්වෝදය සමාජයේ සිවිල් සමාජයීය නියෝජිතයා විසින් ප්‍රකාශ කරනු ලැබුවේ, මේ සම්බන්ධව සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්හි සුවිශේෂී අදහස් දැක්වීම් විමසනු නොලැබූ බවයි.²⁵

2.5 මහජන දැනුවත්වීම ඇගයුමට ලක් කිරීමේ ක්‍රමවේදය: NMRA විසින් මේ වනතෙක් පුද්ගලික ඖෂධහල් ඇගයුමට ලක් කිරීමේ ක්‍රමවේදය හඳුන්වා දී නැත (බලන්න 2.4). මේ නිසා, සාකච්ඡාවට ලක් කරන ලද සෑම සම්පත්දායකයෙකුම සහතික කළේ, NMRA විසින් ඇගයුම් ක්‍රමවේදය පිළිබඳ මහජන දැනුවත්කිරීම් ආරම්භ නොකරන ලද බවයි.²⁶ මෙහිදී සමාජිකය සැලසුම් කර තිබුණේ 2017 ජුනි මාසය වනවිට වුවද, මෙම බැඳීම නිසි කාලයට අනුගතව සිදු නොවන බවට සැලකිය හැකිය. රට පුරා දැනුවත්කිරීමේ වැඩසටහන්, මාධ්‍ය සාකච්ඡා, සහ විශේෂඥවරුන් සමඟ කරනු ලබන සාකච්ඡා මගින් යෝජනා වී තිබෙන්නේ මහජන දැනුවත්භාවය වැඩි කිරීමේ යෝග්‍යතාවයෙන් යුතු ඵලදායී යාන්ත්‍රණයන් ඇති කිරීමට ය.²⁷

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වූ බොහෝ සන්ධිස්ථාන සමාජිකයට ලක්නොවීම හෝ මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැතිවීම හේතුවෙන්, මෙහිදී සැලකිය යුතු හෝ දැකගත හැකි හෝ පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැත.

ඉදිරි පියවර

ප්‍රමාණවත් ආරක්ෂාව සහ උසස් තත්ත්වය සහතික කිරීමකින් තොරව, අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධ ලබාගත හැකි භාවය සහ මිල දැරිය හැකි භාවය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා වන ධනාත්මක පියවර මගින් ඖෂධ සඳහා වන වැඩිදියුණු කළ භාවිතය සහ ප්‍රවේශය දිරිගැන්වීමක් නොකරනු ඇත. එමනිසා, IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කරනුයේ, පහත දැක්වෙන මුල්පිරීම් පවතින බැඳීමවල අනුපූරක සන්ධිස්ථාන ලෙස හෝ ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි කොටසක් ලෙස හෝ හඳුන්වාදීම සිදු කළ යුතු බවයි:

- රජය සහ ස්වාධීන සෞඛ්‍ය වෘත්තිකයන් විසින් අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල ආරක්ෂිතභාවය සහ උසස් තත්ත්වය සහතික කිරීම සඳහා ගන්නා ලද විශේෂිත මුල් ලේඛන සහ පියවර මගින් විස්තර සපයන, පහසුවෙන් ප්‍රවේශ විය හැකි, ත්‍රෛභාෂා වාර්තාවක් සකස් කිරීම සහ ප්‍රකාශනයට පත් කිරීම. මෙම වාර්තාව ජාතික පුවත්පත්වල සහ සෞඛ්‍ය, පෝෂණ සහ දේශීය වෛද්‍ය අමාත්‍යාංශයේ සහ ජාතික ඖෂධ නියාමන අධිකාරියෙහි වෙබ් අඩවිවල ප්‍රකාශනයට පත් කළ හැකිය.
- සේවා සපයන්නන් සමඟ සම්බන්ධ වී මහජනතාවට අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල ආරක්ෂාව, තත්ත්වය, බහුලතාව, සහ මිල දැරිය හැකි භාවය තහවුරු කරන විශේෂිත යාන්ත්‍රණයන් හඳුන්වාදීම. උදාහරණ ලෙස, මේ සඳහා විධිමත් දුක්ගැනවිලි සඳහා ප්‍රතිකර්ම ලබාදීමේ යාන්ත්‍රණයන් හෝ ඖෂධහල්වල, සෞඛ්‍ය සායනවල, සහ රෝහල්වල සහය සලසන කවුන්ටරවල වෙනත්, පැමිණිලි සටහන් කිරීමට හෝ අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල ආරක්ෂාව, ලබාගත හැකි භාවය, සහ මිල පිළිබඳව වූ තොරතුරු ලබාගැනීමට හැකියාව ලබාදීම ආදිය දැක්විය හැකිය. එමෙන්ම තත්ත්වය, ලබාගතහැකි බව, සහ මිල දැරිය හැකි බව පිළිබඳව රජය විසින් ගත් ආශ්‍රිත පියවර පිළිබඳ තොරතුරු ලබාගැනීමට ද ඔවුන්ට හැකියාව තිබිය යුතුය.
- අත්‍යවශ්‍ය ඖෂධවල ආරක්ෂාව, තත්ත්වය, ලබා ගතහැකි බව, සහ මිල දැරිය හැකි බව සහතික කිරීමේදී පුරවැසියන්ට සේවා සපයන්නන් සමඟ සම්බන්ධ විය හැකි ආකාරය පිළිබඳව පළාත් මට්ටමින් එක් පළාතකට එක බැගින් වූ දැනුවත්කිරීමේ වැඩසටහන් නවයක් පැවැත්වීම. මේ වැඩසටහන් සඳහා සහය ලබාගැනීමට පළාත් සභා සහ සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රයෙහි කටයුතු කරන දේශීය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හවුල් කරගැනීමට හැකියාව ඇත.

¹ Open Government Partnership, *Sri Lanka National Action Plan 2015–2017*, <https://www.opengovpartnership.org/documents/sri-lanka-national-action-plan-2015-2017>.
² C. Aloysius, “Drug Price Reduction: A Promise in Waiting,” *Sunday Observer*, 23 October 2016, <http://www.sundayobserver.lk/2016/10/23/wellness/drug-price-reduction-promise-waiting>.
³ K. Hettiarachchi, “Vital Drug Prices to Come Down at Last,” *The Sunday Times*, 25 September 2016, <http://www.sundaytimes.lk/160925/news/vital-drug-prices-to-come-down-at-last-209805.html>.
⁴ G. D. Dayaratne, “Medicinal Drug Policy of Sri Lanka: Some Challenges,” *The Island*, 6 April 2015, <http://bit.ly/2CizcXo>.
⁵ Dr. Susie Perera (Ministry of Health, Nutrition, and Indigenous Medicine), interview by IRM researcher, 6 October 2017.
⁶ K. Hettiarachchi, “Vital Drug Prices to Come Down at Last.”
⁷ “Ceiling Comes into Force on Prices of 48 Pharmaceutical Drugs,” *DailyFT*, 24 October 2017, <http://www.ft.lk/article/575744/Ceiling-comes-into-force-on-prices-of-48-pharmaceutical-drugs>.
⁸ World Health Organisation, *Sri Lanka’s Success: Ensuring Affordable Essential Medicines for All*, 2004, http://www.searo.who.int/srilanka/documents/affordable_essential_medicines_policy_brief.pdf?ua=1.
⁹ World Health Organisation, *Sri Lanka’s Success: Ensuring Affordable Essential Medicines for All*, 2016, http://www.searo.who.int/srilanka/documents/affordable_essential_medicines_policy_brief.pdf?ua=1.
¹⁰ Dr. Vinya Ariyaratne (Sarvodaya, People’s Health Movement), interview by IRM researcher, 26 October 2017.
¹¹ Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher.
¹² Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher.
¹³ National Medicines Regulatory Authority Act, No. 5 of 2015.

---

¹⁴ Dr. Kamal Jayasinghe (National Medicines Regulatory Authority), interview by IRM researcher, 20 October 2017.

¹⁵ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri (Ministry of Health, Nutrition, and Indigenous Medicine), interview by IRM researcher, 6 October 2017; and Dr. Kamal Jayasinghe, interview by IRM researcher.

¹⁶ Dr. Susie Perera, interview by IRM researcher.

¹⁷ Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher.

¹⁸ "Item List," Downloads, Medical Supplies Division, Ministry of Health – Sri Lanka, 2017, https://www.msd.gov.lk/index.php?option=com_content&view=article&id=145&Itemid=150&lang=en.

¹⁹ Dr. Kamal Jayasinghe, interview by IRM researcher.

²⁰ Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher.

²¹ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.

²² Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.

²³ Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher.

²⁴ National Medicines Regulatory Authority Act, No. 5 of 2015.

²⁵ Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher.

²⁶ Dr. Kamal Jayasinghe, interview by IRM researcher; Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher; and Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.

²⁷ Dr. Kamal Jayasinghe, interview by IRM researcher; and Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.

3. ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධනය (National Health Performance)

බැඳීමෙහි පෙළ :

ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධනය

මහජන සෞඛ්‍ය අංශයට පවතින්නේ ප්‍රමාණවත් නොවන ශක්‍යතාවක්, විශේෂ ප්‍රතිකාර සඳහා සීමාසහිත ප්‍රවේශයක් සහ අපිළිවෙලින් යුත් සේවා ප්‍රමිතීන් ය.¹

මෙම අභියෝගයන්ගෙන් කිහිපයක් සැහැල්ලු කිරීම සඳහා, ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් සෞඛ්‍ය උපායමාර්ගික ප්‍රධාන සැලසුම නිර්මාණය කරමින් ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ලක් සකසන ලදී. එමගින් සෞඛ්‍ය අංශයේ කාර්යක්ෂමතාව, නිවැරදිභාවය සහ සාධාරණත්වය පිළිබඳ තොරතුරු පුරවැසියන් වෙත ලබාදීමට සහ බිම් මට්ටමේදී ජාතික සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රය තුළ මෙම අභියෝග ජයගැනීම සඳහා ක්‍රියාකාරී භූමිකාවක නිරතවීමට සිවිල් සමාජය බලගන්වීමට කටයුතු කරනු ලැබේ.

පුරවැසියන් විසින් සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන තොරතුරු විවිධ ආකාරයන්ගෙන් භාවිත කර ඵලදායී සංවාද ඇරඹීම සහ සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ වැඩිදියුණුව පිළිබඳ හඬ නැගීම සිදු කරනු ඇත. එමෙන්ම, කාර්යසාධන තොරතුරු මගින්, සෞඛ්‍ය වර්ධනයන්/ අනෙකුත් අංශ වෙනත් සහායක ප්‍රතිපත්ති තුළින් සහායක වෙනසක අවශ්‍යතාවන් පිළිබඳ දැනුවත්බව වැඩිකිරීමට ද උපකාරී වනු ඇත. එවන් තොරතුරු ලබාගැනීමේ හැකියාව මෙකී සංවාදය නිර්මාණය කිරීමෙහි ලා සුභවාදී ක්‍රියාරම්භකයක් වනු ඇත.

සන්ධිස්ථාන:

- **3.1.** සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් සෞඛ්‍ය අයවැය සහ වියදම් පිළිබඳ විස්තරාත්මක තොරතුරු ප්‍රකාශනයට පත් කිරීම.
- **3.2.** මහජන අදහස් විමසීම් හරහා ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධනය (NHPF) සඳහා වන සැකිල්ල පිළිබඳව දැනුවත්භාවය වැඩි කිරීම.
- **3.3.** සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශ වෙබ් අඩවිය, පුවත්පත්, රූපවාහිනිය, මහජන හමු සහ අන්තර්ජාලය හරහා ජනතාව අතර NHPF ප්‍රකට කිරීම.
- **3.4.** තුන් මසකට වරක් මහජන හමු පැවැත්වීම හරහා පුරවැසියන් ක්‍රියාකාරී ලෙස සැකිල්ල ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහ පාලනය කිරීමට දායක වනු ඇත.
- **3.5.** ඉදිරි ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම සඳහා, හමු මගින් ලබාගත් සොයාගැනීම් සහ විචාරණයන් රජයේ හවුල්කරුවන් සමඟ විධිමත් ලෙස සාකච්ඡාවට බඳුන් වනු ඇත.

වගකිවයුතු ආයතනය: සෞඛ්‍ය, පෝෂණ සහ දේශීය වෛද්‍ය අමාත්‍යාංශය

සහය ආයතන: සර්වෝදය, රෝගී අයිතිවාසිකම් පෙරමුණ, මහජන සෞඛ්‍ය ව්‍යාපාරය (සිවිල් සමාජ)

ආරම්භක දිනය : 2016 ජූලි

අවසාන දිනය : 2018 ජූලි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුව නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, **2016-2018** ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න. <http://bit.ly/2wv3jXR>.

	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද ?	සමාජනීය				
	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගවීම	විනිවිද භාවය සහ වගවීම සඳහා	තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	ප්‍රමාණවත්	සම්පූර්ණ
			✓		✓	✓		✓				✓		නැත		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීම අරමුණු කරනු ලබන්නේ ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ලක් සැකසීම සහ, එමගින්, ශ්‍රී ලංකාවේ සෞඛ්‍ය කාර්යසාධනය පිළිබඳ තොරතුරු සඳහා මහජන ප්‍රවේශය ඉහළ නැංවීමයි. විශේෂයෙන්, සෞඛ්‍ය, පෝෂණ සහ දේශීය වෛද්‍ය අමාත්‍යාංශය (සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය) විසින් අරමුණු කළේ, මහජනතාවට ස්ථාවර සහ සංක්ෂිප්ත තොරතුරු සඳහා අනෙකුත් දෑ අතර සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ කාර්යක්ෂමතාව, නිවැරදිභාවය, සහ සාධාරණත්වය සහිත ප්‍රවේශයක් ලබාදීමයි.² අමාත්‍යාංශය විසින් අපේක්ෂා කරන ලද්දේ මහජනතාව විසින් මෙම තොරතුරු භාවිත කර ක්‍රියාකාරී ලෙස සහභාගී වී, ප්‍රවර්ධනය කර, සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳව ප්‍රයෝජනවත් සහ සාක්ෂ්‍ය මත පදනම් වූ සංවාදයක් අරඹනු ඇත යන්න ය. එනිසා මෙම අන්තර්ගතය මගින් අදාළ තීරණ ගැනීමේ තත්ත්වය වැඩිදියුණු කරන බව හඳුනාගත හැකිය. සබැඳි ලෙස, මෙම බැඳීම මගින් ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැලසුම ද ඇතුළත්ව ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන ඉලක්ක සහ පියවර සඳහා ඵලදායී ලෙස මහජන අධීක්ෂණය සහ සිවිල් සමාජයීය අවධානය යොමුකිරීමට පහසුකම් සැපයීම සිදු කරනු ලැබේ. අමාත්‍යාංශය සහ අදාළ සිවිල් සමාජ යෝජනා කළේ, එවන් නියාමනයක් මගින් කාර්යසාධන සැකිල්ල යටතේ විනිවිද භාවය සහ මහජන වගවීම ශක්තිමත් කරනු ඇති බවයි. එමෙන්ම, ඔවුන් යෝජනා කළේ, නියාමනය මගින් වැඩිදුරටත් සෞඛ්‍ය ආශ්‍රිත ප්‍රතිපත්ති සහ තීරණ ගැනීම්වල තත්ත්වය උසස් කරනු ඇති බවයි.³

ශ්‍රී ලංකාව සාමාන්‍යයෙන් සෞඛ්‍ය දර්ශකයන් අතර ඉහළ අගයයන් වාර්තා කරනු ලබයි. විශේෂ ජයග්‍රහණයන් ලෙස ඉහළ ආයු අපේක්ෂණය,⁴ මැලේරියා රෝගය තුරන් කිරීම සඳහා දායකත්වය සැපයූ මහජන සෞඛ්‍ය වැඩසටහන්,⁵ සහ විශ්ව සෞඛ්‍ය සේවා දර්ශකයේ ශ්‍රේණිගත කිරීම් දැක්විය හැකිය. එනිසා, ශ්‍රී ලංකාවේ සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රය විශාල වශයෙන් සාර්ථක වූවක් ලෙස දැක්විය හැකිය.⁶ කෙසේ වෙතත්, ජනගහනය වයස්ගතවීමත් සමඟ සහ බෝ නොවන රෝග ව්‍යාප්තිය වැඩිවීමත් සමඟ අභියෝග ඉහළ යාමක් සිදු වී ඇත. මෙම අභියෝගයන්ට ප්‍රමාණවත් නොවන සෞඛ්‍ය සේවා ශක්තිමත්, විශේෂ ප්‍රතිකාර සඳහා පවතින සීමාසහිත ප්‍රවේශය, සහ අක්‍රමවත් සේවා ප්‍රමිතීන් ද අයත් වේ. මේ සියල්ල මගින් රටේ සෞඛ්‍ය සේවා සම්බන්ධ බාධාකාරී තත්ත්වයන් වැඩිවීම සිදු වී ඇත.⁷ මෙම උග්‍ර අභියෝග උදෙසා කාලීන සහ සාක්ෂ්‍ය සහිතව දැනුවත් ප්‍රතිපත්තිවලින් යුත් මැදිහත්වීම් අවශ්‍ය කෙරෙන අතර, සමස්තයක් වශයෙන්, රජයේ සහ සිවිල් සමාජයීය උත්සාහයන් දුර්වලව ඇත්තේ, සෞඛ්‍ය පිළිබඳව ප්‍රයෝජනවත් හෝ තත්ත්වයෙන් උසස් හෝ තොරතුරු නොමැතිවීම නිසාය.⁸

මෙම අභියෝග සැහැල්ලු කිරීම සඳහා වන උත්සාහයේදී, 2016 දී ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් ජාතික සෞඛ්‍ය උපායමාර්ගික ප්‍රධාන සැලසුම (2016–2025)⁹ හඳුන්වා දෙන ලදී. ඒ තුළ රජය විසින් ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ල නිර්මාණය කරන ලදී. රජය අපේක්ෂා කරනුයේ, මූලික සෞඛ්‍ය පියවර සහ ඉලක්ක පිළිබඳව තොරතුරු සැපයීම සහ දත්ත සටහන් කිරීමය. යෝජිත ක්‍රියාකාරී සැලසුම මගින් රජයට, සිවිල් සමාජයට, සහ අනෙකුත් අදාළ සම්පත්දායකයන්ට ඉලක්කයන් සම්පූර්ණ කිරීමට, ප්‍රගතිය මිනුම් කිරීමට, සහ ශ්‍රී ලංකාවේ සෞඛ්‍ය සේවා දියුණු කිරීමට සාක්ෂ්‍ය මත පදනම් වූ ප්‍රතිපත්ති පිළිගැනීම ආදිය ඉදිරිපත් කරනු ඇත. සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයට අනුව, යෝජිත සැලසුම් සැකිල්ලට විවිධ දර්ශකයන් 80කට ආසන්න ප්‍රතිඵල ප්‍රවාරණය කිරීම ඇතුළත් වනු ඇත. එමගින් සෞඛ්‍ය සේවාවන්ගේ භාවිතය, කාර්යක්ෂම ලෙස සම්පත් භාවිතය, සහ භූගෝලීය ප්‍රදේශ හරහා වන අසාධාරණත්වය පිළිබඳව පරීක්ෂා කරනු ඇත.¹⁰ කෙසේ වෙතත්, මෙම සැලසුම් සැකිල්ලෙහි සාර්ථකත්වය රඳා පවතින්නේ තත්ත්වයෙන් උසස් තොරතුරුවල බහුලතාව සහ ප්‍රවේශවීමට ඇති හැකියාව, ප්‍රමාණවත් මහජන දැනුවත්භාවය සහ අරුත්බර මහජන සහභාගිත්වය සහ ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ අවධානය මත ය.

ලේඛනගත කළ ආකාරයටම, සම්පූර්ණ වශයෙන් සාර්ථකත්වයට පත්වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් ප්‍රවේශ විය හැකි තොරතුරු සහ මහජන වගවීම මගින් විස්තර කරන ලද ඵලදායී ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ලක් සැකසීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳව මධ්‍යම මට්ටමේ විභවීය බලපෑමක් ඇති කරනු ඇත. විශේෂයෙන්ම, විස්තරාත්මක සෞඛ්‍ය අයවැය සහ වියදම් කිරීමේ ලේඛන ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම මගින් සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ වියදම් පිළිබඳ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමට ඇති හැකියාව සහතික කරනු ඇත. ඒ හා සමානව, තාක්ෂණයෙහි භාවිතය සහ විවිධ මාධ්‍ය පසුබිම් මගින් සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ල පිළිබඳ දැනුවත්භාවය වැඩිකිරීම හරහා මේ දක්වා නොලැබුණු සෞඛ්‍ය තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට පුළුල් අවකාශයක් සකසනු ඇත.¹¹ එසේම, රජය සමඟ ක්‍රමවත් සහ වැඩිදායී සාකච්ඡා සඳහා පැහැදිලි ප්‍රතිපාදන සහිතව මහජන හමුවක් පැවැත්වීම, සෞඛ්‍යමය ප්‍රතිපත්ති සම්බන්ධයෙන් දායකත්වය ලබාදීමට මහජනයා වෙත අවස්ථාව සලසනු ඇත.

බැඳීමෙහි විශේෂයෙන් සඳහන් කර දක්වන ලද ක්‍රියාකාරකම් මගින් සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ තොරතුරු සඳහා වන මහජන ප්‍රවේශය වැඩි කිරීම සිදු කරනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ තීරණ ගැනීම කෙරෙහි මහජන සහභාගිත්වයේ විභවීය බලපෑම තවදුරටත් සීමාසහිත පරාසයක පවතී. විශේෂයෙන්, මෙම බැඳීමේ බස්වහර මගින් සෞඛ්‍ය කාර්යසාධනය වැඩිදියුණු කිරීමේදී ඵලදායී සහ අරුත්බර මහජන සහභාගිත්වයක් ලබාගැනීමට තත්ත්වයෙන් උසස් තොරතුරු ලබාදීම සිදු කරනු ලැබේ. සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයට අනුව, තොරතුරු පිළිබඳ ඇතැම් වර්ගීකරණයන් මගින් සෞඛ්‍ය සැකිල්ල සම්පූර්ණයෙන්ම ලබාගත නොහැකිද යන්න හෝ විශ්ලේෂණය රහිත ද යන්න හෝ පිළිබඳව දැනුම්දීම සිදු කරනු ඇත.¹² බැඳීම මගින් උග්‍ර ගැටලු පිළිබඳ කථා නොකරයි.

සමාජතිය

3.1 මහජන සෞඛ්‍ය අයවැය: මෙම සන්ධිස්ථානය අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජතියකි. 2013 සම්පිණ්ඩිත ජාතික සෞඛ්‍ය ගිණුම්, සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් වෙබ් අඩවියේ පළ කරන ලදී. අමාත්‍යාංශය විසින් මෙම පළකිරීම් කරන ලද්දේ 2016 අප්‍රේල් මාසයේ දී එනම්, OGP ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බිහිවීමට පෙර ය.¹³ කෙසේ වෙතත්, අමාත්‍යාංශය විසින් මෑත කාලීන වාර්තා ලබාගැනීමට හැකියාව දී නොමැත. ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි මෙහි සමාජතිය සැලසුම්කර තිබුණේ 2017 මාර්තු මාසයේ දී වන බැවින් නිසි කාලයට අනුව සම්පූර්ණ වන බවට සැලකිය නොහැක. මෙම ප්‍රමාදය ගැන විමසීමේදී, සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ නියෝජිතයන් ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ අමාත්‍යාංශය විසින් 2016 අයවැය වාර්තාව සම්බන්ධව වෙබ් අඩවියෙහි ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම සිදු කිරීම කඩිනම් කර ඇති බවයි. මෙම නියෝජිතයන් සඳහන් කළේ ඇතැම් අයවැය තොරතුරු සම්පූර්ණ ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ලෙහි ඇතුළත් වන බවයි.¹⁴

3.2 මහජන තොරතුරු විමසීම්: මෙම සන්ධිස්ථානය ආරම්භ වී නැත. සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයට අනුව, සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ල මේ වනතෙක් නිමාවට පත් වී නැත. එනිසා අමාත්‍යාංශය විසින් මේ වනතෙක් ඒ සම්බන්ධව දැනුවත්භාවය වැඩි කිරීමට මහජන අදහස් විමසීම් පවත්වා

නැත.¹⁵ මෙය සැලසුම්කොට තිබුණේ 2016 දෙසැම්බර් මාසයේදී සමාජනීය පත්වීමට වන නිසා මෙම සන්ධිස්ථානය නිසි කාලයට අනුකූල නොවන බව හඳුනාගත හැකිය.

සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය දක්වන්නේ සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ල ප්‍රකාශනය සඳහා සුදානම්ව ඇති බවයි. කෙසේ වෙතත්, රජයට අවශ්‍යව ඇත්තේ ප්‍රකාශනයට පත්කිරීමට පෙර, වගකීම පිළිබඳ පැහැදිලි අනුපිළිවෙලක් සකස් කරගැනීමයි. එනිසා, ක්‍රියාකාරී සැකිල්ල සැකසීම ක්‍රියාවට නැංවීම පිළිබඳව සොයා බැලීම පිණිස අමාත්‍යාංශය විසින් මැතකදී ස්වාධීන අධීක්ෂණ ඒකකයක් ස්ථාපනය කිරීමට පියවර ගෙන ඇත. එම ඒකකය අමාත්‍යාංශය තුළ ම ස්ථාපිත කරනු ඇත. ඊට අමතරව, සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් හඳුනාගන්නා ලද්දේ, තොරතුරු පිළිබඳ ඇතැම් වර්ගීකරණයන් තවමත් අපිළිවෙල හෝ ලබාගත නොහැකි තත්වයක පවතින බවයි. එමෙන්ම, තොරතුරු සැපයීම ප්‍රයෝජනවත් ප්‍රතිපත්ති සැකසීම උදෙසා දායක විය හැකි බව සම්පූර්ණ වශයෙන් සහතික කළ යුතු බව අමාත්‍යාංශය වැඩිදුරටත් ප්‍රකාශ කරන ලදී.¹⁶

3.3 මාධ්‍ය හරහා ප්‍රචාරණය: ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ල සම්බන්ධයෙන් මෙතෙක් කටයුතු අවසන්කොට නොමැත (බලන්න 3.2). එනිසා, සෞඛ්‍ය, පෝෂණ සහ දේශීය වෛද්‍ය අමාත්‍යාංශය සහ සිවිල් සමාජ සංවිධානයක් වන සර්වෝදය ව්‍යාපාරය විසින් තහවුරු කළේ, මෙම බැඳීම ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අමාත්‍යාංශය විසින් මාධ්‍ය හරහා ප්‍රචාරණ වැඩසටහන් හෝ පවත්වා නැති බවයි. මෙම ක්‍රියාකාරකම සමාජනීය වීමට නියමිතව පැවතුණේ 2017 ජුනි මාසයේදී වන නිසා, මෙම සන්ධිස්ථානය නිසි කාලයට අනුරූප නොවන බව හඳුනාගත හැකිය.¹⁷ සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය යෝජනා කළේ, කෙසේ වෙතත්, මූලික කටයුතු විශාල වශයෙන් අවසන්ව ඇති බවත් නව සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ල එළිදැක්වීමේ උත්සවය සහ මාධ්‍ය සාකච්ඡාව 2017 නොවැම්බර් මාසයේ දී සිදු කිරීමට නියමිතව ඇති බවත් ය.¹⁸

3.4 මහජන අධීක්ෂණ හමු: ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ල සැකසීම අවසන්කොට නොමැති නිසා (බලන්න 3.2), සෞඛ්‍ය, පෝෂණ සහ දේශීය වෛද්‍ය අමාත්‍යාංශය සහ සර්වෝදය ව්‍යාපාරය යන දෙක ම සහතික කළේ, මෙම හමු ඇති නොකරන ලද බවයි.¹⁹ මෙම සන්ධිස්ථානය සමාජනීය පත් කිරීමට නියමිතව තිබුණේ 2018 ජුනි මාසයේදී වන අතර, එනිසා, පෙනී යන ආකාරයට, කාලයට අනුරූප සන්ධිස්ථානයක් ලෙස මෙය හඳුනාගත හැකිය. කෙසේ වෙතත් අමාත්‍යාංශය විසින් අවුරුද්දකට තුන්වරක් මෙවන් හමු කැඳවීමට සැලසුම් කර තිබූ අතර, ක්‍රියාවට නැංවීමේ ප්‍රමාදය, අදහස් කරන ලද ප්‍රතිඵල නොලැබී යාමට හේතු වනු ඇත.

3.5 හමු පිළිබඳ පසු-විමසුම: සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් මේ වනතෙක් ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ල සහ මහජන නියාමන හමු ස්ථාපනය කර නොතිබිණි (බලන්න 3.2 සහ 3.4). එනිසා, මෙම සන්ධිස්ථානය ද තවමත් ආරම්භ නොවූවක් ලෙස දැක්විය හැකිය.²⁰ මෙම සන්ධිස්ථානය ද සැලසුම් කර තිබුණේ 2018 ජුනි මාසය වනවිට සමාජනීය පත් කිරීමටය. කෙසේ වෙතත්, අපැහැදිලි වූවත්, රජයේ විධිමත් හමුවල විචාරණයන් හි අරමුණු අනුව, සාර්ථක සමාජනීය පත් උදෙසා සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය සහ ආශ්‍රිත සම්පත්දායකයන් කඩිනමින් කටයුතු කිරීම අවශ්‍ය බව පෙනේ.

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වූ බොහොමයක් මූලික සන්ධිස්ථාන අසම්පූර්ණ හෝ මෙතෙක් ආරම්භ කර නොමැත. එනිසා, එහි සැලකිය යුතු, හා දැකිය හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැත.

සෞඛ්‍ය, පෝෂණ සහ දේශීය වෛද්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ ජාතික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ල සැකසීමේදී මෙම බැඳීමෙහි භූමිකාව වූයේ උග්‍ර ගම්‍යතාවන් පවත්වාගෙන යාම බවයි. ස්වාධීන අධීක්ෂණ ඒකකයක් ස්ථාපනය කිරීම සඳහා වන තීරණය මගින් ආශ්‍රිත සැකසීම් සහ බැඳීම් සමාජනීය කිරීම් ඉදිරිපත් කරන ලද්දේ OGP බැඳීම් යටතේ වන අමාත්‍යාංශයේ සෘජු ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ය.²¹

ඉදිරි පියවර

හඳුනාගත් සෑම සන්ධිස්ථානයක්ම සමාජිකයාට ලක් කිරීම සඳහා සෞඛ්‍ය, පෝෂණ සහ දේශීය වෛද්‍ය අමාත්‍යාංශයේ සහයෝගී දායකත්වය අවශ්‍ය වනු ඇත. එමෙන්ම ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාවට නංවන වන කාලය තුළ සහය ආයතනයන් ගේ සහයෝගය ද අවශ්‍ය වේ.

මෙම බැඳීමෙහි විභවීය බලපෑම තවදුරටත් වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා, IRM පර්යේෂකයා විසින් යෝජනා කරනුයේ, සෞඛ්‍ය කාර්යසාධනය විෂයයෙහි තොරතුරු නොමැතිවීම විමසීම සඳහා සුවිශේෂී පියවර ගැනීම සිදු කළ යුතු බවයි. මෙම සන්දර්භය තුළ, පහත දැක්වෙන ක්‍රියාකාරකම් සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් ඉටු කළ හැකිය. පහත දැක්වෙන මුල්පිරීම් පවතින බැඳීම්වල අනුපූරක සන්ධිස්ථාන ලෙස හෝ ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි කොටසක් ලෙස හඳුන්වාදීම සිදු කළ යුතු බවයි:

- එලදායි දත්ත එකතු කිරීමේ යාන්ත්‍රණ හඳුන්වාදීම සම්බන්ධව ප්‍රමුඛතාව ලබාදීම සහ සාකච්ඡා කිරීම. මෙම යාන්ත්‍රණ, උත්පාදනය කර ලබාගත යුත්තේ ශ්‍රී ලංකාව පුරා මේ වනවිට ලබාගත නොහැකි මූලික සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන දර්ශකයන් පිළිබඳ තොරතුරු ය. සුවිශේෂී රේඛීය අංශයක් ලෙස සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ අයවැයට වෙන්කිරීමක් සිදු කිරීම මෙහි අවසානය ලෙස සනිටුහන් විය යුතුය. එමෙන්ම, රජය විසින් සර්වෝදය වැනි අදාළ සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්ගේ සම්පත් සහ ව්‍යාප්ත ජාලය සලකා බලා, සහයෝගයෙන් කටයුතු කිරීම ද සිදු කළ යුතුය.
- යෝජිත සෞඛ්‍ය කාර්යසාධන සැකිල්ල ද ඇතුළුව සෑම මූලික දර්ශකයක් සම්බන්ධවම සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශ වෙබ් අඩවියෙහි ප්‍රයෝජනවත් සහ පහසුවෙන් ළඟා විය හැකි තොරතුරු පළකිරීම.

¹ "Sri Lanka's healthcare Challenges," *Economist Intelligence Unit*, 24 November 2014, <http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=1502512534&Country=Sri%20Lanka&topic=Economy&subtopic=Forecast>.

² Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri (Ministry of Health, Nutrition, and Indigenous Medicine), interview by IRM researcher, 6 October 2017.

³ Dr. Vinya Ariyaratne (Sarvodaya, People's Movement for the Rights of Patients), interview by IRM researcher, 26 October 2017.

⁴ N. Gunatilleke, "Sri Lanka Ranks Top in Health Indicators," *Daily News*, 20 March 2017, <http://bit.ly/2FOzRO6>.

⁵ M. Senthilingam, "Can Sri Lanka Show the World How to End Malaria?" *CNN*, 7 September 2016, <http://cnn.it/2BbxlCk>.

⁶ World Health Organisation, *Public Health Success in Sri Lanka*, September 2016, <http://www.searo.who.int/srilanka/documents/policybriefsfinal.pdf?ua=1>.

⁷ "Sri Lanka's Healthcare Challenges."

⁸ "Upgraded Record Keeping Helps Save Lives in Sri Lanka," The World Bank, 17 April 2014, <http://www.worldbank.org/en/news/feature/2014/04/17/upgraded-record-keeping-helps-save-lives>.

⁹ Ministry of Health, Nutrition, and Indigenous Medicine, *National Health Strategic Master Plan 2016-2025, Health Administration and HRH*, 2016, <http://www.health.gov.lk/enWeb/HMP2016-2025/Health%20Admin%20-%20HRH.pdf>.

¹⁰ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.

¹¹ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.

¹² Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.

¹³ Ministry of Health, Nutrition, and Indigenous Medicine (2016), *Sri Lanka National Health Accounts 2013, Health Economics Cell*, April 2016,

http://www.health.gov.lk/moh_final/english/public/elfinder/files/publications/NHA/Sri%20Lanka%20National%20Health%20Accounts%202013.pdf.

¹⁴ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.

¹⁵ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.

¹⁶ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.

---

¹⁷ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher; and Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher.

¹⁸ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.

¹⁹ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher; and Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher.

²⁰ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher; and Dr. Vinya Ariyaratne, interview by IRM researcher.

²¹ Dr. Susie Perera and Dr. Amila Chandrasiri, interview by IRM researcher.

තේමාව 2: අධ්‍යාපනය (EDUCATION)

4. ගුරු බඳවාගැනීමේ පාරදෘශ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය (Transparent Teacher Recruitment Policy)

බැඳීමෙහි පෙළ :

4. ශ්‍රී ලංකාවේ ගුරු බඳවාගැනීමේ ප්‍රතිපත්තියෙහි විනිවිද භාවය සහ අපක්ෂපාතීත්වය සහතික කිරීම.

[...]

ප්‍රධාන අරමුණ :

ගුරුවරුන් මාරු කිරීම, උසස් කිරීම, පත් කිරීම සහ බඳවා ගැනීම යන ක්ෂේත්‍රයන් හි විනිවිද භාවය ඉහළ නැංවීම.

සන්ධිස්ථාන:

- **4.1** අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය විසින් ගුරුවරුන් තෝරා ගැනීම, පත් කිරීම, මාරු කිරීම, සහ විෂය තේරීම පිළිබඳව පාරදෘශ්‍ය උපමාන සහ දත්ත සැකසීමත් අමාත්‍යාංශ වෙබ් අඩවියෙහි මෙන්ම භාෂා තුනෙන්ම පළවන පුවත්පත්වල සහ සාමාන්‍ය වකුලේඛයන් හි ප්‍රකාශනය කිරීමත් සිදු කරනු ලැබීම. දත්ත කට්ටලයන් විවෘත දත්ත ස්වරූපයෙන් සහ ශ්‍රී ලංකා රජයේ විවෘත දත්ත ද්වාරයන් හි ගබඩාකර තිබීම.
- **4.2** අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය විසින් පත් කිරීම් සහ විෂය වෙන්කිරීම්, තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීමේ හැකියාව ඉහළ මට්ටමකට ගෙන ඒම සහ මහජන විෂයපථයෙන් ලැබෙන සමාලෝචන, යෝජනා ප්‍රකාශනය කිරීම ආදිය සමාලෝචනය කිරීම සඳහා ගුරුවරුන් ද ඇතුළුව රජයේ සහ සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් (දෙමව්පියන් ද සහිතව) ඇතුළත් ස්වාධීන සමාලෝචන කමිටුවක් පත් කිරීම.
- **4.3** අමාත්‍යාංශ වෙබ් අඩවිය, මුද්‍රිත හා දෘශ්‍ය මාධ්‍ය සහ සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන් සමඟ සිදු කරන ලද තොරතුරු විමසීම් හරහා ස්වාධීන සමාලෝචන කමිටුවේ වාර්තාව පුළුල් ලෙස ප්‍රචාරණය කරනු ලැබීම.

වගකිවයුතු ආයතනය: අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය

සහය ආයතනයන්: අදාළ නැත

ආරම්භක දිනය: 2016 අගෝස්තු

අවසාන දිනය: 2018 ජූනි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුව නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, **2016–2018** ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න. <http://bit.ly/2wv3jXR>.

	විශේෂත්වය				OGP අදාළත්වය				වටිනාකම්වල				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද ?	සමාජීය			
	නැත	සහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගවීම	විනිවිද භාවය සහ වගවීම	සහ නව තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන					ආරම්භ වී නැත	සීමිත	ප්‍රමාණවත්	සම්පූර්ණ
				✓	✓	✓						✓		නැත				✓			

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීම ඉලක්ක කරනු ලබන්නේ පොදු අධ්‍යාපන පද්ධතිය තුළ පාසල් ගුරුවරුන්ගේ බඳවා ගැනීම, පත් කිරීම, උසස් කිරීම, සහ මාරු කිරීම පිළිබඳ විනිවිද භාවය ඉහළ නැංවීමයි. පිළිවෙලින්, මෙම ක්‍රියාවලිය, වඩා වැඩි විනිවිද භාවයකින් යුක්තවීම, ගුරුවරුන් බඳවා ගැනීමේ තත්ත්වයෙහි වඩා වැඩි සංගතභාවයක් ඇති කිරීමෙහි ලා දායක වනු ඇත. එමෙන්ම, දේශපාලනික ලෙස අභිප්‍රේරණය වූ හෝ තාවකාලික පත්වීම් වැනි අවස්ථාවන් මග හැරීමට ද හේතු වනු ඇත. එමෙන්ම විනිවිද භාවය මගින් ගුරු උසස්වීම් ක්‍රමවේදය තුළ සමානාත්මතාව ඇති කිරීමටත් අවසානයේ ශිෂ්‍යයන්ගේ අධ්‍යාපනික ප්‍රතිඵල සඳහා වඩාත් හොඳ ගාමක බලවේගයක් ගෙන ඒමට හේතුවක් ද වනු ඇත.

ඉහළ යමින් පවත්නා නවක ශිෂ්‍ය ඇතුළත්වීම් සහ ගුරුවරුන් විශ්‍රාම යෑම හේතුකොට ගෙන පාසල් පද්ධතිය විසින් වාර්ෂිකව ගුරුවරුන් බඳවා ගැනීම සහ මාරු කිරීම සිදු කරනු ලබයි. මේ වනවිට ශ්‍රී ලංකාවේ පාසල් පද්ධතිය තුළ 230,000කට වැඩි ගුරු සංඛ්‍යාවක් දක්නට හැකිය.¹ ජාතික මට්ටමේ සහ පළාත් මට්ටමේ පාසල් අතර ගුරු මාරුවීම් පාලනය කරනු ලබන්නේ ජාතික ප්‍රතිපත්තියකට අනුව ය.² එමෙන්ම, අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය සහ පළාත් සභා මගින් පිළිවෙලින් ඒ සඳහා නායකත්වය දෙනු ලබයි. මෙම වාර්තාව සඳහා සම්මුඛ සාකච්ඡාවට භාජනය කරන ලද සිව්ල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන්ට අනුව, අධ්‍යාපනික ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා ක්‍රියා කිරීමේදී, ගුරු මාරු කිරීම් සඳහා වන අවශ්‍යතාවන් වෙනස්වීම්, දරුණු ලෙස පවතින පුරප්පාඩු, පුරප්පාඩු සඳහා පවතින රීතින්, සහ දේශපාලනික සැලකිල්ල යන කරුණු බලපානු ලබයි. ප්‍රතිඵල වශයෙන්, තාවකාලික සහ කඩිනම් තීරණ ගැනීම් හේතුකොටගෙන ජාතික සැලසුම නිරන්තරව අප්‍රධාන තත්ත්වයකට පත් ව ඇත.³ පැහැදිලි ප්‍රතිපත්තිවල හෝ මගපෙන්වුම්වල පවතින හිඟතාව හේතුවෙන් ගුරු උසස්වීම් සහ මාරු කිරීම් නිරන්තරව දේශපාලනික අභිප්‍රේරණයන් සහිත වූ, අපක්ෂපාතිත්වය අවම වූ, සහ සම්මත ක්‍රමයකට අනුගත නොවූ ආකාරයකට සිදුවන බව හඳුනාගත හැකිය.⁴

එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, අධ්‍යයනයන් විසින් පෙන්වනුම් කරනුයේ, ශ්‍රී ලංකාව පුරා පාසල් ගුරුවරුන් බඳවා ගැනීම, මාරු කිරීම, සහ උසස් කිරීම යන අංශ තුළ අසමාන නැඹුරුතා සහ රටාවන් ඇති බවයි.⁵ උදාහරණයක් ලෙස, නව ගුරුවරුන් බඳවා ගැනීම සඳහා වන අවම හෝ සුදුසු අධ්‍යාපනික සුදුසුකම් පිළිබඳ රීති නිරන්තරව ලිහිල්වීම පෙන්වා දිය හැකිය. මේ තත්ත්වයන් මූලිකවම ඇති වන්නේ ප්‍රධාන විෂයයන් පිළිබඳව ක්ෂේත්‍රයෙහි පුරප්පාඩු ඇතිවන අවස්ථාවන්හි දී ය. සමගාමී ලෙස, පාසල් ගුරු පත්වීම් ද ඇතුළත්ව රජයේ සේවා අංශයන්හි පත්වීම් අපරික්ෂාකාරී ලෙස සහ අභිමත පරිදි, නොසැලකිලිමත්ව විශ්වවිද්‍යාල උපාධිධාරීන් වෙත ලබාදීම විශේෂයෙන්ම පුද්ගලික අංශයේ සේවක ඉල්ලුම දුර්වල කරමින් මෙම ලබාදීම් සිදු කිරීම දැකගත හැකිය.⁶ එවැනි පැවරීම් හේතුවෙන් නිරතුරුවම නවක පත්වීම් ලබන්නන්ට තමන්ට හුරුපුරුදු නොවන විෂයයන් ඉගැන්වීමට සිදුවන අවස්ථා දැකගත හැකිය. ගුරු කළමනාකරණය පිළිබඳ මෙම තාවකාලික සහ අපැහැදිලි ප්‍රවේශය හේතුවෙන් දුර්වල වූ ඉගැන්වීම් තත්ත්වයක්, ගුරු භූමිකාව දියුණු කිරීම සඳහා සීමාසහිත වූ දිරිගැන්වීම්, සහ ශිෂ්‍යයන් තුළින් දුර්වල වූ අධ්‍යාපනික ප්‍රතිඵල ලැබීම ආදිය සිදුවීම

දැක ගත හැකිය.⁷ විනිවිදභාවයෙන් තොරවීම සහ ප්‍රතිපත්ති සහ ප්‍රවේශ විය හැකි තොරතුරු හිඟවීම නිසා ගුරු කළමනාකරණය සඳහා පවතින ක්‍රියාවලිය අභියෝගාත්මක තත්ත්වයකට පත්ව ඇත.

එම නිසා, ලේඛනගත කළ ආකාරයට, සම්පූර්ණයෙන්ම ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් ගුරු භූමිකාවේ තත්ත්වය වැඩිදියුණු කිරීම සහ, එමගින් ශිෂ්‍ය අධ්‍යාපනික ප්‍රතිඵල වැඩි කිරීමට නව්‍යකරණය වූ විභවීය බලපෑමක් ඇති කිරීමට හේතු වනු ඇත. ගුරුවරුන් බඳවාගැනීම, පත් කිරීම, උසස් කිරීම සහ මාරු කිරීම යන ක්ෂේත්‍රයන්හි විනිවිද භාවය ඉහළ දැමීම සම්බන්ධව විශේෂයෙන් දක්වන ලද උත්සාහයන් මගින් ගුරු කළමනාකරණ ක්‍රියාවලිය තුළ මේ දක්වා තාවකාලික ලෙස සහ ළඟාවිය නොහැකි ලෙස පැවති තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා දායකත්වය සපයන ලදී. එමෙන්ම මෙම උත්සාහයන් මගින් මෙම ක්‍රියාවලීන් සංශෝධනය කිරීම සහ සුත්‍රකරණය කිරීම සම්බන්ධව පුරවැසි සහභාගිත්වය වැඩි කිරීමට යාන්ත්‍රණ හඳුන්වාදීම සිදු කරනු ලැබේ. විශේෂයෙන්ම, අදාළ උපමානායන් සහ දත්ත ප්‍රකාශනයට පත් කිරීම සහ ප්‍රචාරණය කිරීම මගින් ගුරු භූමිකාව පිළිබඳ දැනුවත්වීම ඉහළ නැංවීමට පුළුල් ජනසංඛ්‍යාවක් තුළ විවිධ අවස්ථාවන් විවර කරදීම දැක්විය හැකිය. මෙම උත්සාහයන් මගින් තීරණ ගන්නාවූන් දේශපාලනික හෝ වෙනත් යෝග්‍යතාවයන් විෂයයෙහි අපගමනයන් සිදු කිරීම වැළැක්වීම ද සිදු විය හැකිය.

ඊට අමතරව, ස්වාධීන සමාලෝචන කමිටුවක් ස්ථාපනය කිරීම මගින් මූලික සම්පත්දායකයන් ඇතුළු කණ්ඩායමකට රජයේ පාසල්වල ගුරුවරුන් පත් කිරීම පිළිබඳව පවතින න්‍යායපත්‍රය නැවත හැඩගැස්වීමට පෙර නොවූ විරු අවස්ථාවක් හිමි විය. මෙමගින්, පිළිවෙලින්, සාර්ථක බඳවාගැනීම් පටිපාටියක් සඳහා ඉහළ මට්ටමේ සහ/හෝ සවිමත් ශක්තූතා අවශ්‍යවීම යන කරුණ සඳහා විභවීය ලෙස දායකත්වය සපයන ලදී.

සමාජිකය

මෙම බැඳීමෙහි සමාජිකය සිදු විය යුතු ප්‍රමාණාත්මක තත්ත්වය වඩාත් හොඳින් හඳුනාගැනීම සඳහා, IRM පර්යේෂකයා විසින් අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය නියෝජනය කරන ලද අදාළ නියෝජිතයන් සමඟ සාකච්ඡා කිරීමට මහත් පරිශ්‍රමයක් දරන ලදී. මෙම කණ්ඩායම සඳහා අමාත්‍යාංශයේ ගුරු පුහුණු කිරීම් ඒකකයේ නියෝජිතයන් සහ ප්‍රතිපත්ති සහ සැලසුම් අංශයේ සාමාජිකයන් ඇතුළත් වූහ. වරින් වර දුරකතනය, රීමේල් සහ විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ OGP මධ්‍යස්ථානයෙන් කළ විමසීම් හරහා කරන ලද උත්සාහ කිරීම් තිබුණද, මෙම මූලික සම්පත්දායකයන් ඒ සඳහා සුභවාදී ප්‍රතිචාර දැක්වීමක් සිදු නොකරන ලදී. එම නිසා, එයින් පසුව සිදුකරන ලද සමාජික තක්සේරුව ප්‍රධාන වශයෙන් ලේඛන මත පදනම්ව කරන ලද පර්යේෂණයක් වූ අතර, ඊට අමතරව අදාළ සංශෝධන සම්බන්ධව වන සිවිල් සංවිධානයක් වන විලුතු සංවිධානයේ තොරතුරු මත ද පදනම් විය විය.

4.1 උපමාන සහ දත්ත ප්‍රකාශනයට පත් කිරීම: මෙම සන්ධිස්ථානය විෂයයෙහි සීමිත වූ සමාජිකයක් පෙන්වුම් කරන ලදී. අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය විසින් එහි වෙබ් අඩවියෙහි භාෂා තුනෙන් ම වූ රජයේ වක්‍රලේඛ ද ඇතුළත්ව ගුරු බඳවාගැනීම් සහ මාරුකිරීම් සම්බන්ධ උපමාන සහ සැලසුම් පිළිබඳ ඇතැම් තොරතුරු උඩුගත කරනු ලැබ ඇත.⁸ කෙසේ වෙතත්, මූලික තොරතුරු පිළිබඳ හිඬාස් ද සහිතව) උදාහරණයක් ලෙස පත්කිරීම සහ උසස්කිරීම (මාරුකිරීම් සම්බන්ධව පවතින අපිළිවෙලබව, සහ බහුවිධ අවස්ථාවන් යටතේ ප්‍රචාරණය කිරීම් සිදු කිරීමට අපොහොසත් වීම වැනි ගැටලු තවදුරටත් නොනැසී පවතින බව හඳුනාගත හැකිය. පහසුවෙන් ප්‍රවේශවිය හැකි ආකාරයේ විවෘත දත්ත විලාසයක් ද නොපවතී. මෙම සන්ධිස්ථානය 2016 නොවැම්බර් මාසයේදී සමාජිකයට පත්වීමට නියමිතව තිබුණද, එයද නියමිත කාලයට අනුව අවසන් වී නොතිබීම හඳුනාගත හැකිය.

ප්‍රකාශනය කිරීම සඳහා අදාළ තොරතුරු එකතු කරගැනීමට හා සම්පිණ්ඩනය කරගැනීමට තැත්කිරීමේදී හඳුනාගත්තේ විලුතු සංවිධානය දක්වන ලද පරිදි ගුරු මාරුවීම් ප්‍රතිපත්තිය භාෂා තුනෙන්ම සමන්විත නොවන බවය. එම නිසා, විලුතු සංවිධානය විසින් ජාතික භාෂාවන් හි සංවාදය සහ සහජීවනය පිළිබඳ අමාත්‍යාංශයෙන් ඉල්ලා සිටියේ ප්‍රතිපත්තිය භාෂා තුනෙන්ම

ලබාගත හැකි වන පරිදි පරිවර්තනය කරන ලෙසයි. ඉන්පසුව ත්‍රෛභාෂා ප්‍රතිපත්තිය අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශ වෙබ් අඩවියට උඩුගත කිරීමට එම සංවිධානය අපේක්ෂා කරන ලදී.⁹ කෙසේ වෙතත්, විලුකු සංවිධානයේ නියෝජිතයන් ප්‍රකාශ කළේ, අදාළ තොරතුරු සහ සංඛ්‍යාලේඛන විසුරුණු ස්වභාවයකින් දැකගත හැකි බවත් විශේෂයෙන්ම ප්‍රකාශනයට පෙර පළාත් මට්ටමේදී තොරතුරු සම්පිණ්ඩනය කිරීමක් අත්‍යවශ්‍ය බවත් ය.¹⁰

4.2 ස්වාධීන සමාලෝචන කමිටුව පත්කිරීම: මෙම සන්ධිස්ථානය තවමත් ආරම්භ වී නොමැත. විලුකු සංවිධානයේ නියෝජිතයන්ට අනුව, අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය විසින් ගුරු පත්වීම් සහ තොරතුරු ප්‍රචාරණය කිරීම ඉහළ නැංවීම සඳහා තවමත් ස්වාධීන සමාලෝචන කමිටුව පත් කිරීමට පියවර ගෙන නොමැත.¹¹ 2017 අප්‍රේල් මාසයේ දී මෙම සන්ධිස්ථානය සමාජිකයන්ට පත් කිරීමට සැලසුම් කර තිබූ අතර, ඒ අනුව නිගමනය කළ හැක්කේ මෙම සමාජිකයන් නියමිත කාලයට අනුව සිදු නොවන බවයි.

4.3 සමාලෝචන වාර්තාව ප්‍රචාරණය කිරීම: ස්වාධීන සමාලෝචන කමිටුව සිදුකර නොමැත (4.2 කොටස බලන්න). එනිසා, විලුකු සංවිධානයේ සහතික කිරීම පරිදි, සමාලෝචන වාර්තාවක් ප්‍රචාරණය සඳහා ඉදිරිපත් කර නොමැත.¹² එමෙන්, මෙම සන්ධිස්ථානය ක්‍රියාත්මක කිරීම ද ආරම්භ වී නොමැත. මෙම කාර්යය සමාජිකයන් සඳහා සැලසුම් කර තිබුණේ 2018 ජූනි මාසයේදී ය. සමාලෝචන කමිටුවේ කඩිනම් පත්කිරීමත් සමඟ මෙම සන්ධිස්ථානය නිසි කලට අනුව සිදු කිරීම කළ හැකි වනු ඇත.

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ ඇති සන්ධිස්ථාන සීමිත සමාජිකයන් ලබා තිබීම හෝ තවමත් ආරම්භ කර නොතිබීම දැකගත හැකිය. එම නිසා සැලකිය යුතු හෝ දැකගත හැකි හෝ පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැත.

ඉදිරි පියවර

ගුරුවරුන්ගේ තත්ත්වය ඉහළ නැංවීම සහ ශිෂ්‍යයන් සඳහා වඩාත් හොඳ අධ්‍යාපනික ප්‍රතිඵල ලබාගැනීම සහතික කිරීම සඳහා, IRM පර්යේෂකයා විසින් යෝජනා කරනුයේ, පහත දැක්වෙන මුල්පිරිමි සලකා බැලීමට ලක් කරන ලෙසයි. මේවා දැනට පවතින බැඳීම් නව්‍යකරණයට ලක් කිරීම මගින් හෝ ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි කොටසක් ලෙස එකතු කිරීමෙන් හෝ හඳුන්වාදීම සිදු කළ හැකිය:

- දෙමව්පියන් විසින් කාර්යසාධන දර්ශකයන්ට අනුව රජයේ පාසල්වල ගුරුවරුන්ගේ කාර්යසාධනය වාර්ෂිකව ඇගයුම් කිරීමට විමධ්‍යගත වූ යාන්ත්‍රණයක් සකස් කිරීම සහ හඳුන්වාදීම. එවන් දර්ශකයන් පිළිබඳව තීරණය කිරීම අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශයට සිදු කළ හැකිය. මෙම වාර්ෂික ඇගයීමේ ප්‍රතිඵල ඉන් අනතුරුව ජාතික මට්ටමේ සහ පළාත් මට්ටමේ පාසල්වල උසස් කිරීම් සහ මාරු කිරීම් සඳහා අදාළ කරගැනීම කළ හැකිය.
- පළාත් සභාවන් හි දුක්ගැනවිලි සඳහා ප්‍රතිකර්ම සැපයීමට කැප වූ පැහැදිලි ක්‍රියාපටිපාටීන් සහ කාලරාමු සහිතව යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කර හඳුන්වාදීම. මෙම යාන්ත්‍රණය මගින් පළාත් මට්ටමේදී රජයේ පාසල්වල ගුරුවරුන් පත් කිරීම, බඳවා ගැනීම, උසස් කිරීම, සහ මාරු කිරීම පිළිබඳව පැමිණිලි ලැබෙන පරිදි සහ ඒවාට ක්‍රියාකාරී ලෙස ප්‍රතිචාර දක්වන ස්වභාවයෙන් ගොඩනැංවීම කළ යුතුය.

මෙම විමධ්‍යගතකරණය කරන ලද යාන්ත්‍රණය අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශයේ පිහිටුවනු ලබන මධ්‍ය ප්‍රතිකර්ම මධ්‍යස්ථානයට අනුපූරක වනු ඇත. මෙම මධ්‍යගත ක්‍රියාවලිය හරහා ජාතික මට්ටමේදී රජයේ පාසල්වල ගුරුවරුන් පත් කිරීම, බඳවා ගැනීම, උසස් කිරීම, සහ මාරු කිරීම පිළිබඳව මහජන පැමිණිලි ලැබීම සහ ඒ සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීමත් පළාත් මට්ටමේ දුක්ගැනවිලි සඳහා වන අභියාචනා සලකා බැලීම ද සිදු කරනු ඇත.

සිවිල් සමාජයීය සංවිධානය විසින් ජාතික මට්ටමේදී සහ පළාත් මට්ටමේදී ප්‍රතිකර්ම සැපයීමේ යාන්ත්‍රණය පිළිබඳව දැනුවත් කිරීම සහ අවශ්‍ය පරිදි මහජනතාවට අදාළ යාන්ත්‍රණය ආධාර කරගැනීමට දිරිගැන්වීම සිදු කරනු ඇත.

---

¹ D. Raju, *Public School Teacher Management in Sri Lanka: Issues and Options* (Washington, DC: The World Bank, 2016).

² Ministry of Education, *National Teacher Transfer Policy, Circular No. 2007/20*, 13 December 2007, http://www.moe.gov.lk/english/images/stories/circulars/2007_20e.pdf.

³ Ms. Sarojini Kanendran (Viluthu, Centre for Human Resource Development) and Ms. Nandhini Wijayaratanam (Viluthu, Sri Lanka National Association of Counsellors), interview by IRM researcher, 26 September 2017.

⁴ Ms. Sarojini Kanendran and Ms. Nandhini Wijayaratanam, interview by IRM researcher.

⁵ D. Raju, *Public School Teacher Management in Sri Lanka*.

⁶ "Jobs for Graduates," *Daily News Editorial*, 8 July 2017, <http://dailynews.lk/2017/07/08/editorial/121306/jobs-graduates>.

⁷ N. Arunatillake, "Quality of Teachers Does Matter in Sri Lanka: Lessons from the Best Education Systems," *Talking Economics – Institute for Policy Studies*, 17 November 2014, <http://www.ips.lk/talkingeconomics/2014/11/17/quality-of-teachers-do-matter-in-sri-lanka-lessons-from-the-best-education-systems/>.

⁸ See for example: "Circulars – Teacher Transfer Unit," Ministry of Education, http://www.moe.gov.lk/english/index.php?option=com_circular&view=circulars&Itemid=920.

⁹ Ms. Sarojini Kanendran and Ms. Nandhini Wijayaratanam, interview by IRM researcher.

¹⁰ Ms. Sarojini Kanendran and Ms. Nandhini Wijayaratanam, interview by IRM researcher.

¹¹ Ms. Sarojini Kanendran and Ms. Nandhini Wijayaratanam, interview by IRM researcher.

¹² Ms. Sarojini Kanendran and Ms. Nandhini Wijayaratanam, interview by IRM researcher.

කේමාව 3: තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය (INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY)

5. රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථානය (Government Information Centre)

බැඳීමෙහි පෙළ :

ICT සහය භාවිතයෙන් පරිපූර්ණ, පාරදායක, වගකිවයුතු, සහ කාර්යක්ෂම පාලනයක් සඳහා රජයේ තොරතුරු කේන්ද්‍රයේ (GIC- 1919) සේවාවන් වැඩිදියුණු කිරීම.

[...]

ප්‍රධාන අරමුණ :

රජයේ තොරතුරු කේන්ද්‍රයේ (GIC) සේවාවන් දියුණු කිරීම සහ ඒ පිළිබඳ දැනුවත්භාවය වැඩි කිරීම සහ ICT මූලික උත්ප්‍රේරකයක් ලෙස භාවිත කර, රජයේ තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශවීමට ඇති අවස්ථාව වැඩිදියුණු කිරීම.

සන්ධිස්ථාන:

- **5.1** නැණසල/ටෙලිමධ්‍යස්ථාන ජාලයන් සහ දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරුන් සමඟ සම්බන්ධ වී, **GIC** සේවාවන් පිළිබඳව පුරවැසියන් දැනුවත් කිරීම සහ ඔවුන්ගේ මූලික අවශ්‍යතාවන් තක්සේරු කිරීම (උදාහරණ: සර්වෝදය පදනමේ **“IT යහමහ”** සහ **ICTA** හි **“සුභුරු සමාජ කවයන්”**) සෑම මාස **6ක** ට ම වරක් එක් සමීක්ෂණ වාර්තාවක් සැකසීම සහ මහජනතාවට ප්‍රවේශය සහතික කිරීම.
- **5.2** සැසිවාර 5ක් මගින් අදාළ මහජන සේවාවන් මත පදනම් වූ ආයතනික දැනුම රජයේ ආයතනයන්හි ප්‍රධාන නවෝත්පාදක නිලධාරීන්ට (**CIOS**) ලබා දී ඔවුන් පුහුණු කිරීම. සෑම සැසියකින්ම රජයේ සියලුම ආයතන (අමාත්‍යාංශ, දෙපාර්තමේන්තු, දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාල, පළාත් සභා සහ මූලික ව්‍යවස්ථාපිත ආයතන ආදිය. අවශ්‍ය වේ නම්, පුහුණුව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල සහ පළාත් පාලන ආයතන දක්වා පැතිරවිය හැකිය) ආවරණය කරමින් ප්‍රධාන නවෝත්පාදක නිලධාරීන් **50** බැගින් පුහුණු කිරීම මෙහිදී සිදු වේ.
- **5.3** රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථානය (**GIC – 1919**) යටතේ ආවරණය වන ආයතන සංඛ්‍යාව වැඩි කිරීම. ඒ අනුව ඇමතුම් මධ්‍යස්ථාන පහසුකම් ඉහත කී ආයතනයන් **194** සිට **250** දක්වා වැඩි කිරීම. එමෙන්ම සේවාව හරහා සපයනු ලබන සේවාවන් ද විවිධාංගීකරණය කිරීම. උදාහරණයක් ලෙස ඉල්ලීම් සිදු කරනු ලබන ස්ථානයන් හඳුනාගැනීම, ඊමේල් ප්‍රතිචාර, දුරකථන කෙටි පණිවුඩ සහ සමාජ ජාල පණිවුඩ පුද්ගලිකව හඳුනාගැනීම ආදිය දැක්විය හැකිය. (**ICTA** හි සහය ඇතුව **2017** වසර වනවිට, අවම වශයෙන් එක් ආයතනයකට අමතර සේවාවන් **2**ක් වත් හඳුන්වාදීම)
- **5.4** මූලික සේවාවන් **10** (**GIC** ඇමතුම් ලැයිස්තු හරහා **ICTA** මගින් හඳුනාගත්) සහ පුරවැසියන්ට **SMS** සේවාවන් ලබාදීම සඳහා පුරවැසියන්ගේ සේවා ප්‍රඥප්තිය (සේවාවන් පිළිබඳ ප්‍රමිතිය පෙන්වුම් වන පරිදි සෑම ආයතනයකම අභ්‍යන්තර සහ බාහිර සම්පත්දායකයන්ගෙන් තොරතුරු විමසීම් සිදු කර) යාවත්කාලීන කරමින් **GIC** (www.gic.gov.lk) හි සේවා පරාසය වැඩි කිරීම.

- 5.5 රජයේ මූලික හවුල්කරුවන් (MTDI/ICTA/SLT), වෘත්තීය සමිති නියෝජිතයන් සහ සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන් සමඟ දියුණු කරන ලද ව්‍යාපෘතීන්ගේ තොග ගණන් ගැනීම් සිදු කිරීම.

වගකිවයුතු ආයතනය: විදුලි සංදේශ සහ ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශය (MTDI)

සහය ආයතන: ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු සහ විදුලිසංදේශ ආයතනය (ICTA); සර්වෝදය පදනම

ආරම්භක දිනය: 2016 ජූලි

අවසාන දිනය: 2017 දෙසැම්බර්

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුව නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න. <http://bit.ly/2wv3jXR>.

	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද?	සමාජීය			
	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගීත්වය	මහජන වගවීම	විනිවිදි භාවය සහ වගවීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	ප්‍රමාණවත්	සම්පූර්ණ
			✓		✓			✓		✓			නැත		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණ

මෙම බැඳීම මගින් අරමුණු කරනුයේ, රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථානය (GIC) විසින් ඇමතුම් මධ්‍යස්ථාන සහ වෙබ් අඩවි හරහා සපයන සේවාවන් දියුණු කිරීම සහ මහජන දැනුවත්වීම වැඩි කිරීමයි.¹ එසේ කිරීමේදී, මූලික සම්පත්දායකයින් විසින් අපේක්ෂා කරනුයේ රජයේ ක්‍රියාකාරිත්වය සහ සේවාවන් පිළිබඳව පුළුල් පරාසයක ප්‍රයෝජනවත් දත්ත සඳහා පුරවැසියන් වැඩි ප්‍රමාණයකට වැඩිදියුණු කළ ප්‍රවේශය ලබාදීමටයි.²

අනුප්‍රාප්තික ආණ්ඩුවලදී රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථානය පැවතියේ ඊ-ආණ්ඩු මුල්පිරීම්වල කොටසක් ලෙස ය. 2006 වසරේ දී ආරම්භ කරන ලද රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථානය අරමුණු කරනුයේ, රජයේ සේවාවන් පිළිබඳ තොරතුරු මහජනතාවට සම්ප කිරීම සඳහා තාක්ෂණය උපයෝගී කරගැනීමටයි.³ රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථානය මූලිකවම ක්‍රියා කරනුයේ, එකම වහලක් යටින් රජයේ සියලු තොරතුරු ලබාදෙන ඇමතුම් මධ්‍යස්ථානය ලෙස ය. එමගින් උත්සාහ කරනුයේ, මහජනතාවට වෙනත් දේවල් අතර දුම්රිය කාලසටහන්, වාහන බලපත්‍ර, විදේශ ගමන්බලපත්‍ර, සහ විශ්වවිද්‍යාල ප්‍රවේශය ආදිය සම්බන්ධව නිවැරදි, ලුහුඬු සහ ත්‍රෛභාෂික තොරතුරු එකතු කිරීම සහ සැපයීමයි.⁴ ආරම්භයේදී, ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලය යටතේ පමණක් පැවති නමුත්, මේ වනවිට රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථානයේ මෙහෙයුම් රාජ්‍ය-පුද්ගලික හවුල්කාරිත්වයක් ලෙස ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලයේ, විදුලි සංදේශ සහ ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශයේ (MTDI), තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණ ආයතනයේ සහ ශ්‍රී ලංකා ටෙලිකොම් ආයතනයේ මැදිහත්වීම ද සමඟ ක්‍රියාත්මක වේ.

මෙම හවුල්කාරිත්වය හරහා, GIC විසින් දිනකට සාමාන්‍ය වශයෙන් අමතන්නන් 1,500 කට පමණ වැඩිදුර තොරතුරු සහ ප්‍රතිචාරාත්මක සේවාවන් සැපයීම සිදු කරයි.⁵ මේ සඳහා අනුග්‍රහයක් ලෙස, ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලය සහ ICTA විසින් GIC භූ දර්ශනයේ පුළුල්කිරීම සහ නිරන්තරයෙන් වැඩිදියුණු කිරීම පාලනය කිරීමට මෙහෙයුම් කමිටුවක් ස්ථාපනය කරන ලදී.⁶ මෙම කමිටුව සඳහා අත්දැකීම් සහිත ඇමතුම් මධ්‍යස්ථාන සහායකයින් සමුහයකින් සමන්විත වේ. ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, රජයේ සම්පත්දායකයන් විසින් ක්‍රමානුකූලව සේවාවන් පිළිබඳ නව තොරතුරු රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථානයේ දැනුම් පදනමට එක්කර ඇත. එමෙන්ම අදාළ ප්‍රශ්න සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීමට ශක්තිමත්ව ඇති ඇමතුම් මධ්‍යස්ථාන සහායකයන් උපයෝගී කරගැනීමද සිදු කරන ලදී.⁷ ඒ හා සමානව, ICTA විසින් රජයේ දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානීන් විසින් GIC සඳහා තොරතුරු ලබාදීමට අදාළවන මගපෙන්වුම් හඳුන්වාදීම ද සිදු කරන ලදී. මෙම මගපෙන්වුම් සඳහා සුමට ලෙස මධ්‍යස්ථානයේ කටයුතු ක්‍රියාත්මක කරගෙන යාමට අවශ්‍ය තොරතුරු සැපයීම⁸ සඳහා වූ සම්මත ආකෘතියක් හඳුන්වාදීම සිදු කර ඇත.

ඇමතුම් මධ්‍යස්ථානය සඳහා උනුසුරුණයන් සිදු කිරීමට, ICTA විසින් සමාන තොරතුරු සපයන පහසු ප්‍රවේශයක් ඇති, පරිශීලක-හිතකාමී, මාර්ගගත ආකෘතියක්⁹ වෙබ්අඩවියක් ඊට සමාන්තරව සැකසීම සඳහා නායකත්වය ලබා දෙන ලදී. වෙබ් අඩවිය විස්තීර්ණ දැනුම් ගබඩාවක් ලෙස දායකත්වය සපයන අතර, බොහෝ රජයේ ආයතන විසින් පුරවැසියන්ට ළඟාවිය හැකි පරිදි සේවාවන් පිළිබඳ මාර්ගගත දත්ත පදනමක් පවත්වා ගැනීම සිදු කරයි. එමෙන්ම, ඊ අන්තර්ගතයන් පිළිබඳ විෂයපථය සම්බන්ධව අන්තර්ජාතික පිළිගැනීම ද ලබාගෙන ඇත.¹⁰

කෙසේ වෙතත්, එවන් මූලපිරීමක් පැවතියද MTDI සහ අදාළ සම්පත්දායකයන් දක්වන ලද පරිදි, රජයේ සේවාවන් සම්බන්ධව පුරවැසියන් වෙත සාධනීය ලෙස සහ කාර්යක්ෂම ලෙස තොරතුරු ලැබීම සිදුනොවේ.¹¹ MTDI සම්පත්දායකයෙකුට අනුව, මේ සම්බන්ධ ජයග්‍රහණයන් ලබාගැනීමට පවතින මූලික සීමාකිරීම් වන්නේ උපායමාර්ගික ප්‍රවේශයෙහි සහ පවතින GIC යටිතල පහසුකම්¹² ව්‍යාප්ත කිරීම සඳහා වූ නායකත්වයෙහි පවතින අඩුකමයි. මෙම සන්දර්භය තුළ, මූලික අභියෝග අතරට අදාළ තොරතුරු ප්‍රධාන භාෂා ත්‍රිත්වයට¹³ පරිවර්තනය කිරීම ද ඇතුළත් වේ. එමෙන්ම GIC සහ එහි වෙබ් අඩවිය¹⁴ සම්බන්ධව පවතින සීමිත මහජන දැනුවත්වීම ද මෙහිදී දැකගත හැකිය. ඊට අමතරව, ඇමතුම් මධ්‍යස්ථාන සහායකයින් විසින් සපයන ලද තොරතුරුවල වලංගුභාවයෙහි පවතින නිශ්චිතතාව කැපී පෙනෙන අභියෝගයක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය. රජයේ ආයතන විසින් ක්‍රියාවලිය පාලනය කිරීම සඳහා ප්‍රධාන නවෝත්පාදක නිලධාරීන් (CIOs) පත්කිරීම සිදු කරන ලදී. කෙසේ වෙතත්, දෝෂ සහ විෂමතා දිගින් දිගටම දක්නට ලැබෙන්නේ, තොරතුරු එකතු කිරීමේ සහ තහවුරු කිරීමේ කාර්යයන්හි නිරන්තරයෙන් නිරත වන්නේ වෙනස් පුද්ගලයින් දෙදෙනෙක් විසින් නිසා ය. දැනට CIO විසින් සංවිධානාත්මක සංඛ්‍යාංකනය කෙරුණයෙහි වඩාත් පුළුල් වූ භූමිකාවක් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබයි.¹⁵

ලේඛනගත ආකාරයට, සම්පූර්ණ වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් පුරවැසියන්ට රජයේ සේවාවන් සම්බන්ධ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශයට ඇති අයිතිය වැඩි කිරීම සඳහා තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය හරහා සුළු විභවීය බලපෑමක් ඇති කිරීමට තිබුණි. තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය ප්‍රවර්ධනය සඳහා ක්‍රියා කරන සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්ට අනුව, විශේෂයෙන්ම ග්‍රාමීය සහ අර්ධ නාගරික ජනතාව අතර රජයේ සේවාවන් සම්බන්ධව තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට දැනුම් මධ්‍යස්ථාන සහ ටෙලිමධ්‍යස්ථාන ජාල හරහා GIC සේවාවන් සම්බන්ධ දැනුවත්භාවය වැඩිදියුණු කිරීම මගින් උත්සාහයන් ගනු ලබයි.¹⁶ එවන් ජාලයක් සඳහා උදාහරණයක් ලෙස දැක්විය හැක්කේ, ICTA හි නැණසල ව්‍යාපෘතියයි.¹⁷ සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන නියෝජිතයෙකු ප්‍රකාශ කළේ, රජයේ සේවාවන් සඳහා වඩාත් කාර්යක්ෂම ලෙස අන්තර්ජාලය හරහා සම්බන්ධ විය හැකි බව මහජනතාවට පෙන්වුම් කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් පියවර ගෙන නැති බවයි.¹⁸ මෙම නිරීක්ෂණය මගින් නැවත තහවුරු කරනුයේ, මෙම බැඳීම මගින් ධනාත්මක බලපෑමක් කළ හැකිව තිබූ බවයි. ආයතනික දැනුම වැඩිදියුණු කිරීමට CIO පුහුණු කිරීමේදී හඳුනාගත්තේ දැනුම් මධ්‍යස්ථානයන් විසින් ළඟාවිය හැකි තොරතුරු තහවුරු කිරීම සඳහා රුකුල් දෙන බවයි. ඊට අමතරව, රජයේ නව සේවාවන් සහ ආයතනයන් පිළිබඳ හඳුන්වාදීම මගින් GIC හි ආවරණය පමණක් නොව එහි ප්‍රයෝජනත්වය ද වැඩිදියුණු කරනු ඇත.

ලැයිස්තුගත සන්ධිස්ථාන සාර්ථක කරගැනීමේදී රජයේ සේවාවන් පිළිබඳ තොරතුරු මහජනතාවට ප්‍රවේශ කිරීම වැඩිදියුණු කරනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, මෙම බැඳීමේ පරිමාණය සහ විෂයපථය විශේෂයෙන්ම විවෘත ආණ්ඩු සන්දර්භය තුළ තවදුරටත් සීමාසහිත ලෙස පවතී. මෙම සන්ධිස්ථාන සලකා බැලීමේදී - 5.1 සන්ධිස්ථානය මගින් රජයේ සේවාවන් පිළිබඳ ප්‍රමිතිගත තොරතුරු ප්‍රකාශනය කිරීම යන්න, මීට පෙර අනාවරණය නොකළ රජය සතු තොරතුරු පවත්වාගැනීම යන්නට විරුද්ධව පවතින බව දැකගත හැකිය. එනිසා බැඳීමවලින් බොහොමයක් OGPහි අගයන් සඳහා විශාල වශයෙන් අපැහැදිලි අදාළත්වයක් දක්වන බව ප්‍රකශ කළ හැකිය. ඊට අමතරව, තොරතුරු ව්‍යාප්ත කිරීම සඳහා වන මූලික යටිතල පහසුකම් දැනටමත් සපයා අවසන් ය. එම නිසා, දැනුවත්භාවය වැඩිදියුණු කිරීම, සේවාවන් පරිමාණගත කිරීම, සහ ඊ- ආණ්ඩු මුල්පිරීම් ලෙස පවතින GIC බලපෑම් වර්ධනය කිරීම කෙරෙහි සන්ධිස්ථාන යනු විශාල වශයෙන් ස්වභාවික සහ වර්ධනාත්මක පියවර ලෙස හඳුනාගත හැකිය.

එමෙන්ම, සිවිල් සමාජයීය නියෝජිතයෙකු සිය අවධානය යොමු කළේ, ඇතැම් පුරවැසියන් (විශේෂයෙන්ම දිළිඳු හෝ ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියන්) රජයේ සේවාවන් පිළිබඳ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමට අන්තර්ජාලය භාවිත කිරීම සම්බන්ධව තවදුරටත් දෙගිඩියාවෙන් සහ නොහැකියාවෙන් පසුවන බව කෙරෙහිය.¹⁹ ශ්‍රී ලංකාවේ 3G අන්තර්ජාල භාවිතය සඳහා රටේ භූගෝලීය ආවරණය 80% ක් පමණ සම්පූර්ණ කර තිබුණද, සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන් ඇස්තමේන්තු කරන ආකාරයට, ක්‍රියාකාරී ලෙස දිනපතා පරිගණකය හරහා අන්තර්ජාලය භාවිත කරමින් අන්තර්ජාලයට ප්‍රවේශ වන්නේ රටේ සම්පූර්ණ ජනගහනයෙන් 30-40% ක පමණ ප්‍රමාණයකි.²⁰ අනෙක් අතට නියෝජිතයා විසින් සැලකිය යුතු ලෙස සඳහන් කර කියා සිටියේ, ජංගම දුරකථන භාවිතය සහ සුහුරු දුරකථන (ස්මාර්ට් ෆෝන්) භාවිතය 100% ද ඉක්මවා ඇති බවය.²¹ මෙම ප්‍රවේශ පථ අන්තර්ජාල ආවරණයෙහි ඉහළ මට්ටම සමඟ මුසුවීමේදී එලදායී මැදිහත්වීම් සඳහා වඩාත් හොඳ අවස්ථා සලසා දෙනු ලබයි.

මෙම බැඳීම යටතේ වූ සමහර සන්ධිස්ථාන ද විශේෂත්වයකින් තොරය. 5.1 සන්ධිස්ථානය පමණක් OGP වටිනාකම්වලට අදාළ වන්නා වූ අංගය ලෙස දැක්විය හැකිය. එමගින් පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු අවශ්‍යතා සම්බන්ධ රජයේ අර්ධ වාර්ෂික සමීක්ෂණ වාර්තාව මහජනතාව වෙත ප්‍රචාරණය කරනු ලබයි. කෙසේ වෙතත්, මෙම සන්ධිස්ථානය ප්‍රකාශනය හෝ පුළුල් ප්‍රවේශයක් සහතික කිරීම සඳහා වූ අවශ්‍යතා පිළිබඳව විශේෂයෙන් පැහැදිලි යාන්ත්‍රණයක් ඉදිරිපත් නොකරයි. ඒ හා සමානව, පුරවැසි තොරතුරු ප්‍රඥප්තිය යාවත්කාලීන කිරීමට යෝජනා කිරීමෙන් තොරව, මාර්ගගත සේවා ක්‍රියාකාරීත්වයන් (5.4 බලන්න) වැඩිදියුණු කිරීම සිදු කළ නොහැකි බව පැහැදිලි වේ. වැඩිදුරටත් දක්වන්නේ නම්, උත්සාහයන් ක්‍රියාකරවීමේදී බහුවිධ-සම්පත්දායකයන්ගේ සහභාගිත්වය, යාන්ත්‍රණයක් පිළිබඳව සඳහන් කිරීමක්, හෝ අදහස් කරන ලද ප්‍රතිඵල නොමැති වීම දැකගත හැකිය (5.5 බලන්න).

සමාජිකය

5.1 GIC සම්බන්ධ දැනුවත්භාවය: මෙම සන්ධිස්ථානය අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමිත සමාජිකයකි. විදුලි සංදේශ සහ ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශය (MTDI) විසින් රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථාන (GIC) ජාතික මෙහෙයුම් කමිටුව නැවත ස්ථාපනය කිරීමට මුල්පිරිය. ක්‍රමවේදය පිළිබඳ දැනුවත් භාවය ඉහළ නැංවීමේ කාර්යය එම කමිටුවට ලබාදී ඇත.²² නැණසල ටෙලි මධ්‍යස්ථානයන් ද GIC පිළිබඳ දැනුවත්භාවය වැඩි කිරීමට සීමිත දායකත්වයක් දක්වන ලදී. කෙසේ වෙතත්, එවැනි දායකත්වයන් මේ දක්වා ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල මට්ටම දක්වා පැතිර ගොස් නැත.²³ MTDI විසින් මේ වනතෙක් සමීක්ෂණ වාර්තාවක් සකස් කර නැති අතර, එනමුත් නියෝජිතයෙකු සඳහන් කළේ, විශේෂඥයෙකු පත්කර එය ආරම්භ කිරීමට සැලසුම් කර ඒ සඳහා මුල පුරා ඇති බවය.²⁴ කෙසේ වෙතත්, මෙම සන්ධිස්ථානය සමාජිකය සඳහා සැලසුම් කර තිබුණේ 2016 නොවැම්බර් මාසයේදී වුව, එය නිසි කලට සම්පූර්ණ කිරීමට නොහැකි විය.

සර්වෝදය පදනම විසින් ග්‍රාමීය මට්ටම තුළ පුරවැසියන්ට GIC හරහා රජයේ සේවාවන්ට ප්‍රවේශවීම සඳහා වන දැනුවත්භාවය ලබාදීම සඳහා IT යහමම වැඩසටහන සාර්ථකව පවත්වන ලදී.²⁵ සමාජයීය ව්‍යවසායයක් වන සර්වෝදය පදනම විසින් අවධානය යොමු කරනු ලබන්නේ

ග්‍රාමීය ශිෂ්‍යයන්ට තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය සඳහා ප්‍රවේශ වීමට ඇති අවස්ථාවන් වැඩි කිරීම කෙරෙහිය. මධ්‍යස්ථාන 100ක් පුරා දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් මාලාවක් හරහා, එලදායි ලෙස GIC හා සම්බන්ධ වීම පිළිබඳව ග්‍රාමීය පුරවැසියන් 2,000කට වැඩි සංඛ්‍යාවක් පුහුණු කිරීම සර්වෝදය පදනම විසින් සිදු කරන ලදී. සර්වෝදය පදනම විසින් මෙය සහතික කළේ, සහභාගී වුවන්ගේ ලැයිස්තුව IRM පර්යේෂකයා වෙත ඉදිරිපත් කරමිනි. ඒ හා සමානව, ICTA හි නියෝජිතයන් විසින් සනාථ කර සිටියේ ICTA හි සුහුරු සමාජ කවයන්²⁶ විසින් ද GIC සම්බන්ධ දැනුවත්භාවය ඇති කිරීම සඳහා ආයතනවල සැපයූ බවයි.²⁷ මෙම මුල්පිරීම මගින් ප්‍රජා සංවිධාන, කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසායයන් හි නියෝජිතයන් සහ ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ සමාජ ක්‍රියාකාරී කණ්ඩායම් එක්කාසු කිරීම සඳහා ආයතනවල සපයන ලදී.

5.2 CIO පුහුණුව: මෙම සන්ධිස්ථානය ලබාගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත වූ සමාජිකයකි. විදුලිසංදේශ සහ ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශය (MTDI) ට අනුව ප්‍රධාන නවෝත්පාදක නිලධාරීන්) CIOs (සඳහා මූලික රජයේ ආයතනයන් 30 ක එක් පුහුණු වැඩසටහන බැගින් පවත්වන ලදී.²⁸ යෝජනා වී තිබුණේ පුහුණු වැඩසටහන් 5 බැගින් පැවැත්වීමට ය. සම්පූර්ණ කළ පුහුණු වැඩසටහන් මගින් අවධානය යොමු කළේ තමන්ගේ ආයතනයේ අදාළ තොරතුරුවල ලබාගත හැකිබව සහ නිරවද්‍යභාවය යන දෙකම සහතික කරමින් CIOs සඳහා නායකත්වය ලබාදීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමයි.

MTDI විසින් 2017 සහ 2018 වර්ෂ පුරාවට සමාන පුහුණු වැඩසටහන් පවත්වන ලැබුවද,²⁹ ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැලසුම් කර තිබුණේ මෙම සන්ධිස්ථානය 2017 දෙසැම්බර් මාසය වනවිට සමාජිකයට පත් කිරීමට ය. මේ හේතුවෙන් මෙම සන්ධිස්ථානය නිසි කාලයට අනුව සමාජිකයට පත් නොවන බව හඳුනාගත හැකිය.

5.3 GIC ආවරණය සහ සේවාවන්: මෙම සන්ධිස්ථානය සැලකිය යුතු ලෙස සම්පූර්ණ වී ඇති බව හඳුනාගත හැකිය. 2017 ජූලි මාසය වනවිට, රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථානය (GIC) විසින් රජයේ ආයතනයන් 320ක තොරතුරු ආවරණය කරන ලදී.³⁰ ආයතනයන්හි සම්පූර්ණ ලැයිස්තුව GIC වෙබ් අඩවිය තුළ හඳුනාගත හැකිය.³¹ මෙහිදී ක්‍රියාකාරී සැලසුම විසින් ඉලක්ක කරන ලද ආයතනයන් 250ට වඩා ආයතනයන් 70ක් වැඩිපුර ආවරණය කිරීමක් බව හඳුනාගත හැකිය. විදුලි සංදේශ සහ ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශය (MTDI) ට අනුව, නැවත පිහිටුවන ලද මෙහෙයුම් කමිටුව විසින් ආවරණය වැඩි කිරීමට අවශ්‍ය සහය ලබා දී ඇත.³²

MTDI විසින් වාර්තා කරන ලද්දේ MTDI, ICTA සහ අදාළ සම්පත්ආයතනයන් විසින් GIC හරහා ප්‍රවේශ විය හැකි රජයේ සේවා සම්බන්ධ නව තොරතුරු ප්‍රචාරණය කිරීම සිදු කරන ලද බවයි. මේ සඳහා උදාහරණ ලෙස, විදේශ තානාපති සේවාවන් සඳහා ගමන් බලපත්‍රය සම්බන්ධ නව තොරතුරු සහ මහජන විශ්‍රාම වැටුප් ලබාදෙන දින සම්බන්ධ තොරතුරු ආදිය ඇතුළත් වේ. කෙසේ වෙතත්, රජයේ සේවාවන් 3000 කට අසන්න සංඛ්‍යාවක් පිළිබඳ තොරතුරු මේ වනවිට ලබාගැනීමට හැකියාව ඇත. MTDI විසින් 2017 ජූනි වන විට එක් ආයතනයකට අවම වශයෙන් අමතර සේවාවන් දෙකක් හඳුන්වාදෙන බව සහතික කිරීමට හැකියාවක් නොවීය.³³ කේන්ද්‍රගත ක්‍රියාවලියක් නොමැතිවීම නිසා ඇති වූ ප්‍රමාදය නිසා දැනුම් පදනම නවීකරණය කිරීමට සහ, එමගින්, සේවාවන්ට අදාළ තොරතුරුවල ප්‍රයෝජ්‍යත්වය MTDI විසින් ආරෝපණය කරන ලදී.³⁴

MTDI සහ ICTA විසින් සහතික කරන ලද්දේ මෙම බැඳීමෙහි හැඳින්වීමට පසුව GIC වෙබ් අඩවියට කුඩා මට්ටමේ සේවා නවීකරණයන් සිදු වී ඇති බවයි.³⁵ මෙම නවීකරණයන්, ICTA මගින් සිදු කරන ලද අතර, ඒ අතර වෙබ් අඩවිය සමාජ ජාලා මාධ්‍යයන් (ෆේස් බුක්, ටිට්ටර්, ලින්කඩින් සහ යූටියුබ් වැනි) සමඟ සම්බන්ධ කිරීම හඳුනාගත හැකිය.³⁶ කෙසේ වෙතත්, ICTA විසින් ඉල්ලීම් හඳුනාගැනීමේ යාන්ත්‍රණය හෝ ඊමේල් ප්‍රතිචාර පුද්ගලිකව හඳුනාගැනීමේ පහසුකම් හඳුන්වාදීම සිදු නොකරන ලද බවයි.³⁷ MTDI විසින් සඳහන් කරන ලද්දේ ත්‍රෛභාෂා පණිවුඩ

“වැට්ටොක්ස්” සේවාව හඳුන්වාදීම සඳහා වන සාකච්ඡා ආරම්භ කර ඇති බවත්, එමගින් **GIC** වෙබ්අඩවිය හරහා නිතර අසන ලද ප්‍රශ්න සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීම සිදු කරනු ලබයි.³⁸

5.4 සේවා කාර්ය සටහන් සහ ප්‍රඥප්තිය: මෙම සන්ධිස්ථානය පෙන්නුම් කර ඇත්තේ සීමිත සමාජනියකි. විදුලි සංදේශ සහ ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශයේ (**MTDI**) නියෝජිතයෙකු සඳහන් කළේ, අමාත්‍යාංශය සහ තොරතුරු සහ සන්නිවේදන ආයතනය ඉල්ලා සිටියේ, රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථාන වෙබ් අඩවිය නැවත අලුත්වැඩියා කරදෙන ලෙසටයි. හඳුන්වාදෙන ත්‍රෛභාෂා වැට්ටොක්ස් (5.3 බලන්න) සඳහා යෝජිත වෙනස්කම් සහ වැඩිදියුණු කිරීම් ඇතුළත් වන අතර, රජයේ සේවාවන් පිළිබඳ තොරතුරු වැඩි කරමින් දැනුම් පදනම් නවීකරණය කරනු ලබයි.³⁹

රජය විසින් පුරවැසියන්ගේ සේවා ප්‍රඥප්තිය පිළිබඳ තොරතුරු යාවත්කාලීන කර නොතිබුණි. **MTDI** රාජ්‍ය පරිපාලන සහ කළමනාකරණ අමාත්‍යාංශය (**MPA**) විසින් සමාජනිය සඳහා උපකාර ලබාගැනීමට සංවාදයක් ආරම්භ කර තිබිණි. පුරවැසියන්ගේ ප්‍රඥප්තිය යනු පුරවැසියන් කේන්ද්‍ර කරගත් ප්‍රමිතිගත මහජන සේවාවක් රජයේ ආයතන සියල්ල මගින් ලබාදීමේ කාර්යය සඳහා **MPA** විසින් සිදුකරන ලද මූලපිරීමක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය. අභ්‍යන්තර සහ බාහිර සම්පත්දායකයන් විසින් වටහාගත් සේවා සැපයුම පිළිබඳ වැඩිදියුණුවීම් ප්‍රදර්ශනය කිරීම මගින් පුරවැසියන්ගේ සේවා ප්‍රඥප්තිය අරමුණු කරන ලද්දේ ආයතනගත ඉදිරිපත්කිරීම් පෙන්වාදීම ය. කෙසේ වෙතත්, රජයේ ආයතන බොහොමයක් ඔවුන්ගේ පුරවැසි ප්‍රඥප්තිය පිළිබඳ තොරතුරු හඳුන්වාදීම හෝ යාවත්කාලීන කිරීම සිදුකර නොතිබිණි. එනිසා, මෙම මූලපිරීම යටතේ වූ ප්‍රගතිය තවදුරටත් අවම මට්ටමක පවතී.

කරුණු එසේ පැවතියද, **MTDI** විසින් සහතික කරන ලද්දේ විශේෂ පුරවැසි ප්‍රඥප්තිය භාෂා ත්‍රිත්වයෙන්ම ප්‍රතියෝජනය කිරීම සඳහා **GIC** සුදානම් තත්ත්වයක පවතින බවය.⁴⁰ කෙසේ වෙතත්, එය කෙසේ දැක්වුවද, මෙම සන්ධිස්ථානය සැලසුම් කර පැවතියේ 2016 දෙසැම්බර් මාසය වන විට සමාජනියට පත් කිරීමටය. ඒ අනුව, මෙය නිසි කාලයට අනුව සමාජනියට පත් නොවූ බව හඳුන්වා දිය හැකිය.

5.5 තොග ගණන් බැලීම: මෙම බැඳීම යටතේ වන බොහොමයක් සන්ධිස්ථාන තවමත් ආරම්භක මට්ටමේ පවතින නිසා, දියුණු කරන ලද ව්‍යාපෘති සම්බන්ධයෙන් තොග ගණන් බැලීම තවමත් ආරම්භ කර නොමැත. මෙම සන්ධිස්ථානය සැලසුම් කර තිබුණේ **2017** දෙසැම්බර් මාසය වන විට සමාජනියට පත්කිරීමට ය. එම නිසා මෙම බැඳීම නිසි කාලයට අනුව ක්‍රියාත්මක නොවන බව හඳුනාගත හැකිය.

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වූ බොහොමයක් සන්ධිස්ථාන අත්කරගෙන තිබෙන්නේ සීමාසහිත වූ සමාජනියක් වන නිසා, එහි සැලකිය යුතු, දැකිය හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැත.

කෙසේ වෙතත්, රජයේ නියෝජිතයන් හඳුනාගනු ලැබුවේ **GIC** මෙහෙයුම් කමිටුව නැවත ස්ථාපනය කිරීම ඉතා වැදගත් ජයග්‍රහණයක් බවයි. එම සාර්ථකත්වය මගින් සහභාගී සන්ධිස්ථානයක් සමාජනියට පත්කිරීම කෙරෙහි වූ ප්‍රගමනයක් ලබාගන්නා ලදී.

ඉදිරි පියවර

මෙම බැඳීම අති විශාල වශයෙන් ඊ - රාජ්‍ය සඳහා වූ මුල්පිරීමක් ලෙස හැඳින්වුවද, එය **OGP** වටිනාකම් හෝ විවෘත ආණ්ඩුවක් සඳහා අදාළත්වය දක්වන්නේ ස්වල්ප වශයෙනි. එනිසා, **IRM** පර්යේෂකයා යෝජනා කරන්නේ, මෙම බැඳීමෙහි දිගුවක් ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමට ඇතුළත් නොකරන ලෙසට ය. කෙසේ වෙතත්, අදාළ සම්පත්දායකයන් විසින් 5.1 සන්ධිස්ථානය නැවත සලකා බලන්නේ නම්, මෙම ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි ඉතිරි වී ඇති කාලය තුළ, සමීක්ෂණ වාර්තාව පිළිබඳ සවිස්තර ප්‍රකාශනයක් සිදුකිරීම සහතික කිරීම, **GIC** මගින් පුරවැසි අවශ්‍යතා පිළිබඳ රජය සතු සවිස්තරාත්මක තොරතුරු සැපයීම ආදිය සිදු කළ හැකිය.

රට අමතරව, පර්යේෂකයා විසින් හඳුනාගනු ලබන්නේ, මෙමගින් විවෘත රාජ්‍ය සඳහා අනුග්‍රහයක් නොදැක්වුවද රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථානය පිළිබඳව සේවාවන් වැඩිදියුණු කිරීම සහ මහජන දැනුවත්භාවය වැඩි කිරීම හරහා මෙම බැඳීම මගින් රජයේ සේවාවන් පිළිබඳ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශවීමට මහජනතාවට ඇති හැකියාව වැඩි කරන බවයි.

එමෙන්ම, පර්යේෂකයා විසින් අදාළ සම්පත්දායකයන්ගේ සුභවාදී අරමුණු සම්බන්ධව, විදුලි සංදේශ සහ ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශයේ නායකත්වය පිළිබඳව ඔවුන් විසින් මෙම සන්ධිස්ථානය සමාජිකයාට පත්කිරීමට දක්වනු ලබන දායකත්වය පිළිබඳව සිය ප්‍රසාදය පළ කරන ලදී.

අභියෝගයන් සපුරාගැනීම සම්බන්ධව විචාරණය කිරීමේදී විශේෂ වූ ධනාත්මක බලපෑමක් ඇති කිරීමට IRM පර්යේෂකයා විසින් ස්වේච්ඡාවෙන් පහත යෝජනා ඉදිරිපත් කරයි:

- GIC වෙබ්අඩවියට, ඇමතුම් මධ්‍යස්ථානයට සහ/හෝ දත්ත පද්ධතියට සම්බන්ධිත වූ සුවිශේෂී ජංගම දුරකථන යෙදවුමක් සැකසීම. එමෙන්ම, ජංගම ලෙස තෝරාගත් රජයේ සේවාවන් පිළිබඳ අත්‍යවශ්‍ය තොරතුරු එමගින් සැපයීම. වරක් ස්ථාපනය කරන ලද විට, මෙම යෙදවුම මාර්ග අපගත වුවද ක්‍රියාත්මක කිරීමට හැකියාව ලැබෙනු ඇත. ආයතන සහ සේවා පිළිබඳව වැඩිදියුණු කළ ආවරණය ද ඇතුළුව මෘදුකාංගයට සාමාන්‍ය යාවත්කාලීන කිරීම්වල ලබාගත හැකි බව ආදිය සාමාන්‍ය SMS සේවාවන් මගින් සන්නිවේදනය කළ හැකිය.

මෙමගින් ජංගම දුරකථන භාවිතයේ අධිකත්වය එලදායි ලෙස භාවිත කිරීමට MTDI, තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණ ආයතනය, සහ අදාළ සම්පත්දායකයන්ට අවසර ලබාදෙනු ඇත. එනිසා ඔවුන්ට, රජයේ සේවාවන් පිළිබඳ තොරතුරු වඩාත් පුළුල් වූ විභවීය ප්‍රතිග්‍රාහකයින්ට ලබාදීමට හැකියාව ලැබෙනු ඇත.

- විශේෂයෙන් සඳහන් කළ හැකි පැහැදිලි අරමුණු සහ අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල ලබාගැනීමට GIC වෙබ් අඩවියෙහි සහ/හෝ සේවා පසුබිම සකස් කිරීම වෙත පවතින සන්ධිස්ථාන පිළියම් කිරීම. උදාහරණයක් ලෙස, සේවා පසුබිම වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා වන උත්සාහයන් (5.4 බලන්න) විශේෂ වූ අපේක්ෂිත වැඩිදියුණු කිරීම් ලැයිස්තුවක් සමඟ අනුබද්ධ වී තිබිය හැකිය. එමෙන්ම මෙම සන්ධිස්ථානය මගින් මෙම වැඩිදියුණු කිරීම් හරහා රජයේ තොරතුරු සඳහා පුරවැසියන්ගේ ප්‍රවේශය උසස් කරන්නේ කෙසේද යන්නට විසඳුම් ලබාදෙනු ඇත.

- ඇමතුම් මධ්‍යස්ථාන සහ GIC වෙබ් අඩවිය මගින් GIC හරහා ස්ථාවර තොරතුරු ලබාදීම සහතික කිරීම. මෙය සිදු කළ හැකි වන්නේ ප්‍රධාන නවෝත්පාදක නිලධාරීන් (CIOs) විසින් GIC වෙත තොරතුරු ලබාදීමට තනි ආකෘතියක් හඳුන්වාදීම තුළය.

සමගාමී ලෙස, GIC වෙබ් අඩවිය නැවත සකස්කිරීම සඳහා වූ යෝජිත උත්සාහයන් නැවත පරීක්ෂා කිරීම සහ GIC ඇමතුම් මධ්‍යස්ථානයන්ගෙන් සහ රජයේ ආයතනයන්ගෙන් ලද, පවත්නා තොරතුරු සම්පිණ්ඩනය කිරීම සම්බන්ධව පැහැදිලි උපමානයන් ඇතුළත් විය යුතුය.

¹ “Government Information Centre” GIC, 2017, www.gic.gov.lk.
² Waruna Sri-Dhanapala (Ministry of Telecommunication and Digital Infrastructure), interview by IRM researcher, 16 October 2017 (taken from the multistakeholder interview involving representatives from the Information and Communication Technology Agency, the Ministry of Foreign Affairs, and Sarvodaya Fusion).
³ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.

-
- ⁴ “Government Information Centre.”
- ⁵ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ⁶ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ⁷ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ⁸ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ⁹ “About GIC Website.”
- ¹⁰ “Sri Lanka Multimedia Product Is Best in the World,” *The Sunday Times*, 26 July 2009, <http://www.sundaytimes.lk/090726/lt/002.html>.
- ¹¹ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ¹² Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ¹³ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ¹⁴ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ¹⁵ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ¹⁶ Mr. Isura Silva, interview by IRM researcher.
- ¹⁷ “Establishment of Nenasalas,” Overview, About Us, Nenasala, <http://bit.ly/1W4XODp>.
- ¹⁸ Mr. Isura Silva, interview by IRM researcher.
- ¹⁹ Mr. Isura Silva, interview by IRM researcher.
- ²⁰ Mr. Isura Silva, interview by IRM researcher.
- ²¹ Gamage, Ishara, “Sri Lanka’s Mobile Penetration 126%,” *Ceylon Today*, 16 October 2017, <http://bit.ly/2ri4jh8>.
- ²² Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ²³ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ²⁴ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ²⁵ Mr. Isura Silva, interview by IRM Researcher.
- ²⁶ “ICTA Signs MoU with FITIS,” *Daily News*, 29 May 2017, <http://bit.ly/2DfaELV>.
- ²⁷ Mr. Asanka Suraweera (GIC) and Mr. Thilina Piyumal (GIC), interview by IRM researcher, 16 October 2017 (taken from the multistakeholder interview involving representatives from the Information and Communication Technology Agency, the Ministry of Foreign Affairs, and Sarvodaya Fusion).
- ²⁸ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ²⁹ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ³⁰ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ³¹ “List of Government Organisations Covered by GIC,” Government Information Centre, 2017, http://www.gic.gov.lk/gic/index.php?option=com_org&Itemid=4&lang=en.
- ³² Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ³³ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ³⁴ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ³⁵ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ³⁶ “About GIC Website.”
- ³⁷ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ³⁸ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ³⁹ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ⁴⁰ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.

6. විවෘත දත්ත ප්‍රවර්ධනය කිරීම (Promote Open Data)

බැඳීමෙහි පෙළ :

විවෘත දත්ත සංකල්පය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ ICT හරහා පුරවැසියන්ට ප්‍රතිලාභ ලබාදීම.

රජය සහ පුරවැසියන් යන දෙකොට්ඨාශයටම විවෘත දත්තවල ඇති අවශ්‍යතාව OGP යටතේ පැහැදිලිව විස්තර කර ඇත. කෙසේ වෙතත්, ICT උපායමාර්ගිකව භාවිත කරමින් විවෘත දත්ත පිළිබඳ සංකල්පය තවදුරටත් පුළුල් පරාසයක සම්පත්දායකයන් වෙත ප්‍රවේශ කරවීම සිදු කළ යුතුව ඇත. තවදුරටත්, රජයේ විවෘත භාවයෙහි සීමාවන් විස්තර කිරීමෙහි අවශ්‍යතාවයක් පවතී. එනිසා රජයේ ප්‍රතිපත්ති විධිනියම මගින් අනුබල දෙන, දත්ත වර්ගීකරණය සඳහා වූ ප්‍රමිතිගත යාන්ත්‍රණයක් අවශ්‍ය වී ඇත. OGPහි ප්‍රතිලාභ ලෙස, මෙම හවුල්කාරිත්වයෙහි වෙනත් රටවල් විසින් සාර්ථකව පෙන්වූමිකරන ලද පරිදි නවෝත්පාදක ICT මෙවලම් හරහා පුරවැසියන් වෙත ළඟාවීම දැක්විය හැකිය.

ප්‍රධාන අරමුණ :

ICT පසුබිම් භාවිත කර විවෘත දත්ත ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ සමාන තාක්ෂණය භාවිත කරමින් පුරවැසියන් එහි ප්‍රතිලාභ ලබාගැනීම සහතික කිරීම.

සන්ධිස්ථාන:

- **6.1** රජයේ විවිධ ආයතන සම්බන්ධව දැනටමත් පවතින දත්ත කට්ටල සමඟ www.data.gov.lk වෙබ් අඩවිය අලුත්වැඩියා කිරීම. (ICTA ව්‍යාපෘති අංක #24 මගින්)
- **6.2** රජයේ දත්ත කට්ටල පිළිබඳව පුරවැසියන්ගේ ඉල්ලුම සම්බන්ධව සමීක්ෂණ කිරීම. (නැණසල / සුහුරු සමාජ කවයන් මගින්).
- **6.3** ICTA මගින් සකස් කරන ලද කෙටුම්පත පදනම් කරගෙන දත්ත සහ සේවාවන් වර්ගීකරණය සම්බන්ධව විවෘත තොරතුරු විමසීම් පැවැත්වීම (විවෘත දත්ත/ දත්ත බෙදා-හදා ගැනීමේ ප්‍රතිපත්ති සමඟ).
- **6.4** විවිධ රජයේ ආයතනයන්ගේ දැනට පවතින දත්ත කට්ටල 89 වැඩිදියුණු කිරීම සහ 2016 දී එය 200 දක්වා වැඩි කිරීමටත් 2018 දී 500 දක්වා වැඩි කිරීමටත් කටයුතු කිරීම (ICTA මගින්).

වගකිවයුතු ආයතනය: විදුලි සංදේශ සහ ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශය

සහය ආයතනය: ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු සහ විදුලි සංදේශ ආයතනය (ICTA)

ආරම්භක දිනය: 2016 ජූලි

අවසාන දිනය: 2018 ජූලි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතූන් නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත .බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, **2016–2018** ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න. <http://bit.ly/2wv3jXR>.

	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගකීම	විනිවිදි භාවය සහ වගකීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	ප්‍රමාණවත්	සම්පූර්ණ
			✓		✓	✓		✓	✓				ඔව්		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීම මගින් අදහස් කරනු ලබන්නේ විවෘත දත්ත පිළිබඳ අදහස ව්‍යාප්ත කිරීම සහ එමගින් මහජන වැදගත්කමකින් යුතු මාතෘකා සහ ක්ෂේත්‍රයන් පිළිබඳ දත්ත සහ දත්ත කට්ටල වෙත මහජන ප්‍රවේශය වැඩි කිරීමය. ඒ ආකාරයේ දත්ත බොහෝවිට රජයේ ආයතන සතුව පවතින ඒවා වේ. සම්පත්දායකයන් යෝජනා කරන්නේ, එවන් දත්තවලට තහනම් නොකරන ලද ප්‍රවේශයක් ලබාදීම මගින් පුරවැසියන්ට රජයේ ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ තොරතුරු මත කටයුතු කිරීමට පහසුවක් වනු ඇති බවයි. එමෙන්ම ඔවුන් ප්‍රකාශ කළේ, මෙම ප්‍රවේශය, සිවිල් සමාජයට තාර්කික විවාදයන් සහ අදහස් දැක්වීම් සිදු කිරීමේ අවස්ථාව ලබාදීමට, සහ තීරණ ගන්නන්ට සාධක සහිත ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයක නිරත වීමට අවස්ථාව ලබාදීමටත් වැදගත් වනු ඇති බවයි.¹

විවෘත දත්ත “නිදහසේ භාවිත කළ හැකි, නවීකරණය වූ, සහ ඕනෑම අයෙකු විසින් ඕනෑම පරමාර්ථයක් සඳහා ප්‍රචාරණය කළ හැකි” ලෙස පුළුල් වශයෙන් වර්ගීකරණය වී ඇත.² තවදුරටත්, රජයේ දත්ත සාමාන්‍යයෙන් සලකනු ලබන්නේ ඒවා සම්පූර්ණ, ප්‍රාථමික, ප්‍රවේශ විය හැකි, කාලයට අනුරූප, යන්ත්‍ර මාර්ගයෙන් ක්‍රියා කළ හැකි, හිමිකාරිත්වයක් නොවූ, වෙනස්කොට නොසලකන, සහ බලපත්‍ර අවශ්‍ය නොවන යනාදී මූලික නියමයන් කිහිපයක් සමඟ අනුගත වන්නේ නම් පමණි.³ රජය සහ සිවිල් සමාජය සම්පත්දායකයන් එකඟ වන ලද්දේ⁴ ශ්‍රී ලංකාවේ පුරවැසියන්ට රජය සතු දත්තවලට විවෘත සහ නිර්බාධිත තොරතුරු ලබාදීමක් සිදු නොවන බවත්, එමනිසා, සහගාමී ප්‍රතිලාභ ලබාගැනීමේ අවස්ථාව අහිමි වී යන බවත් ය.

තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණ ආයතනය (ICTA) විසින් ශ්‍රී ලංකාව තුළ විවෘත දත්ත සංකල්පය හඳුන්වාදීම සහ සැකසීම සම්බන්ධ නායකත්වය සපයන ලදී. ICTA විසින් හඳුනාගන්නා ලද්දේ දත්ත යනු වැදගත් ජාතික සම්පතක් වන බවත් එමගින් සංවර්ධනය, ජනවිකාශනය, සංඛ්‍යාතයන් සහ වියදම් පිළිබඳ දත්ත පිළිවෙලක් සහිතව ලබාගැනීමට අවස්ථාව සැලසීම මගින් පර්යේෂකයන්ට, ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයන්ට, මෘදුකාංග විසඳුම් සකසන්නන්ට, සහ සාමාන්‍ය මහජනතාවට ඩිජිටල් ආකාරයෙන් දත්ත ලබාගැනීමට හැකියාව ලැබෙන බවයි.⁵ එය සිදුකිරීම සඳහා, ICTA විසින් මාර්ගගත ද්වාරයක් නිර්මාණය කරන ලදී. මෙම ද්වාරයට මේ වනවිට කෘෂිකර්මය හා වෘත්තීන්, ගමනාගමනය, ජාතික ආරක්ෂාව සහ සේවා නියුක්තිය ආදී ක්ෂේත්‍ර පරාසයක් තුළ වූ දත්ත කට්ටල 80කට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් අන්තර්ගත වේ.⁶

එවන් සුභවාදී මූලපිරීම් පැවතියද, ශ්‍රී ලංකාව තුළ විවෘත දත්ත පිළිබඳ අදහස ප්‍රවර්ධනය කිරීමේදී පවතින අත්දැකීම් අනුව අතිවිශාල අපරිණත භාවයක් හඳුනාගත හැකිය. විශේෂයෙන්ම, ICTA ඇතුළුව මූලික සම්පත්දායකයන් ප්‍රකාශ කළේ, දත්ත සමඟ වන මහජන සහභාගිත්වය සීමාසහිත තත්ත්වයක පවතින බවත් එනිසා පුරවැසියන්ට විවෘත දත්ත පිළිබඳව ලැබුණු විභවීය ප්‍රතිලාභයන් ප්‍රමාණවත් නොවූ බවත් ය.⁷ සර්වෝදය ව්‍යාපාරයේ ප්‍රධාන කළමනාකාරවරයා, උපකෘත සාක්ෂ්‍ය අනුව යෝජනා කරනුයේ, දත්ත සම්බන්ධව සීමාසහිත මහජන සහභාගිත්වය මගින් තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ දත්තවල බහුලතාවට වන බලපෑම පුරවැසි අවබෝධයන්ට ඉතා අඩු මට්ටමකින් ආරෝපණය විය හැකි බවයි.⁸ මෙම පුරවැසි සහභාගිත්වය මගින් තාවකාලික ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය සහ සාක්ෂි සහිත ආණ්ඩුකරණයෙහි අදාළත්වය නිරූපණය සම්බන්ධ මහජන

අධිකාරීන්ගේ නොහැකියාව පෙන්නුම් කරන්නකි. මෙම තත්ත්වය තුළ, මහජනතාවගෙන් වැඩි කොටසක් දත්තවල බහුලතාව සහ/හෝ ඒ සඳහා ප්‍රවේශයට ඇති විභවතාව සම්බන්ධව නොදැනුවත් තත්ත්වයක සිටිති.⁹ ඊට අමතරව, සැපයුම් අංශයෙන්, රජය විසින් මේ වනතෙක් විධිමත් ලෙස දත්ත හුවමාරුව සඳහා වන සීමාවන් විස්තර කිරීම සිදු කර නොමැත. මෙම අභියෝගය දත්ත වර්ගීකරණය සඳහා පොදු යාන්ත්‍රණයක් නොමැතිවීම හේතුවෙන් සම්මිශ්‍ර වී ඇත.

ලේඛනගත පරිදි, සම්පූර්ණ වශයෙන් සමාජනියට පත්වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් විවෘත දත්ත භාවිත කිරීම සහ ප්‍රවේශය සඳහා කුඩා විභවීය බලපෑමක් සිදු වනු ඇත. මෙම බැඳීම, අරමුණු කරන්නේ සාමාන්‍යයෙන් පවතින තත්ත්වය පවත්වාගෙන යාම දියුණු කිරීමට සහ ආරම්භක විවෘත දත්ත සමඟ සහයෝගී වූ අඩු-ලුහුඬුකම් විමසා බැලීමයි. උදාහරණ ලෙස, ICTA හරහා හඳුනාගත් විශේෂිත වැඩිදියුණු කිරීම් නොමැති වීම, බැඳීම විසින් මාර්ගගත දත්ත ද්වාරයක් ලෙස වෙබ් අඩවිය අලුත්වැඩියා කිරීම සහ, පිළිවෙලින් දත්ත ධාරකයින් සහ දත්ත ප්‍රතිග්‍රාහකයින් අතර ප්‍රාථමික බැඳීම වැඩිදියුණු කිරීම දැක්විය හැකිය. පුරවැසි අවශ්‍යතාව සම්බන්ධව කරන ලද සමීක්ෂණයක් හරහා, බැඳීම විසින් යෝජනා කරනු ලබන්නේ පුරවැසියන්ට වඩාත්ම වැදගත් වන්නේ කුමන දත්ත කට්ටලයන් ද යන්න හඳුනාගැනීම යි. මූලික ප්‍රමුඛතාවන් නිශ්චය කරගැනීමට සහ, එමගින්, ප්‍රයෝජනවත් දත්ත වෙත පුරවැසියන්ට සහ අදාළ සම්පත්දායකයන්ට ඇති ප්‍රවේශය වැඩි කිරීම සඳහා ක්‍රියාකාරී ලෙස කටයුතු කිරීමට රජයට සහයක් ලැබෙනු ඇත.

තවද, විවෘත භාවයෙහි සීමාවන් සලකුණු කිරීමේදී, දත්ත වර්ගීකරණයෙහි වැදගත්කම හඳුනා ගනිමින්, බැඳීම මගින් ICTA විසින් සකස්කරන ලද කෙටුම්පත් දත්ත හුවමාරු ප්‍රතිපත්තිය මත පදනම් වූ තොරතුරු විමසීමක් පැවැත්වීමටත් දිරිගන්වනු ලැබේ. මෙම බැඳීමෙහි සංයුතිය අපැහැදිලි වන නමුත් සිවිල් සමාජය සහතික කර කියා සිටින්නේ, මෙමගින් තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ සිවිල් සහභාගිත්වය සඳහා හොඳ අවස්ථාවක් සැලසෙන බවයි.¹⁰ ඊට අමතරව, මෙම බැඳීම යෝජනා කරනු ලබන්නේ, මාර්ගගත ද්වාරයෙහි දත්ත කට්ටලවල බහුලතාව සහ තත්ත්වය පිළිබඳව විමසා බැලීමයි. විශේෂයෙන්ම, රජය විසින් ක්‍රියා කරනු ලබන්නේ, පවතින දත්ත කට්ටල 89හි තත්ත්වය වැඩිදියුණු කිරීමටය. එමෙන්ම රජය විසින් බලාපොරොත්තු වන්නේ 2016 අවසානයේදී දත්ත කට්ටලවල බහුලතාව 200 දක්වා වැඩි කිරීමටත් 2018 ජූලි වනවිට එය 500 දක්වා වැඩි කිරීමටත් ය. සර්වෝදය ව්‍යාපාරයට අනුව, මෙම අනුපූරක ක්‍රියාකාරකම් විවෘත දත්ත සහ විවෘත ආණ්ඩුකරණය පිළිබඳ සංකල්පය ප්‍රවර්ධනය සඳහා විශේෂිත, එනමුත් ප්‍රාරම්භක පියවර ය.¹¹ එමෙන්ම, මෙම ක්‍රියාකාරකම් තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය වැඩිදියුණු කිරීමට ප්‍රාථමික වශයෙන් සම්බන්ධිත වී ඇති බව ද හඳුනාගත හැකිය.

කෙසේ වෙතත්, විභවීය බලපෑම තක්සේරු කිරීමේදී, IRM පර්යේෂකයා විසින් හඳුනාගන්නා ලද්දේ දැනටමත් පවතින විවෘත දත්ත - විවෘත දත්ත ද්වාර වැනි - සඳහා යටිතල පහසුකම් පැවතීම මගින් එහි භාවිතය ප්‍රවර්ධනය වන බවයි. එනිසා, මෙම බැඳීම මගින් විශාල වශයෙන් ධනාත්මක ප්‍රභවයන් ඇති කිරීම සඳහා සහ පවතින මුල්පිරීම් පරිමාණගත කිරීම සඳහා දායක වන බවයි. ඒ හා සමානව, මෙම බැඳීම මගින් 6.4. සන්ධිස්ථානය යටතේ හඳුනාගත් නව දත්තකට්ටල උත්පාදනය සමඟ රජයේ දත්තකට්ටල සඳහා පුරවැසියන්ගේ ඇති ඉල්ලුම පිළිබඳ සමීක්ෂණ ප්‍රතිඵල අදාළ වන සම්බන්ධතාවක් නොපෙන්වන බවයි. ඊට අමතරව, බැඳීමෙහි සාර්ථකත්වය සඳහා කේන්ද්‍රගතව බලපානු ලබන්නේ අන්තර්ජාලය සඳහා ඇති පුළුල් ප්‍රවේශයයි. මෙනිසා, ක්‍රමානුකූලව අන්තර්ජාල ආවරණය වැඩිකිරීම පිළිබඳව සැලකිලිමත් විය යුතුය. (උදා: 80% කට ආසන්න 3G ආවරණය) එමගින් මුළු ජනගහනයෙන් 30-40 %ක ප්‍රතිශතයක් පමණක් ක්‍රියාකාරී ලෙස දිනපතා පරිගණක හරහා අන්තර්ජාලය වෙත ප්‍රවේශ වන බව ආදී තත්ත්වයන් වෙනස් කිරීමට හැකි වනු ඇත.¹² අනෙකුත් මුල්පිරීම් මෙන් නොව, මෙම බැඳීම මගින් ජංගම දුරකථනය සහ ජංගම අන්තර්ජාල භාවිතය එලදායි දත්ත කට්ටල භාවිත කිරීමක් බවට පත් කරගැනීමට හැකියාව පවතින අතර, එමගින් වැඩිපුර සෘජු සහ පරිශීලක හිතකාමී සහභාගිත්වයක් තහවුරු කරනු ඇත.

මෙම බැඳීමට ඇති අභියෝග ලෙස, සීමාසහිත සුවිශේෂීත්වය සහ ක්ෂේත්‍රයට සිදු කරන සීමාකිරීම් දැක්විය හැකිය. විවෘත දත්ත වෙබ් ද්වාරයෙහි යෝජිත වැඩිදියුණු කිරීම් විස්තර කිරීමේදී සහ

විවෘත තොරතුරු විමසීම් සහ දත්ත වර්ගීකරණ සංයෝජනය විස්තර කිරීමේදී පැහැදිලි බවක් දැකගැනීමට නොහැකි අතර, එනිසා, මෙම වැදගත් බැඳීම මගින් සුළු විභවීය බලපෑමක් සහ මධ්‍යම මට්ටමේ විශේෂත්වයක් ගෙන එනු ඇත.

සමාජනිය

6.1 වෙබ්අඩවිය අලුත්වැඩියා කිරීම: මෙම සන්ධිස්ථානය 2017 මැයි මාසයේ දී සමාජනියට පත් වුවකි. තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණ ආයතනය විසින් මාර්ගගත වෙබ් ද්වාරය අලුත්වැඩියා කරන ලද්දේ දත්ත කට්ටල 80ක ට වැඩි සංඛ්‍යාවක් සමඟ ය.¹³ අලුත්වැඩියාවේ කොටසක් ලෙස, නව අංග හඳුන්වාදීම සිදු කරන ලදී. මේ සඳහා නව දත්ත කට්ටල යෝජනා කිරීම සඳහා භාවිත කරන්නාගේ මනාපය පළ කිරීමට ඇති හැකියාව හඳුන්වා දිය හැකිය;¹⁴ පහසු යාන්ත්‍රණයක් සඳහා දත්ත කට්ටල ආරෝපණය කිරීම; සහ වෙබ් ද්වාරය ෆෙස්බුක්, ටවිටර් සහ ලින්කඩින් වැනි සමාජජාල මාධ්‍යයන් සමඟ සම්බන්ධිත කිරීම ද මෙහිදී අදාළ වේ.¹⁵

6.2 පුරවැසි අවශ්‍යතා සමීක්ෂණය: මෙම සන්ධිස්ථානය ආරම්භ කර නැත. කෙසේ වෙතත් මෙම සන්ධිස්ථානය 2018 ජූලි මාසය වනවිට සමාජනිය සඳහා සැලසුම් කර ඇති බැවින් තවදුරටත් නිසි කාලයට අනුව සම්පූර්ණ කිරීමේ හැකියාව ඇත.

විදුලි සංදේශ සහ ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශයේ ජ්‍යෙෂ්ඨ අතිරේක ලේකම්වරයා විසින් සහතික කරන ලද්දේ අමාත්‍යාංශය මගින් සමීක්ෂණය සිදුකිරීම සඳහා උපදේශකයකු බඳවාගැනීම සඳහා කටයුතු ආරම්භ කර ඇති බවයි.¹⁶ උපදේශකයකු තෝරාගත් පසුව, සමීක්ෂණය මගින් මාර්ගගත දත්ත ද්වාරය පිළිබඳව උපයෝජ්‍ය තෘප්තිකරණය පිළිබඳව සලකා බලනු ඇත.¹⁷

6.3 දත්ත සහ සේවා වර්ගීකරණය පිළිබඳ අදහස් විමසීම : මෙම සන්ධිස්ථානය ද අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජනියකි. සම්පත්දායකයන් විසින් සහතික කළේ, විදුලි සංදේශ සහ ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශය (MTDI) විසින් මේ වනතෙක් දත්ත වර්ගීකරණය පිළිබඳව අදහස් විමසීම් සංවිධානය කර නොමැති බවයි. කෙසේ වෙතත්, MTDI සහ තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණ ආයතනය (ICTA) සඳහන් කළේ, ICTA විසින් මාර්ගගත දත්ත ද්වාරයෙහි ඉංග්‍රීසි භාෂාවෙන් පළ කිරීම සඳහා දත්ත බෙදා-හදා ගැනීමේ ප්‍රතිපත්තියක් කෙටුම්පත් කර ඇති බවයි.¹⁸

MTDI ට අනුව, අන්තර්-අමාත්‍යාංශ කමිටුව සමඟ සිදු කරන ලද සාකච්ඡාවකින් පසුව, එමගින් කෙටුම්පත් ප්‍රතිපත්තිය හැකි ඉක්මණින් ICT පනත යටතේ වන¹⁹ රජයේ ගැසට් පත්‍රයක පළ කිරීම කරනු ඇත.²⁰ කෙසේ වෙතත්, මෙම සන්ධිස්ථානය 2016 දෙසැම්බර් මාසය වන විට සමාජනියට පත්වීමට සැලසුම් කර තිබූ නිසා නියමිත කාලයට අනුරූප නොවන බව හඳුනාගත හැකිය.

6.4 දත්ත කට්ටල වැඩිදියුණු කිරීම සහ ඒවායෙහි ප්‍රමාණය වැඩි කිරීම: මෙම සන්ධිස්ථානය විසින් අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජනියකි. ඉහත දක්වන ලද ප්‍රස්ථාවනා ඉලක්ක අනුව, 2016 දෙසැම්බර් වනවිට දත්ත කට්ටල 200ක් සහ 2018 ජූලි මාසය වනවිට දත්ත කට්ටල 500ක් සම්පූර්ණ කිරීම නිසි කාලයට අනුව සිදු නොවන බව ප්‍රකාශ කළ හැකිය.

2017 දෙසැම්බර් වනවිට, මාර්ගගත ද්වාරය, පුළුල් තේමාන්විත ක්ෂේත්‍රයන් 9ක් යටතේ වූ බහුරූපී දත්ත කට්ටල 89 සමන්විතව තිබුණි. කෙසේ වෙතත්, විදුලි සංදේශ සහ ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශය විසින් සඳහන් කරන ලද්දේ, රජයේ ආයතන බොහොමයක් දත්ත කට්ටල ජනන කටයුතු සඳහා වගකීමෙන් බැඳෙන නිලධාරීන් නාමකරණය සිදුකර ඇති බවයි. එමෙන්ම, අමාත්‍යාංශය පෙන්වා දුන්නේ, ද්වාරය හරහා ප්‍රකාශනය කිරීම සඳහා නව දත්ත කට්ටල හඳුනාගැනීම ද සිදු කරමින් පවතින බවයි.²¹ මෙම අන්තර්ගත දත්ත කට්ටල යටතට, ජාතික අවකාශ යටිතල පහසුකම් යටතේ වූ ඉඩම් කොටස්කරණය සහ ව්‍යසන වෙත නැඹුරු වූ ඉඩම් පිළිබඳ තොරතුරු ද කෘෂිකර්මය සහ සංචාරක කර්මාන්තය පිළිබඳ තොරතුරු ද ඇතුළත් වේ.²²

පූර්ව ප්‍රතිඵල

නව උපාංග සහිතව මාර්ගගත ද්වාරය සාර්ථකව අලුත්වැඩියා කරනු ලැබුවද, මෙම බැඳීම යටතේ වූ සියලු සන්ධිස්ථාන අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජිකයකි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, සැලකිය යුතු හෝ දැකගත හැකි ප්‍රතිඵල නොමැත.

කෙසේ වෙතත්, මෙම බැඳීම ක්‍රියාවට නංවන අතරතුර ශ්‍රී ලංකාව විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධ පනතක් ව්‍යවස්ථාපිත කරගන්නා ලද බව විශේෂයෙන් හඳුනාගත යුතුය (බැඳීම 22 බලන්න). මෙම විශේෂිත ප්‍රගතිය හේතුවෙන් මෙම බැඳීමෙහි අදාළත්වය ඉහළ නැංවී ඇත. මහජන ආයතන මේ වනවිට, දත්ත හා තොරතුරු සම්බන්ධව ඉල්ලීම්වලට ප්‍රතිචාර දැක්වීමට නෛතිකව බැඳී පවතී. ඒ සඳහා ප්‍රතිචාර වශයෙන් විදුලි සංදේශ සහ සිට්ටල් යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශය විසින් දක්වන ලද්දේ එමගින් රජයේ ආයතනයන් නව දත්ත කට්ටල සැකසීම සඳහා ආරාධනාවට ලක්වූ බවයි. මෙම දත්ත කට්ටලයන් මගින් තොරතුරු දැනගැනීමට ඇති අයිතිය මත නිතර අසනු ලබන තොරතුරු සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීමට උපකාරක ලෙස භාවිත කළ හැකි බව හඳුනාගත හැකිය.²³

එම නිසා, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධ පනතේ හැඳින්වීමෙහි මෙම බැඳීම සඳහා වන අමතර පරිමාණයන් සඳහන් කර ඇත. එම පනත වැඩිදුරටත් දිරිගන්වන්නේ භූගෝලීය ආවරණය හෝ වත්කම් ආකෘතින් වැනි දත්ත ක්‍රියාකාරී ලෙස නිරාවරණය කිරීමට රජයේ ආයතනයන් විසින් කටයුතු කළ යුතු බවයි.

ඉදිරි පියවර

සන්ධිස්ථානයන්හි සාර්ථක ජයග්‍රහණ මගින් යෝජනා කරනුයේ, මෙම බැඳීම යටතේ බලාපොරොත්තු වන්නේ විවෘත දත්ත පවත්වාගෙන යන ආකාරය සුවිශේෂී ලෙස වැඩිදියුණු කිරීම බවයි. වේගවත් ලෙස, ප්‍රවේශ විය හැකි දත්ත ද්වාරයක්; පුරවැසියන්ගේ අවශ්‍යතාවට ගැලපෙන දත්ත කට්ටලවල විස්තීර්ණ එකතුවක්; සහ පැහැදිලි, විධිමත් වර්ගීකරණයක් සහ බෙදා-හදාගත හැකි කළ හැකි දත්තවල නිරූපණයක් මගින් ඵලදායී සහ කාර්යක්ෂම විවෘත දත්ත ආධිපත්‍යයක් සඳහා වන අධිතලම සකස් කරනු ලබයි.

කෙසේ වෙතත්, මෙම බැඳීමෙහි විභවීය බලපෑමෙහි ඉදිරි ශක්තිමත්භාවය සඳහා, IRM පර්යේෂකයා විසින් යෝජනා කරනුයේ, පහත දැක්වෙන යෝජනා ක්‍රියාත්මක කරන ලෙස ය. පවතින බැඳීම් යටතේ වන සන්ධිස්ථාන නව්‍යකරණය කිරීම හෝ ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි කොටසක් ලෙස හඳුන්වාදීම මගින් හෝ මේ යෝජනා ඇතුළත් කිරීම කළ හැකිය:

- විවෘත දත්ත පිළිබඳ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයේදී විශේෂයෙන්ම දත්ත හුවමාරු ප්‍රතිපත්තිය සහ සහභාගී තීරණ සම්බන්ධයෙන් අර්ථවත් පුරවැසි සහභාගිත්වය සඳහා පහසුකම් සැපයීම. උදාහරණයක් ලෙස, ICT පනත මගින් බහුවිධ-සම්පත්දායක කාර්ය බලකාය පත්කිරීම සඳහා වන ප්‍රතිපාදනයට පුරවැසි සහභාගිත්වය ලබාදීම දැක්විය හැකිය.²⁴ විදුලි සංදේශ සහ සිට්ටල් යටිතල පහසුකම් පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය සහ/හෝ තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය ආයතනය (ICTA) විසින් විවෘත දත්ත පිළිබඳව විභවීය ප්‍රතිපත්ති සහ තීරණ සමාලෝචනය කිරීමට සහ සාකච්ඡා කිරීමට මෙම නියෝජිත කාර්ය බලකාය සමඟ අදහස් විමසීම් සංවිධානය කරනු ඇත.
- රජයේ දත්ත සහ මාර්ගගත දත්ත ද්වාර සමඟ පුළුල් සහ ගැඹුරු මහජන සහභාගිත්වයක් දිරිගැන්වීම. රට පුරා ස්ථාන ගණනාවක දැනුවත්කිරීමේ වැඩමුළු මාලාවක් පැවැත්වීම මගින් එවන් සහභාගිත්වයක් ප්‍රවර්ධනය කිරීමට හැකියාව ඇත. උදාහරණයක් ලෙස, මෙම වැඩමුළු මගින් විවෘත දත්ත පිළිබඳ අදහස සහ සංකල්පය හඳුන්වාදීම සහ ප්‍රතිපත්තිමය වෙනසක් සඳහා විවෘත දත්ත භාවිත කළ හැකි ආකාරය හඳුන්වාදීම කළ හැකිය. එමෙන්ම, මෙම වැඩමුළු මගින් විවෘත දත්ත භාවිතය පිළිබඳ ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර මට්ටමේ හොඳම ප්‍රතිපත්ති සහ සිද්ධි අධ්‍යයනයන් ද මාර්ගගත දත්ත ද්වාරය ක්‍රියාත්මක කරන ආකාරය පිළිබඳ මගපෙන්වුම් ද ලබාදීමට හැකියාව ලැබේ.

මෙම දැනුවත් කිරීමේ වැඩමුළු දේශීය සිවිල් සමාජයේ සංවිධානයන් සහ ICTA හි සහයෝගී උත්සාහයන් ලෙස සංවිධානය විය හැකිය.

-
- ¹ Mr. Waruna Sri-Dhanapala (Ministry of Telecommunication and Digital Infrastructure), interview by IRM researcher, 16 October 2017; and Mr. Isura Silva (Sarvodaya Fusion), interview by IRM researcher, 16 October 2017 (taken from the multistakeholder interview involving representatives from the Information and Communication Technology Agency, the Ministry of Foreign Affairs, and Sarvodaya Fusion).
- ² “The Open Definition,” Open Knowledge International, <http://opendefinition.org/>.
- ³ “Why Open Data,” Open Data Portal of Sri Lanka, Information and Communication Technology Agency, 2 May 2017, <http://www.data.gov.lk/why-open-data>. See also “The Annotated 8 Principles of Open Government Data,” Open Government Data, 2007, www.opengovdata.org.
- ⁴ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher; and Mr. Isura Silva, interview by IRM researcher.
- ⁵ “About Data Sharing,” Open Data Portal of Sri Lanka, Information and Communication Technology Agency, 2 May 2017, <http://www.data.gov.lk/about-data-sharing>.
- ⁶ For more information, please see: www.data.gov.lk.
- ⁷ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher; and Mr. Asanka Suraweera (GIC) and Mr. Thilina Piyumal (GIC), 16 October 2017 (taken from the multistakeholder interview involving representatives from the Information and Communication Technology Agency, the Ministry of Foreign Affairs, and Sarvodaya Fusion).
- ⁸ Mr. Isura Silva, interview by IRM researcher.
- ⁹ Mr. Isura Silva, interview by IRM researcher.
- ¹⁰ Mr. Isura Silva, interview by IRM researcher.
- ¹¹ Mr. Isura Silva, interview by IRM researcher.
- ¹² Mr. Isura Silva, interview by IRM researcher.
- ¹³ Mr. Asanka Suraweera and Mr. Thilina Piyumal, interview by IRM researcher.
- ¹⁴ “Suggest a Dataset,” Open Data Portal of Sri Lanka, Information and Communication Technology Agency, 2 May 2017, <http://www.data.gov.lk/suggest-data>.
- ¹⁵ “Request Datasets,” Open Data Portal of Sri Lanka, Information and Communication Technology Agency, 2 May 2017, <http://www.data.gov.lk/request-datasets>.
- ¹⁶ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ¹⁷ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ¹⁸ “Resources,” Open Data Portal of Sri Lanka, Information and Communication Technology Agency, 2 May 2017, <http://www.data.gov.lk/resources-list>.
- ¹⁹ Information and Communication Technology Act, No. 27 of 2003, § 5, <http://bit.ly/2BbSGrz>.
- ²⁰ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ²¹ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ²² Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ²³ Mr. Waruna Sri-Dhanapala, interview by IRM researcher.
- ²⁴ Information and Communication Technology Act, No. 27 of 2003, § 3, <http://bit.ly/2DiUgKI>.

තේමාව 4: පරිසරය (ENVIRONMENT)

7. ජාතික පාරිසරික පනතේ සංශෝධන (National Environmental Act Amendments)

බැඳීමේ පෙළ :

පාරදාය පාරිසරික තීරණ ගැනීම: ආරම්භක පාරිසරික විමර්ශනය සඳහා වන මහජන අයිතිය ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම සහ මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා වන රජයේ වගවීම.

(A) – ජාතික පාරිසරික පනත (NEA) සංශෝධන

[...]

ප්‍රධාන අරමුණ :

පාරිසරික තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ මහජන සහභාගිත්වය සහ විනිවිද භාවය තහවුරු කිරීම සහ ආරම්භක පාරිසරික විමර්ශන (IEEs) පිළිබඳ මහජන ප්‍රතිචාර සම්බන්ධව රජයේ වගවීම.

සන්ධිස්ථාන:

- **7.1 NEA** සඳහා අදාළ සංශෝධන කිරීම පිළිබඳව අදහස් දැක්වීමට **MMDE** සහ **CEA** අතර හමුවීම/ සාකච්ඡා එකක් හෝ දෙකක් පැවැත්වීම.
- **7.2 IEE** ක්‍රියාවලිය තුළ මහජන සහභාගිත්වය ඇති කිරීම සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදන ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම සඳහා **NEA** සහ එහි රෙගුලාසි සඳහා සංශෝධන කෙටුම්පත් කිරීම සහ **IEEs** සහ **EIAs** සම්බන්ධව ලැබුණු මහජන ප්‍රතිචාරවලට අදාළ රජයේ වගවීම තහවුරු කිරීම. මේ සන්දර්භය තුළ **MMDE** සහ **CEA** ට සහාය දැක්වීමට **PILF** ට හැකියාව පවතී.
- **7.3** ඉහත දක්වන ලද පාර්ලිමේන්තුව මගින් සම්මත කරගත් ප්‍රතිපාදන සමඟ **NEA** සහ රෙගුලාසි සඳහා වන සංශෝධන ක්‍රියාත්මක කිරීම.
- **7.4 NEA** සහ රෙගුලාසි සඳහා වන සංශෝධන **CEA** මගින් ක්‍රියාත්මක කිරීම.
- **7.5** ප්‍රමාණවත් කාර්ය මණ්ඩලයක්, අවශ්‍ය මූල්‍යමය වෙන්කිරීම් සහ අනෙකුත් අවශ්‍ය පහසුකම් සැපයීමෙන් **EIA** ඒකකය සහ පළාත්බද ශාඛා ශක්තිමත් කිරීම තුළින් ඉහත දක්වන ලද **NEA** සහ රෙගුලාසි සඳහා වන සංශෝධන ක්‍රියාත්මක කිරීමට **CEA** විසින් සහය දැක්වීම.
- **7.6** අදාළ රජයේ ආයතන සහ මහජන නිලධාරීන් අතර දැනුවත්භාවය ඇති කිරීම සඳහා පහත කරුණු සම්බන්ධයෙන් ආසන්න වශයෙන් වැඩමුළු **03**ක් පැවැත්වීම :

(A) **NEA** සහ රෙගුලාසි සඳහා වන සංශෝධන අනුව, මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා **IEEs** විවර කිරීමේ අවශ්‍යතාව; සහ

(B) රජයේ වගවීම සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදන.

• **7.7 සිවිල් සමාජයීය දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් සහ තොරතුරු ව්‍යාප්ත කිරීම:**

- (A) රජයට අයත් සෑම රූපවාහිනී සහ ගුවන්විදුලි ආයතනයකම සිවිල් සමාජය තුළ දැනුවත්භාවය ඇති කිරීම සඳහා ආසන්න වශයෙන් වැඩසටහන් **04**ක් හෝ පහත සඳහන් අංග කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින්, ප්‍රචාරය කළ යුතුය. (i) වගකීමෙන් යුතු සහ ඵලදායී ප්‍රතිචාර පළ කරන්නේ කෙසේද යන්න පිළිබඳව **NEA** සහ රෙගුලාසිවලට සිදු කරන ලද සංශෝධන අනුව **IEE**හි මහජන සහභාගිත්වය පිළිබඳ ප්‍රතිපාදන නැවත හඳුන්වාදීම; සහ (ii) සමාන ලෙස රජයේ වගවීම පිළිබඳ ප්‍රතිපාදන.
- (B) **MMDE** සහ **CEA** වෙබ් අඩවි හරහා ඉහත සඳහන් කරන ලද තොරතුරු ප්‍රචාරණය කිරීම.

වගකිවයුතු ආයතනය: මහවැලි සංවර්ධන සහ පරිසර අමාත්‍යාංශය (MMDE).

සහය ආයතන: මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය (CEA), මහජන සුබසිද්ධිය සඳහා වන නීති පදනම (PILF).

ආරම්භක දිනය: 2016 ජූලි

අවසාන දිනය: 2018 ජූලි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුවෙන් නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, **2016–2018** ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න <http://bit.ly/2wv3jXR>. ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි මෙම බැඳීම තුළ වෙනස් වූ පාරිසරික සංශෝධන සම්බන්ධ එකිනෙකට විශේෂ වූ තුන් වර්ගයක සන්ධිස්ථාන ඇතුළත් වේ. පහසුවෙන් කියවිය හැකි ස්වභාවය වර්ධනය කිරීම සඳහා, IRM පර්යේෂකයා විසින් අනෙකුත් සන්ධිස්ථාන බැඳීම් අංක 8 සහ 9 යටතේ තක්සේරු කිරීම සිදු කරනු ඇත.

	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද ?	සමාජනීය			
	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගවීම	විනිවිදි භාවය සහ වගවීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	ප්‍රමාණවත්	සම්පූර්ණ
				✓	✓	✓					✓		නැත		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීම අරමුණු කරනු ලබන්නේ පාරිසරික තීරණ ගැනීමේදී මහජන සහභාගිත්වය, විනිවිද භාවය, සහ රජයේ වගවීම සහතික කිරීමයි. එසේ කිරීමට අරමුණු කරන්නේ, ජාතික පාරිසරික පනත (NEA) යටතේ ආරම්භක පාරිසරික විමර්ශන (IEEs) සම්බන්ධව ප්‍රතිචාර දැක්වීමට මහජනතාවට ඇති අයිතිය නැවත ස්ථාපිත කිරීම මගිනි.¹ බැඳීම සඳහා මහවැලි සංවර්ධන සහ පරිසර අමාත්‍යාංශය (ඉදිරියේදී පරිසර අමාත්‍යාංශය ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ), මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය (CEA), සහ අනෙකුත් අදාළ සම්පත්දායකයින් ඇතුළත් වේ. මෙම සම්පත්දායකයන් ප්‍රකාශ කරනු ලැබුවේ මෙම බැඳීම මගින් සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සඳහා හෝ එරෙහිව පහසුකම් සැපයීම හෝ එරෙහි වූ දැනුවත් මහජන හඬනැගීමක් හෝ ඇති විය හැකි බවයි. ඊට අමතරව, මෙම බැඳීම මගින් අපේක්ෂා කරනු ලබන්නේ සෘණාත්මක පාරිසරික සහ අනෙකුත් ප්‍රතිඵල වළක්වාගැනීම ය. මෙම ප්‍රතිඵලය මගින් අනුගාමී බලපෑම් පිළිබඳව වඩාත් හොඳ මහජන සහභාගිත්වයක් සහ ගැඹුරු දැනුවත් කිරීමක් ඉදිරිපත් කරනු ලබයි.

විශේෂයෙන්ම පරිසරය සම්බන්ධව ක්‍රියා කරන සිවිල් සමාජ² අතර පුළුල් ලෙස පැතිරුණු මතයක් වූයේ ශ්‍රී ලංකාව පුරා සිදුවන සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිවල සිසු ප්‍රගුණනය සහ බලපෑම් සහගත ප්‍රදේශවල ජීවත්වන ජනගහනය වෙත හානිකර තත්ත්වයන් සහිතව රටේ භෞතික පරිසරයට තර්ජනයක් සිදු වී ඇති බවයි.³ උදාහරණයක් ලෙස, 2017 දී, ඌව පළාතේ පදිංචිකරුවන් විසින් විරෝධතා පළකරන ලද්දේ අසාර්ථක බහුකාර්ය සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය නිසා ඔවුන්ගේ නිවාස සහ ජීවන තත්ත්වයට තර්ජන ඇති වී ඇති බව ප්‍රකාශ කරමිනි.⁴ එවන් ප්‍රතිඵල ඇතිවීම වැළැක්වීමට, රජය විසින් 1988 දී NEA සඳහා සංශෝධන සම්මත කරගන්නා ලදී.⁵ සංශෝධන මගින් විධිනියෝග කළේ, සංවර්ධන ව්‍යාපෘතීන් පූර්ව-සැලසුම් කළ යුත්තේ එක්කෝ IEE හෝ පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරුවක් (EIA) සහිතව පමණක් බවට ය. මෙම විශේෂ ක්‍රියාවලීන් මගින් අරමුණු කරනු ලබන්නේ යෝජිත සංවර්ධන ව්‍යාපෘති හරහා වන විභවීය පාරිසරික බලපෑම් හඳුනාගැනීමයි. කෙසේ වෙතත්, මේ වනවිට යම් විශේෂිත ව්‍යාපෘතියක් විසින් සිදු කළ යුත්තේ IEE ද නැත්නම් EIA ද යන්න තීරණය කිරීම පිළිබඳව පැහැදිලි මගපෙන්වුම් නොපවතී. සාමාන්‍යයෙන්, IEE යනු තාක්ෂණික වශයෙන් අඩු මට්ටමක වන සහ බොහෝවිට කුඩා පරිමාණයේ ව්‍යාපෘති සඳහා වූවකි.⁶ 2000 වනතෙක්, ක්‍රියාවලීන් දෙක විසින් ම මහජන සහභාගිත්වය පිළිගන්නා ලදී. විශේෂයෙන්ම, රජයේ ගැසට් පත්‍රයේ සහ පුවත්පත්වල සිංහල, ඉංග්‍රීසි සහ දෙමළ භාෂාවලින් දැන්වීමක් පළකිරීම සහ යෝජිත ව්‍යාපෘතිය සඳහා මහජන ප්‍රතිචාර ඉල්ලා සිටීම සිදු කරන ලදී. කෙසේ වෙතත්, සංවර්ධනයේ වේගය වැඩිවීමත් සමඟ අවදානම් තත්ත්වයන් ද වැඩි වීම නිසා, ආයෝජකයන් සහ ව්‍යාපාරිකයන් විසින් වැඩි වශයෙන් මෙම සහභාගිත්ව ක්‍රියාවලීන් සැකසීම්, බාධාකාරී තත්ත්වයන් ලෙස සලකන ලදී.⁷

එම නිසා, 2000 වර්ෂයේදී , NEA සඳහා කරන ලද වැඩිදුර සංශෝධනයක් මගින් IEEs සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීමට තිබූ මහජන අයිතිය ඉවත් කරන ලදී. සංශෝධනය හරහා IEEs මගින් හුදු මහජන ලේඛන ඉවත් කරන ලද අතර, පාරිසරික බලපෑම් පිළිබඳව සීමාසහිත මහජන දැනුවත් භාවයක් සහිතව සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සඳහා අනුමැතිය ලබාගැනීමට ප්‍රවේශයක් ලබාදීමත් මහජන අවධානය නැති කිරීමටත් හේතු වන ලෙස වෙනස් කිරීම් සිදු කරන ලදී. උදාහරණයක් ලෙස, 2016 දී, කුඩා ජලවිදුලි බලාගාර සංවර්ධකයන් විසින් ව්‍යාපෘතිය සඳහා අනුමැතිය ලබාගැනීමට හේතු වන පරිදි කඩිනම් ලෙස සහ සාර්ථක ලෙස IEE නිම කරන ලදී. පසුව, මෙම ඉදිකිරීම්, ලෝක උරුමයක් වන සිංහරාජ වැසි වනාන්තර සීමාවේ වන බිම් කොටසක් ඉවත් කිරීම සඳහා හේතු විය.⁸ පදිංචිකරුවන් සහ සිවිල් සමාජය විසින් සිය අදහස් ප්‍රකාශ කරමින් කියා සිටියේ ව්‍යාපෘතිය මගින් පරිසර පද්ධතියට හානි සිදු වන අතර දෛනික ජල පරිභෝජනය සඳහා එම ප්‍රදේශය තුළට සංක්‍රමණය වන්නා වූ ජීවීන් අනතුරට ලක් වී ඇති බවයි.⁹ ප්‍රදේශයේ පදිංචිකරුවන්ට ව්‍යාපෘතිය පිළිබඳව නිවේදනය කර තිබුණේ අනුමැතිය ලත් පසුව මාධ්‍ය මගින් පමණකි. එවන් සිදුවීම් හේතුවෙන්, මෙම බැඳීම අරමුණු කරන්නේ, IEEs සමඟ සම්බන්ධ වී ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ මහජන අයිතිය නැවත ඇති කිරීම ය. එමෙන්ම, එමගින්, ඉන් ඔබ්බට යමින් රජයේ වගවීම සඳහා ප්‍රතිපාදන හඳුන්වාදීම ද සිදු කිරීමට ය.

ලේඛනගත කළ ආකාරයට සම්පූර්ණයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් පාරිසරික තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ සහභාගිත්වය සහ විනිවිද භාවය කෙරෙහි මධ්‍යම මට්ටමේ විභවීය බලපෑමක් ඇති කිරීමට සමත් වනු ඇත. විශේෂයෙන්ම, IEEs සම්බන්ධව මහජන ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ ප්‍රතිපාදන නැවත ස්ථාපනය කිරීම සඳහා වූ NEA සංශෝධනය මගින් සෑම සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියක්ම කාලය සහ මහජන පරිනිරීක්ෂණය සඳහා අනුගමය වශයෙන් අදාළ වීම නෛතිකව සහතික කිරීම සිදු කරනු ලබයි. මෙම ක්‍රියාවලිය, CEA සහ අදාළ තීරණ ගැනීමේ ආයතන මගින් අනුමැතිය ලත් ව්‍යාපෘති මගින් පාරිසරික ලෙස හානි සිදුවීම සහ දුර්වලතා ඇතිවිය හැකි බව අඩුකිරීමට හේතු වනු ඇත.

එමෙන්ම, බැඳීම මගින් හඳුනාගන්නා ලද්දේ ඵලදායී ක්‍රියාත්මක කිරීමක් සඳහා සහ සංශෝධනවල සුමට කිරීමක් ලෙස නෛතික ප්‍රතිපාදන භාවිතය සඳහා හැරවීමේ වැදගත්කමක් ඇති බවයි. එවන් ක්‍රියාවක් මගින් ප්‍රමාණවත් මානව, ආර්ථික, සහ වෙනත් සම්පත්වලින් සමන්විතව බලය ලත් CEA ගොඩනැගෙනු ඇත. ඊට අමතරව, මෙම බැඳීම මගින් IEEs සම්බන්ධව මහජන ප්‍රතිචාර ලබාගැනීම පිළිබඳව සිවිල් සමාජය සහ රජයේ සම්පත්දායකයින් අතර තොරතුරු ව්‍යාප්ත කරනු

ඇති අතර, දැනුවත්භාවය ද වැඩි කරනු ඇත. පරිසරය සම්බන්ධව ක්‍රියාකරන සිවිල් සමාජයීය විශේෂඥයෙකුට අනුව, මෙම බැඳීම පාරිසරික තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ විනිවිද භාවය සහ මහජන සහභාගිත්වය ඇති කිරීම පිළිබඳ සැලකිය යුතු, ධනාත්මක බලපෑමක් නිර්මාණයට හේතු වනු ඇත.¹⁰ විශේෂයෙන්ම, විශේෂඥයා යෝජනා කරන ලද්දේ නැවත හඳුන්වා දුන් ප්‍රතිපාදන අනුව මහජන අවධානය මගින් සම්පත්දායකයන් දිරිගැන්වීම සහ ඔවුන්ට සහාය දැක්වීමත්, පුර්ව සංවර්ධන ක්‍රියාවලිය තුළ පාරිසරික ගැටලු හඳුනාගැනීමට සහ විමසා බැලීමට සහ පුර්ව ආරක්ෂක හෝ ප්‍රතිකර්ම සහිත පියවර ගැනීමටත් හැකියාව ලැබෙන බවයි.¹¹ එම නිසා, මෙම බැඳීම මගින් පාරිසරික තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය වැඩිදියුණු කිරීමට හැකියාව ලැබෙනු ඇත.

EIA ක්‍රියාවලිය මගින් මහජන සහභාගිත්වය ලබාදීම සහ තවමත් මහා පරිමාණ ව්‍යාපෘති සඳහා වන අනුමැතිය ලබාගැනීමේදී භාවිත වීම වැදගත් ලෙස හඳුනාගත හැකිය.¹² එනිසා, මෙම බැඳීම මගින් පවතින ක්‍රියාවලිය පුළුල්වීම නියෝජනය කරන අතර, පුරුදු පරිදි කාර්යය සම්පූර්ණයෙන් වෙනස් වීම සිදු නොවීම ද වැදගත් වේ. කෙසේ වෙතත්, මෙම බැඳීම IEE ක්‍රියාවලිය තුළ ව්‍යාපෘති අනුමැතිය සඳහා තවදුරටත් භාවිත වන විශේෂයෙන්ම, කුඩා පරිමාණ ව්‍යාපෘති සඳහා යෝග්‍ය ක්‍රමයක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය.

බැඳීමෙහි රජයේ වගවීම හා අදාළ වන ප්‍රතිපාදනයන් පිළිබඳ යෝජිත හැඳින්වීම මගින් එහි බලපෑම සුවිශේෂී ලෙස වැඩිකිරීම සිදුකළ හැකිය.¹³ කෙසේ වෙතත්, සංශෝධනය පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීම හා අවසානාත්මක කරන තෙක් වගවීම සහතික කරන නියමිත යාන්ත්‍රණය අපැහැදිලි තත්ත්වයක පවතී. සාකච්ඡාවට බඳුන් කරන ලද සම්පත්දායකයන් යෝජනා කළේ, මෙම ප්‍රතිපාදන මගින් IEEs හෝ EIAs යටතේ ලැබෙන මහජන ප්‍රතිචාර ලැයිස්තුවක් ප්‍රකාශනයට පත් කිරීමට CEA වෙත නෛතික බලපෑමක් ඇති කරන බවයි. ඔවුන් අනුමාන කරනුයේ, CEA මගින් ඉන් අනතුරුව විධිමත් ලෙස ව්‍යාපෘතිය අනුමත කිරීමේදී ප්‍රතිචාර ආමන්ත්‍රණය කරන ලද්දේ ද යන්න පිළිබඳව විධිමත් ලෙස අදහස් දැක්වීමට සිදුවන බවයි.¹⁴

සමාජීය

7.1 ප්‍රාරම්භක සාකච්ඡා: මෙම සන්ධිස්ථානය සමාජීයයට පත්ව ඇත. මහවැලි සංවර්ධන හා පරිසර අමාත්‍යාංශය විසින් සහතික කළේ, CEA හා නීති නිලධාරීන් අතර හමුවීම් සහ සාකච්ඡා කිහිපයක් පැවැත්වූ බවයි. මෙම හමුවීම්වලට NEA සහ අදාළ රෙගුලාසි සඳහා සංශෝධනවල අවශ්‍යතාව ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ වෙගවත් කිරීම ඇතුළත් වේ. 2016 අප්‍රේල් සිට හමුවීම් වැඩි වශයෙන් සිදු වූ අතර, OGP හි බැඳීම හඳුන්වාදීම සිදු කරන ලදී.¹⁵ මහජන සුබසාධක නීති පදනම විසින් දක්වන ලද්දේ මෙය සහතික ලෙස ප්‍රකාශ කළ හැකි බවයි.¹⁶

7.2 කෙටුම්පත් කරන ලද NEA සංශෝධන: මෙම සන්ධිස්ථානය පෙන්නුම් කර ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජීයයකි. පරිසර අමාත්‍යාංශය සහ මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය (CEA, බලන්න 7.1) සම්බන්ධ වූ හමුවීම් සහ සාකච්ඡා කිහිපයක් පැවැත්වීමෙන් අනතුරුව, පරිසර අමාත්‍යාංශය තහවුරු කරන ලද්දේ විස්තරාත්මක සංකල්ප වාර්තාව ප්‍රකාශනයට පත් කරන බවයි. මෙම වාර්තාවේ NEA සඳහා විභවීය සංශෝධන ලැයිස්තුවක් ඇතුළත් වන අතර, IEE ක්‍රියාවලිය තුළ මහජන සහභාගිත්වය සහ රජයේ වගවීම සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදන නැවත හඳුන්වාදීම ද ඇතුළත් වේ.¹⁷

කෙසේ වෙතත්, අමාත්‍යාංශය සහ CEA අරමුණු කරනුයේ, සමගාමී ලෙස පනතට විශේෂ සංශෝධන කිහිපයක් එක් කිරීමටය.

ඒ සම්බන්ධ සාකච්ඡා තවදුරටත් සිදු කරමින් පවතී. එනිසා, කෙටුම්පත් කරන ලද NEA වෙත කරනු ලබන සම්පූර්ණ සංශෝධන කට්ටල තවමත් අවසානාත්මක වීමට හෝ මහජනයා වෙත විවර කිරීමට හෝ නියමිතව පවතී.¹⁸ ප්‍රධාන සම්පත්දායකයින් දෙදෙනා අතර පවතින නොනවතින විචාරණය මගින් විදහා පාන්නේ මෙම සන්ධිස්ථානය අසම්පූර්ණ බව හෝ නිසි කාලයට අනුගත නොවන බවයි. ක්‍රියාකාරී සැලසුම විසින් සඳහන් කළේ, පදනමේ නියෝජිතයා විසින් පුනර්වචනය කරන ලද්දේ අමාත්‍යාංශය සහ CEA අතර ඇති වූ එම විචාරණ අපේක්ෂා කල කාලයට වඩා වැඩි කාලයක් පැවතුණු බවයි. නියෝජිතයා විසින් එමගින් ආරෝපණය කරන ලද්දේ මූලික

සම්පත්දායකයන් විසින් NEA වෙත විවිධ හා වෙනස් සංශෝධන එකම වෙලාවකදී සිදු කිරීමට සලකා බැලූ බවයි.¹⁹

7.3-7.7: මෙම සන්ධිස්ථාන සියල්ල ආරම්භ වී නොමැත. පරිසර අමාත්‍යාංශය සහ මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය (CEA) විසින් පාර්ලිමේන්තුව හරහා ජාතික පාරිසරික පනත (NEA) ට සංශෝධන ගෙන එම සඳහා වැදගත් ප්‍රාරම්භක පියවර ගෙන ඇත (බලන්න 7.2). කෙසේ වෙතත්, මේ වනතෙක් සංශෝධන සිදු නොවීම මත, අමාත්‍යාංශය සහ මහජන සුබසාධක නීති පදනම විසින් සහතික කළේ, ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වන ක්‍රියාවලිය (බලන්න 7.4), පහසුකම් සැපයීම (බලන්න 7.5), සහ දැනුවත්වීම වැඩිකිරීම (බලන්න 7.6 සහ 7.7) ආදිය සිදු වී නොමැති බවයි.²⁰ පහසුකම් සැපයීම සහ දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් හැරුණු විට අනෙක්වා සැලසුම් කර තිබුණේ 2018 ජූලි මාසය වනවිට අවසන් කිරීමටය. මේ නිසා බොහෝ සන්ධිස්ථාන නිසි කාලයට අනුරූප නොවන බව හඳුනාගත හැකිය.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ පනතක් සම්මත කරගැනීම හෝ පනතකට සංශෝධන සිදු කිරීම පාර්ලිමේන්තුව මගින් සිදු කරන්නේ කෙටුම්පත් කිරීමේ, සමාලෝචනය කිරීමේ, අනුමත කිරීමේ සහ පිළිගැනීමේ ක්‍රමානුකූල ප්‍රමිතිගත ක්‍රියාවලියක් හරහා ය. මෙම පියවරයන්ට වැදගත් සම්පත්දායකයන් කිහිපදෙනෙකු සම්බන්ධ වන අතර, රේඛීය අමාත්‍යාංශය කිහිපයක්ද, කැබිනට් අමාත්‍යවරු, නීති කෙටුම්පත් දෙපාර්තමේන්තුවේ නිලධාරීන් සහ අවසාන වශයෙන්, පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරු ද සම්බන්ධ වේ. පරිසර අමාත්‍යවරයාට අනුව, NEA සඳහා වන අදාළ සංශෝධන මේ වනතෙක් ප්‍රාරම්භක මට්ටමේ පවතී. උදාහරණ ලෙස, සංශෝධන තවමත් කෙටුම්පත් අවස්ථාවේ පවතින අතර, අමාත්‍යාංශය සහ CEA අතර විචාරණයට බඳුන් වෙමින් පවතී. කෙසේ වෙතත්, සම්පත්දායකයන් අපේක්ෂා කළේ, ඉක්මන් ඉදිරිපත් කිරීමක් මගින් කැබිනට් අමාත්‍යවරුන්ගේ අනුමැතිය ලැබෙනු ඇති බවයි. පරිසර අමාත්‍යාංශය සඳහන් කළේ, කෙටුම්පත් කරන ලද සංශෝධන පිළිබඳව අමාත්‍යාංශය සහ CEA අතර එකඟතාවක් ඇති වූ වහාම සංශෝධන ක්‍රියාවලිය ආරම්භ වනු ඇති බවයි. ඉන් පසුව එය විශාල ව්‍යවස්ථාපිත ක්‍රියාවලියකට බඳුන්වන බවත් අමාත්‍යාංශයේ පාලනයට හෝ විෂයපාත්‍රතාවයට ඉන් පසුව එය යටත් නොවන බවත් ප්‍රකාශ කරන ලදී.²¹

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වූ බොහොමයක්, මූලික සන්ධිස්ථාන මෙන් එක්කෝ අසම්පූර්ණ වීම හෝ මේ වනතුරුත් ආරම්භ කර නොමැති වීම හෝ නිසා සැලකිය යුතු හෝ දැකිය හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල හඳුනාගත නොහැකිය. කෙසේ වෙතත්, මහවැලි සංවර්ධන සහ පරිසර අමාත්‍යාංශය සහ මහජන සුබසාධක නීති පදනම විසින් කියා සිටියේ, බැඳීම නිසා පාරදායක සහ සහභාගිත්ව පාරිසරික තීරණ ගැනීමේ ක්‍රමවේදයක් නැවත ඇති කිරීම සඳහා රජයේ ප්‍රතිපත්ති වෙනස්වීමට බලපෑමක් ඇති කරන ලද බවයි.²²

ඉදිරි පියවර

පාර්ලිමේන්තුව විසින් ජාතික පාරිසරික පනතට (NEA), සංශෝධන සම්මත කරගැනීමත් සමඟ හඳුනාගත් සන්ධිස්ථාන සමාජතියට පත් කරගැනීම සඳහා ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ ඉතිරි කාලය තුළ මහවැලි සංවර්ධන සහ පරිසර අමාත්‍යාංශයේ (පරිසර අමාත්‍යාංශයේ) සහ සහය ආයතනයන්ගේ නොනැසී පවතින උත්සාහය අවශ්‍ය කරනු ලබයි. මෙම උත්සාහය, උදාහරණයක් ලෙස, මහජන ප්‍රතිචාර එලදායි ලෙස ලබාගැනීමට සහ ඒ සඳහා පිළිතුරු ලබාදීමට මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය (CEA) අප්‍රමාදී ලෙස ශක්තිමත් කිරීම සඳහා හේතු වනු ඇත. එමෙන්ම, එමගින් ප්‍රවේශවීම පිළිබඳ කරුණු වැඩිදියුණුවත්, අපේක්ෂිත NEA සංශෝධන මගින් පැනනගින අයිතීන් සහ වගකීම් සම්බන්ධව විවිධ සම්පත්දායකයන් ඉලක්ක කිරීමටත් හේතු වනු ඇත. CEA විසින් මහජන සහභාගිත්වය සංයුක්ත කරන පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරු ක්‍රියාවලිය සඳහා සාර්ථක ලෙස සහය දක්වන සහ ක්‍රියාත්මක කරන අතර, 1993 සිට සමාලෝචනය කරනු ලබයි. සමාන වශයෙන් මෙම සංසිද්ධියම ආරම්භක පාරිසරික විමර්ශන සංශෝධන විෂයයෙහි ද අපේක්ෂා කිරීම සිදුකළ හැකිය.²³

කෙසේ වෙතත්, පාර්ලිමේන්තුව හරහා සංශෝධන සම්මත කරගැනීමේ ක්‍රියාවලිය හඳුනාගැනීමේදී, එමගින් මෙම බැඳීමෙහි සාර්ථකත්වය ප්‍රමාදවන බව හඳුනාගත හැකිය. IRM පර්යේෂකයා මෙහිදී යෝජනා කරන්නේ, පරිසර අමාත්‍යාංශය සහ CEA විසින් මහජන සුබසාධක නීති පදනම වැනි අදාළ සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන සමඟ වැඩකටයුතු කිරීමේදී, ව්‍යවස්ථා සමඟ ක්‍රියාකාරී ලෙස සම්බන්ධ වී අදාළ සංශෝධන පිළිබඳව දැනුවත් භාවය ඉහළ දැමීමට කටයුතු කළ යුතු බවයි. එසේ කිරීම මගින් එහි ගමන්මඟ වෙනස් කිරීම සහ ඒ සඳහා සහයවීමක් සිදු වේ. ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි ඉතිරි කාලය තුළ ප්‍රාරම්භක ක්‍රියාකාරීත්වයක් ලෙස මෙම සහයෝගීත්වය හඳුන්වාදීම සිදු කළ හැකිය.

---

¹ National Environmental Act, No. 47 of 1980 (as amended by Act No. 56 of 1988 and Act No. 53 of 2000).
² Ms. Mihiri Gunawardena (Public Interest Law Foundation), interview by IRM researcher, 9 October 2017.
³ M. Rodrigo, "Projects Endanger Remaining Forest Cover," *The Sunday Times*, 8 January 2017, <http://www.sundaytimes.lk/170108/news/projects-endanger-remaining-forest-cover-223191.html>.
⁴ "Protest against Uma Oya Project," *Daily News*, 28 June 2017, <http://dailynews.lk/2017/06/28/local/120328/protest-against-uma-oya-project>.
⁵ National Environmental (Amendment) Act, No. 56 of 1988, <http://bit.ly/2EvHhpY>.
⁶ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
⁷ Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake (Ministry of Mahaweli Development and Environment), interview by IRM researcher, 23 October 2017.
⁸ "CEA Permits Mini-hydro Projects sans EIA: RPSL," *The Sunday Times*, 2 April 2017, <http://bit.ly/2FTA7fl>.
⁹ K. Wickramasinghe, "Koskulana Mini Hydro-power Project: A Disaster for Ecological Diversity?" *Daily Mirror*, 27 July 2016, <http://bit.ly/2H3XC5i>.
¹⁰ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
¹¹ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
¹² Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
¹³ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
¹⁴ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher; and Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake, interview by IRM researcher.
¹⁵ Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake, interview by IRM researcher. Despite repeated attempts by the IRM researcher via email and telephone, a representative from the Central Environmental Authority could not be reached for comment.
¹⁶ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
¹⁷ Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake, interview by IRM researcher.
¹⁸ Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake, interview by IRM researcher.
¹⁹ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
²⁰ Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake, interview by IRM researcher; and Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
²¹ Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake, interview by IRM researcher.
²² Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake, interview by IRM researcher; and Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
²³ "Environmental Impact Assessment (EIA) Procedure in Sri Lanka," Central Environmental Authority, 14 November 2013, <http://www.cea.lk/web/en/environmental-impact-assessment-eia-procedure-in-sri-lanka>.

8. වෙරළ සංරක්ෂණ සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ පනත සංශෝධන (Coast Conservation and Coastal Resources Management Act Amendments)

බැඳීමේ පෙළ :

පාරදාය පාරිසරික තීරණ: ආරම්භක පාරිසරික විමර්ශනය සම්බන්ධව ප්‍රතිචාර දැක්වීමට මහජනතාවට ඇති අයිතිය සහ මහජන ප්‍රතිචාර සම්බන්ධව රජයේ වගවීම නැවත ඇති කිරීම.

(B) - වෙරළ සංරක්ෂණ සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ පනත (CCCRMA) සංශෝධන

[...]

ප්‍රධාන අරමුණ:

පාරිසරික තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ මහජන සහභාගිත්වය සහ විනිවිද භාවය ඇති කිරීම සහ ආරම්භක පාරිසරික විමර්ශන (IEEs) සම්බන්ධ මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා රජයේ වගවීම සහතික කිරීම.

සන්ධිස්ථාන:

- **8.1** CCCRMA, CCCRMP සහ රෙගුලාසිවලට අදාළ සංශෝධන කිරීම්වල අවශ්‍යතාව පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීම සඳහා MMDE සහ CCCRMD අතර හමුවීම්/ සාකච්ඡා එකක් හෝ දෙකක් පැවැත්වීම.
- **8.2** IEE ක්‍රියාවලිය තුළ මහජන සහභාගිත්වය ඇතුළත් කිරීම සහ IEEs සහ EIAs සම්බන්ධව ලැබෙන මහජන ප්‍රතිචාර කෙරෙහි රජයේ වගවීම තහවුරු කිරීම සඳහා වන ප්‍රතිපාදන ද සහිතව CCCRMA, CCCRMP සහ රෙගුලාසි සඳහා සංශෝධන කෙටුම්පත් කිරීම. මෙම උත්සාහය තුළ CCCRMD ට සහය වීමට PILF ට හැකියාව ඇත.
- **8.3** ඉහත සඳහන් කරන ලද ප්‍රතිපාදන සහිතව **CCCRMA, CCCRMP** සහ රෙගුලාසිවලට සංශෝධන පාර්ලිමේන්තුව මගින් සම්මත කරගැනීම.
- **8.4** CCCRMD විසින් CCCRMA, CCCRMP සහ රෙගුලාසි සඳහා වන සංශෝධන ක්‍රියාත්මක කිරීම.
- **8.5** ප්‍රමාණවත් කාර්ය මණ්ඩලයක්, අවශ්‍ය මූල්‍ය වෙන්කිරීම්, සහ අනෙකුත් අවශ්‍ය පහසුකම් CCCRMD විසින් EIA ඒකකයට සැපයීම මගින් එය ශක්තිමත් තත්ත්වයට පත් කර CCCRMA, CCCRMP සහ රෙගුලාසි සඳහා වන ඉහත සඳහන් කරන ලද සංශෝධන ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා සහය දැක්වීම.
- **8.6** අදාළ රජයේ ආයතන සහ මහජන නිලධාරීන් අතර දැනුවත් භාවය ඇති කිරීම සඳහා පහත කරුණු සම්බන්ධව ආසන්න වශයෙන් වැඩිමුළු 03ක් පැවැත්වීම :
  - (A) CCCRMA, CCCRMP සහ රෙගුලාසි සඳහා වන සංශෝධන අනුව IEEs මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා විවෘතව තැබීමේ අවශ්‍යතා; සහ
  - (B) රජයේ වගවීම සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදන.

• 8.7

(A) සිවිල් සමාජය තුළ දැනුවත්භාවය ඇති කිරීම සඳහා රජයට අයත් සෑම රූපවාහිනී සහ ගුවන්විදුලි ආයතනයකම ආසන්න වශයෙන් වැඩසටහන් **04**ක් පමණවත් පහත සඳහන් අංග කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් ප්‍රචාරය කළ යුතුය: (i) CCCRMA, CCCRMP සහ රෙගුලාසි සඳහා කරන ලද සංශෝධන අනුව IEEs හි මහජන සහභාගිත්ව ප්‍රතිපාදන හඳුන්වාදීම සහ ඒ හා සමානව ඵලදායී සහ වගකීමෙන් බැඳුණු ප්‍රතිචාර දක්වන්නේ කෙසේදැයි පැහැදිලි කිරීම; සහ (ii) රජයේ වගවීම සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදන.

(B) MMDE සහ CCCRMD වෙබ් අඩවි හරහා ඉහත සඳහන් කළ තොරතුරු ප්‍රවලිත කිරීම.

වගකීව යුතු ආයතනය: මහවැලි සංවර්ධන සහ පරිසර අමාත්‍යාංශය (MMDE)

සහය ආයතනය: වෙරළ සංරක්ෂණ සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව (CCCRMD)

ආරම්භක දිනය: 2016 ජූලි

අවසාන දිනය: 2018 ජූලි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුව නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න <http://bit.ly/2wv3jXR>. ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි මෙම බැඳීම තුළ වෙනස් වූ පාරිසරික සංශෝධන සම්බන්ධ එකිනෙකට විශේෂ වූ තුන් වර්ගයක සන්ධිස්ථාන ඇතුළත් වේ. පහසුවෙන් කියවිය හැකි ස්වභාවය වැඩිදියුණු කිරීමට IRM පර්යේෂකයා විසින් අනෙකුත් සන්ධිස්ථාන, බැඳීම් අංක 7 සහ 9 යටතේ තක්සේරු කිරීම සිදුකරනු ඇත.

	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද ?	සමාජනිය			
	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගවීම	විනිවිද භාවය සහ වගවීම සඳහා නාක්ෂිතය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	ප්‍රමාණවත්	සම්පූර්ණ
				✓	✓	✓					✓		නැත		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණු

7 වන බැඳීමට සමානව, 8 වන බැඳීම අරමුණු කරනුයේ ද මහජන සහභාගිත්වය, විනිවිද භාවය, සහ වෙරළ සංරක්ෂණ ව්‍යාපෘති සම්බන්ධව තීරණ ගැනීමේදී මහජන වගවීම සහතික කිරීම ය. එමගින් ඉලක්ක කරන්නේ, ආරම්භක පාරිසරික විමර්ශන ක්‍රියාවලිය (IEEs) පිළිබඳව ප්‍රතිචාර දැක්වීමට මහජනතාවට ඇති අයිතිය ඇතුළත් කර, වෙරළ සංරක්ෂණ සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ පනත (CCCRMA) සංශෝධනය කිරීමය.¹ බැඳීම, මූලික වශයෙන් ක්‍රියාවට නංවනු ලබන්නේ වෙරළ සංරක්ෂණ සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව (CCCRMD) විසින් ය. මහවැලි සංවර්ධන හා පරිසර අමාත්‍යාංශය සහ අනෙකුත් අදාළ සම්පත්දායකයින් ප්‍රකාශ කළේ,

මෙම බැඳීම මගින් කාලානුරූප සහ දැනුවත් වූ මහජන අදහස් දැක්වීමක් වෙරළ සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිවලට පක්ෂව හෝ විපක්ෂව ඇති විය හැකි බවයි. ඔවුන් බලාපොරොත්තු වන්නේ එමගින් සෘණාත්මක ප්‍රතිඵල ඇතිවීම වළක්වනු ඇති බවයි. මෙම ප්‍රතිඵලය මගින් උදාහරණ දක්වන්නේ සහගාමී බලපෑම් පිළිබඳ දැනුවත්භාවය ඇති කිරීමට වඩාත් හොඳ මහජන සහභාගිත්වයක් අවශ්‍ය වන බවයි²

7 වන බැඳීමෙහි විස්තර කරන ලද කරුණුවලට සමානව, ශ්‍රී ලංකාවේ වෙරළ ආශ්‍රිතව සහ ඒ මත සිදු කෙරෙන සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිවල සීඝ්‍ර ප්‍රගුණනය සහ ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් තීව්‍රකරණය හේතුවෙන්, ශ්‍රී ලංකාවේ වෙරළ තීරයේ භෞතික ස්වභාවය නව්‍යකරණය වීම සහ ස්වභාවික වෙරළ පරිසරය ක්‍රමානුකූල ලෙස විනාශවීම සිදු වී ඇත.³ උදාහරණයක් ලෙස, මෑතකදී, පරිසරවේදීන් විසින් විශේෂ අවධානයකින් යුතුව මහා පරිමාණ කොළඹ වරාය නගරය ව්‍යාපෘතිය සම්බන්ධව හඬනගන ලදී. මෙහිදී, භූමිය අත්පත් කරගෙන ඇත්තේ වෙරළ බාදනය වීමේ අවදානම වැඩි කිරීමට හේතුවන පරිදි ගැඹුරු මුහුදුපත්ලෙන් අතිවිශාල ප්‍රමාණයක වැලි හැරීම සහ එම වැලි පිරවීමෙන් භූමිය සැකසීම මගිනි.⁴

එවන් අභියෝග හඳුනාගෙන, CCCRMA සහ එහි අත්‍යවශ්‍ය සම්පත් කළමනාකරණ සැලසුම (CCCRMP) මගින් බලගැන්වී CCCRMD විසින්, වඩාත් හොඳ වෙරළ කළමනාකරණයක් සහ ඉංජිනේරුකරණයක් ඇති කිරීම මගින් වෙරළ සම්පත්වල තිරසාර භාවය වැඩිකිරීම සහතික කිරීමට වෙහෙසෙයි.⁵ මේ සඳහා, ජාතික පාරිසරික පනත (NEA) සමඟ එකතු වී, CCCRMA විසින් බලපෑම් තක්සේරුකරණ ක්‍රියාවලිය සඳහා පුර්ව-සූදානම් ක්‍රියාවලියක් ඇති කරගන්නා ලදී. පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරුව (EIAs) හෝ IEEs විසින් CCCRMD අධ්‍යක්ෂවරයාගේ අභිමතය මත, සංවර්ධන අවසරය ලබාගැනීම අවශ්‍ය කෙරෙයි.⁶ සුවිශේෂී EIA සහ IEE ක්‍රියාවලීන් අරමුණු කරනු ලබන්නේ යෝජිත සංවර්ධන ව්‍යාපෘති මගින් විභවීය පාරිසරික බලපෑම් හඳුනාගැනීමයි. කෙසේ වෙතත්, යම් ව්‍යාපෘතියක් විසින් කළ යුත්තේ IEE ද EIA ද යන්න පිළිබඳව මගපෙන්වුමක් මේ වනතෙක් නොපවතින බව හඳුනාගත හැකිය. සාමාන්‍යයෙන්, IEE යනු තාක්ෂණික වශයෙන් කුඩා පරිමාණ ව්‍යාපෘති සඳහා භාවිත කරන්නකි.⁷

ශ්‍රී ලංකාවේ වෙරළ තීරය දිගේ, විශාල ජනතාවක් ජීවත්වීම සහ ජීවිකාවන් සිදු කිරීම දක්නට ලැබේ. ඇතැම් ඇස්තමේන්තු මගින් යෝජනා කරන්නේ, ජනතාවගෙන් 59%ක් සමුද්‍ර සීමාවන් සහිත වෙරළබඩ දිස්ත්‍රික්කවල ජීවත් වන බවයි.⁸ මෙම සංඛ්‍යාලේඛන මගින් ඵලදායී වෙරළ කළමනාකරණයක වැදගත්කම පෙන්වුම් කරයි. එමෙන්ම, එමගින් වෙරළබඩ සංවර්ධනය සඳහා වන අරුත්බර මහජන සහභාගිත්වය සුරක්ෂිත කිරීම සහ එමගින් ජීවිත සහ රැකියා සඳහා වන බලපෑමේ වැදගත්කම ද පෙන්වුම් කරනු ලබයි. CCCRMA යටතේ NEA සමඟ, EIA ක්‍රියාවලිය මගින් මහා පරිමාණ සංවර්ධන ක්‍රියාකාරකම්වලදී මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා අවස්ථාව සලසන අතර, ඒ සම්බන්ධව රජයේ බලධාරීන් පිළිතුරු ලබාදීම මෙහිදී ඇතුළත්වීම ද සිදු වේ. ⁹ කෙසේ වෙතත්, මේ වනවිට වඩාත් වැඩියෙන් භාවිත වන IEE ක්‍රියාවලිය තුළ රජයේ වගවීම හෝ මහජන සහභාගිත්වය සම්බන්ධව ප්‍රතිපාදන ඇතුළත් නොවේ. මෙමගින් පිළිවෙලින්, CCCRMD හරහා කුඩා පරිමාණ ව්‍යාපෘති කිහිපයක් අනුමතවීම සඳහා නායකත්වය සපයන ලද අතර, පාරිසරික බලපෑම් පිළිබඳ සීමාසහිත මහජන දැනුවත් භාවයක් සහ එමගින් මහජන වගවීමක් නොමැතිවීම හා අවධානයක් යොමු නොවීම ද සිදු වී ඇත.¹⁰

ලේඛනගත පරිදි, සම්පූර්ණයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් වෙරළ කළමනාකරණය සහ ඒ හා අදාළ තීරණ ගැනීමේදී විනිවිද භාවය සහ මහජන සහභාගිත්වය විෂයයෙහි මධ්‍යම මට්ටමේ වූ විභවීය බලපෑමක් ඇති කිරීමට හේතු වනු ඇත. විශේෂයෙන්ම, IEEsහි මහජන ප්‍රතිචාර දැක්වීම සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදනයන් ඇතුළු වන පරිදි CCCRMA, CCCRMP, සහ අදාළ රෙගුලාසිවල සංශෝධන හඳුන්වාදීම මගින් වෙරළ සංවර්ධන ව්‍යාපෘති කලානුරූපී මහජන පරිනිරීක්ෂණයන්ට යටත්ව ඉදිරිපත් කිරීම නෛතික අවශ්‍යතාවයක් බවට පත්වීම සිදු වේ. මෙමගින් CCCRMD මගින් පාරිසරික ව්‍යාපෘතිවල අයෝග්‍යභාවය හෝ හානි සහිත භාවයේ වියහැකිබව අඩුකිරීම සිදු කරනු ඇත.

7 වන බැඳීමට අනුගත වන ආකාරයෙන්ම, මෙම බැඳීම මගින් සංශෝධනවල ඵලදායී ක්‍රියාකාරිත්වයක් සහ පහසුකම් සැපයීමක් හරහා නෛතික ප්‍රතිපාදන ක්‍රියාකාරිත්වයට පරිවර්තනය කිරීමේ වැදගත්කම හඳුනාගන්නා ලදී. එවන් ක්‍රියා මගින් ප්‍රමාණවත් මානව, ආර්ථික, සහ අනෙකුත් සම්පත්වලින් සමන්විත ව බලගැන්වුණු CCCRMD ඇති කිරීම සිදු වේ. ඊට අමතරව, බැඳීම මගින් දැනුවත් භාවය වැඩි කිරීම සහ IEEs සම්බන්ධව සිවිල් සමාජය සහ රජයේ සම්පත්දායකයන් අතර මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා පවතින ඉඩකඩ සහ එම ප්‍රතිචාර බෙදා-හදා ගැනීම සම්බන්ධ තොරතුරු ව්‍යාප්ත කිරීම ඉලක්ක කරනු ලබයි. පරිසරය සම්බන්ධව ක්‍රියා කරන සිවිල් සමාජයීය විශේෂඥයෙකුට අනුව, මෙම බැඳීම මගින් පාරිසරික තීරණ ගැනීමේදී විනිවිද භාවය සහ මහජන සහභාගිත්වය සම්බන්ධව සැලකිය යුතු, සුභවාදී බලපෑමක් ඇති කරනු ලබයි.¹¹ විශේෂයෙන්ම, විශේෂඥයා යෝජනා කරන ලද්දේ මහජන අවධානය සම්බන්ධව නැවත හඳුන්වාදුන් ප්‍රතිපාදන මගින් සම්පත්දායකයන්ට, ව්‍යාපෘති සංවර්ධකයන්ට විභවීය පාරිසරික ගැටලු සැකසීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ කලින් හඳුනාගැනීම සඳහා සහාය වීමටත්, ඒ අනුව පූර්ව ආරක්ෂණ, හෝ ප්‍රතිකර්ම සහිත පියවර ගැනීමට දිරිගැන්වීමක් කරන බවත් ය.¹²

කෙසේ වෙතත්, 7 වන බැඳීම සමඟ, මෙම බැඳීම මගින් සැමවිටම පාරිසරික තීරණ ගැනීම වැඩිදියුණු කිරීමට ක්‍රියාකරන නිසා, EIA ක්‍රියාවලිය තුළ මේ වනවිට මහජන සහභාගිත්වය සඳහා යම් ඉඩක් පවතින බව ප්‍රකාශ කිරීම යෝග්‍ය වේ. EIA ක්‍රියාවලිය තවමත් භාවිත වන්නේ මහා පරිමාණ සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සඳහා අනුමැතිය ලබාගැනීමටය.¹³ එනිසා, මෙම බැඳීම මගින් නියෝජනය කරනු ලබන්නේ පවතින ක්‍රියාවලිය පුළුල් කිරීමක් ලෙස වන අතර, පවතින තත්ත්වය සම්පූර්ණයෙන්ම වෙනස් කිරීමක් සිදු නොවේ. කෙසේ වෙතත්, මෙම බැඳීම අනුව IEE ක්‍රියාවලිය තවදුරටත් විශේෂ ව්‍යාපෘතියක් ලෙස විශේෂයෙන්ම කුඩා පරිමාණ සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සම්බන්ධව අනුමැතිය ලබාගැනීමේදී වැදගත් ලෙස පැවතීම දැකගත හැකිය.

රජයේ වගවීම සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදන පිළිබඳව බැඳීමෙහි යෝජිත හැඳින්වීම මගින් සුවිශේෂී ලෙස එහි බලපෑම වැඩි කරනු ඇත.¹⁴ සංශෝධන සාකච්ඡාවට ලක්වන තුරු සහ අවසානාත්මක වන තුරු එවන් වගවීමේ යාන්ත්‍රණයක් අපැහැදිලි තත්ත්වයේ පවතින බව හඳුනාගත හැකිය. සාකච්ඡාවට ලක් කරන ලද සම්පත්දායකයන්ට අනුව, ඔවුන් යෝජනා කළේ, රජයේ වගවීමට අදාළ යෝජිත අන්තර්ගතයන් IEEs හෝ EIAs ක්‍රියාවලි හරහා ලැබුණු මහජන ප්‍රතිචාර ලැයිස්තුවක් ප්‍රචාරණය කිරීම සඳහා CCCRMD නෛතිකව බැඳෙන බවයි. ඔවුන් බලාපොරොත්තු වන පරිදි මෙම ප්‍රතිපාදන මගින් ව්‍යාපෘතිය අනුමත කිරීමේදී ප්‍රතිචාර විමසා බැලීම සිදු වුවේද යන්න විධිමත් ලෙස සඳහන් කිරීමට CCCRMD ට සිදු වනු ඇත.¹⁵

සමාජිකය

එම බැඳීම යටතේ වූ සන්ධිස්ථාන ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ සමාජික කිරීම සම්බන්ධයෙන් කිසියම් ප්‍රගතියක් දක්නට වේ නම්, එය ද සීමාසහිත ප්‍රගතියක් පමණි. IRM පර්යේෂකයාට වෙරළ සංරක්ෂණ සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව (CCCRMD) හා සම්බන්ධ වීමට නොහැකි විය.¹⁶ කෙසේ වෙතත්, මහවැලි සංවර්ධන හා පරිසර අමාත්‍යාංශය සහ මෙකී සංශෝධන සම්බන්ධයෙන් දිරිගැන්වීමෙහි නිරත සිවිල් සමාජ සංවිධානයක් වන මහජන සුභසාධක නීති පදනම විසින් ප්‍රකාශ කළේ, වෙරළ සංරක්ෂණය සහ වෙරළබඩ සම්පත් කළමනාකරණ පනත සහ ආශ්‍රිත රෙගුලාසි සංශෝධනය සඳහා ප්‍රාරම්භක, අභ්‍යන්තර සාකච්ඡා CCCRMD මගින් පැවැත්වූ බවයි. එමෙන්ම, මෙම පාර්ශ්වයන් සඳහන් කළේ මෙමගින් සංශෝධන සහ ව්‍යවස්ථාපිත ගමන්මග සම්බන්ධ සැලකිය යුතු වැඩිදියුණුවක් සිදුව නොමැති බවයි. එමගින් අදාළ ප්‍රතිපාදන බලාත්මක කිරීම සඳහා ප්‍රගතියක් ඇති නොවූ බව ද හඳුනාගත හැකිය.¹⁷

8.1 ආරම්භක සාකච්ඡා: පරිසර අමාත්‍යාංශය විසින් සහතික කළේ, වෙරළ සංරක්ෂණ සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ පනතෙහි සංශෝධන සම්බන්ධව ක්‍රියාකාරී, අභ්‍යන්තර සාකච්ඡාවන් සඳහා මූලපිරීම් සිදුකර ඇති බවයි. මෙම සාකච්ඡාවන් මගින් සලකා බලනු ලබන්නේ ආරම්භක පාරිසරික විමර්ශන ක්‍රියාවලිය තුළ මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා වන ප්‍රතිපාදන සහ එම ප්‍රතිචාර සඳහා පිළිතුරු සැපයීමට රජයට පවතින වගවීම පිළිබඳවය.¹⁸ කෙසේ වෙතත්, මහජන

සුභසාධක නීති පදනම (PILF) ට අනුව, මෙම ආරම්භක සාකච්ඡාවන් දිග-දුර ගෙන යා නොහැකිව ඇත්තේ CCCRMD විසින් තවත් විවිධ ගැටලු ගණනාවක් එක්රැස් කර සාකච්ඡා කිරීම සඳහා අපේක්ෂිත සංශෝධනයන්ට ඇතුළත් කිරීමට උත්සාහ ගැනීම නිසා ය. CCCRMD විසින් මෙම බැඳීම ගැන විපරම් කිරීමට උනන්දුවක් දැක්වුවද, PILF සඳහන් කළේ ක්‍රියාවට නැංවීම් පිළිබඳ නියමිත කාලවකවානු අනුව කටයුතු කිරීම සම්බන්ධයෙන් පෙන්නුම් කරන ලද කඩිනම් භාවය ප්‍රමාණවත් නොවූ බව ය.¹⁹

8.2–8.7: වෙරළ සංරක්ෂණ සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ පනතට වන සංශෝධන තවදුරටත් වෙරළ සංරක්ෂණ සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව සහ මහවැලි සංවර්ධන සහ පරිසර අමාත්‍යාංශය (පරිසර අමාත්‍යාංශය, බලන්න **8.1**) මගින් අවසානාත්මක කිරීමට නියමිතව පවතී. එනිසා, පරිසර අමාත්‍යාංශයේ නියෝජිතයන් සහ එහි හවුල්කාරී සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන් සහතික කළේ, ඉන් අනතුරුව වන සන්ධිස්ථාන ක්‍රියාවට නැංවීම මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැති බවයි.²⁰

කෙසේ වෙතත්, විශේෂිත සන්ධිස්ථාන (උදා., 8.1–8.3) සිදුවීමට නියමිතව තිබුණද, සමස්ත බැඳීම සමාජීය සඳහා සැලසුම් කර තිබුණේ 2018 ජූලි මාසයේදී ය. එබැවින්, පාර්ලිමේන්තුව හරහා සංශෝධන සඳහා සාර්ථක පියවර ගැනීම වැනි කඩිනම් කටයුතු අනුව, බැඳීම තවදුරටත් නිසි කාලයට අනුකූල බව හඳුනාගත හැකිය.

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වූ බොහොමයක් මූලික සන්ධිස්ථාන මේ වනතුරුත් ආරම්භ කර නොමැති වීම නිසා සැලකිය යුතු හෝ දැකගත හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැතිය.

ඉදිරි පියවර

IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කළේ, මහවැලි සංවර්ධන සහ පරිසර අමාත්‍යාංශය (පරිසර අමාත්‍යාංශය) - නායකත්වය සපයන අධිකාරිය ලෙස එහි ශක්තූතාවය අනුව - CCCRMD සමඟ ශක්ති සම්පන්නව සම්බන්ධ විය යුතු බවයි. එසේ ශක්ති සම්පන්නව සම්බන්ධවීමට, අමාත්‍යාංශය විසින් මෙම බැඳීම යටතේ වූ ක්‍රියාවලියෙහි අරමුණු ඉටුවන පරිදි සමාලෝචනය කිරීම සහ අභ්‍යන්තර කෙටුම්පත් කිරීම කඩිනම් කිරීමේ වැදගත්කමත් හඳුනාගත යුතු බව පෙනේ. ක්‍රියාකාරිත්වයෙහි අවහිරතා හඳුනාගෙන ඉවත් කරගැනීම සඳහා අමාත්‍යාංශය සහ CCCRMD මූලික නියෝජිතයන් අතර අභ්‍යන්තර රැස්වීමක් කැඳවිය හැකිය. උදාහරණයක් ලෙස, ආරම්භක පරිසර විමර්ශන ක්‍රියාවලිය සඳහා මහජන ප්‍රතිචාර සහ රජයේ වගවීම හඳුන්වාදීම සඳහා, වෙරළ සංරක්ෂණ සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ පනතට සිදුකිරීමට අදහස් කරන අනෙකුත් අභිමත සංශෝධනයන් ඉවත් කිරීම විභවීය විසඳුමක් වනු ඇත.

එමෙන්ම IRM පර්යේෂකයා විසින් හඳුනාගන්නා ලද්දේ පාර්ලිමේන්තුව හරහා අපේක්ෂිත ව්‍යවස්ථාපිත සංශෝධන ප්‍රතිපාදන සම්මත කරගැනීම කාලය වැයවන ක්‍රියාවලියක් බව සහ එයින් මෙම බැඳීමෙහි ප්‍රගතිය තවදුරටත් ප්‍රමාද වනු ඇති බවය. එනිසා, පරිසර අමාත්‍යාංශය සහ CCCRMD විසින් මහජන සුභසාධක නීති පදනම වැනි උනන්දුව දක්වන සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන සමඟ කටයුතු කළ යුතු අතර, එමගින් ක්‍රියාකාරී ලෙස ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදන සම්බන්ධව ක්‍රියා කළ යුතුය. එම සහයෝගිතාවය මගින් දැනුවත්භාවය වැඩිකිරීම සහ සංශෝධනවල අදාළත්වය ඉහළ නැංවීම සිදු කළ හැකිය. එවන් ක්‍රියාකාරිත්වයක් මගින් සහය දැක්වීම සහ කටයුතු වේගවත් කිරීම සහ සංශෝධන සඳහා අනුමැතිය ලබාගැනීම සහ බැඳීම් අංක 7හි දක්වන ලද ආකාරයේ සමාන පියවර ගැනීම සිදු කළ හැකිය.

¹ Coast Conservation and Coastal Resource Management Act, No. 57 of 1981 (as amended by Act No. 49 of 2011).
² Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake (Ministry of Mahaweli Development and Environment), interview by IRM researcher, 23 October 2017. Despite repeated attempts by the IRM researcher via the Ministry of Environment, email, and telephone, from September to November 2017, a representative from the Coast Conservation and Coastal Resource Management Department could not be reached for comment.

-
- ³ “About Us.” Overview, Coast Conservation and Coastal Resource Management Department, 2015, http://www.coastal.gov.lk/index.php?option=com_content&view=article&id=109&Itemid=57&lang=en
- ⁴ K. Kumarasignhe, “Port City Project: Development or Disaster,” *The Daily Mirror*, 5 December 2016, <http://www.dailymirror.lk/article/Port-City-Project-Development-or-disaster-120208.html>.
- ⁵ “About Us.”
- ⁶ Coast Conservation and Coastal Resource Management Act.
- ⁷ Ms. Mihiri Gunawardena (Public Interest Law Foundation), interview by IRM researcher, 9 October 2017.
- ⁸ O. K. Nayananda, *The Study of Economic Significance of Coastal Region of Sri Lanka in the Context of Environmental Changes of Pre- and Post-Tsunami* (Colombo, Sri Lanka: Coast Conservation and Coastal Resource Management Department and the Ministry of Environment and Natural Resources, 2007), <http://www.coastal.gov.lk/downloads/pdf/Paper%201.pdf>.
- ⁹ See for example: “Public Comments for Environmental Impact Assessment - Development Activities and Infrastructure Facilities within the Reclaimed Land Area of Proposed Colombo Port City Development Project,” Coast Conservation and Coastal Resource Management Department, <http://bit.ly/2zleXHv>.
- ¹⁰ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
- ¹¹ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
- ¹² Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
- ¹³ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
- ¹⁴ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
- ¹⁵ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher; and Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake, interview by IRM researcher.
- ¹⁶ Despite repeated attempts by the IRM researcher via the Ministry of Environment, email, and telephone, from September to November 2017, a representative from the Coast Conservation and Coastal Resource Management Department could not be reached for comment.
- ¹⁷ Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake, interview by IRM researcher; and Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
- ¹⁸ Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake, interview by IRM researcher.
- ¹⁹ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.
- ²⁰ Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake, interview by IRM researcher; and Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.

9. වනසත්ව සහ වෘක්ෂලතා ආඥා පනත සහ වයඹ පළාත් පරිසර ප්‍රඥප්තිය සංශෝධන (Fauna and Flora Protection Ordinance and North Western Province Environmental Statute Amendments)

බැඳීමෙහි පෙළ :

පාරදායා පාරිසරික කීරණ ගැනීම: ආරම්භක පාරිසරික විමර්ශනය පිළිබඳ ප්‍රතිචාර දැක්වීමට මහජනතාවට ඇති අයිතිය සහ මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා රජයේ වගවීම නැවත ස්ථාපනය කිරීම. (C) – වනසත්ව හා වෘක්ෂලතා ආඥා පනත (FFPO) සහ වයඹ පළාත් පරිසර ප්‍රඥප්තිය (NWPES) සංශෝධන

[...]

ප්‍රධාන අරමුණ:

ආරම්භක පාරිසරික විමර්ශන (IEEs) සහ පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරුකරණය (EIAs) පිළිබඳ මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා රජයේ වගවීම සහතික කිරීම.

සන්ධිස්ථාන:

- **9.1** ප්‍රාරම්භක සාකච්ඡා: FFPO සහ NWPES සහ එහි රෙගුලාසි සඳහා අදාළ සංශෝධන සිදු කිරීමේ අවශ්‍යතාව පිළිබඳව DWLC සහ NWPEA සමඟ හමුවීම්/ සාකච්ඡා එකක් හෝ දෙකක් පැවැත්වීම.
- **9.2** FFPO සහ NWPES සංශෝධන කෙටුම්පත් කිරීම: IEEs සහ EIAs සම්බන්ධව ලැබෙන මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා වන රජයේ වගවීම තහවුරු කිරීමට FFPO සහ NWPES සහ එහි රෙගුලාසි සඳහා සංශෝධන කෙටුම්පත් කිරීම. මේ සම්බන්ධව DWLC සහ NWPEA ට සහය දැක්වීමට PILF ට හැකියාව ඇත.
- **9.3** FFPO සහ NWPES සංශෝධන සම්මත කිරීම: ඉහත සඳහන් කරන ලද ප්‍රතිපාදන සමඟ FFPO සහ NWPES සහ රෙගුලාසි සඳහා සංශෝධන පාර්ලිමේන්තුව මගින් සහ වයඹ පළාත් සභාව මගින් සම්මත කිරීම.
- **9.4** බලාත්මක කිරීම: DWLC සහ NWPEA මගින් FFPO සහ NWPES සහ රෙගුලාසි සඳහා වන සංශෝධන බලාත්මක කිරීම.
- **9.5** DWLC සහ NWPEA පහසු කිරීම: FFPO සහ NWPES සහ රෙගුලාසි සඳහා වන ඉහත සඳහන් කරන ලද සංශෝධන බලාත්මක කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් කාර්ය මණ්ඩලයක් ලබාදීම, අවශ්‍ය මූල්‍යමය ප්‍රතිපාදන වෙන්කිරීම සහ අනෙකුත් අවශ්‍ය පහසුකම් ලබාදීම සමඟ EIA ඒකක ශක්තිමත් කිරීම හරහා DWLC සහ NWPEA මගින් සහය ලබාදීම.
- **9.6** රජයේ දැනුවත් කිරීම් වැඩමුළු: රජයේ ආයතන සහ මහජන නිලධාරීන් අතර රජයේ වගවීම සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදන පිළිබඳව දැනුවත් භාවය ඇති කිරීම සඳහා ආසන්න වශයෙන් වැඩමුළු 03ක් පැවැත්වීම.
- **9.7** සිවිල් සමාජ දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් සහ තොරතුරු ව්‍යාප්ත කිරීම:

- (A) FFPO සහ NWPES හි ඇති රජයේ වගවීම පිළිබඳ ප්‍රතිපාදන සම්බන්ධව දැනුවත්භාවය ඇති කිරීම සඳහා, රජයේ සෑම රූපවාහිනී නාලිකාවකම සහ ගුවන්විදුලි නාලිකාවකම ආසන්න වශයෙන් වැඩසටහන් 4ක් පැවැත්වීම.
- (B) DWLC සහ NWPEA හි වෙබ් අඩවි හරහා ඉහත සඳහන් කළ තොරතුරු ප්‍රචාරණය කිරීම.

වගකිවයුතු ආයතන: තිරසාර සංවර්ධන සහ වනජීවී අමාත්‍යාංශය;¹ මහවැලි සංවර්ධන සහ පරිසර අමාත්‍යාංශය (MMDE) සහ වයඹ පළාත් පරිසර අධිකාරිය (NWPEA)

සහය ආයතනය: වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව (DWLC)

ආරම්භක දිනය: 2016 ජූලි

අවසාන දිනය: 2018 ජූලි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුවේ නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න <http://bit.ly/2wv3jXR>. කියවිය හැකි ස්වභාවය වර්ධනය කිරීම සඳහා, IRM පර්යේෂකයා විසින් අනෙකුත් සන්ධිස්ථාන, බැඳීම් අංක 7 සහ බැඳීම් අංක 8 හි කොටසක් ලෙස තක්සේරු කරනු ඇත.

බැඳීම් දළ විශ්ලේෂණය	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද ?	සමාජීය			
	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගවීම	විනිවිද භාවය සහ වගවීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	ප්‍රමාණවත්	සම්පූර්ණ
1) වනසත්ව හා වෘක්ෂලතා ආඥා පනත සහ වයඹ පළාත් පරිසර ප්‍රඥප්තිය සංශෝධන			✓		✓	✓				✓			නැත	✓			

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මූලික සම්පත්දායකයන්ට අනුව, මෙම බැඳීම මගින් උත්සාහ දරන්නේ ආරම්භක පාරිසරික විමර්ශන (IEEs) සම්බන්ධව විධිමත් ලෙස ක්‍රියාත්මක වන මහජන ප්‍රතිචාර² සඳහා වන රජයේ පිළිතුරු ලබාදීම් මගින් පාරිසරික තීරණ ගැනීම තුළ රජයේ වගවීම ඉහළ නැංවීම සඳහා පහසුකම් සැලසීමයි. මෙය සිදුකිරීමට බලාපොරොත්තු වන්නේ (1) වනසත්ව සහ වෘක්ෂලතා ආඥා පනත (FFPO)³ සහ (2) වයඹ පළාත් පාරිසරික ප්‍රඥප්තිය (NWPES)⁴ යටතේ ය. මෙම බැඳීම මගින් බලාපොරොත්තු වන්නේ කාලානුරූප ලෙස පාරිසරික තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියේදී (මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා වන ප්‍රතිපාදන හරහා) නියෝජනය වඩාත් අර්ථවත් සහභාගිත්වයක් (මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා පිළිතුරු ලබාදීමට ඇති රජයේ වගවීම හරහා) බවට පරිවර්තනය කිරීමට මහජනතාවට හැකි වන බව සහතික කිරීමයි.

FFPO මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ වනසත්ව, වෘක්ෂලතා සහ ජෛව විවිධත්වය වෙත ආරක්ෂණය සහ සංරක්ෂණය සැපයීම සඳහා එම වැදගත් මූලාශ්‍ර වාණිජ්‍ය හෝ අනෙකුත් අවහාවිතයන්ගෙන් වැළැක්වීම සඳහා කටයුතු කරනු ලබයි.⁵ වනජීවී සම්පත පිළිබඳ ආරක්ෂාව සඳහා වගකියන මූලික රජයේ ආයතනය ලෙස, වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව (DWLC), FFPO ක්‍රියාත්මක කිරීම

සඳහා වෙනම සෙයි. මේ වනවිට DWLC පවතින්නේ මෑතකදී ස්ථාපනය කරන ලද තිරසර සංවර්ධන සහ වනජීවී අමාත්‍යාංශයේ⁶ විෂයපථය යටතේ උපග්‍රහණය කර ඇත. FFPO මගින්, අනෙකුත් දෑ අතර, වනජීවී සහ අදාළ සම්පත් මානව ක්‍රියාකාරකම් වෙනින් ආරක්ෂා කිරීම සම්බන්ධව වනජීවී සංවිත වර්ගීකරණයක් සිදුකරයි.⁷ පනතට අනුව, මෙම රක්ෂිත ප්‍රදේශයන්ගේ සිට සැතපුම් කුල ක්‍රියාත්මක කරන ඕනෑම යෝජිත සංවර්ධන කටයුත්තක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා බලපෑම් තක්සේරුවක් සිදු කිරීම අනිවාර්ය වේ. විභවීය සංවර්ධකයන් විසින් IEE හෝ පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරු (EIA) වාර්තාවක් DWLC හි අධ්‍යක්ෂ ජෙනරාල්වරයාගේ අභිමතය සඳහා ඉදිරිපත් කිරීම අනිවාර්ය වේ.⁸ සුවිශේෂී IEE සහ EIA ක්‍රියාවලි මගින් අපේක්ෂා කරනු ලබන්නේ යෝජිත සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිවල විභවීය පාරිසරික බලපෑම් හඳුනාගැනීමයි. කෙසේ වෙතත්, IEE යනු තාක්ෂණික වශයෙන් අඩු මට්ටමක පවතින සහ කුඩා පරිමාණ ව්‍යාපෘති සඳහා වඩාත් වැඩියෙන් යෝග්‍ය වන්නක් වුවද, යම් විශේෂිත ව්‍යාපෘතියක් සඳහා අවශ්‍ය වන්නේ IEE ද නැත්නම් EIA ද යන්න පිළිබඳව තීරණය කිරීම සඳහා මගපෙන්වුම් දැනට නොමැත.⁹

NWPES, යනු පරිසරය සම්බන්ධව මෙම බැඳීම යටතේ සාකච්ඡා කරන ලද අනෙකුත් නීතිවලට වඩා වෙනස්, භූගෝලීය වශයෙන් විශේෂිත වූ ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනයකි. වයඹ පළාත් පරිසර අධිකාරිය (NWPEA) අරමුණු කරනු ලබන්නේ, NWPES හි ප්‍රතිපාදනයන් ක්‍රියාත්මක කිරීමය. එනිසා, ජාතික පරිසර පනත (NEA) සහ මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය විසින් වයඹ පළාතේ පරිසරයේ ආරක්ෂාව සඳහා විශේෂිත වූ බල පාත්‍රතාවයක් භාවිත කිරීම සඳහා විරෝධතාව පළ කරන ලදී.¹⁰ NWPES විසින් NEA හි සඳහන් ප්‍රතිපාදන බොහොමයක් සන්දර්භගත කිරීමට සහ පරාවර්තනය කිරීමට කටයුතු කරන අතරතුර, සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිවල බලපෑම් තක්සේරු කිරීම සඳහා IEEs හෝ EIAs ආකාරයේ යාන්ත්‍රණයන් ආදේශ කිරීමට ද ක්‍රියා කරයි.

ස්වභාවයේ සහ ක්‍රියාකාරිත්වයේ බොහෝ සමානතා පැවතියද, FFPO සහ NWPES යනු NEA මෙන් නොවන බවත් (ඉහත 7 බැඳීම බලන්න) සහ වෙරළ සංරක්ෂණ සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණය පිළිබඳ පනත (CCCRMA, ඉහත බැඳීම 8 බලන්න) මෙන් නොවන බවත් පැහැදිලිය. ඒවා මේ වනවිටත් නිශ්චිතව සහ ප්‍රමාණවත් ලෙස¹¹ IEE සහ EIA යන ක්‍රියාවලි දෙකම මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා යොමු කිරීම සිදු කරයි.¹² මෙය පාරිසරික තීරණ ගැනීමේදී මහජන සහභාගිත්වය සහතික කිරීම සඳහා වන වැදගත් පළමු පියවරකි. කෙසේ වෙතත්, මෙහිදී රජයේ වගවීම ඇති කිරීම සඳහා ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනයන් හඳුන්වාදීම සහ ඵලදායී ලෙස බලාත්මක කිරීම අවශ්‍ය කරනු ලැබේ. මෙම රජයේ වගවීම අවශ්‍ය වන්නේ පුරවැසියන්ගේ අදහස් සලකා බලන බව සහතික කිරීම සඳහාය. මෙම සන්දර්භය තුළ, මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා ආරාධනා කරනු ලබන මූලික තීරණ ගැනීමේ ආයතනයන් විසින් (උදා: DWLC හෝ NWPEA) අදාළ ආයතන ලැයිස්තු සහ ලද ප්‍රතිචාර ප්‍රකාශනය කිරීම සඳහා පාරදායක සහ වගවීමෙන් යුතු ක්‍රියාවලීන් විධිමත් ලෙස දැක්වීම කරනු ලබනු ඇත. එමෙන්ම, එවන් ක්‍රියාකාරිත්වයක් මගින් එම ආයතනයට අදාළ විශේෂිත ප්‍රතිචාර සලකා බලනු ලැබුවේ හෝ අමතනු ලැබුවේ කෙසේද සහ කවරාකාරයෙන්ද යන්න පිළිබඳව සහ ආයතනය විසින් ව්‍යාපෘතිය අනුමත කිරීම සඳහා තීරණය කරනු ලැබුවේ කෙසේද යන්න ප්‍රකාශ කිරීමට ද එම ආයතනයට සිදු වනු ඇත.¹³

ලේඛනගත පරිදි සම්පූර්ණ වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් ජාතික මට්ටමේදී සහ උප-ජාතික මට්ටමේදී පාරිසරික තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ විනිවිද භාවය, රජයේ වගවීම සහ මහජන සහභාගිත්වය ඇති කිරීම සඳහා කුඩා පරිමාණයේ විභවීය බලපෑමක් ඇති කරනු ඇත. FFPO සහ NWPES විසින් මේ වන විටත් EIA සහ IEE ක්‍රියාවලි දෙවර්ගයම තුළ මහජන ප්‍රතිචාර හරහා මහජන සහභාගිත්වය සඳහා අවස්ථාව සලසා ඇත. එනිසා, මෙම බැඳීම මගින් රජයේ වගවීම සඳහා අදාළ වන කොටසක් හඳුන්වාදීමට අරමුණු කරනු ලබයි. මෙම බැඳීමේ ක්ෂේත්‍රය අවිවාදිතවම, පෙර බැඳීම්වලට වඩා කුඩා බව හඳුනාගත හැකිය. එසේ වුවද, එවන් ප්‍රතිපාදනයක් මගින් පාරිසරික තීරණ ගැනීමේදී වර්ධිත වැඩිදියුණුවීමක් නියෝජනය කරනු ලබන අතර, අරුත්බර සහභාගිත්වයක් සඳහා පෙර-පැවති නියෝජනය පරිවර්තනය කිරීමට පුරවැසියන්ට අවස්ථාව ලබාදීම සිදු කරනු ඇත.¹⁴

කෙසේ වෙතත් පෙර බැඳීම්වල දක්වන ලද පරිදි, සංශෝධනයේ අන්තර්ගතය සාකච්ඡාවට ලක් වී අවසානාත්මක වන තුරු, රජයේ වගවීම වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා වන නිශ්චිත යාන්ත්‍රණය අපැහැදිලි තත්ත්වයක පවතී. එනිසා, මෙම බැඳීමේ බලපෑම් සහගත භාවය සංශෝධනය මගින් සිදුවීම අවිනිශ්චිත වන බැවින්, ක්‍රියාකාරකම්වල විෂයපථ නිසි මගට යොමු වූ ධනාත්මක පියවර බවට සැලකීම කළ නොහැකිය. විශේෂයෙන්ම, සම්පත්දායකයන් අතර ආරම්භක සාකච්ඡා සහ අදාළ සංශෝධන කෙටුම්පත් කිරීම සහ සම්මත කිරීම රජයේ වගවීම තහවුරු කිරීමට අත්‍යවශ්‍ය පියවර ලෙස සැලකිය හැකිය.¹⁵ ඒ හා සමානව, සංශෝධන සම්මත වූ පසුව, ඵලදායී බලාත්මක කිරීම සහ දැනුවත් කිරීම - මූලික වශයෙන් DWLC සහ NWPEA මගින් සිදු කිරීම - නෛතික ප්‍රතිපාදන, ධනාත්මක ක්‍රියා බවට පරිවර්තනය කිරීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වේ.

සමාජනිය

මහවැලි සංවර්ධන සහ පරිසර අමාත්‍යාංශය සහ මහජන සුබසාධක නීති පදනම (PILF, පරිසර ආරක්ෂණය සඳහා වන විවිධ නීතීන්ට සංශෝධන ගෙන එම සඳහා සිය ක්‍රියාකාරිත්වය සපයන සිවිල් සමාජයකි) විසින් ප්‍රකාශ කළේ, මෙම බැඳීම ක්‍රියාවට නැංවීම මේ වනතුරුත් ආරම්භ වී නොමැති බවයි.¹⁶ PILFහි නියෝජිතයකු අනුමාන කර කියා සිටියේ, ප්‍රමාදය සිදු වන්නේ, මහජන ප්‍රතිචාරය මේ වනවිටත් නීති මගින් පාලනය වන බවත්, වනසත්ව හා වෘක්ෂලතා ආඥා පනත සහ වයඹ පළාත් පරිසර ප්‍රඥප්තිය යන දෙක සඳහාම වැඩිදුර සංශෝධන අවශ්‍ය නොවන බවත් හවුල්කාර සම්පත්දායකයන් සිතන නිසා බව ය. නියෝජිතයාගේ අදහසට අනුව, සම්පත්දායකයන් විශ්වාස කරන්නේ නීති අවශ්‍ය වන්නේ වඩාත් ක්‍රියාකාරී බලාත්මක කිරීමක් සහ ආයතනික ප්‍රතිපත්තිවල සුළු වෙනස්කම් මගින් ලැබුණු ප්‍රතිචාරවලට පිළිතුරු සැපයීමට බව ය.

මෙම සංශෝධනයේ කාලය අනුව, විශේෂිත සන්ධිස්ථාන (උදා: 9.1-9.3) කාලය ඉක්මවා ඇත. කෙසේ වෙතත්, සම්පූර්ණ බැඳීම සමාජනිය සඳහා සැලසුම් කර ඇත්තේ 2018 ජූලි මාසයේදී ය. එනිසා, ක්‍රියාකාරිත්වය වේගවත් කිරීම, සහ සාර්ථක සාකච්ඡාව තුළින්, පාර්ලිමේන්තුව සහ වයඹ පළාත් සභාව හරහා සංශෝධන සිදුකිරීම මගින් බැඳීම් තවදුරටත් නිසි කාලයට අනුව සමාජන වන බව සහතික කරගැනීම සිදුකළ හැකිය.

IRM පර්යේෂකයා විසින් අදාළ නියෝජිතයන්ගෙන් අදහස් දැනගැනීමට විවිධ උත්සාහයන් දැරුවද, ඔවුන් සම්බන්ධ කරගැනීමට නොහැකි විය.¹⁷ මෙම නියෝජිතයන් තිරසාර සංවර්ධන සහ වනජීවී අමාත්‍යාංශය, වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව සහ NWPEA යන ආයතනයන්ට අදාළ වන අය වේ.

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ සන්ධිස්ථාන ක්‍රියාවට නැංවීම මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැත. මේ නිසා දැකගත හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැත.

ඉදිරි පියවර

වයඹ පළාත පරිසර අධිකාරියේ අධ්‍යක්ෂ ජෙනරාල්වරයා සමඟ පවත්වන ලද පූර්ව-සාකච්ඡා අනුව, මහජන සුබසාධක නීති පදනම (PILF) තහවුරු කළේ මෙම බැඳීම ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධයෙන් ආයතනය වන සුභවාදී බවයි. වනසත්ව හා වෘක්ෂලතා ආඥා පනත සම්බන්ධයෙන් අදාළ සහායක සන්ධිස්ථාන, ඉන් පෙර සම්පූර්ණයෙන්ම පැවතියේ වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව යටතේ ය. කෙසේ වෙතත්, මෑත කාලීනව ස්ථාපිත කරන ලද තිරසාර සංවර්ධන සහ වනජීවී අමාත්‍යාංශය මගින් නව සහ වැදගත් සම්පත්දායකයන් ක්‍රියාවලිය වෙත හඳුන්වා දී ඇත. එනිසා, නොනවතින අභිප්‍රාය සහ සංශෝධන සිදු කිරීම සඳහා වන අරමුණ IRM පර්යේෂකයාට පැහැදිලි නැත. එවන් තත්ත්වයන් යටතේ, PILF කියා සිටියේ, මෙම බැඳීම ඉදිරියට ගෙන යාමේදී ඉතිරි වී ඇති ක්‍රියාකාරකම් සම්බන්ධව ක්‍රියා කිරීම සහ පසු-විපරම පිළිබඳ සම්පත්දායකයන්ගේ පැහැදිලි සහ සෘජු පරිපාලන තීරණ බෙහෙවින් බලපානු ඇති බවයි.¹⁸

මූලිකත්වය ගැනීම සහ යෝජිත සංශෝධන ක්‍රියාත්මක කිරීමට ගන්නා උත්සාහයන්ට අමතරව PILF කියා සිටියේ සංශෝධිත නීති ප්‍රායෝගික (උදා., රෙජිස්ටර පවත්වාගෙන යාම, මහජන ප්‍රතිචාර අධීක්ෂණය, සහ කලට වේලාවට ප්‍රතිචාර දැක්වීම) බවට පත්කිරීම වැදගත් බව සහ ඒවා මෙම බැඳීමෙහි වඩාත් අභියෝගාත්මක සහ අසීරු කොටස් වන බව සනාථ කරනු ඇති බවයි.¹⁹ මහවැලි සංවර්ධන සහ පරිසර අමාත්‍යාංශය ද මෙම අදහස පුනරුච්චාරණය කරයි.²⁰

¹ The Ministry of Sustainable Development and Wildlife (MSDW) was established under the Extra Ordinary Gazette Notice 1933/33, dated 21 September 2015, and thus, postdates the formulation of this commitment. As the Department of Wildlife Conservation is an institution that falls directly under the purview of the new ministry, the MSDW is introduced as one of the two institutions primarily responsible for the implementation of this commitment.

² Ms. Mihiri Gunawardena (Public Interest Law Foundation), interview by IRM researcher, 9 October 2017; and Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake (Ministry of Mahaweli Development and Environment), interview by IRM researcher, 23 October 2017.

³ Fauna and Flora Protection Ordinance, No. 2 of 1937 (as amended by Acts No. 44 of 1964, No. 1 of 1970, No. 49 of 1993, and No. 22 of 2009), <http://www.dwc.gov.lk/documents/FFPO.pdf> and <http://www.dwc.gov.lk/documents/ordinanceeng.pdf>.

⁴ North Western Province Environmental Statute, No. 12 of 1990 (as amended by Statute No. 2 of 1999).

⁵ Fauna and Flora Protection (Amendment) Act, No. 22 of 2009, § 2.

⁶ "History," Ministry of Sustainable Development and Wildlife, 2017, <http://msdw.gov.lk/about/history/>.

⁷ P. Kohona, "Opinion: From Elephants to Blue Whales, Sri Lanka Leads the Way on Biodiversity, Inter Press Service," *Inter Press Service*, 2 October 2014, <http://www.ipsnews.net/2014/10/opinion-from-elephants-to-blue-whales-sri-lanka-leads-the-way-on-biodiversity/>.

⁸ Fauna and Flora Protection (Amendment) Act, No. 22 of 2009, § 14(2),

⁹ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.

¹⁰ Asian Environmental Compliance and Enforcement Network, *Environmental Compliance and Enforcement in Sri Lanka: Rapid Assessment*, November 2006, http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnadj313.pdf.

¹¹ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.

¹² See Fauna and Flora Protection Ordinance, No. 2 of 1937 (as amended), § 44; and Fauna and Flora Protection (Amendment) Act, No. 22 of 2009, § 14.

¹³ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.

¹⁴ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.

¹⁵ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.

¹⁶ Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake, interview by IRM researcher; Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.

¹⁷ The IRM researcher made several unsuccessful attempts to reach representatives from the MSDW, DWLC, and NWPEA between September and November 2017. Attempts were made via telephone and email, including the submission of short feedback forms to be completed by relevant representatives.

¹⁸ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.

¹⁹ Ms. Mihiri Gunawardena, interview by IRM researcher.

²⁰ Mr. M. G. W. M. W. T. B Dissanayake, interview by IRM researcher.

තේමාව 5: පළාත් පාලනය

10. පළාත් පාලන ආයතන සඳහා වන ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලිය (Procurement System for Local Authorities)

බැඳීමේ පෙළ:

පාරදායී සහ වගවීමෙන් යුතු ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියක් ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් පාලන ආයතන සඳහා හඳුන්වාදීම (A)

[...]

පළාත් පාලන ආයතන මගින් පිරිනමන සේවාවන් සඳහා මූල්‍යමය දායකත්වය ලබාදෙන්නේ මධ්‍යම රජය සහ/හෝ පළාත් සභා මගින් ලැබෙන ප්‍රතිපාදන සහ පළාත් පාලන ආයතනයන් මගින් සොයාගනු ලබන ආදායම් මගිනි. පළාත් පාලන ආයතනයන්ගේ ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලිය සාමන්‍යයෙන් නියාමනය වනුයේ සියලුම රාජ්‍ය ආස්ථිතියක් සඳහාම පොදු වූ ක්‍රමවේදයක් මගිනි. එසේ වුවත්, පවතින වෙනස වනුයේ, පළාත් පාලන ආයතන යනු නෛතික අන්‍යෝන්‍යතාවයක් සහ ස්වාධීන ආයතනයක තත්ත්වයක් සහිත නෛතිකව ව්‍යවස්ථාපිත දේහයන් වීමත් එම නිසා ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලීන් අධීක්ෂණය සහ පාලනය කිරීම අනිවාර්ය කිරීම හෝ බලාත්මක කළ නොහැකිවීමත් ය.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සඳහා 19 වන සංශෝධනය, XIXB පරිච්ඡේදයට අනුව, “ප්‍රසම්පාදන කොමිසම” ක් ස්ථාපනය කර, වගන්ති අංක 156 (H) අනුව ක්‍රියාත්මක වේ. රජයේ ආයතනය වෙත භාණ්ඩ හා සේවා, කාර්යයන්, උපදේශන සේවාවන් සහ තොරතුරු ක්‍රමවේද ප්‍රසම්පාදනයේදී සාධාරණ, පාරදායී, තරගකාරී සහ පිරිවැය කාර්යක්ෂමතාව සහ මගපෙන්වුම් සැකසීමේ බලය කොමිසම සතු වන අතර, එවන් මගපෙන්වුම් ගැසට් පත්‍රයක පළ කළ යුතු අතර, පළකිරීමෙන් මාස තුනක් ඇතුළත පාර්ලිමේන්තුව වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

ප්‍රධාන අරමුණ:

පළාත් පාලන ආයතන සඳහා පාරදායී සහ වගවීමෙන් යුතු ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියක් ස්ථාපනය කිරීම (ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් සකස් කිරීම සහ ප්‍රකාශයට පත් කිරීම).

සන්ධිස්ථාන:

- 10.1 ප්‍රාදේශීය සභා, නගරසභා සහ මහනගර සභා සඳහා FSLGA විසින් සම්පාදනය කරන ලද මගපෙන්වුම් ප්‍රසම්පාදන කොමිසම, FSLGA සහ පළාත් පාලන අමාත්‍යාංශය සහ සිවිල් සමාජයීය සාමාජිකයින්ගෙන් සමන්විත වූ කමිටුවක් මගින් සමාලෝචනය කිරීම.
- 10.2 සමාලෝචනය කළ ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම්වලට අවශ්‍ය සංශෝධන සිදු කිරීම.
- 10.3 අවසාන මගපෙන්වුම් සඳහා ප්‍රසම්පාදන කොමිසම සහ පළාත් පාලන අමාත්‍යාංශය මගින් අනුමැතිය ලබාගැනීම.
- 10.4 අදාළ ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් ගැසට් පත්‍රයක පළකිරීම සහ ඒ සඳහා පාර්ලිමේන්තුවෙන් අනුමැතිය ලබාගැනීම.
- 10.5 රජය විසින් ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් ජනමාධ්‍ය සහ සමාජ මාධ්‍ය හරහා ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සහ පළාත් පාලන ආයතනය/ සභාවන් හි දී මහජනතාවට පිටපත් ලබාගැනීමට හැකි වන පරිදි කටයුතු සැලසීම.

- **10.6** පළාත් පාලන ආයතනයන්ට අදාළ මුද්‍රණයන් බෙදාහැරීම.
- **10.7** පළාත් පාලන ආයතන, පළාත් පාලන ආයතනවල කොමසාරිස් කාර්යාල සහ පළාත් පාලන ආයතනවල සහකාර කොමසාරිස්වරු අතර දැනුවත් භාවය ඇති කිරීම (ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් පාලනය සඳහා වන ආයතනය සමඟ සහයෝගීත්වයෙන්).
- **10.8** සෑම පළාත් පාලන ආයතනයකම වෙබ් අඩවි හරහා සහ ප්‍රදර්ශනාත්මක පුවරු හරහා මගපෙන්වුම් මහජනතාව වෙත ප්‍රචාරණය කිරීම.

වගකිවයුතු ආයතන: පළාත් සභා සහ පළාත් පාලන අමාත්‍යාංශය (MPCLG) සහ ප්‍රසම්පාදන කොමිසම

සහය ආයතනයන්: පළාත් පාලන ආයතන, ශ්‍රී ලංකා පළාත් පාලන ආයතන සම්මේලනය (FSLGA)

ආරම්භක දිනය : 2016 අගෝස්තු

අවසාන දිනය : 2018 ජූනි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුවෙන් නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, **2016–2018** ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න <http://bit.ly/2wv3jXR>. ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි මෙම බැඳීම යටතේ වන සන්ධිස්ථානයන් අන්තර්ගත වන්නේ පළාත් පාලන ආයතනයන් සඳහා වන පුළුල් ලෙස පාරදායක සහ වගවීමෙන් යුතු ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියක් ඇති කිරීම සඳහා වන තනි බැඳීමක කොටස් වශයෙනි. කෙසේ වෙතත්, මෙම වාර්තාවේ පැහැදිලිභාවය සඳහා ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් සැකසීම සහ ප්‍රකාශනය කිරීමට අදාළව සන්ධිස්ථාන තක්සේරුව වෙනම (බැඳීම **10**) සහ දුක්ගැන්විලි සඳහා ප්‍රතිකර්ම සැපයීමේ යාන්ත්‍රණය ක්‍රියාත්මක කිරීම අධීක්ෂණය කිරීමට අදාළව සන්ධිස්ථාන තක්සේරුව වෙනම (බලන්න බැඳීම **11**) සඳහන් කර ඇත.

	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද ?	සමාජ්‍යීය			
	නැත	අහඹු	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගවීම	විනිවිදි භාවය සහ වගවීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	ප්‍රමාණවත්	සම්පූර්ණ
				✓	✓	✓	✓		✓				නැත		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණ

11වන බැඳීම (පහත බලන්න) සඳහා අවශ්‍ය පුරෝගාමිත්වයක් ලබාදීම මගින් මෙම බැඳීම අරමුණු කරනු ලබන්නේ පළාත් පාලන ආයතන සඳහා පාරදායක ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියක් හඳුන්වාදීම ය. එමගින් දුෂණය සහ අවක්‍රියා වැළැක්වීමට ද අදහස් කරනු ලැබේ. විශේෂයෙන්ම, මෙම බැඳීම අවධානය යොමු කරනු ලබන්නේ ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් සැකසීම සහ ප්‍රකාශනයට පත් කිරීම මගින් පළාත් පාලන ආයතන සඳහා ඒකීය ප්‍රසම්පාදන ක්‍රමවේදයක් සැකසීමයි.

පුරවැසියන්ට ආසන්නතම පාලන ඒකකය වන පළාත් පාලන ආයතන, ශ්‍රී ලංකාව පුරා ප්‍රාදේශීයව භාණ්ඩ සහ සේවාවන්ගේ පුළුල් පරාසයක් ලබාදීම, වැඩිදියුණුව සහ පවත්වාගෙන යාම සම්බන්ධයෙන් වගකියනු ලබයි. මේ සඳහා කසල කළමනාකරණය, පුස්තකාල, උද්‍යාන, විනෝද පහසුකම් සහ අනෙකුත් කුඩා පරිමාණයේ සහ මධ්‍යම පරිමාණයේ යටිතල පහසුකම් වැඩිදියුණුව ආදිය අදාළ වේ. වැදගත් ලෙස, මෙම භාණ්ඩ සහ සේවාවන්ගෙන් බොහොමයක් ස්වාධීනව පළාත් පාලන ආයතනයන් මගින් ප්‍රසම්පාදනය වන අතර, අනුගමනය කරනු ලබන්නේ සෘජු ප්‍රදානය හෝ ටෙන්ඩර් පටිපාටිය යි.¹ මේවා බොහෝවිට තාවකාලික ක්‍රියාවලීන් වන අතර, ප්‍රසම්පාදනය සඳහා වන බලය බොහෝවිට පළාත් පාලන ආයතනයේ නගරාධිපති හෝ සභාපති වැනි තනි පුද්ගලයෙකු වටා විමධ්‍යගතව පවතී. තීරණ ගැනීම සාමාන්‍යයෙන් සිදු වන්නේ සභාවේ සීමාසහිත දායකත්වයෙනි.²

සාමාන්‍යයෙන්, රාජ්‍ය ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලිය යනු, විශේෂයෙන්ම දූෂණයට සහ අවකල් ක්‍රියාවන්ට භාජනය විය හැකි ක්ෂේත්‍රයකි. ආර්ථික සහයෝගය සහ සංවර්ධනය පිළිබඳ සංවිධානය මගින් සිදු කරන ලද අධ්‍යයනයකට අනුව වාර්තා වූ අල්ලස් සිදුවීම්වලින් 57% ක ප්‍රතිශතයක් සිදුව තිබෙන්නේ රාජ්‍ය ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලි මගිනි.³ ප්‍රසම්පාදනය තුළ දූෂණය ඇතිවීම ජාතික සහ උපජාතික මට්ටමේ පාලනයන් තුළ ඇතිවිය හැකිය. පළාත් පාලන මට්ටමේ දේශපාලනඥයන් තමන් සේවය සලසන පුරවැසියන් වඩාත් හොඳින් හඳුනන සහ ඔවුන්ට වඩාත් හොඳින් වගකියන බව උපකල්පනය කිරීම නිසා බලය විකේන්ද්‍රණය කිරීම මගින් දූෂණයේ වපසරිය පටු කරනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, සමාන ලෙස මෙම සම්පත්වය දුර්වල පාලනයක් සමඟ සම්බන්ධ වුවහොත් එමගින්ද ප්‍රසම්පාදන ප්‍රතිපත්තිවල වඩාත් හොඳ ප්‍රතිඵල ඇතිවීම සහ බාධක අඩුවීම ද සිදු වනු ඇත.⁴

ශ්‍රී ලංකාව තුළ, පළාත් පාලන මට්ටමෙන් දුර්වල පාලන ශක්තූතාවයක් පැවතීම හේතුවෙන් රාජ්‍ය සම්පත් ඵලදායී නොවන ලෙස කළමනාකරණය කිරීම සහ මහජන අරමුදල් අතිවිශාල වශයෙන් නාස්ති කිරීම සිදු වේ.⁵ පළාත් පාලන සහ පළාත් සභා අමාත්‍යාංශය විසින් ස්වේච්ඡාවෙන් ඉදිරිපත් වන ලද්දේ කේන්ද්‍රගත ගැටලුව සඳහා ය. උදාහරණ ලෙස, පළාත් පාලන ආයතනයන් කිහිපයක් විශාල මුදල් ප්‍රමාණයක් දරා සිටින අතර, භාණ්ඩ සහ සේවාවන් ප්‍රසම්පාදනය කරගැනීම සඳහා එම මුදල් නිරන්තරව වියදම් කරයි. එහි පවතින්නේ සීමාසහිත විනිවිද භාවයක් සහ අහිමිත බලයක් සහිත ක්‍රියාවලියකි.⁶ ප්‍රසම්පාදනය මගින් සිදුවන ආර්ථික හානිය පිළිබඳව නිසි අධ්‍යයනයක් සිදුකර නොමැති වුවද, මූලික රජය සහ සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයින් එකඟ වූයේ, එය විශේෂ අවධානයක් යොමු විය යුතු ගැටලුවක් බවට ය.⁷

එම නිසා, පළාත් පාලන මට්ටමේ ප්‍රසම්පාදනය තුළ විනිවිද භාවය සහ වගවීම (වගවීම සඳහා වන හවුල්කාරී ප්‍රතිපාදන සඳහා බලන්න 11 වන බැඳීම) ඇති කිරීමට රජය විසින් මැදිහත් වීම සිදු කළ යුතුය. පළාත් පාලන ආයතනවලට බාහිර මූල්‍යමය වෙන්කිරීම් ලැබීම සහ ඔවුන්ගේම ආදායම් උපදවා ගැනීම වැඩි කිරීම සහ 2018 මැයි මාසයට ආසන්න කාලයේදී පැවැත්වීමට නියමිත පළාත් පාලන ආයතන ඡන්ද විමසීම් මගින් කාලානුරූපීව ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලිය දැඩි ලෙස ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමට කදිම අවස්ථාවක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය.⁸ ශක්තිමත් ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියක් මගින් අවකල් ක්‍රියා වැළැක්වීම, මහජන අරමුදල් වඩාත් හොඳින් උපයෝජනය වීම තහවුරු කිරීම, සහ මහජන විශ්වාසය ඉහළ දැමීම ආදිය වෙත සහය දක්වනු ඇත.

ලේඛනගත ආකාරයට, සම්පූර්ණයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම පළාත් පාලන මට්ටමේ ප්‍රසම්පාදනය විෂයයෙහි විනිවිද භාවය සහ වගවීම සම්බන්ධව සුළු ප්‍රමාණයක විභවීය බලපෑමක් ඇති කරනු ඇත. විශේෂයෙන්ම, අනන්‍ය ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් සකස් කිරීම මගින් පවතින හිදැස් පිරවීම ද සිදු කරනු ඇත. එමෙන්ම, මගපෙන්වුම් මගින් පළාත් පාලනයේ විවිධ මට්ටම් හරහා විභවීය ලෙස ඒකාකාරී ක්‍රියාවලියක් ඇති කරනු ඇත.⁹ ඊට අමතරව, මෙම මගපෙන්වුම් සකස් කිරීමේදී සිවිල් සමාජයේ සම්බන්ධවීම මගින් ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයට වන සිවිල් සහභාගිත්වය සඳහා අවස්ථාව සපයනු ඇත.

මගපෙන්වුම් සැකසීමත් සමඟ බැඳීම මගින් එකී මගපෙන්වුම් පුළුල් ලෙස ප්‍රකාශයට පත්කිරීමට සහ මූලික සම්පත්දායකයන් අතර දැනුවත්භාවය වැඩිකිරීමට බලකරනු ඇත. මූලික සිවිල් සමාජයීය නියෝජිතයන්ට අනුව, මෙම දැනුවත්කිරීම්, මගපෙන්වුම් අනුව කටයුතු කිරීමට දිරිගන්වනු ඇත. එසේම, ස්ථාපිත ක්‍රියාවලිය අනුව කටයුතු නොකරන ප්‍රසම්පාදනයන් හඳුනාගැනීමට සහ පැහැදිලිව වෙන්කරගැනීමට ද මහජනතාවට හැකි වනු ඇත.¹⁰

කෙසේ වෙතත්, මගපෙන්වුම් සැකසීම සහ ප්‍රකාශනයට පත් කිරීම යනු පළාත් පාලන මට්ටම තුළ ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියේ විනිවිද භාවය සහ වගවීම තහවුරු කරන පළමු සහ වඩාත් වැදගත් පියවරයන් ය. සැලකිය යුතු ලෙස, බැඳීම මගින් අරමුණු කරන්නේ මගපෙන්වුම් සැකසීම සිදු කරන්නේ බැඳීමසහගත වීමට විරුද්ධ වන බලාත්මක භාවය වැඩි කරන ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනයක් ලෙසය. මෙමගින් යෝජනා කරන්නේ, තීරණ ගන්නන්ගේ අභිමතය පරිදි, මෙකී මගපෙන්වුම් අපේක්ෂිත හෝ අවඥාවට ලක්වී වඩාත් පහසුවෙන් නිෂ්ප්‍රභ විය හැකි බවය. **11** බැඳීම මගින් මෙම සීමාකිරීම අර්ධ වශයෙන් විමසා බලයි. බලාත්මක කර නොමැති වුවද, ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් ක්‍රියාවට නැංවීමේ සහ අධීක්ෂණය කිරීමේ ක්‍රමවේදයක් හඳුන්වාදීමට එමගින් උත්සාහ දරයි.

සමාජනීය

10.1–10.2 මගපෙන්වුම් සැකසීම, සමාලෝචනය, සහ සංශෝධන ඇතුළත් කිරීම: මෙම සන්ධිස්ථාන සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයකින් සමාජනීයට පත්ව ඇත. 2016 සැප්තැම්බර් මාසයේදී, සාමාජිකයන් 12 දෙනෙකුගෙන් යුතු කමිටුවක් මගින්, පවත්නා ලේඛන සහ ප්‍රථම ලේඛන සමාලෝචනය කර, පළාත් පාලන අධිකාරීන් සඳහා පැහැදිලි ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් සකස් කිරීම ආරම්භ කරන ලදී. කමිටුවට ප්‍රසම්පාදන කොමිසමේ, පළාත් පාලන සහ පළාත් සභා පිළිබඳ අමාත්‍යාංශයේ, සහ පළාත් පාලනය සම්බන්ධ පළාත් කොමසාරිස්වරු, පළාත් පාලන ආයතන සහ සිවිල් සමාජවල නියෝජිතයන් ද ඇතුළත් විය.

කෙසේ වෙතත්, ශ්‍රී ලංකා පළාත් පාලන ආයතන සම්මේලනය (FSLGA) ට අනුව, ක්‍රියාවලිය සකස් කිරීම සහ මගපෙන්වුම් සමාලෝචනය කිරීම සඳහා සැලසුම් කළ කාලයට වැඩි කාලයක් ගත ව ඇත. එමගින්, අවධානය යොමු කළේ, ප්‍රසම්පාදන කොමිසම විසින් පළාත් පාලන ආයතන සඳහා වන ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් සහ ජාතික ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් සමඟ සහබද්ධ කිරීමට දැඩිව පෙනී සිටින ලද බවටයි.¹¹ MPCLG හි අතිරේක ලේකම්වරයා ප්‍රකාශ කළේ, ප්‍රසම්පාදන කොමිසම විසින් පාලනය සඳහා වන විශේෂ මගපෙන්වුම් කට්ටල දෙකක් පැවතිය යුතු බව විශ්වාස නොකරන ලද බවයි. කොමිසම එසේ විශ්වාස නොකරනුයේ, රජයේ මුදල් වියදම් රෙගුලාසිය පොදු ඉලක්කයක් වශයෙන් පවතින බැවිනි.¹²

එනිසා, කමිටුව විසින්, පළාත් පාලන මට්ටමේ මගපෙන්වුම් කෙටුම්පත් කිරීමට සහ සමාලෝචනය කිරීමට දිගු ක්‍රියාවලියක නිරත වූයේ, ඒවා ජාතික ප්‍රතිපත්තියට අනුව පවතින බව සහතික කිරීමට ය. විශේෂයෙන්ම, කමිටුව විසින් හිදැස් හඳුනාගන්නා ලද අතර, ඒවා අවම කිරීමට උත්සාහ කරන ලදී.¹³ උදාහරණයක් ලෙස, කමිටුව විසින් හඳුනාගන්නා ලද්දේ ජාතික මට්ටම තුළ සහ පළාත් පාලන මට්ටම තුළ දේපල කළමනාකරණය සම්බන්ධ ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදන එකිනෙකට වෙනස් බවයි. මෙම විෂමතාව මග හරවාගැනීමට මගපෙන්වුම් යටතේ අනන්‍ය වූ ප්‍රතිපාදන හඳුන්වාදීම අවශ්‍ය කෙරිණ.¹⁴

මෙම සන්ධිස්ථාන මූලික ලෙස සමාජනීය සඳහා නියමිතව පැවතියේ 2016 දෙසැම්බර් මාසයේදී ය. කෙසේ වෙතත්, ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් සකස් කිරීමේ, සමාලෝචනය, සහ සංශෝධනය කිරීමේ ක්‍රියාවලිය 2017 අවසන් භාගය දක්වා දීර්ඝ කරන ලදී. කමිටුව විසින්, කෙටුම්පත් මගපෙන්වුම් අවසානාත්මක කිරීම සහ විධිමත් අනුමැතිය සඳහා ප්‍රසම්පාදන කොමිසම සහ MPCLG වෙත ඉදිරිපත් කිරීම 2017 දෙසැම්බර් වනවිට සිදු කරනු ඇතැයි FSLGA අපේක්ෂා කරයි.¹⁵

10.3–10.8 මගපෙන්වුම් අනුමත කිරීම, ගැසට් කිරීම සහ ප්‍රකාශයට පත් කිරීම: මගපෙන්වුම් තවමත් පිළියෙළ වෙමින් පවතින නිසා (බලන්න 10.1–10.2), මෙම බැඳීම යටතේ වන ඉතිරි සන්ධිස්ථාන තවමත් ආරම්භ වී නොමැත.

ශ්‍රී ලංකා පළාත් පාලන ආයතන සම්මේලනය (FSLGA) ට අනුව, ප්‍රසම්පාදන කොමිසමේ මූලික වගකීම වනුයේ, අනුමැතිය සඳහා පාර්ලිමේන්තුවට මගපෙන්වුම් ඉදිරිපත් කිරීමය. අනතුරුව, ප්‍රසම්පාදන කොමිසම විසින් විධිමත් ලෙස මගපෙන්වුම් නැවත ගැසට් පත්‍රයක පළකිරීම කරනු ඇත.¹⁶ පළාත් පාලන සහ පළාත් සභා අමාත්‍යාංශය සහතික කරන ලද්දේ, මගපෙන්වුම් ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම සම්බන්ධයෙන්, සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන විසින් දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් පැවැත්වීමට සහ ඒ සඳහා සහය දැක්වීමට එක් කරගනු ඇති බවයි.¹⁷ 2018 මාර්තු මාසයේදී පළාත් මට්ටමේ දැනුවත් කිරීමේ වැඩමුළු පැවැත්වීමට නියමිත බව FSLGA ප්‍රකාශ කරන ලදී.¹⁸

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වූ සන්ධිස්ථාන අත්කරගෙන තිබෙන්නේ සීමාසහිත සමාජනියක් පමණක් වන නිසා නිසා විශේෂිත හෝ දැකගත හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැත.

කෙසේ වෙතත්, ශ්‍රී ලංකා පළාත් පාලන ආයතන සම්මේලනය විසින් ප්‍රකාශ කළේ, බැඳීම මගින් නියෝජනය කරන්නේ 2008¹⁹ දී සිදු කරන ලද ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් හඳුන්වාදීම සඳහා වන අසාර්ථක උත්සාහයන් නැවත පිළිගැනීම සඳහා වන නව උද්යෝගයක් වන අතර, එනිසා මෙම මගපෙන්වුම් පිළියෙළ කිරීමේදී ඇති වූ විවාදයන්, සහ ක්‍රියාකාරී සිවිල් සමාජයීය සහභාගිත්වය ආදිය පුළුල් එස සැලකිය යුත්තේ වැදගත් ජයග්‍රහණයන් ලෙස බව ය.²⁰

ඉදිරි පියවර

මූලික සම්පත්ආයකයන් යෝජනා කළේ, මෙම බැඳීම සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ධනාත්මක වේගතාව මගින් සමාජනියට පත්කිරීම සිදු කළ හැකි බවයි. මගපෙන්වුම් සකස් කිරීම සඳහා සැලසුම් කරන ලද කාලයට වඩා වැඩි කාලයක් ගත වුවද, පාර්ලිමේන්තුව විසින් එම මගපෙන්වුම් ඉතා ඉක්මනින් අනුමත කිරීම මගින් මෙම බැඳීමේ ඉතිරි කොටස් සමාජනියට පත්වීම 2018 ජූනි මාසය වනවිට අවසන් කරගැනීමට හැකි වනු ඇත. එම නියමිත කාලසීමාව මෙම ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙන් අපේක්ෂිත කාලසීමාව තුළට අයත්වේ.

කෙසේ වෙතත්, තවදුරටත් මෙම බැඳීමේ විභවීය බලපෑම වැඩිකිරීම සඳහා සහ, එමගින්, එලදායී ලෙස පළාත් පාලන ආයතනවල ප්‍රසම්පාදනයේ දූෂණය අඩුකිරීමට, මගපෙන්වුම් ක්‍රියාත්මක කර තිරසාර පරිචයකට හැරවිය යුතුය. ඒ සඳහා මෙම බැඳීම, බැඳීම් අංක 11 සමඟ සංයුක්තව සලකා බැලීම අවශ්‍යයෙන් කළ යුත්තකි. 11 වන බැඳීම මූලිකව අරමුණු කරන්නේ ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් ක්‍රියාත්මක වීම අධීක්ෂණය කිරීම සහ දුක්ගැන්විලි සඳහා ප්‍රතිකර්ම සැපයීමේ යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපනය කිරීමයි. වැඩිදුර කටයුතු සඳහා වන යම් විභවීය නිර්දේශ රඳවාගත් තත්ත්වයක පවතින අතර, බැඳීම් අංක 11 හි තක්සේරුව, සිදුකිරීමට නියමිත තත්ත්වය වේ.

¹ Ms. Hemanthi Goonasekera (Federation of Sri Lankan Local Government Authorities), interview by IRM researcher, 22 September 2017.
² Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.
³ Organisation for Economic Co-operation and Development, *OECD Foreign Bribery Report: An Analysis of the Crime of Bribery of Foreign Public Officials*, 2 December 2014, <http://bit.ly/2l6R518>.
⁴ Organisation for Economic Co-operation and Development, *Preventing Corruption in Public Procurement*, 2016, <http://bit.ly/2avi2YV>.
⁵ Dr. Gopa Kumar Thampi (The Asia Foundation), interview by IRM researcher, 15 October 2017.
⁶ Mr. S. Boralessa (Ministry of Provincial Councils and Local Government), interview by IRM researcher, 27 September 2017.

---

⁷ Mr. S. Boralessa, interview by IRM researcher; Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher; and Dr. Gopa Kumar Thampi, interview by IRM researcher.

⁸ Dr. Gopa Kumar Thampi, interview by IRM researcher.

⁹ Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.

¹⁰ Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.

¹¹ Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.

¹² Mr. S. Boralessa, interview by IRM researcher.

¹³ Mr. S. Boralessa, interview by IRM researcher; and Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.

¹⁴ Mr. S. Boralessa, interview by IRM researcher; and Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.

¹⁵ Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.

¹⁶ Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.

¹⁷ Mr. S. Boralessa, interview by IRM researcher.

¹⁸ Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.

¹⁹ Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.

²⁰ Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher; Dr. Gopa Kumar Thampi, interview by IRM researcher.

11. පළාත් පාලන ආයතන ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලිය ක්‍රියාවට නැංවීම සහ අධීක්ෂණය (Implementation and Monitoring of Local Authority Procurement System)

බැඳීමෙහි පෙළ:

ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් පාලන ආයතන සඳහා පාරදායය සහ වගවීමෙන් යුතු ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියක් ඇති කිරීම (B)

[...]

ප්‍රධාන අරමුණ:

පළාත් පාලන ආයතන සඳහා පාරදායය සහ වගවීමෙන් යුතු ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියක් ඇති කිරීම (ක්‍රියාවට නැංවීම පිළිබඳ පුරවැසි අධීක්ෂණයක් සහ දුක්ගැන්විලි සඳහා ප්‍රතිකර්ම යාන්ත්‍රණයක් හඳුන්වාදීම).

සන්ධිස්ථාන:

- 11.1 නව ක්‍රමවේදය ක්‍රියාවට නැංවීම සහ අධීක්ෂණය – පළාත් පාලන ආයතන (කොමසාරිස්වරු මගින් අධීක්ෂණය/ පළාත් පාලන ආයතන සහකාර කොමසාරිස් කාර්යාලය) සහ සිවිල් සමාජයන් මගින් ‘පුරවැසියන්ගේ වාර්තා පත්’ මගින්
- 11.2 පාරදායය, සමගාමී, භාෂා ත්‍රිත්වයෙන්ම මාර්ගගතව, ක්ෂණික ඇමතුම් මගින් හා සහ ඔම්බුඩ්ස්මාන්වරයකු හරහා ක්‍රමවිධි 3කින් ක්‍රියාත්මක වන පරිදි, දුක්ගැන්විලි සඳහා ප්‍රතිකර්ම සපයන යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපනය කිරීම

වගකිවයුතු ආයතන: පළාත් සභා සහ පළාත් පාලන අමාත්‍යාංශය (MPCLG) සහ ප්‍රසම්පාදන කොමිසම

සහය ආයතන: පළාත් පාලන ආයතනයන්, ශ්‍රී ලංකා පළාත් පාලන ආයතන සම්මේලනය (FSLGA)

ආරම්භක දිනය: 2016 අගෝස්තු

අවසාන දිනය: 2018 ජූනි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුවෙන් නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න <http://bit.ly/2wv3jXR>. ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි, මෙම බැඳීම යටතේ වූ සන්ධිස්ථාන ඇතුළත් කර ඇත්තේ පුළුල් ලෙස පාරදායය සහ වගවීමෙන් යුතු ප්‍රසම්පාදන ක්‍රමවේදයක් පළාත් පාලන ආයතනවල ඇති කිරීම සඳහා වූ තනි බැඳීමක කොටසක් ලෙස ය. කෙසේ වෙතත්, පැහැදිලිභාවය සඳහා, මෙම වාර්තාව, ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් සුදානම් කිරීම සහ ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම (බලන්න බැඳීම 10) සඳහා අදාළ වන අතර, සන්ධිස්ථානයන්හි ඇගයීමෙන් විසංයුක්ත වේ. සන්ධිස්ථානයන්හි ඇගයීම සඳහා දුක්ගැන්විලි සඳහා ප්‍රතිකර්ම ක්‍රියාත්මක වීම සහ අධීක්ෂණය කිරීම ඇතුළත් වේ (බැඳීම 11).

බැඳීම් දළ විශ්ලේෂණය	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද ?	සමාජීය			
	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගවීම	විනිවිදි භාවය සහ වගවීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	ප්‍රමාණවත්	සම්පූර්ණ
11. පළාත් පාලන ආයතනයන් සඳහා වන ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ මෙහෙයවීම්		✓				✓	✓	✓		✓			නැත		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණු

බැඳීම් අංක 10හි දිගුවක් ලෙස මෙම බැඳීම අරමුණු කරන්නේ, වගවීම සඳහා වන ප්‍රතිපාදන සමඟ පාරදායී ප්‍රසම්පාදන ක්‍රමවේදයක් ශක්තිමත් කිරීම සහ ප්‍රතිපූරණය කිරීමයි. එනිසා, එය, අරමුණු කරන්නේ, පළාත් පාලන මට්ටමේ මහජන ප්‍රසම්පාදනයෙහි අවකල් ක්‍රියාවන් සහ දූෂණය අවම කිරීමය. මෙම අන්තය සඳහා, මෙම බැඳීම අවධානය යොමු කරන්නේ, ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලිය ආරම්භ කිරීම සහ අධීක්ෂණය, සහ පාරදායී දුක්ගැන්වීම් සඳහා ප්‍රතිකර්ම සපයන ක්‍රමවේදයක් ස්ථාපනය කිරීම වෙත ය. බැඳීම් අංක 10 සහ 11 අතර, අනුක්‍රමික සම්බන්ධය සලකා බැලීමේදී, එහි සන්දර්භය තුළ ඒවා ඉස්මතු වීම සහ ක්‍රියාත්මක වීම එක සමානය.

ලේඛනගත පරිදි, සම්පූර්ණ වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් පළාත් පාලන මට්ටමේදී ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළ ප්‍රදායාභාවය සහ වගවීම ඇති කිරීම සඳහා සුළු පරිමාණ විභවීය බලපෑමක් නිර්මාණය කිරීමට සමත් වනු ඇත. මෙම බැඳීම හරහා, පළාත් පාලන ආයතනයන්හි ප්‍රාදේශීය කොමසාරිස්වරු, සිවිල් සමාජය, සහ පුරවැසියන් විසින් යෝජිත ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් ක්‍රියාවට නැංවීම අධීක්ෂණය කරනු ඇත. මෙම ක්‍රමවේදය තුළ “පුරවැසියන්ගේ වාර්තාපත්” භාවිතය ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළ පුරවැසි සහභාගිත්වය සඳහා අනන්‍ය අවස්ථාවක් ඉදිරිපත් කිරීමට හේතු වන පරිශීලක තෘප්ති සමීක්ෂණයන්ට සමාන වේ. සමාජ වගවීම සම්බන්ධ විශේෂඥයෙකු වන සිවිල් සමාජ ක්‍රියාකාරියෙකුට අනුව, මෙම වාර්තාපත් මගින් විශේෂිත පළාත් පාලන ආයතනයන්හි ප්‍රසම්පාදන මර්ගොපදේශයන්¹ බද්ධව පවතින පුරවැසි සහභාගිත්වය පෙන්නුම් කරන ප්‍රයෝජනවත් භූමිකාවක් නියෝජනය කරනු ලබයි.

ක්‍රියාවට නැංවීම් අධීක්ෂණය කිරීමට ගන්නා උත්සාහයන්ට අනුබල දීම පිණිස, මෙම බැඳීමෙහි ද පළාත් පාලන ආයතන වගවීමෙන් යුක්තව තබාගැනීමට ප්‍රතිපාදන අන්තර්ගත කර ඇත. එම මහජනතාවට ප්‍රවේශවීමේ හැකියාව පිළිබඳ ප්‍රතිකර්ම යාන්ත්‍රණයක් හඳුනාගැනීම තුළ මහජන වගවීමෙහි අත්හල නොහැකි අංගයක් ලෙස, මෙම බැඳීම යෝජනා කරන්නේ, දුක්ගැන්වීම් සඳහා පාරදායී ප්‍රතිකර්ම සැපයීමේ යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපනය කිරීමයි. යාන්ත්‍රණය, භාෂා ත්‍රිත්වයෙන්ම ආකාරයන් තුනෙන්ම (මාර්ගගතව, ක්ෂණික ඇමතුම්, සහ ඔබ්බුඩ්ස්මාන්වරයා හරහා) ලබාගැනීමට හැකියාව පවතිනු ඇත. මෙම යාන්ත්‍රණය බොහෝවිට ඉතා පුළුල් විෂය පථයක් ආවරණය කරනු ඇතැයි ප්‍රධාන සිවිල් සමාජයීය නියෝජිතයන් අපේක්ෂා කරයි.²

මෙම සන්ධිස්ථාන මගින් ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම්වලට අනුගත වීමට සාමූහික වශයෙන් පළාත් පාලන ආයතන දිරිමත් කිරීම සහ රුකුල් දීම සිදු කරන බවට සම්පත්දායකයන් බලාපොරොත්තු වේ. කෙසේ වෙතත්, සඳහන් කරන ලද ප්‍රතිපාදනයන්ගේ විශේෂත්වයක් නොමැති අතර, පාරදායී සහ වගවීමෙන් යුතු ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියක් සහතික කිරීමේ හෝ බලාත්මක කිරීමේ විභවයක් වේ දැයි යන්න අපැහැදිලිය. උදාහරණයක් ලෙස, ක්‍රියාවට නැංවීම සහ අධීක්ෂණය කිරීමට අදාළ ව

ඉටුකළ හැකිවීමේ සම්භාවිතාව පැහැදිලිව හඳුනාගැනීම හෝ මැනීම සිදු කළ නොහැකිය. යෝජිත ප්‍රතිකර්ම යාන්ත්‍රණය සඳහා අදාළ වන මෙහෙයුම් ප්‍රවර්ධන ප්‍රමාණවත් ලෙස විස්තර කර නොමැත. එසේම, එහි අවකල් ක්‍රියාවන් හෝ මගපෙන්වුම්වලට අනුකූල නොවීම නිසා පීඩාවට පත්වූ සම්පත්දායකයන්ට දිය හැකි ප්‍රතිකර්මයන්ගේ ස්වභාවය, හෝ පරිමාණය පිළිබඳ සඳහනක් ද නොමැත.

ඊට අමතරව, මෙම බැඳීම යටතේ වන සන්ධිස්ථානයන්හි සාර්ථකත්වය අවිනිශ්චිත ලෙස පවතින්නේ, රජය විසින් ප්‍රතිකර්ම යාන්ත්‍රණය සහ ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලිය පිළිබඳව සම්පූර්ණ වශයෙන්, පුරවැසියන්, සිවිල් සමාජය, සහ අනෙකුත් මූලික සම්පත්දායකයන් අතර, ප්‍රමාණවත් දැනුවත්කිරීමක් සිදු කළ යුතු බැවිනි. බැඳීම් අංක 10 යටතේ පවතින සන්ධිස්ථාන අරමුණු කරන්නේ, ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් පිළිබඳ පුළුල් දැනුවත් කිරීමක් ඇති කිරීමට වුවද, ප්‍රතිකර්ම සැපයීමේ යාන්ත්‍රණය සම්බන්ධයෙන් ඒ හා සමාන පියවර විශේෂයෙන් ගෙන නොමැත.

සමාජිකය

ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් මේ වනතෙක් අනුමත කර හෝ ප්‍රකාශනයට පත්කර නොමැති නිසා, (බලන්න බැඳීම 10), පළාත් පාලන ආයතනයන් සහ අදාළ සම්පත්දායකයන්ට මෙම බැඳීම යටතේ වන සන්ධිස්ථාන ක්‍රියාවට නැංවීම ආරම්භ කිරීමට නොහැකි වී ඇත. එබැවින්, මෙම සන්ධිස්ථාන කාලයට අනුගත නොවන බව හඳුනාගත හැකිය. ක්‍රියාකාරී සැලසුමට අනුව, ප්‍රතිකර්ම සැලසීමේ යාන්ත්‍රණය ක්‍රියාවට නැංවීමට සැලසුම් කර තිබුණේ 2017 ජුනි වනවිට ය. ප්‍රසම්පාදන අධීක්ෂණය ආරම්භ කිරීමට සැලසුම් කර තිබුණේ 2018 ජනවාරි සිට ය.

මෙම තත්ත්වය බැඳීම පිළිබඳව සාකච්ඡාවට බඳුන් කරන ලද රජයේ ප්‍රධාන සම්පත්දායකයන් සහ සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් ද සනාථ කරන ලදී.³

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම ක්‍රියාවට නැංවීම මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැති නිසා, සැලකිය යුතු හෝ දැකිය කළ හැකි හෝ පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැත.

ඉදිරි පියවර

ප්‍රසම්පාදන මගපෙන්වුම් හඳුන්වාදීම සහ ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම සහ බැඳීම් අංක 10හි පෙන්වුම් කරන ලද ක්‍රමවේදය මගින් මෙම බැඳීම ක්‍රියාවට නැංවීම අවශ්‍යයෙන්ම පූර්වගමනය කරනු ලබයි. වඩාත් ඉදිරිගාමී ක්‍රමයක් සටහන් කිරීමේදී, IRM පර්යේෂකයා විසින් නැවත කියා සිටින්නේ පළාත් පාලන ආයතන මගින් භාණ්ඩ සහ සේවාවන් හි ප්‍රසම්පාදනය සහතික කිරීමේ වැදගත්කම ප්‍රමාණවත් සහ ස්වාධීන ලෙස මෙහෙයවීම සිදු කළ යුතු බවය. පුරවැසියන් සහ සිවිල් සමාජය විසින් මෙම ක්‍රියාවලිය සඳහා මධ්‍යගත වීම සිදු කළ යුතුය. සමගාමී ලෙස, ප්‍රසම්පාදනයන්හි මෙහෙයවීම කෘත්‍යාත්මක දුක්ගැනවිලි සඳහා ප්‍රතිකර්ම සැපයීමේ යාන්ත්‍රණයක් සමඟ අනුබද්ධ විය යුතු අතර, එමගින් පළාත් පාලන ආයතනයන් මහජනතාවට වගවීමෙන් යුතුව ක්‍රියාකිරීම තහවුරු වනු ඇත. මෙම විශාල ලෙස ප්‍රතිඵල ඇතිවන බැඳීම කියවිය යුත්තේ එවන් ප්‍රතිපාදන හඳුන්වාදීම උනන්දු කරවන බැඳීම් අංක 10 සමඟ සම්මිශ්‍ර කිරීමෙනි. කෙසේ වෙතත්, එවන් නිශ්චිත පියවර මගින් තවමත් මෙම බැඳීමෙහි සැකිල්ල තවදුරටත් වැඩිදියුණු කිරීම සහ, එනිසා, පළාත් පාලන ආයතනයන්ගේ පාරදෘශ්‍ය සහ වගවීමෙන් යුතු ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියේ ශක්තිමත් කිරීම සඳහා විභවීය බලපෑම ශක්තිමත් කරනු ඇත.

එනිසා, සම්පත්දායකයන්ගේ දායකත්වය මත, IRM පර්යේෂකයා විසින් යෝජනා කරනු ලබන්නේ, පහත දැක්වෙන දෑ පවතින සන්ධිස්ථානයන්ට එක්කෝ ප්‍රතිපූරක හෝ ප්‍රතිසංස්කරණ සන්ධිස්ථාන සේ සලකන ලෙසයි. විකල්පයක් ලෙස, පහත දැක්වෙන යෝජනා ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමට අන්තර්ගත කිරීම ද සිදු කළ හැකිය:

- යෝජිත ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියේ ඵලදායී මෙහෙයවීම පුහුණු හා වගකිව යුතු පළාත් පාලන නිලධාරීන්ගේ හිඟතාවය නිසා අවිනිශ්චිත තත්ත්වයක් අත්කර ගනු ඇත. පළාත් පාලන සහ පළාත් සභා අමාත්‍යාංශය මෙය හඳුනාගෙන ඇත. අමාත්‍යාංශය සනාථ කළේ, සිවිල්

සමාජය විසින් ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාවලියේ වැදගත්කම පිළිබඳව පළාත් පාලන ආයතන නිලධාරීන් පුහුණු කිරීම සහ මගපෙන්වුම් ක්‍රියාවට නැංවීම පිළිබඳ නිර්දේශ ලබාදීම⁴ සඳහා දායකත්වය සපයනු ඇති බවයි. එවන් ක්‍රියාකාරකම් පැහැදිලි ලෙස පවතින බැඳීමෙහි දක්වා නොමැති වුවත්, 11.1 සන්ධිස්ථානය එවන් පුහුණුවීම් අන්තර්ගත කිරීම සඳහා නව්‍යකරණය කළ හැකි බව හඳුනාගත හැකිය.

- යෝජිත දුක්ගැනවිලි සඳහා ප්‍රතිකර්ම සැපයීමේ යාන්ත්‍රණයෙහි ඵලදායී ක්‍රියාකාරිත්වය සහතික කිරීම සඳහා පුහුණුව සහ දැනුවත්වීම ද අවශ්‍ය වනු ඇත. සම්පත්දායකයන් මේ වනවිට යාන්ත්‍රණය මගින් බලපොරොත්තු වන්නේ වෙනස් ආකාරයේ ක්‍රමවිධි තුනකින් ක්‍රියාත්මක වීමයි. ප්‍රතිකර්ම ක්‍රමවේදය ක්‍රියාවට නැංවීම පිළිබඳව සහ වගකීම් සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදන විස්තර කිරීමට රජය විසින් පියවර ගනු ඇත.

විෂයපාත්‍රතාව තීරණය කිරීමෙන් පසුව, ප්‍රතිකර්ම යාන්ත්‍රණයේ පරිපාලකයන්ට ගැලපෙන ලෙස පුහුණුව සපයනු ඇත. සුදුසු පුහුණුවීමක් මගින් අවකල් ක්‍රියාවන් සහ අනුකූල නොවීම සම්බන්ධව කාලානුරූපී සහ ස්ථාවර ප්‍රතිචාර ලබාදීම සිදු වනු ඇත.

- එමගින් පසු-විපරම් යාන්ත්‍රණයන් යනු කුමක්දැයි විස්තර කිරීම සහ විශේෂිත දුක්ගැනවිලි සොයා බැලීම සහ පැහැදිලි කිරීම සඳහා ගත යුතු පියවර විස්තර කිරීම අවශ්‍ය වනු ඇත. රජය විසින් වෙනත් දෑ අතර ප්‍රතිචාර සඳහා වන කාලරාමු, විභවීය ප්‍රතිකර්ම, සහ අභියාචනා ක්‍රියාපටිපාටීන්ගේ බහුලතාව සම්බන්ධ තොරතුරු දැක්වීම ද කළ යුතුය.
- පුරවැසි වාර්තාපත් භාවිතය, පළාත් පාලන ආයතනයන්හි ප්‍රසම්පාදනයෙහි පාරදායකභාවය සහ වගවීම සම්බන්ධව මිනුම් ප්‍රගතිය සඳහා වැදගත් වනු ඇත. මීට අමතරව, ප්‍රසම්පාදනය අතරතුර මෙන්ම ක්‍රියාවලිය පුරාම පුරවැසි සහභාගිත්වය වැඩිදියුණු කිරීම රජය විසින් සිදු කළ යුතුය. මෙමගින් පාරදායකභාවය ආයතනගත කිරීම සහ වැඩිදුරටත් අවකල් ක්‍රියාවන් සහ දුෂණය වැළකීමට හේතු වනු ඇත.

එවන් සහභාගිත්වයක් මෙම ක්‍රියාකාරී සැලසුම මගින් හඳුන්වාදීම කළ හැකි වනු ඇත. එය සමාජ විගණනයක,⁵ ප්‍රසම්පාදන කමිටු, හෝ මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා විවෘත ප්‍රසම්පාදන තීරණයන්ගේ ආකාරයක් විය හැකිය.

---

¹ Dr. Gopa Kumar Thampi (The Asia Foundation), interview by IRM researcher, 15 October 2017.
² Ms. Hemanthi Goonasekera (Federation of Sri Lankan Local Government Authorities), interview by IRM researcher, 22 September 2017.
³ Mr. S. Boralessa (Ministry of Provincial Councils and Local Government), interview by IRM researcher, 27 September 2017; and Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.
⁴ Mr. S. Boralessa, interview by IRM researcher.
⁵ Dr. Gopa Kumar Thampi, interview by IRM researcher.

තේමාව 6: කාන්තාව (WOMEN)

12. පුද්ගල නීති සංශෝධනය (Personal Law Reforms)

බැඳීමේ පෙළ :

කාන්තා හා ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ වාර්ෂික ක්‍රියාකාරී සැලසුම මගින් නිරීක්ෂණයන් අවසානාත්මක කරමින් කාන්තාවන්ට එරෙහි සියලු ආකාරයේ වෙනස්කිරීම් තුරන් කිරීමේ සම්මුතියේ (CEDAW) තෝරාගත් අංග සඳහා පාරදායක සහ වගවීමෙන් යුතු ක්‍රියාවලියක් ඇතුළත් කිරීම (A) – පුද්ගල නීති සංශෝධනය

ශ්‍රී ලංකාව විසින් 1981දී CEDAW සම්මුතිය අපරානුමත කරන ලදී. එකී අපරානුමත කිරීම මත, සෑම වසර 4ක ට ම වරක් CEDAW වෙත වාර්තා කිරීමට ශ්‍රී ලංකාව බැඳී ඇත. අවසාන කාලාන්තරය වූ 2011 දී සිදු කරන ලද සමාලෝචනයට අනුව, ශ්‍රී ලංකාව සමාලෝචනය වූ අවස්ථාවේදී, CEDAW විසින් අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ ගණනාවක් ශ්‍රී ලංකා රජය වෙත ඉදිරිපත් කරන ලදී. පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ පසු-විපරමට ලක් කිරීමට බැඳී ඇත.

[...]

ප්‍රජාවගේ අදහස් විමසීම මගින් කාන්තා හා ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශයට මහජනතාව සම්බන්ධව ඇති වගවීම සහ එමගින් මහජනතාවට සේවා සැපයීම වැඩි කිරීම සහ මහජන විශ්වාසය වැඩිකිරීම සඳහා කාන්තාවන්ගේ සෘජු සහභාගිත්වය ඉහළ නැංවීම සිදුවනු ඇත. අවසන් ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, රජය විසින් පාරදායක ක්‍රියාවලියක් සහ සිවිල් සහභාගිත්වය ද ඇතුළත්ව අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ වගවීමෙන් යුක්තව ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා දැඩි ක්‍රියාකාරකම් ක්‍රියාවට නැංවීම. එවන් ක්‍රියාකාරිත්වයක් මගින් සිදු කරන ප්‍රගතිය ඊළඟ රාජ්‍ය සමාලෝචනයේදී වාර්තා කිරීම සිදු කළ හැකිය.

ප්‍රධාන අරමුණ:

CEDAW සඳහා වන පුද්ගලික නීති පිළිබඳ අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ ක්‍රියාවට නැංවීම

සන්ධිස්ථාන:

- **12.1** ප්‍රාදේශීය ලේකම් මට්ටමින්, මුස්ලිම් සහ දෙමළ ප්‍රජාවන් සමඟ අදහස් විමසීම් සිදුකර, වාර්තා කිරීම.
- **12.2** නීතිඥයන්, විනිසුරුවරුන්, ආගමික නායකයන් සමඟ සිදු කරන ලද අදහස් විමසීම් මහජනතාවගේ දැනගැනීම පිණිස වාර්තා කිරීම.
- **12.3** අතුරුදන්වීම පිළිබඳ නීතිය සම්මත කිරීම.
- **12.4 #1 සහ #2 (12.1 සහ 12.2)** සම්බන්ධ සොයාගැනීම් පිළිබඳව කැබිනට් පත්‍රිකාව අමාත්‍යාංශය මගින් පසු-විපරම් ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා ඉදිරිපත් කිරීම.
- **12.5** ප්‍රගතිය අධීක්ෂණය සහ පාරදායකභාවය ප්‍රවර්ධනය සඳහා අමාත්‍යාංශ නියෝජිතයන් සහ සිවිල් සමාජයේ සංවිධානයන්හි නියෝජිතයන්ගෙන් සමන්විත කමිටුවේ ඉන්ද්‍රෝමාසික හමු වීම්වලදී අමාත්‍යාංශය මගින් යෝජිත සංශෝධන පිළිබඳ තත්වයෙහි යාවත්කාලීන කිරීම් සිදු කිරීම.

- 12.6 පාර්ලිමේන්තුව තුළ පුද්ගල නීති සංශෝධන කිරීම.

වගකිවයුතු ආයතනය: කාන්තා සහ ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශය (MWCA)

සහය ආයතන: කාන්තාව පිළිබඳ ජාතික කමිටුව (NCW); FOKUS කාන්තා

ආරම්භක දිනය: 2016 ජූලි

අවසන් දිනය: 2018 අගෝස්තු

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුව නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි, පුද්ගලික නීති (බලන්ත බැඳීම 12) සංශෝධනය සඳහා අදාළ වෙන සන්ධිස්ථාන, රජයේ ඉඩම් බෙදා හැරීමේදී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාව (බලන්ත බැඳීම 13), සහ විධිමත් සහ අවිධිමත් සේවා නියුක්තියේදී වෙනස්කොට නොසැලකීම (බලන්ත බැඳීම 14) ආදිය තනි බැඳීමක් යටතේ ලැයිස්තුගත වී ඇත. පැහැදිලිභාවය සඳහා, මෙම වාර්තාවේ සන්ධිස්ථාන වෙනස් වූ බැඳීම් තුනකට වෙන් කර ඇත. සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න. <http://bit.ly/2wv3jXR>.

බැඳීම් දළ විශ්ලේෂණය	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද?	සමාජනීය				
	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගච්ඡම	විනිවිදි භාවය සහ වගච්ඡම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	මාණවත්	සම්පූර්ණ
2. පුද්ගලික නීති සංශෝධන			✓		✓	✓					✓			නැත		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීම මගින් අරමුණු කරනු ලබන්නේ කාන්තාවන්ට එරෙහි සියලු ආකාරයේ වෙනස්කොට සැලකීම් ඉවත් කිරීම සඳහා වන සම්මුතියේ (CEDAW) අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා සහය දැක්වීමයි. CEDAW විසින් කාන්තාවන්ට එරෙහි වෙනස්කොට සැලකීම් සම්බන්ධව කාලාන්තර සමාලෝචන පැවැත්වීම සහ සාමාජික රටවල්වලට අවසානාත්මක නිරීක්ෂණයන් ආකාරයේ වූ යෝජනා සපයයි. මෙම බැඳීමෙහි, එම නිරීක්ෂණ ශ්‍රී ලංකාවේ පුද්ගල නීති සංශෝධනය සඳහා අදාළ වන බව පෙන්වා දෙයි. විශේෂයෙන්ම, බැඳීම මගින් අදාළ යෝජනා ක්‍රියාවට නැංවීමේ ක්‍රියාවලියේදී පාරදායක සහ වගවීමෙන් යුතු යාන්ත්‍රණයක් හඳුන්වාදීමට උත්සාහ කරනු ලබයි. බැඳීම මගින් අරමුණු කරන්නේ, එමගින්, මෙම ගැටලු විමසා බැලීමේදී වඩාත් තීරසාර වූ ප්‍රගතියක් ලබා ගැනීමයි.

යටත්විජිත සමයටත් පෙර සිට ශ්‍රී ලංකාව තුළ පුද්ගල හෝ සාම්ප්‍රදායික ප්‍රධාන නීති, කාණ්ඩ තුනක් යටතේ පැවත එයි. ඒවා විවිධ ඓතිහාසික නීති සන්දර්භයන් තුළ සංග්‍රහගත වී ඇත. උඩරට නීතිය¹ අදාළ වන්නේ උඩරට සිංහල ජන කොට්ඨාශයට පමණි. තේසවලාමේ නීතිය² අදාළ වන්නේ විශේෂයෙන්ම උතුරු පළාතේ ශ්‍රී ලංකික දෙමළ ප්‍රජාව වෙතය. මුස්ලිම් නීතිය³ අදාළ වන්නේ සියලුම ශ්‍රී ලාංකික මුස්ලිම්වරුන්ටය.⁴ රෝම-ලන්දේසි නීතිය රටේ පොදු නීතිය සඳහා පදනම සපයන අතර සියලුම පුරවැසියන්ට අදාළ වීම සිදු වේ. කෙසේ වෙතත්, වාරිතානුකූල පුද්ගල නීති මගින් විවාහය; දික්කසාදය; සහ හිමිකම, අනුප්‍රාප්තිය සහ දේපළ හුවමාරුව වැනි, පුද්ගල නීතිවල විශේෂිත ප්‍රදේශයන් එක මත එක වැටී අතික්‍රමණය වීම වැළැක්වීම සහ පාලනය කිරීම මෙමගින් සිදු කරනු ලබයි.

දශක කිහිපයකට පෙර නීති ලෙස සම්මත කරන ලද, මෙම වාරිත්‍රානුකූල නීතීන් හි නොවෙනස් වූ ප්‍රතිපාදන හේතුවෙන් එම නීති යල්පැන ගිය සහ විශාල වශයෙන් වර්තමාන සමාජයෙන් විශුක්ත වූ සහ අද්‍යාතන බරපතල තත්ත්වයන් ඇතිකරන තත්ත්වයක් නිර්මාණය වී ඇත. විශේෂයෙන්, මෙම නීති යටතේ කාන්තාවට සිදු කරන සැලකීම් පුළුල් ලෙස පරිහවාසයට පාත්‍ර වන්නේ යල්පැන ගිය ස්වභාවය, වැඩි වශයෙන් ගතානුගතික වීම, සහ බොහෝවිට වෙනස්කොට සැලකීම⁵ නිසාය. මුස්ලිම් පුද්ගල නීති, උදාහරණයක් ලෙස, මූලිකව සංක්ෂේප කර දක්වා ඇත්තේ මුස්ලිම් විවාහ සහ දික්කසාද පනතේ ය.⁶ එමගින් විවාහය සඳහා අවම වයසක් සඳහන් නොකරන අතර, අවුරුදු 12ට අඩු⁷ ගැහැණු දරුවන් විවාහ කරගැනීම සඳහා අවසර දීමට ආගමික නායකයන්ට බලය ලබා දී ඇත. එමෙන්ම එමගින්, පිරිමින්ට බහුවිවාහ සඳහා අවසර ලබාදෙන අතර, ඒ සඳහා බිරිදගේ කැමැත්ත ලබාගැනීමක් ද අවශ්‍ය නොවේ.⁸ උඩරට නීතියට අනුව, දියණියක්, විවාහ වීමෙන් අනතුරුව, ඇයට ඇති අනුප්‍රාප්ත අයිතිවාසිකම් අහිමිව යයි. තේසවලාමේ නීතිය යටතේ, ස්වාමි පුරුෂයාගේ කැමැත්ත රහිතව කාන්තාවන්ට ගනුදෙනු කිරීමට හෝ අධිකරණයක් ඉදිරියේ පෙනී සිටීමට හෝ අවසර නොමැත.⁹

පුද්ගල නීති සම්බන්ධව ඇති ගැටලු විචාරණය කිරීමේදී, 2011දී CEDAW හි අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ ඇතුළත් කිරීම මගින් නෛතික සංශෝධනයන්ට සහය ලබාදීමට යෝජනා පැහැදිලි ලෙස ප්‍රකාශ කිරීම සහ වෙනස්කොට සලකන ප්‍රතිපාදන සංශෝධනය කිරීමට අදාළ ක්‍රියාවලිය වේගවත් කිරීම අපේක්ෂා කරනු ලැබේ.¹⁰ CEDAW මගින් වඩාත් අවධාරණාත්මකව කියා සිටින ලද්දේ “සංවේදීකරණය, සහයෝගීකරණය, සහ සාමාන්‍ය සමාජයේ පුරවැසියන්, සිවිල් සමාජ ක්‍රියාකාරීන් සහ ආගමික කොටස් සමඟ සංවාදය”¹¹ මෙහිදී වැදගත් වන බවයි. ඒ අනුව සාරය වශයෙන්, කමිටුව විසින් කියා සිටියේ, රජය විසින් තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය, සහ සිවිල් සහභාගිත්වය වැනි විවෘත ආණ්ඩු මූලධර්මයන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වය වැඩි කිරීම සඳහා පුද්ගල නීති සංශෝධනය කිරීම සහ කාන්තාවන්ට එරෙහි වෙනස්කොට සැලකීම තුරන් කිරීම සිදු කළ යුතු බවයි.

වසර ගණනාවක් පුරා, සිවිල් සමාජය සහ අයිතීන් පිළිබඳ ක්‍රියාකාරීන් විසින් පුද්ගල නීති ප්‍රතිසංස්කරණ සහ සංශෝධන පිළිබඳව හඬ නගා ඇති අතර, එමගින් යම් සාර්ථකත්වයක් ලැබී ඇත්නම්, ඒ ද ඉතා අල්ප වශයෙනි. දැඩි මතධාරී ආගමික නායකයන්ගේ බලසම්පන්න බාධාකිරීම් ද සහිතව මෙම අවුල්ජාලය වෙනස් වූ සාධක සමඟ සහයෝගී වී ඇත. බෙදුණු සිවිල් සමාජයක් තුළ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සටන් සහ වැඩිදායී සාකච්ඡා සහ ඉදිරිගාමී විවාද සඳහා වන සීමිත අවකාශය, සමඟ අනෙකුත් සාධක ද මේ සඳහා වන බාධක ලෙස හඳුනාගත හැකිය.¹² මෙම කරුණු තවදුරටත් සම්මිශ්‍ර කරමින්, පුද්ගල නීති, ජනවාර්ගික සහ ආගමික අන්තරායවයෙහි ආරක්ෂක වළල්ලක් බවට පත්ව ඇත. එමගින්, දුර්වල අන්තරාය සහිත දේශපාලනයට බාධා කිරීම සඳහා අනුක්‍රමික ආණ්ඩු අතර දේශපාලනික අභිලාෂයන් හි හිඟතාව ප්‍රවර්ධනය විය.¹³

එමනිසා, ලේඛනගත පරිදි, සම්පූර්ණ වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් පුද්ගල නීති ප්‍රතිසංස්කරණය සහ කාන්තාවන්ට එරෙහි වෙනස්කොට සැලකීම තුරන් කිරීමට වූ පුළුල් උත්සාහයන්ට මධ්‍යගත වූ විභවීය බලපෑමක් ඇති කිරීමට හේතු වනු ඇත. එවන් ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා හඬ නගන කාන්තා අයිතිවාසිකම් කණ්ඩායමක නියෝජිතවරියක විසින් ප්‍රකාශ කළ පරිදි, සාමාන්‍ය මහජනතාව සහ විශේෂඥයින්ගේ අදහස් දැක්වීම් හරහා අරුත්බර සිවිල් සහභාගිත්වයක් ඇති කිරීම සඳහා වන වැදගත් පියවර ගත හැකි ය. කෙසේ වෙතත්, මේවා මගින් පුද්ගල නීති සඳහා වන ප්‍රතිසංස්කරණ කඩිනම් කිරීම පමණක් ප්‍රමාණවත් නොවන බව හඳුනාගත හැකිය.¹⁴

පුළුල් ප්‍රජාවෙහි සහ බලපෑම්සහගත සම්පත්දායකයන් රැසක අදහස් සංවයනය සහ නිරාවරණය කිරීම වෙත රජය කැප වී සිටියි. එනිසා, පුරවැසියන් සහ සිවිල් සංවිධානයවලට තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය මැන බලා, මැදිහත්වීම් පිළිබඳ ගැලපෙන වැඩසටහන් නිර්මාණය කිරීමෙහි ලා රජයේ සම්පත්දායකයන් වෙත සහාය ලබාදීමට (බලන්න 12.4 බැඳීම) හැකිවනු ඇත. මෙම විවිධ අදහස් සහ දර්ශනයන් මගින් රජයට දැඩි අවහිරතා හඳුනාගැනීමට පමණක් නොව ප්‍රතිසංස්කරණ මගින් විශේෂ වශයෙන් ප්‍රගතියට බාධා ඇති කරන බැඳියා පිළිගැනීම හඳුනාගැනීමට ද උපකාර කරනු ඇත.¹⁵ ඊට අමතරව, යෝජිත විශේෂඥ අදහස් විමසීම් පිළිබඳ වාර්තාව ප්‍රකාශයට පත්කිරීම මගින්

රජය සතු තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය ලබාදීමට සහාය දක්වනු ඇති අතර, පවතින අභියෝග සම්බන්ධව දැනුවත්භාවය වැඩි කිරීමටද හේතු වනු ඇත. වාර්තාව මගින් මහජනතාව අතර පුද්ගල නීති ප්‍රතිසංස්කරණයන් සම්බන්ධව දැනුවත් විවාද සහ සාකච්ඡා ඇති කිරීමට දිරිගන්වනු ඇත.¹⁶ එසේ වුවද, බැඳීම මගින් මෙම වාර්තාව ව්‍යාප්ත කිරීම සම්බන්ධව පැහැදිලි විශේෂ යාන්ත්‍රණයක් නොදක්වයි.

තවදුරටත්, සංශෝධනවල ප්‍රගතිය නියාමනය කිරීම සඳහා සැලසුම් කරන ලද බහුවිධ සම්පත්දායක කමිටුව නිර්මාණය කිරීම මගින් ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලිය සඳහා සාමාන්‍ය සිවිල් සහභාගිත්වය සැපයීමට සරල යාන්ත්‍රණයක් හඳුන්වා දී ඇත. අවසන්, ගිවිසගත් සංශෝධන ඉටු කිරීම සඳහා පාර්ලිමේන්තුව හරහා, මෙම බැඳීම තීරණාත්මක ලෙස පුද්ගල නීති යටතේ කාන්තාවට සලකන ආකාරය පවත්වාගෙන යන තත්වය පරිණාමනය කිරීමට අදහස් කරයි. කෙසේ වෙතත්, සිවිල් සමාජය විශේෂඥයෙකු ප්‍රකාශ කළේ, බැඳීමෙහි අවශ්‍යතා විශාල වශයෙන් සාධනය කළ හැකි අතර, කාලසීමාවට අනුව සමාජනීය පත්කිරීම ද අපේක්ෂා කළ හැකි බවය. විශේෂඥවරයා එසේ පැවසුවේ, මේ දක්වා සම්ප්‍රදායිකව අභියෝගාත්මක වූ සහ ප්‍රතිරෝධී පරිසරයක් තුළ වුවද එවන් ක්‍රියාකාරකම් ක්‍රියාවට නැංවීමට සුදානම්කර ඇති බැවිනි.¹⁷ සිවිල් සමාජ නියෝජිතයන් හඳුනාගන්නා පරිදි අනෙකුත් විභේදන සාධක සහ බැඳියා පිළිගැනීමේදී පැවැත්ම සහ බලාත්මක කළ හැකි වගවීමේ යාන්ත්‍රණයක් නොපැවතීම නිසා ඉහත ප්‍රතිරෝධී පරිසරය වඩාත් උග්‍ර ව ඇත. එනිසා, ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලිය තුළ ඉහළ දමන ලද පුරවැසි සහභාගිත්වය මගින් පමණක් පවත්වාගෙන යන ආකාරය වෙනස් කිරීම සිදු කළ නොහැකි බව ඔවුන් පිළිගනියි.¹⁸ කෙසේ වුවද, එවන් ආකාරයේ අන්තර්ග්‍රහණයක් තුළින් ක්‍රියාකාරී සහභාගිවීමකට අනන්‍ය ඉඩකඩක් සපයනු ලබන අතර එමගින්, පුද්ගල නීති ප්‍රතිසංස්කරණය සඳහා අත්‍යවශ්‍ය මැදිහත්වීමක් සිදු කරනු ලබන බව පැහැදිලි වේ.

ඉහත සඳහන් කරන ලද සීමාකිරීම්වලට අමතරව, මෙම බැඳීම මගින් ද අංශ ගණනාවක් සම්බන්ධයෙන් විශේෂත්වයක් පෙන්වීම සිදුවී නැත. උදාහරණයක් ලෙස, බැඳීම මගින් “අතුරුදහන් වීමේ සහතික” නිකුත් කිරීම සඳහා ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනයක් සම්මත කිරීමට යෝජනා කරනු ලබයි.¹⁹ කෙසේ වෙතත්, එම ක්‍රියාකාරකම පුද්ගල නීති ප්‍රතිසංස්කරණයට සම්බන්ධ වන ආකාරය හෝ එය OGP හි වටිනාකම්වලට අදාළ වන්නේ කෙසේද යන්නට පවතින සම්බන්ධය අපැහැදිලිය. ඉහත සඳහන් කරන ලද ආකාරයට, විශේෂඥ අදහස් දැක්වීම් පිළිබඳ වාර්තාව ප්‍රකාශනයට පත්කිරීමට පැහැදිලි යාන්ත්‍රණ ඉස්මතු කිරීමට අසමත්වීම තුළ බහුරුත්බව ද ප්‍රත්‍යක්ෂ කරුණක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය.

සමාජනීය

12.1 ප්‍රජා අදහස් විමසීම් පිළිබඳ වාර්තාව: මෙම සන්ධිස්ථානය මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැත. එමෙන්ම එය නිසි කාලයට අනුරූප නොවන බව ද හඳුනාගත හැකිය. 2016 දෙසැම්බර් වනවිට සමාජනීය සැලසුම්ව තිබිණි.

ජාතික කාන්තා කමිටුවේ සභාපති විසින් නියෝජනය කරනු ලබන කාන්තා සහ ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශයට අනුව, මහජන අදහස් විමසීමේ වැඩසටහන් දෙකක් සැලසුම් කර ඇත. එක් අදහස් විමසීමක් යාපනයේ ද සහ තවත් අදහස් විමසීමක් මඩකලපුවේදී ද 2017 වසර අවසාන වනවිට පැවැත්වීමට නියමිතව ඇත. මෙම සැසිවාර මගින් තේසවලාමේ සහ මුස්ලිම් පුද්ගල නීති සම්බන්ධව පවතින ගැටලු නිරීක්ෂණය කරනු ඇත.²⁰ අනතුරුව මෙම අදහස් විමසීම් පිළිබඳව වාර්තාවක් සකස් කරනු ඇත.²¹

12.2 විශේෂඥ අදහස් විමසීම් පිළිබඳ වාර්තාව: මෙම සන්ධිස්ථානය මගින් අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමිත සමාජනීයකි. මෙය සැලසුම් කර තිබුණේ, 2016 දෙසැම්බර් වනවිට සමාජනීයට පත් වීමටය . එනිසා කාලයට අනුරූපව සම්පූර්ණ නොවන බව පැහැදිලිය.

ජාතික කාන්තා කමිටුවේ (NCW) සභාපතිනිය සහතික කළේ, කාන්තා සහ ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශය (MWCA) විසින් විශේෂඥ සම්පත්දායකයන්ගේ අදහස් විමසීම් සහ සාකච්ඡා පවත්වන ලද බවත් යෝජනා ඉදිරිපත් කරන ලද බවත්ය.²² මෙම සාකච්ඡාවන්ට පුළුල් පරාසයක

වූ සම්පත්දායකයන් ඇතුළත් වූ අතර, රජයේ ප්‍රධාන නිලධාරීන්, සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්හි නියෝජිතයන්, විශ්වවිද්‍යාලීය ජ්‍යෙෂ්ඨ කථිකවාර්යවරු සහ නීතිඥයින් ඒ අතර විය.²³ NCWට අනුව, විශේෂඥ අදහස් විමසීම් රටේ අනෙකුත් ප්‍රදේශවල පවත්වනු ඇති අතර, එමගින් පුළුල් විවිධත්වයක් ඇති අදහස් සහ දර්ශනයන් නිරාවරණය වනු ඇත.²⁴ සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයක් වන, FOKUS, සහතික කළේ, පුද්ගල නීති ක්ෂේත්‍ර තුළ සම්බන්ධවම අදහස් විමසීම්, අමාත්‍යාංශය තුළ පවත්වන ලද බවයි.²⁵ කෙසේ වෙතත්, අදහස් විමසීම් පවත්වාගෙන යන බැවින්, MWCA විසින් අවසන් වාර්තාවක් සැකසීම හෝ ප්‍රකාශයට පත්කිරීම සිදු කර නොමැත.

සැලකිය යුතු ලෙස, මෙම සන්ධිස්ථානය ක්‍රියාවට නැංවීම අතරතුරදී, රජය විසින් මුස්ලිම් පුද්ගල නීති සමාලෝචනය කිරීම සහ ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම සඳහා 2016 ඔක්තෝබර් හි දී කැබිනට් අනුකමිටුවක් පත්කරන ලදී. NCW සහ/හෝ MWCA අපේක්ෂා කරන්නේ, මෙම කමිටුවේ සොයාගැනීම් මගින් ඉදිරියේදී ප්‍රතිසංස්කරණ උත්සාහයන් සහ කාර්යයන් දැනුවත් කිරීම සහ සඵල කරනු ඇති බවයි.²⁶

12.3 අතුරුදහන් වුවන්ගේ වාර්තාව සම්බන්ධ නීතිය: මෙම සන්ධිස්ථානය සම්පූර්ණ කර ඇත. කාන්තා කටයුතු සහ ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශය, ජාතික කාන්තා කමිටුව, සහ FOKUS යන සියල්ල සඳහන් කළේ, මෙම අතුරුදහන් වුවන්ගේ වාර්තා නිකුත් කිරීමට වන ප්‍රතිපාදන මරණ ලියාපදිංචි කිරීමේ පනතේ සංශෝධනයකට 2016 සැප්තැම්බර් හි දී ²⁷ ඇතුළත් කරන ලද බවයි.²⁸ අතුරු නිර්දේශයක් ලෙස, මෙම සංශෝධනය මගින් කාන්තාවන්ට, ඔවුන්ගේ අතුරුදහන් වූ ස්වාමි පුරුෂයින් සොයාගන්නා තුරු හෝ මරණයට පත්වී ඇති බවට තහවුරු කරගන්නා තුරු රජයේ සේවාවන් සහ කාර්යයන් ගණනාවකට ප්‍රවේශවීමේ හැකියාව ලබා දේ.²⁹

12.4 වාර්තාවල සෙවුම් සම්බන්ධ කැබිනට් පත්‍රිකාව: ප්‍රජා සහ විශේෂඥ අදහස් විමසීම් පවත්වාගෙන යන බැවින් (බලන්න 12.1 සහ 12.2), මෙම සන්ධිස්ථානය මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැත. මෙය සැලසුම්ව තිබෙන්නේ 2017 පෙබරවාරි වනවිට සමාජනීය පත්කිරීමට ය. මෙම නිසා, මෙය නිසි කාලයට අනුකූල නොවන බව හඳුනාගත හැකිය.³⁰

12.5 බහුවිධ-සම්පත්දායක මෙහෙයුම් කමිටුව: 12.4 සන්ධිස්ථානය අනුව, ප්‍රජා සහ විශේෂඥ අදහස් විමසීම් අසම්පූර්ණ බැවින් (බලන්න 12.1 සහ 12.2), මෙම සන්ධිස්ථානය ආරම්භ කිරීමට හෝ කාලසීමාවට අනුව අවසාන කිරීමට හෝ නොහැකි වනු ඇත.³¹

12.6 සංශෝධන පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීම: මෙම වැදගත් සන්ධිස්ථානය මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොතිබුණත්, ක්‍රියාකාරී සැලසුම මගින් 2018 අගෝස්තු මාසයේ දී මෙහි සමාජනීය සැලසුම් කර ඇත. මෙම දිනය, ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ අවසානයට පරිබාහිර වූ දිනයක් වන අතර, කෙසේ වෙතත් මෙම සන්ධිස්ථානය තවමත් කාලය ඉක්මවූවක් ලෙස සැලකිය නොහැකිය.

FOKUS අනුව, නිල හා නිල නොවන මට්ටමේ සාකච්ඡාවන් දිගින් දිගටම අනාවරණය කරන ලද්දේ, සෑම පුද්ගල නීතියකම සන්දර්භය වඩාත් ගැටලු සහගත හා බෙදුණු බවක් පෙන්නුම් කෙරෙන බවයි.³² මෙමගින්, අපේක්ෂිත සංශෝධන සඳහා වන වඩාත් සාර්ථක මග පිළිබඳව, විශේෂයෙන්ම ක්‍රියාකාරීත්වය සහ අදාළ සිවිල් සමාජ සැකසීම් ස්වභාවයකට පත්කර ඇත.³³

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වූ බොහොමයක් සන්ධිස්ථාන එක්කෝ මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැත, එසේත් නැතහොත් ඒවායින් අත්කරගෙන තිබෙන්නේ සීමාසහිත සමාජනීයකි. එම නිසා, සැලකිය යුතු හෝ දැකගත හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැත.

කෙසේ වෙතත්, කාන්තාවන්ට එරෙහිව සියලු අකාරයේ වෙනස්කොට සැලකීම් තුරන් කිරීම සඳහා වන කමිටුව (CEDAW) විසින් 2011 දී අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ ප්‍රකාශනය කිරීමෙන් අනතුරුව, 2017 දී යාවත්කාලීන කරන ලද නිරීක්ෂණ කට්ටලයක් ප්‍රකාශනයට පත් කරන ලදී.³⁴ මෙම වාර්තාවට අනුව, කමිටුව විසින්, ජාතික මානව හිමිකම් ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි (2017–2021) යෝජනා පිළිගෙන ඇත.³⁵ එමගින් වසර පහක කාලසීමාව ඇතුළත වෙනස්කොට සලකන සියලු නීති සමාලෝචනය සහ ඉවත් කිරීම සඳහා පිළිගැනීමක් කරනු ලබයි. එමෙන්ම, කමිටුව විසින්

මුස්ලිම් පුද්ගල නීති සම්බන්ධව කැබිනට් අනු-කමිටුවක් පත්කිරීම ද සිදු කරන ලදී (බලන්න 12.2). කෙසේ වෙතත්, තේසවලාමේ සහ උඩරට නීතිය සම්බන්ධව ඇති වෙනස්කොට සලකන ප්‍රතිපාදන ප්‍රතිසංස්කරණය සඳහා වන අවම ප්‍රගතිය සම්බන්ධව ද මෙහිදී අවධානය යොමු කරන ලදී.³⁶

ඉදිරි පියවර

මෙම බැඳීම යටතේ වන සන්ධිස්ථාන අවසාන වශයෙන් පුද්ගල නීති සංශෝධනය සඳහා වන සහ කාන්තාවන්ට වෙනස්කොට සැලකීම තුරන් කරන, වැදගත් ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ අනුකර්මික ලැයිස්තුවක් නියෝජනය කරයි. කෙසේ වෙතත්, බෙදුණු සාධක ගණනාවක් සහ බැඳියා පිළිගැටුම් ගණනාවක් තවදුරටත් ඉතිරි ව පවතී. ඒවා, මෙම බැඳීම සාර්ථක ලෙස සමාජනයට පත්කර ගැනීමේදී විශාල අභියෝගයක් වනු ඇත.

කෙසේ වෙතත්, IRM පර්යේෂකයා විශ්වාස කරනුයේ, විවෘත ආණ්ඩුවක වටිනාකම් ඉහළ නැංවීම සඳහා වන පාරදායක, වගවීමෙන් යුතු, සහ අන්තර්ගත ක්‍රියාවලියක් මගින් ශ්‍රී ලංකාව අපේක්ෂා කරන ප්‍රතිසංස්කරණ ළඟා කරගත හැකි බවයි. එනිසා, පහත දැක්වෙන යෝජනා මගින් පවත්නා සන්ධිස්ථාන පරිපූරණය හෝ ඔප මට්ටම් කිරීම අරමුණු කරයි:

- සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන මගින් හැසිරවිය හැකි විභවීය ක්‍රියාකාරකම් හඳුනාගැනීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධව ප්‍රජා සහ විශේෂඥ අදහස් විමසීමේ වාර්තාව පිළිබඳව සලකුණු කිරීම (බලන්න 12.1 සහ 12.2). අදාළ නිර්දේශවලට ඇතුළත් කළ හැකි දෑ අතර, උදාහරණයක් ලෙස, මහජන දැනුවත් කිරීම් වැඩසටහන් සහ වැඩමුළු මගින් විරුද්ධ මනෝභාවයන් තුළ සුභවාදී වෙනසක් ඉපදවීම දැක්විය හැකිය. සම්පත්දායකයන් විසින් ද මහජන දැනුවත්වීම් පැවැත්වීම සිදු කළ හැකි අතර, එමගින් පුද්ගල නීතිවල වෙනස්කොට සලකමින් පවතින ප්‍රතිපාදන විශේෂයෙන් ඉස්මතු කළ හැකිය.
- ප්‍රගතිශීලී ආගමික නායකයන් සමඟ සහයෝගයෙන් කටයුතු කරමින් සහ අනෙකුත් සිවිල් සමාජයීය සාමාජිකයන් සමඟ ද සම්බන්ධ වී පුද්ගල නීතිවල වෙනස්කොට සලකන ප්‍රතිපාදනවලට ශක්තිමත් විරුද්ධ අධ්‍යානයන් ඇති කිරීම සහ ප්‍රවලිත කිරීම. මූලික සම්පත්දායකයින්ගේ අදහස් සහ දර්ශන සහ පවත්වාගෙන යන ආකාරය සම්බන්ධ තොරතුරු සහිත වාර්තා මගින් මෙම කර්තව්‍යය පිළිබඳව දැනුවත් කිරීම සිදුකළ හැකිය.

¹ Kandyan Law Declaration and Amendment Ordinance, No. 39 of 1938, <http://bit.ly/2Dra5Sz>.
² The Tesawalamai Regulation, Ordinance No. 18 of 1806, <http://bit.ly/2DxSpVr>.
³ Muslim Marriage and Divorce Act, No. 3 of 1951, <http://bit.ly/2rq20ZA>; Muslim Intestate Succession Ordinance, No. 10 of 1931, <http://bit.ly/2FXhDuA>; and Muslim Mosques and Charitable Trusts or Wakfs Act, No. 51 of 1956, <http://bit.ly/2EWJ3iY>.
⁴ M. H. M. Firdous, "Sri Lankan Personal Laws between Justice and Freedom – A Value Based Perspective," *Groundviews*, 12 January 2016, <http://bit.ly/2BfSnMC>.
⁵ Z. Imtiaz, "CEDAW Asks Sri Lanka to Amend Personal Laws," *Daily News*, 8 March 2017, <http://bit.ly/2DqcP34>.
⁶ Muslim Marriage and Divorce Act, No. 3 of 1951, <http://bit.ly/2rq20ZA>.
⁷ Muslim Marriage and Divorce Act, No. 3 of 1951, § 23, <http://bit.ly/2rq20ZA>.
⁸ Muslim Marriage and Divorce Act, No. 3 of 1951, § 24, <http://bit.ly/2rq20ZA>.
⁹ S. Goonesekere, "Social Transformation, Gender Inequality and Violence against Women in Contemporary Sri Lanka," *The Island*, 5 January 2013, <http://bit.ly/2DrItyB>.
¹⁰ "CEDAW/C/LKA/CO/7," Human Rights Bodies, United Nations Human Rights, § 44(a), 8 April 2011, <http://bit.ly/2EUSlvs>.
¹¹ "CEDAW/C/LKA/CO/7," § 17(c), 8 April 2011, <http://bit.ly/2EUSlvs>.
¹² Dr. Ramani Jayasundere (The Asia Foundation), interview by IRM researcher, 17 October 2017.
¹³ S. Goonesekere, "Social Transformation, Gender Inequality and Violence against Women in Contemporary Sri Lanka."
¹⁴ Ms. Shyamala Gomez (FOKUS), interview by IRM researcher, 27 October 2017.
¹⁵ Dr. Ramani Jayasundere, interview by IRM researcher; and Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher.
¹⁶ Dr. Ramani Jayasundere, interview by IRM researcher; Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher.
¹⁷ Dr Ramani Jayasundere, interview by IRM researcher.
¹⁸ Dr Ramani Jayasundere, interview by IRM researcher.

---

¹⁹ In Sri Lanka, formal death certificates are required to attend to a number of important matters. Such matters include facilitating property transfers and/or ownership, formalising remarriage, qualifying for social welfare payments, and accessing frozen bank accounts. This milestone recognises the prejudicial circumstances that arise when a death certificate cannot be issued—most often to a wife (or family)—when a husband (or family member) is found to be missing, as opposed to deceased. This problem is particularly prevalent in areas affected by internal conflict. The cases of scores of missing persons have engendered hundreds of women in female-headed households living in limbo and unable to access key government services. Stakeholder expected that with a law to facilitate the issuance of certificates to confirm absence, aggrieved families can reclaim withheld rights and privileges, pending the reappearance or confirmation of death of a missing person. See also Centre for Policy Alternatives, *Certificates of Absence: A Practical Step to Address Challenges Faced by the Families of the Disappeared in Sri Lanka*, September 2015, <http://bit.ly/2mQO5pG>.

²⁰ Ms. Swarna Sumanasekera (Ministry of Women and Child Affairs), interview by IRM researcher, 13 October 2017.

²¹ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher.

²² Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher.

²³ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher.

²⁴ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher.

²⁵ Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher.

²⁶ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher.

²⁷ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher; Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher.

²⁸ Registration of Deaths (Temporary Provisions) (Amendment) Act, No. 16 of 2016, <http://bit.ly/2DujucL>.

²⁹ Registration of Deaths (Temporary Provisions) (Amendment) Act, No. 16 of 2016, § 10,

<http://bit.ly/2DujucL>.

³⁰ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher; Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher.

³¹ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher; Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher.

³² Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher.

³³ Dr Ramani Jayasundere, interview by IRM researcher; Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher.

³⁴ “CEDAW/C/LKA/CO/8,” Human Rights Bodies, United Nations Human Rights, 3 March 2017,

<http://bit.ly/2mTIVKf>.

³⁵ Prime Minister’s Office, *National Action Plan for the Protection and Promotion of Human Rights*, 2017-2021, <http://bit.ly/2zgdLEE>.

³⁶ “CEDAW/C/LKA/CO/8,” Human Rights Bodies, United Nations Human Rights.

13. රජයේ ඉඩම් බෙදාහැරීමේදී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාවය (Gender Equality in State Land Distribution)

බැඳීමෙහි පෙළ :

කාන්තාවන්ට එරෙහිව සියලු ආකාරයේ වෙනස්කොට සැලකීම් තුරන් කිරීම සඳහා වන සම්මුතියේ (CEDAW) අවසානාත්මක නිරීක්ෂණයන්ගේ තෝරාගත් කොටස් ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහ (B) රජයේ ඉඩම් බෙදාහැරීමේදී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාව ඇති කිරීම සඳහා කාන්තා හා ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ වාර්ෂික ක්‍රියාකාරී සැලසුමට පාරදායක සහ වගවීමෙන් යුතු ක්‍රියාවලියක් ඇතුළත් කිරීම.

ශ්‍රී ලංකාව විසින් CEDAW සම්මුතිය අපරානුමත කරගන්නා ලද්දේ 1981 වර්ෂයේදී ය. අපරානුමත කිරීම මත, සෑම වසර හතරකටම වරක් CEDAW වෙත වාර්තා කිරීම සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකාවට වගකීමක් ඇත. අවසන් කාලාන්තර රාජ්‍ය පුනරීක්ෂණය පැවතියේ 2011දී වන අතර, එහිදී ශ්‍රී ලංකාව පුනරීක්ෂණයට බඳුන් විය. එහිදී, ශ්‍රී ලංකා රජය වෙත CEDAW විසින් විවිධාකාර අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ ඉදිරිපත් කරන ලදී. පාර්ශ්වකාරී රාජ්‍යයක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකා රජය අවසානාත්මක නිරීක්ෂණයන් අඛණ්ඩව කරගෙන යාමට බැඳී සිටී.

[...]

ප්‍රජාව සමඟ කරනු ලබන අදහස් විමසීම් මගින් මහජනතාව වෙත කාන්තා හා ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ ඇති වගවීම ඉහළ නංවනු ඇති අතර, සෘජු වශයෙන් කාන්තාවන්ගේ ජාලයන්ට රාජ්‍ය සේවාවන් සහ මහජන විශ්වාසය ඉහළ නැංවීමේ ක්‍රියාවලියට සහභාගිවීමේ අවස්ථාව සලසා දෙනු ඇත. අවසන් ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, පාරදායක කාර්යාලයක් සහ සිවිල් සහභාගිත්වය ද ඇතුළත්ව අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ වගවීමෙන් යුක්තව ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා දැඩි ක්‍රියාකාරකම් ක්‍රියාත්මක කිරීම රජය විසින් කළ යුතු වේ. එවැනි ක්‍රියාවට නැංවීමක් මගින් සිදු කරන ප්‍රගතිය ඊළඟ රාජ්‍ය සමාලෝචනයේදී වාර්තා කළ හැකිය.

ප්‍රධාන අරමුණ:

රජයේ ඉඩම් බෙදාහැරීමේදී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාවය පිළිබඳ CEDAW හි අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ ක්‍රියාවට නැංවීම.

සන්ධිස්ථාන:

- **13.1** ඉඩම් සංවර්ධන ආඥාපනතේ සංශෝධනය කෙටුම්පත් කර පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කර ඇත.
- **13.2** නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවේ සහ ලැදියාවක් දක්වන සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්හි සහභාගිත්වය සහිතව රජයේ ඉඩම්වල හවුල් හිමිකාරිත්වය සම්බන්ධව අන්තර් අමාත්‍ය හමුවක් පවත්වා ඇත.
- **13.3** අමාත්‍යාංශ නියෝජිතයන් සහ සිවිල් සමාජයීය සංවිධානවල නියෝජිතයන්ගේ සහභාගිත්වය සහිතව #1 හා #2 (13.1 and 13.2) හි ප්‍රගතිය මෙහෙයවීම සඳහා ඉන්ද්‍රජයාලයක් හමු පවත්වා ඇත.

වගකිවයුතු ආයතනය : ඉඩම් හා පාර්ලිමේන්තු කටයුතු අමාත්‍යාංශය

සහය ආයතන: කාන්තා හා ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශය (MWCA); ජාතික කාන්තා කමිටුව (NCW); FOKUS

ආරම්භක දිනය : 2017 මාර්තු

අවසාන දිනය : 2018 අගෝස්තු

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුව නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංකීර්ණ කර ඇත. . ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි, පුද්ගලික නීති (බලන්න බැඳීම 12) සංශෝධනය සඳහා අදාළ වන සන්ධිස්ථාන, රජයේ ඉඩම් බෙදා හැරීමේදී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාව (බලන්න බැඳීම 13), සහ විධිමත් සහ අවිධිමත් සේවා නියුක්තියේදී වෙනස්කොට නොසැලකීම (බලන්න බැඳීම 14) ආදිය තනි බැඳීමක් යටතේ ලැයිස්තුගත වී ඇත. පැහැදිලිභාවය සඳහා, මෙම වාර්තාවේ සන්ධිස්ථාන, වෙනස් වූ බැඳීම් තුනකට වෙන් කර ඇත. සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016-2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න. <http://bit.ly/2wv3jXR>.

බැඳීම් දළ විශ්ලේෂණය	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද?	සමාජනිය				
	නැත	සහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගවීම	විනිවිද භාවය සහ වගවීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	මාණවත්	සම්පූර්ණ
13. රජයේ ඉඩම් බෙදාහැරීමේදී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාවය			✓			✓					✓		නැත		✓			

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීම මගින් සොයනු ලබන්නේ කාන්තාවන්ට එරෙහිව සියලු ආකාරයේ වෙනස්කොට සැලකීම් තුරන් කිරීම සඳහා වන කමිටුවේ (CEDAW) අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ ක්‍රියාවට නැංවීමට සහය දැක්වීමයි. CEDAW විසින් කාන්තාවට එරෙහි වෙනස්කොට සැලකීම පිළිබඳ කාලාන්තර පුනරීක්ෂණ පැවත්වීම සහ සාමාජික රාජ්‍යයන්ට අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ ආකාරයේ වූ යෝජනා ඉදිරිපත් කිරීම සිදු කරයි. මෙම බැඳීමෙහි මෙම නිරීක්ෂණ අදාළව පවතින්නේ රජයේ ඉඩම් බෙදාහැරීම සම්බන්ධයෙන් ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාවය පිළිබඳව ය. විශේෂයෙන්ම, බැඳීම මගින් යෝජනා කරනුයේ, අදාළ යෝජනා ක්‍රියාවට නැංවීමේ ක්‍රියාවලියේ වගවීම සහ පාරදෘශ්‍යභාවය හඳුන්වාදීම සහ එමගින් අදාළ ගැටලු විමසා බැලීම සම්බන්ධව තිරසාර ප්‍රගතියක් ඇතිකර ගැනීමය.

ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ ආඥා පනත¹ (LDO) හඳුන්වාදෙන ලද්දේ 1935 වර්ෂයේ දී රජයේ ඉඩම් සඳහා ක්‍රමානුකූල සංවර්ධනයක් සහ අත්සතු කිරීමක් සැපයීමට ය. එවකට, ශ්‍රී ලංකාවෙහි ප්‍රධාන වශයෙන් පැවතියේ කෘෂිකාර්මික ආර්ථිකයකි. එනිසා, LDO ඉලක්ක කරනු ලැබුවේ රජයේ ඉඩම්, ගොවීන්ට ලබාදීමට පහසුකම් සැපයීමටත්, එමගින් ගොවිතැන සහ ඵලදායීතාවය ඉහළ නැංවීමත් ය.² එවක බොහොමයක් ගොවීන්, පිරිමි පුද්ගලයින් වූ අතර, නීති උපදේශය වූයේ ඉඩමක අයිතිය පිළිබඳ උරුම ධුරාවලියක් නිර්මාණය කරමින්, මූලික එහි අනුප්‍රාප්තකියා විය යුත්තේ වැඩිමහල් පිරිමි දරුවාට වන බවට ය.³

මෙම ධුරාවලිය - තුන්වන උපලේඛනයේ⁴ දක්වා ඇති අතර - එමගින් මුල් අවසරපත්ලාභියා විසින් අනුප්‍රාප්තිකයෙක් නම් කිරීමට අපොහොසත් වුවහොත් පමණක් එය අනුගමනය කිරීම අපේක්ෂා කරයි. කෙසේ වෙතත්, කාන්තාවන්ට වෙනස්කොට සලකන සහ යල්පැනගිය ලෙස සලකනු ලබන සහ කාන්තාවගේ දේපළ අයිතිවාසිකමට වූ පිතෘමූලික ප්‍රවේශයේ ලක්ෂණය පෙන්වන ප්‍රතිපාදනය⁵ වඩාත් පුළුල් ලෙස විවේචනයට භාජනය විය. සාකච්ඡාවට ලක් කරන ලද සම්පත්දායකයන් කියා සිටියේ, නීතිය මගින් ඔවුන්ගේ පිරිමි ආදේශකයන්ට පැහැදිලි ලෙස අනුග්‍රහාත්මක සැලකිල්ලක් දැක්වීම නිසා ශ්‍රී ලංකාව පුරා සිය ගණනක් දියණියන්ට සහ වැඩිමහල් මිනිසිරියන්ට දේපළ සඳහා වූ අයිතිවාසිකම ලබාදීම නියෝධනය වී ඇති බවයි.⁶ මෙම ප්‍රතිපාදනයෙහි වෙනස්කොට සලකන ස්වභාවය නිසා විවේචන කොතෙක් වුවද, එම උත්සාහයන් සාර්ථක ලෙස ව්‍යවස්ථාපිත සංශෝධන බවට හැරවී නොමැත.

2010 සහ 2011 දී, ඉඩම් සහ පාර්ලිමේන්තු ප්‍රතිසංස්කරණ අමාත්‍යාංශය විසින් LDO සංශෝධනය කිරීම සඳහා කැබිනට් පත්‍රිකාවක් ඉදිරිපත් කරන ලදී. ඒ සඳහා තුන්වන උපලේඛනයට, “වැඩිමහල් පුත්‍රයා” (හෝ “වැඩිමහල් මුණුපුරා”) යන්න වෙනුවට “වැඩිමහල් දරුවා” (හෝ “වැඩිමහල් මුණුපුරා/ මිනිසිරිය”) යන්න ආදේශ කිරීම ද ඇතුළත් ය. මෙම ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා කැබිනට් අමාත්‍යවරුන්ගේ අනුමැතිය ලැබිණි.⁷ කෙසේ වෙතත්, ඉඩම් සංවර්ධනය යනු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ **13**වන සංශෝධනයට අයත් විෂයයකි.⁸ එනිසා, පළාත්සභාවල ඒකමතික අනුමැතිය ආරක්ෂා කරගැනීමට අපොහොසත්වීම හේතුවෙන් සංශෝධනය සම්මත කරගැනීම සිදු කළ නොහැකි වන්නක් විය හැකිය. මෙම අසාර්ථක උත්සාහයන් පැවතියද, රජයේ මූලික සම්පත්දායකයන් සහ සිවිල් සමාජයේ සම්පත්දායකයන් එකඟ වන ලද්දේ, විස්තර කරන ලද පරිදි තුන්වන උපලේඛනය සංශෝධනය කිරීම සඳහා බාධාකාරී තත්ත්වයක් නොමැති බවටය.⁹ **LDO** සඳහා වූ අනෙකුත් සංශෝධන ගණනාවක්¹⁰ විවාද මට්ටමේ පවතින අතර, කෙසේ වෙතත්, මූලික සම්පත්දායකයන් මෙම ස්වභාවය සහ රජයේ ඉඩම් බෙදාහැරීම සම්බන්ධව ආරෝපණය කිරීමට නියමිත කොන්දේසිවල ප්‍රමාණය පිළිබඳව එකඟ නොවීමත් සමඟ මෙම සංශෝධන දැඩි විවාදිත තත්ත්වයකට පත්ව ඇත.¹¹

තවද, හවුල් හෝ අනු- හිමිකාරිත්වය ද දිගින් දිගටම සිදුවන උණුසුම් විවාදවල මාතෘකාවක් බවට පත්ව ඇත. රජයේ ඉඩම් ආඥා පනත,¹² යටතේ රජයේ ඉඩම් පුද්ගලයන් ගණනාවක් අතරේ, හෝ හවුල් අයිතිකරුවන් හට, උදාහරණයක් ලෙස සැමියා සහ බිරිඳ වෙත භාරදීම සහ අනුකොටස්වලට බෙදීම සිදු කළ හැකිය. මෙම නීතිය මූලිකව අදාළ වන්නේ වැඩි ආදායම් ලබන පවුල් සඳහා ය.¹³ කෙසේ වෙතත්, එවන් ආකාරයේ ප්‍රතිපාදනයක් **LDO** තුළ ඇතුළත් නොවේ. එමෙන්ම, හවුල් හිමිකාරිත්ව අයිතිවාසිකම් හඳුනාගැනීම සඳහා හඬනැගූ සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්හි උත්සාහයන් අසාර්ථක තත්ත්වයට පත්ව ඇත.¹⁴ සිවිල් සමාජයීය ක්‍රියාකාරීන්ට අනුව, **LDO** යටතේ වන හවුල් හිමිකාරිත්වය මගින් ඉඩම් සඳහා කාන්තාවන්ට ඇති හිමිකාරිත්වය තහවුරු කිරීමට සහ පවුල් ආරවුල් වළක්වා ගැනීමට හේතු වනු ඇත. එමෙන්ම එවන් ප්‍රතිපාදන මගින් සාමාන්‍යයෙන් කාන්තාවන් විශාල ආර්ථික සුරක්ෂිතතාවකින් සවිබලගැන්වීම ද සිදුවනු ඇත. එමගින්, ඔවුන්ට ඉඩම්, සමාන දේපලක් ලෙස උපයෝගී කරගෙන උදාහරණ ලෙස, බැංකු ණය ලබාගැනීම ආදියට හැකියාව පවතී.¹⁵ මේ සඳහා විරුද්ධ අදහස් ඉදිරිපත් කරන්නන් විසින් තර්ක කරනු ලබන්නේ හවුල් හිමිකාරිත්වය සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදන මගින් ඉඩම් සම්බන්ධ හිමිකාරිත්වය අපැහැදිලි තත්ත්වයකට පත්කරන බවත් එමගින් ඉඩම් සංවර්ධනය සඳහා වගකීම දරන්නේ කවුරුන්දැයි හඳුනාගැනීමට දුෂ්කරතා ඇති කරන බවත්ය.¹⁶ **LDO** අනුව, බලපත්‍රලාභියා විසින් ඉඩම් සංවර්ධනය කරනු නොලබන්නේ නම්, එහි අයිතිය රජයට ලබාගැනීම සිදු කළ හැකිය.¹⁷

CEDAW කමිටුව විසින් ඉඩම් බෙදාහැරීමේදී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාව පිළිබඳ එහි නිරීක්ෂණයන් ඉදිරිපත් කළේ, මෙම සන්දර්භය යටතේ ය. කමිටුව විසින් පුළුල් ලෙස අවධානය යොමු කළේ, **LDO**හි වෙනස්කොට සලකන ප්‍රතිපාදන කෙරෙහිය. එමෙන්ම, එමගින් රජයට බලකර සිටියේ, **LDO**හි සංශෝධන ක්‍රියාවලිය වේගවත් කරන ලෙසයි. එමෙන්ම විශේෂයෙන්ම, තුන්වන උපලේඛනය සංශෝධනය කිරීමට පියවර ගන්නා ලෙස ය.¹⁸ ඊට අමතරව, කමිටුව විසින් රජයට කියා සිටියේ හවුල් හිමිකාරිත්වය හඳුනාගෙන එය නීතිය තුළට අන්තර්ග්‍රහණය කරන

ලෙසය. එමගින් රජයට වැඩිදුරටත් කියා සිටියේ LDO සංශෝධනය කිරීම සඳහා හවුල් අනු-හිමිකාරිත්වය සහතික කරන ලෙසත් එමගින් කලත්‍රයන් දෙදෙනාටම ඉඩමේ හිමිකාරිත්වය දැරිය හැකි බවත්ය.¹⁹

ලේඛනගත පරිදි සම්පූර්ණයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් රජයේ ඉඩම් බෙදාහැරීම පිළිබඳව මධ්‍යම මට්ටමේ විභවීය බලපෑමක් ඇතිවන බව හඳුනාගත හැකිය. LDOහි සාර්ථක සංශෝධන මගින් අනුප්‍රාප්තිය පිළිබඳ දුරාවලිය තුළ දියණියන් සහ මිනිපිරියන් ඉක්මවා යන පුත්‍රයන් සහ මුණුපුරන් පිළිබඳ අනිවාර්ය කැමැත්ත තීරණාත්මක ලෙස ඉවත් කිරීම ප්‍රකාශ කරනු ලැබේ. ඉඩම් කොමසාරිස් ජෙනරාල්වරයාට අනුව, මෙම සංශෝධනය, විශාල ප්‍රමාණයක ඉඩම් සම්බන්ධ ගැටලු විසඳීම සඳහා සහ දුක්ගැනවිලි සඳහා ප්‍රතිකර්ම සැපයීම සඳහා අදාළත්වය දක්වයි.²⁰ සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් දක්වා සිටියේ, මෙම බලාත්මක කිරීම සිදු කිරීම මගින් ප්‍රතිඵල ලැබෙනු ඇති බවයි.²¹ කෙසේ වෙතත්, මෙම සන්ධිස්ථානය විවෘත ආණ්ඩු විෂයපථය තුළට කවරාකාරයෙන් අදාළ වන්නේද යන්න අපැහැදිලි තත්ත්වයක පවතී.

විශේෂයෙන්, රජයේ ඉඩම් සඳහා හවුල් හිමිකාරිත්වය හඳුන්වාදීමේ සන්දර්භය තුළ, මෙම බැඳීම තුළ අපේක්ෂිත සන්ධිස්ථානය යටතේ ප්‍රතිඵල ලබාගත හැක්කේ අවම විභවීය බලපෑමක් සහිතවය. රජයේ ඉඩම්වල හවුල් හිමිකාරිත්වය ඉතා පුළුල් ලෙස විවාදයට ලක් වූ නිසා,²² බැඳීම මගින් අපේක්ෂා කරනුයේ සිවිල් සමාජය ද ඇතුළත්ව මූලික සම්පත්දායකයන් කණ්ඩායමක් එකතු වී, අන්තර්-අමාත්‍යාංශ රැස්වීමක් හරහා සාකච්ඡා පැවැත්වීමයි. මෙමගින් තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ නාමමාත්‍ර වශයෙන් පුරවැසි සහභාගිත්වය ඉහළ දැමීම සිදුවනු ඇති අතර, කෙසේ වෙතත්, මෙම රැස්වීමේ අපේක්ෂාවන් තවදුරටත් අපැහැදිලි තත්ත්වයක පවතී. ඊට අමතරව, 13.3 බැඳීම මගින් යෝජිත බහුවිධ සම්පත්දායක කමිටු මගින් මෙහෙයවීමට අපේක්ෂා කරනුයේ කුමන ප්‍රගතියක්ද යන්න පැහැදිලිව සඳහන් කිරීමට අපොහොසත්ව ඇත. මෙම අපැහැදිලිතා හේතුවෙන් මෙම බැඳීමෙහි විශේෂත්වය අඩු වනු ලබයි.

සමාජිකය

13.1 LDO සංශෝධන: මෙම සන්ධිස්ථානය මගින් අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජිකයකි. ඉඩම් අමාත්‍යාංශයේ සහ කාන්තාවන් පිළිබඳ ජාතික කමිටුවේ නියෝජිතයන්ට අනුව, ඉඩම් සංවර්ධන ආඥා පනතේ (LDO) අදාළ සංශෝධන කෙටුම්පත් සංශෝධනයක ස්වරූපයෙන් ආදේශ කරගැනීම සිදුවී ඇත. එමෙන්ම පාර්ශ්වයන් සහතික කළේ, ඉඩම් අමාත්‍යාංශය විසින් මෙම අවසන් කෙටුම්පත කැබිනට් අමාත්‍ය මණ්ඩලයට ද ඉදිරිපත් කළ බවයි. කැබිනට් මණ්ඩලය, ප්‍රතිචාර වශයෙන්, අනුමත කරන ලද අනුවාදයක් නීති කෙටුම්පත් දෙපාර්තමේන්තුව වෙත ඉදිරිපත් කරනු ඇත.²³

කාන්තා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ කටයුතු කරන සිවිල් සමාජ සංවිධානයක් වන FOKUSහි විධායක අධ්‍යක්ෂවරයා විසින් කියා සිටියේ, සුභවාදී කටයුතු සිදුවෙමින් තිබුණද, LDO සංශෝධන සඳහා ගතවන කාලය වැඩි බවයි. රජයේ විවිධ ආයතන අතර මෙම සංශෝධන දෝලනය වන බවත් ප්‍රකාශ කරන ලදී.²⁴

13.2 හවුල් හිමිකාරිත්වය පිළිබඳ බහුවිධ-සම්පත්දායක හමුවීම්: මෙම සන්ධිස්ථානය 2016 අවසාන භාගයේදී සමාජිකයට පත්ව ඇත. එනම්, සැලසුම් කර තිබූ දිනය වන 2017 මැයි මාසයට පෙර සමාජිකය අත්කරගෙන ඇත. FOKUS විසින් කැඳවන ලද හවුල් හිමිකාරිත්වය පිළිබඳ රැස්වීමට කාන්තා සහ ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ, ඉඩම් අමාත්‍යාංශයේ, නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවේ සහ සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්හි සම්පත්දායකයින් අයත් විය.

අදහස් විමසීමට ලක් කළ සියලු පාර්ශ්වයන්ට අනුව, සාකච්ඡාව මගින් සහතික කළේ, මේ සම්බන්ධව අතිශය විවාදිත තත්ත්වයක් ඇති බවයි. විවිධ සම්පත්දායකයන් තර්ක කරනු ලැබුවේ රජයේ ඉඩම් සම්බන්ධව හවුල් හිමිකාරිත්වයට පක්ෂව හෝ විපක්ෂව ය.²⁵ උදාහරණයක් ලෙස, ඉඩම් අමාත්‍යාංශය තර්ක කරනු ලැබුවේ, හවුල් හිමිකාරිත්වය ලබාදීම මගින් දේපළ සඳහා ඇති

සින්තක්කර අයිතිය නිශේධ වන බවත්, එමගින් රට පුරා ඇති පරිපාලන කොට්ඨාශ මහලේකම් කාර්යාල සම්පූර්ණයෙන්ම මීට විරුද්ධ බවත්ය.²⁶ කාන්තාවන් පිළිබඳ ජාතික කමිටුවේ සභාපතිනිය සිය අවධානය යොමු කළේ, නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවේ නිර්දේශය වෙත ය. එහිදී නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව විසින් අවධාරණය කළේ, කාර්යපටිපාටිය වෙනස් කිරීමක් මගින් පමණක් හවුල් හිමිකාරිත්වය ලබාදීම ප්‍රමාණවත් බවත්, එමගින් පනත් සංශෝධනය කිරීමේ අවශ්‍යතාව විශ්කී යන බවත්ය.²⁷

13.3 බහුවිධ-සම්පත්දායක මෙහෙයුම් කමිටුව: මෙම සන්ධිස්ථානය මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැත. එය සමාජික සඳහා සැලසුම්ගතව තිබුණේ 2018 අගෝස්තු මාසයේ දී ය. එනිසා එය කාලයට අනුගතව සම්පූර්ණ කිරීමට හැකියාව තවමත් පවතී.

ඉඩම් අමාත්‍යාංශය සනාථ කළේ, ඉඩම් සංවර්ධන ආඥාපනතේ සංශෝධනයන් හි ප්‍රගතිය පාලනය කිරීම සඳහා (බලන්න 13.1) බහුවිධ-සම්පත්දායක මෙහෙයුම් කමිටුව මේ වනතෙක් ස්ථාපනය කර නොමැති බවයි. එමගින් තවදුරටත් සහතික කරන ලද්දේ හවුල් හවුල්කාරිත්වය සම්බන්ධ අන්තර්-අමාත්‍යාංශ හමුවීම පිළිබඳ ප්‍රගතිය මෙහෙයවීම සඳහා ද මෙහෙයුම් කමිටුවක් ස්ථාපනය කර නොමැති බවයි.²⁸

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වූ මූලික සන්ධිස්ථානය වූයේ ඉඩම් සංවර්ධන ආඥාපනත (LDO) සංශෝධනය කිරීමයි. කෙසේ වෙතත්, එමගින් අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජිකයකි. එනිසා, සැලකිය යුතු හෝ දැකිය හැකි හෝ ප්‍රතිඵල නොමැත. එසේම, 13.2 සන්ධිස්ථානයෙහි අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵලවල අපැහැදිලිතාව නිසා - අන්තර්-අමාත්‍යාංශ හමුවීමක් පැවැත්වීමටත් වඩා - ප්‍රයෝජනවත් ලෙස පූර්ව ප්‍රතිඵල තක්සේරුව ද වැළකී ඇත.

කාන්තාවන්ට එරෙහි සියලු ආකාරයේ වෙනස්කොට සැලකීම් තුරන්කිරීමේ කමිටුව විසින් 2017 දී යාවත්කාලීන නිරීක්ෂණ සමූහයක් ප්‍රකාශනයට පත්කරනු ලැබ ඇත.²⁹ කමිටුව විසින් හඳුනා ගන්නා ලද පරිදි කෙටුම්පත් සංශෝධන ඉදිරිපත් කිරීම, LDOහි වෙනස්කොට සලකන ප්‍රතිපාදන සංශෝධනය කිරීම, ආදිය සැලකිය යුතු ධනාත්මක වැඩිදියුණු කිරීම් ලෙසත් ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාවය ඇති කිරීම සඳහා වූ පුළුල් උත්සාහයන් ලෙසත් දැක්විය හැකිය.

ඉදිරි පියවර

මෙම බැඳීම යටතේ වූ මූලික සන්ධිස්ථාන මගින් OGP වටිනාකම් සහ විවෘත ආණ්ඩු සංකල්පය සඳහා අපැහැදිලි අදාළත්වයක් පෙන්වුම් කරයි. එනිසා, IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කරනුයේ, මෙම බැඳීම ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ ඉදිරියට ගෙනයාම නොකළ යුතු බවයි.

කෙසේ වෙතත්, 13.1 සන්ධිස්ථානයෙහි ප්‍රගතිය වේගවත් කිරීමට, IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කරන්නේ, තුන්වන උපලේඛනය සඳහා වූ සංශෝධනය³⁰, ඉඩම් සංවර්ධන ආඥාපනතට (LDO) අදාළ ව වඩාත් විවාදයට බඳුන් වූ, අනෙක් සංශෝධනවලින් වෙන්කරන ලෙසයි. මෙම ක්‍රියාව මගින් පළාත් සභාවල සහය ද ඇතිව, පාර්ලිමේන්තුව හරහා ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදන වඩාත් වේගවත් ලෙස සහ ආරක්ෂිත ලෙස සම්මතවීම පහසු කරවනු ඇත.

බලපත්‍රලාභීන් විසින් අනුප්‍රාප්තිකයන් පත්නොකර සිටින අවස්ථාවලදී පමණක් තුන්වන උපලේඛනය අදාළ වන බව විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුතු කරුණකි. එනිසා IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කරන්නේ, මැදිහත්වීම් නිර්මාණය කර තිබෙන්නේ පැහැදිලි අනුප්‍රාප්තිකයෙකු නම් කිරීමේ වැදගත්කම සහ එසේ කිරීමට අපොහොසත් වන අවස්ථාවලදී ඇතිවන පීඩාකාරී ප්‍රතිඵල සම්බන්ධව මහජනතාව තුළ දැනුවත් බව ඉහළ නැංවීමට ය. පහත දැක්වෙන අවස්ථා අනුව විවෘත ආණ්ඩුවල වටිනාකම් ආදේශ කරගැනීම මගින් මේ සම්බන්ධව අනාගත බැඳීමක් ගොඩනැගීම සිදු කළ හැකිය:

- **LDO** සඳහා වූ සංශෝධන හඳුන්වාදීම මගින්, ඉඩම් අමාත්‍යාංශයට විශේෂිත වූ මාර්ගගත පදනමක් ඇති කළ හැකිය. මෙම පදනම මත, අමාත්‍යාංශයට, රජයේ ඉඩම් බෙදාහැරීම සම්බන්ධව අදාළ වන නවතම තොරතුරු රැසක් ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම සිදු කළ හැකිය. පළාත් වශයෙන් සමූහ නොකරන ලද තොරතුරුවල, බෙදාහරින ලද රජයේ ඉඩම් කොටස් ගණනාවකට සහ වත්මන් බලපත්‍රලාභීන් පිළිබඳව මූලික තොරතුරු ඇතුළත් කළ හැකිය. එමෙන්ම එමගින් රජයේ ඉඩම්වල වත්මන් භාවිතය සම්බන්ධ තොරතුරු සහ ඒ සම්බන්ධව අනුප්‍රාප්තිකයෙකු නම් කර ඇත්ද යන වග සහ එසේ නම්, අනුප්‍රාප්තිකයා සම්බන්ධ මූලික තොරතුරු සැපයීම ද සිදු කළ හැකිය.

මෙම පදනම, මූලිකව ඉඩම් අමාත්‍යාංශය හෝ දෙපාර්තමේන්තුව මගින් මෙහෙයවිය හැකිය. යාවත්කාලීන කරන ලද තොරතුරු පළාත් සභා මගින් ත්‍රෛමාසිකව ලබාදීම සිදු කළ හැකිය.

---

¹ Land Development Ordinance, No. 19 of 1935, <http://bit.ly/2DyRST0>.
² Mr. M. Thirunavukarasu (Independent Expert), interview by IRM researcher, 12 October 2017.
³ Land Development Ordinance, No. 19 of 1935, Third Schedule, <http://bit.ly/2DyRST0>.
⁴ Land Development Ordinance, No. 19 of 1935, Third Schedule.
⁵ Dr. Ramani Jayasundere (The Asia Foundation), interview by IRM researcher, 17 October 2017; Mr. M. Thirunavukarasu, interview by IRM researcher; and Ms. Shyamala Gomez (FOKUS), interview by IRM researcher, 27 October 2017. See also K. Wickramasinghe, “Deeds Pertaining to Property Rights, Gender Inequality & Discrimination,” *Daily Mirror*, 2 November 2016, <http://bit.ly/2n37hBH>.
⁶ Dr. Ramani Jayasundere, interview by IRM researcher; Mr. M. Thirunavukarasu, interview by IRM researcher; and Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher.
⁷ Mr. M. Thirunavukarasu, interview by IRM researcher.
⁸ Sri Lanka Const. (as amended up to 15 May 2015), Ninth Schedule – List I, <http://bit.ly/2IX5kUe>.
⁹ Mr. L. B. S. B. Dayaratne (Ministry of Lands and Parliamentary Affairs), interview by IRM researcher, 19 October 2017; Dr. Ramani Jayasundere, interview by IRM researcher; and Mr. M. Thirunavukarasu, interview by IRM researcher.
¹⁰ Other proposed amendments include relaxing the requirement to obtain the concurrence of the divisional secretariat when transferring the land within a family and mortgaging the land to a registered financial institution. Another proposal focuses on instances that will change the purpose of the land and doing so within defined limits (Mr. L. B. S. B. Dayaratne, interview by IRM researcher).
¹¹ Mr. L. B. S. B. Dayaratne, interview by IRM researcher.
¹² State Lands Ordinance, No. 8 of 1947, <http://bit.ly/2n2Nlyw>.
¹³ Mr. L. B. S. B. Dayaratne, interview by IRM researcher.
¹⁴ Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher. See also “A Piece of Land to Call Her Own,” *The Sunday Times*, 6 March 2011, <http://bit.ly/2rrdbB0>.
¹⁵ Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher. See also “A Piece of Land to Call Her Own.”
¹⁶ “A Piece of Land to Call Her Own.”
¹⁷ Land Development Ordinance, No. 19 of 1935.
¹⁸ “CEDAW/C/LKA/CO/7,” Human Rights Bodies, United Nations Human Rights, 8 April 2011, <http://bit.ly/2EUSlvS>.
¹⁹ “CEDAW/C/LKA/CO/7,” Human Rights Bodies, United Nations Human Rights.
²⁰ Ms. Chandra Herath (Land Commissioner’s Office), interview by IRM researcher, 19 October 2017.
²¹ Dr. Ramani Jayasundere, interview by IRM researcher; and Mr. M. Thirunavukarasu, interview by IRM researcher.
²² “A Piece of Land to Call Her Own.”
²³ Mr. L. B. S. B. Dayaratne, interview by IRM researcher; and Ms. Swarna Sumanasekera (Ministry of Women and Child Affairs), interview by IRM researcher, 13 October 2017.
²⁴ Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher.
²⁵ Mr. L. B. S. B. Dayaratne, interview by IRM researcher; Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher; and Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher.
²⁶ Mr. L. B. S. B. Dayaratne, interview by IRM researcher.
²⁷ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher.
²⁸ Mr. L. B. S. B. Dayaratne, interview by IRM researcher.
²⁹ “CEDAW/C/LKA/CO/8,” Human Rights Bodies, United Nations Human Rights, 3 March 2017, <http://bit.ly/2mTIVKf>.
³⁰ Land Development Ordinance, No. 19 of 1935, Third Schedule.

14. සේවා නියුක්තියේදී වෙනස්කොට නොසැලකීම (Non-Discrimination in Employment)

බැඳීමෙහි පෙළ:

කාන්තාවන්ට එරෙහිව සියලු ආකාරයේ වෙනස්කොට සැලකීම් තුරන් කිරීම සඳහා වන සම්මුතියේ (CEDAW) අවසානාත්මක නිරීක්ෂණයන්ගේ තෝරාගත් කොටස් ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා කාන්තා සහ ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ වාර්ෂික ක්‍රියාකාරී සැලසුමට පාරදායක සහ වගවීමෙන් යුතු ක්‍රියාවලියක් ඇතුළත් කිරීම (C) – විධිමත් සහ අවිධිමත් සේවා නියුක්තිය තුළ වෙනස්කොට නොසැලකීම

ශ්‍රී ලංකාව විසින් 1981 දී CEDAW සම්මුතිය අපරානුමත කරන ලදී. එකී අපරානුමත කිරීම මත, සෑම වසර 4 ක ට ම වරක් CEDAW වෙත වාර්තා කිරීමට ශ්‍රී ලංකාව බැඳී ඇත. අවසාන කාලාන්තරය වූ 2011 දී සිදු කරන ලද සමාලෝචනයට අනුව, ශ්‍රී ලංකාව සමාලෝචනය වූ අවස්ථාවේදී, CEDAW විසින් අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ ගණනාවක් ශ්‍රී ලංකා රජය වෙත ඉදිරිපත් කරන ලදී. පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ පසු-විපරමට ලක් කිරීමට බැඳී ඇත.

මෙම බැඳීමෙහි සැකිල්ල තුළ, කාන්තා සහ ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශය විසින් තෝරාගත් ක්ෂේත්‍රවල විශේෂිත අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ අනුගමනය කරනු ඇත; පුද්ගල නීති ප්‍රතිසංස්කරණ, රජයේ ඉඩම් බෙදාහැරීමේදී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාවය, විධිමත් සහ අවිධිමත් සේවා නියුක්තිය තුළ වෙනස්කොට නොසැලකීම ඊට ඇතුළත් වේ. ප්‍රජාව සමඟ කරනු ලබන අදහස් විමසීම් මගින් මහජනතාව වෙත කාන්තා හා ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ ඇති වගවීම ඉහළ නංවනු ඇති අතර සෘජු වශයෙන් කාන්තාවන්ගේ ජාලයන්ට මහජන සේවාවන් සහ මහජන විශ්වාසය ඉහළ නැංවීමේ ක්‍රියාවලියට සහභාගිවීමේ අවස්ථාව සලසා දෙනු ඇත.

අවසන් ප්‍රතිඵලයක් ලෙස රජය විසින් පාරදායක කාර්යාවලියක් සහ සිවිල් සහභාගිත්වය ද ඇතුළත්ව අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ වගවීමෙන් යුක්තවීම් සඳහා සවිමත් ක්‍රියාකාරකම් ක්‍රියාවට නැංවීම. එවන් ක්‍රියාවට නැංවීම් මගින් සිදු කරන ප්‍රගතිය ඊළඟ රාජ්‍ය සමාලෝචනයේදී වාර්තා කිරීම ද සිදු කළ හැකිය.

ප්‍රධාන අරමුණ:

විධිමත් සහ අවිධිමත් සේවා නියුක්තිය තුළ CEDAW අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ ක්‍රියාවට නැංවීම.

සන්ධිස්ථාන:

- **14.1 CEDAW** හි තේමාන්විත කොටස්වලට ප්‍රමුඛතාව ලබාදී සේවනියුක්තිය පිළිබඳ නිරීක්ෂණ අවසානාත්මක කිරීම.
- **14.2** තෝරාගත් තේමාන්විත කොටස් තුළ විධිමත් සහ අවිධිමත් සේවා නියුක්තියේදී ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය මත වෙනස්කොට සැලකීම පිළිබඳ තොරතුරුවල ඉහළ පාරදායකභාවයක් ඇති කිරීම සහ විවෘත දත්ත ආකෘතියකින් දත්ත වාර්තා කිරීම.
- **14.3** සිවිල් සමාජය සමඟ අදහස් විමසීම් මගින් විධිමත් සහ අවිධිමත් සේවනියුක්තියෙහි කාන්තාවන්ගේ ආරක්ෂාව සඳහා මගපෙන්වුම් යෝජනා කිරීම.
- **14.4 #3 (14.3)** හි ප්‍රගතිය නියාමනය කිරීම සඳහා අමාත්‍යාංශ නියෝජිතයන් සහ සිවිල් සමාජය සංවිධානයන්හි නියෝජිතයන්ගෙන් සමන්විත කමිටුවක් ත්‍රෛමාසිකව රැස්වීම.

- **14.5** අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ සමඟ **OGP** බැඳීම්වල ප්‍රගතිය සිවිල් සමාජය සංවිධානයන් සහ අනෙකුත් අදාළ සම්පත්දායකයන් හා බෙදා-හදා ගැනීම.

වගකීය වූ ආයතනය: කාන්තා හා ළමා කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය (MWCA)

සහය ආයතන: ජාතික කාන්තා කමිටුව (NCW); FOKUS

ආරම්භක දිනය : 2016 ඔක්තෝබර්

අවසාන දිනය: 2018 ජූනි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුව නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි, පුද්ගලික නීති (බලන්ත බැඳීම 12) සංශෝධනය සඳහා අදාළ වෙන සන්ධිස්ථාන, රජයේ ඉඩම් බෙදා හැරීමේදී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාව (බලන්ත බැඳීම 13), සහ විධිමත් සහ අවිධිමත් සේවා නියුක්තියේදී වෙනස්කොට නොසැලකීම (බලන්ත බැඳීම 14) ආදිය තනි බැඳීමක් යටතේ ලැයිස්තුගත වී ඇත. පැහැදිලි භාවය සඳහා, මෙම වාර්තාවේ සන්ධිස්ථාන වෙනස් වූ බැඳීම් තුනකට වෙන් කර ඇත. සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්ත. <http://bit.ly/2wv3jXR>.

බැඳීම් දළ විශ්ලේෂණය	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයක් තරම් වී ද?	සමාජීය			
	නැත	සහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගච්ඡම	විනිවිද භාවය සහ වගච්ඡම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සිමිත	මාණවත්	සම්පූර්ණ
14. සේවා නියුක්තියේදී වෙනස් කොට නොසැලකීම		✓			✓	✓				✓			නැත		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණු

කාන්තාවන්ට එරෙහිව සියලු ආකාරයේ වෙනස්කොට සැලකීම දුරලීමේ කමිටුව (CEDAW) විසින් කාලාන්තර සමාලෝචන පැවැත්වීම සහ සාමාජික රටවල්වලට අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ ආකාරයෙන් යෝජනා ඉදිරිපත් කිරීම සිදු කරනු ලබයි. ශ්‍රී ලංකාව සඳහා, 2011 දී කරන ලද CEDAW අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ සඳහා විධිමත් සහ අවිධිමත් සේවානියුක්තිය තුළ කාන්තාවන්ට එරෙහිව සිදුවන වෙනස්කොට සැලකීමේ තත්ත්වය පිළිබඳව යෝජනා සහ නිරීක්ෂණ අන්තර්ගත විය. මෙම බැඳීම අරමුණු කරනු ලබන්නේ මෙම නිරීක්ෂණ සම්බන්ධව විනිවිද භාවය සහ වගච්ඡම හඳුන්වාදීමයි.

පුහුණු රැකියාවන් තුළ කාන්තාවන්ගේ සේවා නියුක්තියෙහි අඩු අගය සහ දිගින් දිගටම පවත්නා කාන්තාවන් විරැකියාව¹ සම්බන්ධව CEDAW විසින් පළකරන ලද විශේෂිත අවධානයක් පළ කරන ලදී. IRM පර්යේෂකයා විසින් සම්මුඛ සාකච්ඡාවට ලක් කරන ලද ජනසංඛ්‍යා සහ සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව සහ මූලික සම්පත්දායකයන්ට අනුව, ශ්‍රී ලංකාවේ ශ්‍රමබලකායට ඇතුළත් කාන්තාවන්ගේ ප්‍රතිශතය 36% පමණ වේ.² මෙහිදී ලිංගික හිංසනය සහ කාන්තාවන් සහ පිරිමින් අතර සමාන පාරිතෝෂික සම්බන්ධව ව්‍යවස්ථාදායක ප්‍රතිපාදනයන් නොමැතිවීම පිළිබඳව කමිටුවෙහි අවධානය යොමුවිය. විධිමත් සහ අවිධිමත් රැකියා ක්ෂේත්‍රයන්හි කාන්තාවන්ගේ

ආරක්ෂාව සහතික කිරීම සම්බන්ධව පියවර ගැනීම සහ කාන්තාවන්ට සහ පිරිමින්ට ශ්‍රමික වෙළඳපොළ තුළ සමාන අවස්ථාවන් ලබාදීම ආදිය ද CEDAW නිර්දේශවලට ඇතුළත් විය.

වර්තමානයේ ලේඛනගත පරිදි, ඇතැම් සන්ධිස්ථාන මගින් රජයන් විසින් ලබාගැනීමට අපේක්ෂා කරන දේ පිළිබඳව විශේෂත්වයක් සපයයි (උදා. මෙහෙයුම් කමිටුවේ ත්‍රෛමාසික රැස්වීම්). කෙසේ වෙතත්, රජය විසින් CEDAW නිර්දේශ සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරන ආකාරය අපැහැදිලිය. ඒ සම්බන්ධයෙන් රජය විසින් කවර විශේෂිත නිරීක්ෂණ ක්‍රියාවට නැවතීමද, එසේ නම්, ඒ කිනම් ආකාරයෙන් ද යන්න දක්වා නැත. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, IRM පර්යේෂකයා සම්පූර්ණ බැඳීම තක්සේරු කරනු ලබන්නේ අඩු විශේෂත්වයක් ඇතැයි යන ආකාරයට ය.

ලේඛනගත පරිදි සම්පූර්ණ වශයෙන් ඉටු වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් සුළු විභවීය බලපෑමක් ඇති කිරීමට ඉඩ පැවතීම. කාන්තා සේවානියුක්තිකයන් හට වෙනස්කොට සැලකීම සම්බන්ධ සංඛ්‍යාත සහ තොරතුරු ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම, පාරදෘශ්‍යභාවය ඇති කිරීම සඳහා වූ සුභවාදී පියවරක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය. මෙය රජය විසින් මීට පෙර ප්‍රකාශනයට පත් නොකරන ලද්දකි. මහජන අදහස් විමසීම් සහිතව රැකියා ක්ෂේත්‍රයේ කාන්තාවන්ගේ ආරක්ෂාව සම්බන්ධව මගපෙන්වුම් නිර්මාණය කිරීම මගින් ද සුභවාදී ප්‍රතිඵල ලබාගැනීම සිදු කළ හැකිය. කෙසේ වෙතත්, මෙම බැඳීම සඳහා රජය විසින් ලිංගික හිංසනය පිළිබඳව අමතන නොපැහැදිලි භාෂාව, සේවානියුක්තියේ අඩු මට්ටම, සහ සමාන පාරිතෝෂික පිළිබඳ කරුණු අන්තර්ගත වේ. නොපැහැදිලි භාවයේ සීමාවන් විසින් මෙම බැඳීම CEDAW වාර්තාව මගින් ඉලක්ක කරන ලද ගැටලු විසඳීම සම්බන්ධව කොතරම් දුර ගමන් කරන්නේද යන්න පිළිබඳව තක්සේරු කරනු ලබයි.

සමාජිකය

14.1 සේවා නියුක්තිය පිළිබඳ CEDAW නිරීක්ෂණ ප්‍රමුඛතාවට පත්කිරීම: මෙම සන්ධිස්ථානය පෙන්වුම් කරනු ලබන්නේ සීමිත සමාජිකයකි. කාන්තා සහ ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශය හෝ කාන්තාවන් පිළිබඳ ජාතික කමිටුව (NCW) හෝ ප්‍රමුඛතා තේරීමේ ක්‍රියාපටිපාටියක් මෙහෙයවා ඇති බවට කිසිදු සාක්ෂියක් IRM පර්යේෂකයා හට විශේෂයෙන් දක්නට ලැබී නැත. ඒ වෙනුවට, අමාත්‍යාංශය විසින් කාන්තාවන්ට එරෙහි සියලු ආකාරයේ වෙනස්කොට සැලකීම දුරලීම සඳහා වන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණය විමසා බැලීම සඳහා වන තාවකාලික පියවර ගණනාවක් ගෙන ඇත. NCW විසින් අවධානය යොමු කරනු ලැබ තිබුණේ, කාන්තාවන් සේවයේ යෙදවීම, ළමයින් සහ තරුණයන් සේවයේ යෙදවීම සම්බන්ධ පනත සහ මාතෘත්ව ප්‍රතිලාභ ආඥා පනත ආදී කම්කරුවන් ආශ්‍රිත නීති සංශෝධනය සඳහා “කටයුතු ක්‍රියාත්මක කර ඇති”³ බවයි. මෙම නීති සම්බන්ධයෙන්, විශේෂයෙන්ම සංශෝධනය විය යුත්තේ මොනවාද යන්න පිළිබඳව NCW නියෝජිතයා සඳහන් කර නැත. විවිධ අමාත්‍යාංශ වෙත NCW විසින් නිකුත් කරන ලද, ලිංගික හිංසන සම්බන්ධ පෝස්ටර් IRM පර්යේෂකයා හට NCW විසින් පෙන්වා ඇත. මෙම පෝස්ටර් මගින්, කියවන්නන් හට ලිංගික හිංසනය සම්බන්ධව වැඩි අවධානයක් ලබාදීම සිදු කර තිබුණ නමුත්, ලිංගික හිංසනයක් නිර්මාණය කෙරෙන්නේ කෙසේද යන්න පිළිබඳ විස්තර ඒවායෙහි අන්තර්ගතව නොතිබිණි.

14.2 සේවා නියුක්තිය තුළ ස්ත්‍රී පුරුෂභාවය මත වෙනස්කොට සැලකීම පිළිබඳ තොරතුරු ප්‍රකාශනයට පත් නොකිරීම: මෙම සන්ධිස්ථානය ආරම්භ වී නොමැත. කාන්තා නියෝජිතවරියන් සම්බන්ධ ජාතික කමිටුව සඳහන් කළේ, අමාත්‍යාංශය විසින් මෙම අරමුණ සඳහා දත්ත එකතු කිරීමක් සිදු නොකළ බවයි.⁴ කාන්තාවන්ගේ ගැටලු සඳහා ක්‍රියා කරන, ලාභ නොලබන සංවිධානයක් වන FOKUS, සඳහන් කළේ, මෙම තොරතුරු ප්‍රකාශනය වනු දැකීම තියුණු ජයග්‍රහණයක් වනු ඇති බවයි.⁵

14.3 මගපෙන්වුම් පිළිබඳ මහජන අදහස් විමසීම්: මෙම බැඳීම මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැත. කාන්තාවන් පිළිබඳ ජාතික කමිටුව (NCW) මහජනතාව වෙත කිසිදු මගපෙන්වුමක් නිකුත් කර නොමැත.⁶ NCW විසින් විධිමත් සහ අවිධිමත් සේවානියුක්තිය තුළ කාන්තාවන්ට වෙනස්කොට

සැලකීම පිළිබඳව මහජන අදහස් විමසීමක් පැවැත්වූ බවට කිසිදු සාක්ෂියක් සොයාගැනීමට IRM පර්යේෂකයාට හැකි වී නැත.

14.4 බහුවිධ-සම්පත්දායක මෙහෙයුම් කමිටුව: සේවනියුක්තියේදී කාන්තාවන්ගේ ආරක්ෂාව සම්බන්ධ මගපෙන්වුම් සාකච්ඡාවට ලක්ව හෝ සකස්කර හෝ නොමැති බැවින්, මෙම සන්ධිස්ථානය තවමත් ආරම්භ වී නොමැත.

14.5 ප්‍රගතිය බෙදා-හදා ගැනීම: මෙම සන්ධිස්ථානය අත්කරගෙන තිබෙන්නේ සීමාසහිත සමාජනියකි. කාන්තාවන් පිළිබඳ කමිටුවේ සභාපතිනියට අනුව, සිවිල් සමාජය ද ඇතුළුව බහුවිධ-සම්පත්දායක හමු පවත්වා තිබේ. කාන්තාවන්ට එරෙහි සියලු ආකාරයේ වෙනස්කම් දුරලීමේ කමිටුවේ අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ⁷ 2017 දී ප්‍රකාශයට පත්කිරීමත් සමඟ මෙම හමු පැවැත්වීම සිදු කර ඇත. මෙම අදහස් විමසීම් අතරතුර, FOKUS විසින් සහතික කරන ලද්දේ, අවසානාත්මක නිරීක්ෂණ සම්බන්ධ ක්‍රියාකාරකම්වල ප්‍රගතිය පිළිබඳව සිවිල් සමාජය සංවිධාන දැනුවත් කළ බවයි.⁸

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම පිළිබඳව සීමාසහිත ප්‍රගතියක් ඇති නිසා, පූර්ව ප්‍රතිඵල වාර්තා වී නොමැත.

ඉදිරි පියවර

මෙම බැඳීම යටතේ වන සන්ධිස්ථාන ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ පුළුල් ලැයිස්තුවක් ඉදිරිපත් කරන කරන අතර, එමගින් අදහස් කරනු ලබන්නේ විධිමත් සහ අවිධිමත් සේවනියුක්තිය තුළ කාන්තාවන්ට වෙනස්කොට සැලකීම දුරු කිරීමයි. CEDAW යෝජනා ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සන්දර්භය තුළ මෙම බැඳීම ප්‍රශංසනීය වේ. IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කරන්නේ, මෙම බැඳීම ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමට ඇතුළත් කිරීමට තරම් ප්‍රමුඛතාවක් නොදරන බවයි.

---

¹ “CEDAW/C/LKA/CO/7,” Human Rights Bodies, United Nations Human Rights, 8 April 2011, <http://bit.ly/2EUSlvS>.
² “Sri Lanka Labour Force Statistics – Quarterly Bulletin, 3rd Quarter 2016, Issue No. 74,” Department of Census and Statistics, 2016, <http://bit.ly/2BY6TZQ>.
³ Ms. Swarna Sumanasekera (Ministry of Women and Child Affairs), interview by IRM researcher, 13 October 2017.
⁴ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher.
⁵ Ms. Shyamala Gomez (FOKUS), interview by IRM researcher, 27 October 2017.
⁶ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher.
⁷ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher.
⁸ Ms. Shyamala Gomez, interview by IRM researcher.

තේමාව 7: දේශපාලනයේදී කාන්තාව (WOMEN IN POLITICAL GOVERNANCE)

15. ප්‍රාදේශීය මට්ටමේදී කාන්තාවන්ගේ දේශපාලන සහභාගීත්වය (Women's Political Participation at the Local Level)

බැඳීමෙහි පෙළ :

ප්‍රාදේශීය මට්ටම තුළ දේශපාලනික තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියේදී කාන්තා සහභාගීත්වය ශක්තිමත් කිරීම.

ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාව සහ වෙනස්කොට නොසැලකීම කෙරෙහි ශ්‍රී ලංකා ව්‍යවස්ථාව කැපවී ඇති අතර, සුභවාදී වෙනස්කම් ඇති කිරීමට ඉවහල් වන ක්‍රියා හඳුනා ගනියි. ව්‍යවස්ථාමය බැඳීම් මෙන්ම CEDAW වෙත වන ජාත්‍යන්තර බැඳීම් ද පිළිබිඹු කෙරෙන මෙම බැඳීම්, කාන්තා ප්‍රඥප්තිය ශ්‍රී ලංකාව (1993) සහ කාන්තාවන් සඳහා වන ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම (1996) හි මනාව ඇතුළත් කර ඇත. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාව වෙත වන මෙකී බැඳීම් එසේ තිබුණද, දේශපාලනමය වශයෙන් ජාතික හා පළාත් පාලනයට කාන්තා සහභාගීත්වය තවමත් පවතින්නේ 6%ක අඩු මට්ටමක ය.

[...]

කාන්තාවන් පිළිබඳ අනෙකුත් දර්ශකයන් වන අධ්‍යාපනය සහ සෞඛ්‍යය යන අංශවල ඉතා හොඳ කාන්තා නියෝජනයකින් යුත් රටක මෙම අඩු මට්ටම සෑම විටෙකම පාහේ දක්නට ලැබී ඇත්තේ ප්‍රභේදිකාවක් ලෙසින් ය.

2016 දී පළාත් පාලනයට අදාළ නීතියක් සංශෝධනය කරන ලද්දේ කාන්තාවන් සඳහා 25%ක අනිවාර්ය කෝටාවක් ඊට ඇතුළත් කිරීමට ය.

ප්‍රධාන අරමුණ:

සුදුසුකම් ලත් කාන්තාවන් පළාත් පාලන අධිකාරීන් වෙත නාමයෝජනා කිරීමට හා තෝරාගැනීමට සහ එමගින්, දේශපාලනමය තීරණ-ගැනීම්වල කාන්තා සහභාගීත්වය ශක්තිමත් කිරීමත් ය.

සන්ධිස්ථාන:

- 15.1 පළාත් පාලන මැතිවරණ සඳහා තරග කිරීමට සැලසුම් කරන පුහුණුව ලත් කාන්තාවන් සුදානම් කිරීම මගින් නාමයෝජනා සඳහා හඬ නැගීම.
- 15.2 2017 පළාත් පාලන මැතිවරණය සඳහා දේශපාලන පක්ෂ විසින් පුහුණුව ලත් සුදුසුකම් සහිත කාන්තාවන් නාමයෝජනා කිරීම.
- 15.3 දේශපාලන පක්ෂ මගින් නාමයෝජනා වූ කාන්තාවන්ගේ දේශපාලන ව්‍යාපාරය අදාළ පක්ෂ නාම යටතේ ක්‍රියාත්මක කරගෙන යාමට මූල්‍යමය සහ වෙනත් සහන ලබාදීම.
- 15.4 2017 පළාත් පාලනයට පිවිසි කාන්තාවන්ගේ නාමයෝජනා භාරදීමේ සිට මැතිවරණය දක්වා ප්‍රචාරණ ව්‍යාපාර කටයුතු සොයා බැලීම.

- 15.5 සෑම තරගකරුවකුගේම (කාන්තාවන් ද ඇතුළත්ව) නම් සහ තොරතුරු පළාත් පාලන මැතිවරණයට පෙර මහජනතාවට නිකුත් කිරීම.

වගකිවයුතු ආයතන: මැතිවරණ කොමිසම

සහය ආයතනයන්: පළාත් පාලන සහ පළාත්සභා අමාත්‍යාංශය; කාන්තා සහ ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශය

ආරම්භක දිනය : 2016 ජූනි

අවසාන දිනය : 2017 මාර්තු

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුව නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංකීර්ණ කර ඇත. සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න. <http://bit.ly/2wv3jXR>.

බැඳීම් දළ විශ්ලේෂණය	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද?	සමාජීය				
	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගවීම	විනිවිදි භාවය සහ වගවීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	මාණවත්	සම්පූර්ණ
15. ප්‍රාදේශීය මට්ටම තුළ කාන්තාවන්ගේ දේශපාලනික සහභාගිත්වය		✓			✓	✓					✓		නැත		✓			

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීමෙහි මූලික අරමුණ වන්නේ පුහුණුව ලත්¹ හෝ සුදුසුකම් සහිත කාන්තාවන් පළාත් පාලන ආයතනයන් සඳහා පත්වීමේ ක්‍රියාවලිය ශක්තිමත් කිරීමයි. විශේෂයෙන්ම, එමගින්, දේශපාලනික නාමයෝජනා සඳහා පුහුණුව ලත් කාන්තාවන් යෙදවීම සඳහා සහය ලබාදීමට කටයුතු කිරීමෙන් ඔවුන්ගේ නාමයෝජනා සහ තේරීපත්වීම ද සහතික කිරීමට අදහස් කරයි. එසේම, මැතිවරණ ව්‍යාපාරය සඳහා මෙම කාන්තාවන් හට තාක්ෂණික සහ මූල්‍යමය සහය සැපයීමට ද මෙයින් අදහස් කරයි. ප්‍රතිචාර වශයෙන්, රජය සහ සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් අපේක්ෂා කරනුයේ, මෙමගින් පළාත් පාලන මට්ටමේදී කාන්තාවන්ගේ නියෝජනය, හඬ නැගීම, සහ දේශපාලනික තීරණ ගැනීම සෘජු ලෙස ශක්තිමත් කිරීම සහ වැඩිදියුණු කිරීමයි.²

කිනම් ආකාරයකින් සලකා බැලුවද, ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලනික තීරණ ගැනීම් සඳහා කාන්තා නියෝජනය පවතින්නේ ඉතා අවම මට්ටමක ය. මෙය ජාතික, පළාත් සහ පළාත් පාලන ආයතනයන් රාජ්‍ය මට්ටම් සියල්ලට ම අදාළ වේ.³ දශක ගණනාවක් පුරා එකතුව පල්වීමට ආසන්න තත්ත්වයක පවත්නා කාන්තාවන්ගේ දේශපාලනික නියෝජනය ජාතික පාර්ලිමේන්තුවේ සියයට 5.8ක්, පළාත් සභාවල සියයට 4.1ක් සහ පළාත් පාලන ආයතනවල සියයට 1.8ක් වැනි අවම ප්‍රතිශත පෙන්වුම් කරයි.⁴ මූලික සම්පත්දායකයන්ට අනුව, දේශපාලනික තීරණ ගැනීම්වල දී කාන්තා නියෝජනය අඩුවීමේ හේතු බොහෝ ය. විවිධාකාරය. උදාහරණ ලෙස, දේශපාලනික ප්‍රභූත් විසින් පීතෘමූලිකත්වයට දී ඇති ප්‍රමුඛස්ථානය බලගැන්වීම,⁵ සහ දේශපාලනික ප්‍රවණිධි ක්‍රියා⁶ සම්බන්ධයෙන් ඇති බාධාකාරී අදහස් සහ දේශපාලන පක්ෂ සංවිධානයේ දුර්වලතා⁷ එකී හේතු අතර වේ. දේශපාලනික සහභාගිත්වය⁸ සම්බන්ධයෙන් ඇති අවස්ථා කෙරෙහි උනන්දුවක් නොදැක්වීම, හෝ ඒ පිළිබඳ වන සීමිත දැනුමවත් වීම; දේශපාලන ව්‍යාපාර සඳහා වන තාක්ෂණික

සහ මූල්‍ය සහය ප්‍රමාණවත් නොවීම;⁹ සහ බොහෝ විට දේශපාලන නායකත්ව පුහුණුව හා අධ්‍යාපනය නොමැතිවීම¹⁰ ද මෙහි තවත් භූමිකාවක් සඳහා හේතුවන කරුණු අතර වේ.

රජයේ සහ නගරබද සම්පත්දායකයන්ට අනුව, ශ්‍රී ලාංකේය කාන්තාවගේ අත්දැකීම “ශක්තිමත් සංවර්ධන දර්ශකයන් සහ දුර්වල දේශපාලනික නියෝජනයක් සහිත ප්‍රභේදිකාවක්” ය.¹¹ එනිසා, පළාත් පාලන මට්ටම ද ඇතුළුව දේශපාලන තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ කාන්තාවන්ගේ සහභාගිත්වය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා ශක්තිමත් පියවර ගැනීම අවශ්‍ය වේ. පළාත් පාලන සහ පළාත් සභා අමාත්‍යාංශය විසින් නව පියවර කිහිපයක් ගැනීම සඳහා නායකත්වය ගෙන ඇත. එම මූලපිරීම් අතර මූලිකත්වය ගනු ලබන්නේ 2016 පෙබරවාරි මාසයේ දී පළාත් පාලන ආයතන මැතිවරණ පනත සඳහා සිදුකරන ලද සංශෝධනය මගින් පළාත් පාලන මට්ටම තුළ කාන්තාවන්ගේ නියෝජනය සඳහා 25% ක ප්‍රතිශතයක කෝටාවක්¹² ලබාදීමයි. මෙම සංශෝධනයේ යාන්ත්‍රණ මෙම තක්සේරුවෙහි විෂයපථයට වඩා පසුපසින් තිබුණද, සංශෝධනය හඳුන්වා දුන්නේ මිශ්‍ර ඡන්ද ක්‍රමයක සන්දර්භය තුළ (බහුතර ඡන්ද ක්‍රමයේ සහ සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමයේ සංයෝජනයක් ලෙස)¹³ වීම විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුතුය. ඒ අනුව, කෝටාවෙන් 10% ක ප්‍රතිශතයක් පෙනී සිටින්නේ ජය කණුව පසු කරන පළමු තැනැත්තා තෝරාගැනීම හරහා තරගකාරීත්වයෙන් යුතුව තෝරාගැනීම මගිනි. අනෙක් 15% ක ප්‍රතිශතයක් කාන්තාවන් දේශපාලන පක්ෂ මගින් නාමයෝජනය කිරීම හරහා සමානුපාතික නියෝජනය තුළින් තේරී පත්වීම සිදු වේ.

සාමාන්‍යයෙන්, සංශෝධනය මගින් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵලය වූයේ පළාත් පාලන මට්ටම තුළ තේරී පත්වන කාන්තාවන්ගේ ප්‍රමාණය පවතින ආසන සංඛ්‍යාවෙන් තුනෙන් එකක් බවට පත් කිරීමයි. මෙමගින්, ප්‍රතිවාර වශයෙන්, පළාත් පාලන මට්ටම තුළ පත්වන කාන්තාවන්ගේ සංඛ්‍යාව විශේෂ ලෙස දැකගත හැකි වැඩිවීමක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය. ඒ අනුව ප්‍රක්ෂේපණය කර තිබෙන්නේ පළාත් පාලන කාන්තා සහිත සංඛ්‍යාව 90 සිට 2,000 ක් පමණ දක්වා ඊළඟ පළාත් පාලන මැතිවරණයේදී වැඩි කිරීමයි.¹⁴

ලේඛනගත ආකාරයට, සම්පූර්ණ වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් පළාත් පාලන මට්ටම තුළ කාන්තාවන්ගේ සහභාගිත්වය කෙරෙහි මධ්‍යගත බලපෑමක් ඇති කිරීමට හේතු වනු ඇත. කෝටාව හඳුන්වාදීම මගින් දේශපාලනය තුළ කාන්තාවගේ නියෝජනය වැඩිකිරීම සඳහා හේතුවන ආකාරයේ වැදගත් සහ පුළුල් ජයග්‍රහණයක් ලෙස සිවිල් සමාජයේ ප්‍රශංසාවට ලක් විය.¹⁵ කෙසේ වෙතත්, බොහෝදෙනාගේ හැඟීම, කෝටාව පමණක්, පුහුණුව ලත් කාන්තාවන් නාමයෝජනය වීම හෝ තේරී පත්වීම හෝ සහතික කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් නොවන බවත්, කාන්තාවන්ගේ නියෝජනය අරුත්බර දේශපාලනික සහභාගිත්වයකට පරිවර්තනය කිරීම සඳහා හේතු නොවන බවත්ය.¹⁶ ක්‍රියාකාරීත්ව තර්ක කරනු ලබන්නේ කෝටාව යනු දේශපාලනය තුළ කාන්තාවන්ගේ සහභාගිත්වය විෂයයෙහි සෘණාත්මක එකාකෘතීන් සහ ප්‍රාග්ධනවයන් ගලවා දැමීම සඳහා වන එකම සෘජු පියවර වන බවට ය.¹⁷

සිවිල් සමාජය සංවිධාන නියෝජිතයන් විශ්වාස කරනුයේ, කෝටාව තිබියදී පවා පක්ෂග්‍රාහී දේශපාලනය පෙන්වුම් කරමින් පළාත් පාලන ආයතන මැතිවරණ පැවැත්වීම දිගටම සිදුවනු ඇති බවයි.¹⁸ ඔවුහු බිය පළ කරන්නේ පුහුණුව ලත්, හෝ වඩාත් සුදුසුකම් සහිත, අපේක්ෂකයන්ට වඩා දේශපාලනික යෝග්‍යතාවක් පක්ෂග්‍රාහීත්වය මත අනෙකුත් අයට ලබාදෙන්නේ ද යන්න පිළිබඳව ය. මෙම සන්දර්භය තුළ, සම්පත්දායකයන් ප්‍රකාශ කරන්නේ, කෝටාව තිරසාර ලෙස පවත්වාගෙන යාම සහ බලපෑම්සහගත ප්‍රතිඵල ලබාගැනීම සඳහා ඒත් සමඟ උනපුරක උපායමාර්ගයන්ගේ සංකල්පයක් ද අවශ්‍ය වන බවයි.¹⁹ මෙම උපායමාර්ගයන් සඳහා සකස්කරන ලද පුහුණුවීම්, දේශපාලනික ශක්තිකාවය ගොඩනැගීම, පර්යේෂණ පැවැත්වීම, මහජන දැනුවත්වීම ඇති කිරීම, සහ මැදිහත්වීම් පවත්වාගෙන යාම ආදිය ඇතුළත් වන අතර, මෙමගින් පුරුෂ මූලික ආධිපත්‍යය සහිත දේශපාලන සංස්කෘතිය වෙනස් කිරීම සිදුවනු ඇත.²⁰

සන්ධිස්ථාන කිහිපයක් පුළුල් ලෙස ඉටු කිරීමට හැකි බවට තේරුම් ගැනීමට හැකියාව ඇත. නමුත් අනෙක් සන්ධිස්ථාන පිළිබඳව පවතින්නේ අපැහැදිලි තත්ත්වයකි. උදාහරණයක් ලෙස, යෝජනාවෙහි දැක්වෙන්නේ නාමයෝජනා සඳහා හඬ නැගීමට පුහුණුව ලත් කාන්තාවන් එක්කාසු කිරීමයි. නමුත් මෙහිදී බැඳීම විසින් ක්‍රියාකාරකම විශේෂයෙන් ඇති කරන්නේ කුමක් සඳහාද යන්න හඳුනාගැනීමට අපොහොසත් වෙයි. ඊට අමතරව, බැඳීම මගින් “පුහුණුව” ලත් කාන්තා අපේක්ෂිතාව යන්නෙන් අදහස් කරන සංයෝජිත හෝ අවම උපමානයන් විස්තර කිරීමක් කරන්නේ ද නැත. මෙම නොකර හැරීම විශේෂඥයින් විසින් අදහස් පළ කරන ලද පරිදි තත්ත්වයෙන් උසස් සහ අදාළත්වයෙන් යුතු දේශපාලන නායකත්වයෙහි පවතින පුහුණුව යන්නට අදාළ වේ. ඇතැම්හු යෝජනා කරන්නේ, පොදුවේ ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමේදී දේශපාලනික ව්‍යාපාර මූල්‍යකරණය ද ඇතුළුව අනෙකුත් ප්‍රායෝගික ශක්තූතාවන් හඳුන්වාදීමට භාවිත කරන ලද විෂයමාලාවන් භාවිත කරන ලද බවයි.²¹

සමාජිකය

මෙම බැඳීම සඳහා මූලික වගකීම බැඳී පවතින්නේ මැතිවරණ කොමිසම සමඟ ය. අදාළ සකස් කිරීම් සඳහා වඩාත් හොඳ වැටහීමක් ලබාගැනීම පිණිස, IRM පර්යේෂකයා විසින් මැතිවරණ කාර්යාලයේ අදාළ නියෝජිතයන් සම්බන්ධ කරගැනීමට උත්සාහ දරන ලදී. එසේම, IRM පර්යේෂකයා විසින් 2017 සැප්තැම්බර් සහ නොවැම්බර් අතර කාලයේදී දුරකථන, රිමෝල් සහ විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ සම්බන්ධතාව සහිතව රජයේ OGP මධ්‍යස්ථානයේ නිර්දේශ, සහ ගැලපෙන අයුරින් සකසන ලද ප්‍රශ්නමාලාව ඉදිරිපත් කිරීම හරහා දිගින් දිගටම විවිධ උත්සාහයන් ගන්නා ලදී. නමුත් සුභවාදී ප්‍රතිචාර කිසිවක් ලැබී නැත.

මේ නිසා, ස්ථානීය පර්යේෂණ, පළාත් පාලන සහ පළාත්සභා අමාත්‍යාංශය, කාන්තා සහ ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශය සහ පුළුල් පරාසයකින් යුත් සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන සහ දේශපාලනයට කාන්තාවන්ගේ නියෝජනය වෙනුවෙන් හඬ නඟන හා කටයුතු කරන තනි පුද්ගලයින් වෙතින් ලැබෙන ප්‍රතිචාර සමාජිකය තක්සේරු කිරීමට හේතුපාදක වනු ඇත.

15.1 නාමයෝජනා සඳහා හඬ නැගීම: මෙම සන්ධිස්ථානය අත්කරගෙන තිබෙන්නේ සීමාසහිත සමාජිකයකි. විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රයේ නියෝජිතයෙකුට අනුව, සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයක් විසින් මෙම බැඳීම ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා සහය දැක්වීම සිදු කරනු ලබයි.²²

සිවිල් සමාජයීය නියෝජිතයා සහතික කළේ, කාන්තා හා ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශය (MWCA) විසින් කාන්තා අපේක්ෂිතාවන් තෝරාගැනීමේ උපමානයන් අවසනාත්මක කිරීම සඳහා පියවර ගෙන ඇති බවයි. එම උපමානයන් සඳහා අධ්‍යාපනය, සමාජ වැඩකටයුතු සහ දේශපාලනික පසුබිම²³ පිළිබඳ මගපෙන්වුම් අන්තර්ගත වේ. MWCA විසින් පාර්ලිමේන්තුව තුළ මෙම උපමානයන් පිළිබඳව සාකච්ඡා කරන ලද අතර, වැඩිදුරටත් පක්ෂ ලේකම්වරුන්, මැතිවරණ කොමසාරිස්වරු, සහ සිවිල් සමාජය අතර බෙදාහැරීම ද සිදු කරන ලදී.²⁴ සිවිල් සමාජය අපේක්ෂා කරන පරිදි, උපමානයන් මගින් දේශපාලන පක්ෂවලට සුදුසුකම් සහිත කාන්තා අපේක්ෂිතාවන් තෝරාගැනීම සහ සම්පත්දායකයන්ට ඔවුන්ගේ නාමයෝජනයන් සහ තේරී පත්වීම පිළිබඳව හඬ නැගීමට හැකියාව ලබා දෙයි.²⁵

ඊට සමගාමී ලෙස, MWCA යටතේ, කාන්තාවන් පිළිබඳ ජාතික කමිටුව (NCW), විසින් ක්‍රියාකාරී කාන්තා නායකාවන් සඳහා දෙදින වැඩසටහනක් පවත්වන ලදී. මෙහිදී, කාන්තාවන් 1,000ක ට වැඩි ගණනක් රට පුරා වැඩසටහන් හයකට සහභාගිත්වය ලබාදෙන ලදී.²⁶ පුළුල් සහභාගිත්වයක් ලබාගැනීම සඳහා අමාත්‍යාංශය විසින් දේශපාලන පක්ෂ සම්බන්ධ කරගැනීම සිදු කරන ලදී. පුහුණු වැඩසටහන් මගින් 25%ක කෝටාව සම්බන්ධ යාන්ත්‍රණ, දේශපාලන නායකත්ව ගුණාංග, සහ දේශපාලනයේදී කාන්තාවන් ඉදිරියට පැමිණීම සිදු කළ යුත්තේ ඇයිද යන්න ද ඇතුළත් වෙනස් වූ මාතෘකා ආවරණය කිරීම සිදු කරන ලදී.²⁷ NCW විසින් සහතික කළේ, එමගින් විභවීය කාන්තාවන් සහ ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල 325ක කාන්තා සංවර්ධන නිලධාරීන් සඳහා සමාන පුහුණු වැඩසටහන් පැවැත්වීම සිදු කරනු ලබන බවයි.²⁸

එසේම, විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය විසින් ස්වාධීන ලෙස පවත්වන ලද ක්‍රියාකාරකම් මගින් විභවීය කාන්තා අපේක්ෂිකාවන් සඳහා පුහුණුවීම්වලට සහය දැක්වීම සහ දැනුවත්කිරීම් පැවැත්වීම සිදු කරන ලදී. මේ සඳහා 2,500 කට වැඩි කාන්තා නායිකාවන් සඳහා අන්‍යෝන්‍ය ලෙස පවත්වන සංවාද සහ සාකච්ඡා, දෘශ්‍ය දැනුවත්කිරීම් වැඩසටහන්, සහ තොරතුරු පත්‍රිකා බෙදාහැරීම ආදිය ඇතුළත් වේ. මෙම ක්‍රියාකාරකම් මගින් ශ්‍රී ලංකාව තුළ පළාත් හතරක් සහ දිස්ත්‍රික්ක දහතුනක් ආවරණය කිරීම සිදු කරන ලදී.²⁹ කේන්ද්‍රය මගින් ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ කාන්තා නියෝජනය සම්බන්ධව ත්‍රෛභාෂා වාර්තාවක් ද ප්‍රකාශයට පත්කරන ලදී.³⁰

මෙම ක්‍රියාකාරකම් මගින් දේශපාලනයේදී කාන්තාවන් නාමයෝජනය සම්බන්ධව සෘජු ලෙස හඬ නැගීමක් සිදු නොකරන නමුත් එමගින් සාමූහික ලෙස වැදගත් අවශ්‍යතා සැපයීම හරහා අදාළ සම්පත්දායකයන්ට සහයෝගී සහ හැකියාවැති පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීම සිදු කරයි.

15.2 නාමයෝජනා: පළාත් පාලන මැතිවරණය මෑතකදී සැලසුම් කළ පරිදි පවත්වනු ලබන්නේ 2018 ජනවාරි මාසයේදී වන අතර,³¹ සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් සහතික කරන ලද පරිදි මෙම සන්ධිස්ථානය තවමත් ආරම්භ වී නොමැත.³²

විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රයට අනුව, මැතිවරණ කොමිසම විසින් මැතිවරණය ප්‍රකාශ කිරීම ප්‍රමාදයට ලක්වී ඇත්තේ දැනට කෙරීගෙන යන සංශෝධන හේතුවෙනි. සංශෝධන සඳහා නව මැතිවරණ ක්‍රමයක් සහ වෙනස් වූ නීති මගින් පාලනය වන වෙනස් වූ මට්ටම් තුනක පළාත් පාලනය (උදා. මහනගර සභා, නගර සභා සහ ප්‍රාදේශීය සභා) ආදේශ කරගැනීම සිදු කරනු ලබයි.³³

15.3 මැතිවරණ ව්‍යාපාර සහය: මෙම සන්ධිස්ථානය ආරම්භ වී නොමැත. පළාත් පාලන ආයතන මැතිවරණය පැවැත්වීම මෑතකදී ස්ථිර වුවා පමණි (බලන්න 15.2). එමෙන්ම, නාමයෝජනා ලියාපදිංචි කිරීම ඇරඹීමට ද නියමිතව ඇත. එනිසා, ව්‍යාපාරය විසින් සහය දැක්වීම, මේ වනතෙක් විභවීය කාන්තා අපේක්ෂිකාවන් වෙත දීර්ඝ වී නොමැත.³⁴

15.4 මැතිවරණ ව්‍යාපාරයේ වගකීම ඉසිලීම: සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන්ට අනුව, පළාත් පාලන මට්ටමේ කාන්තාවන්ගේ ඕනෑම ආකාරයක දේශපාලනික ව්‍යාපාරයක බර ඉසිලීම සඳහා අදාළවන ක්‍රියාවලිය මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැත.³⁵ එනිසා මෙම සන්ධිස්ථානය නිසි කාලයට අනුගත නොවන බව හඳුනාගත හැකිය.

පළාත් පාලන ආයතන මැතිවරණ පනතේ සංශෝධනය ඇසුරෙන් මෙම සන්ධිස්ථානයෙහි ජීව්‍යතාව තක්සේරු කිරීමේදී, ශ්‍රී ලංකා පළාත් පාලන ආයතන සම්මේලනය විසින් එලදායි ලෙස වගකීම ඉසිලීමේ අභියෝගය පිළිබඳ අත්දැකීම් ලැබූ කාන්තාවන් 2,000 ක් වෙත අවධානය යොමු කර පැවතිණි.³⁶ විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රයේ නියෝජිතයා එකඟ වූයේ, නව ප්‍රචාරණ ව්‍යාපාර සහ ව්‍යාපාරය ඉසිලීමේ ක්‍රියාකාරකම් ව්‍යවස්ථාපිත සංවර්ධනයන්ට ප්‍රතිචාර වශයෙන් නැවත සැලසුම් කරන ලද බවටයි.³⁷

15.5 තරගකරුවන්ගේ තොරතුරු මහජනතාවට නිකුත් කිරීම: පළාත් පාලන ආයතන මැතිවරණ පැවැත්වීම පිළිබඳව සහතික කරන ලද්දේ ඉතා මෑතකදී ය (බලන්න 15.2). එමෙන්ම, නාමයෝජනා ලියාපදිංචි කිරීම ද ඇරඹුණා පමණි. එනිසා, මැතිවරණ කොමිසම විසින් තවමත් මහජනතාව වෙත තරගකරුවන්ගේ නම් සහ තොරතුරු නිකුත් කිරීම අරඹා නැත.³⁸

ශ්‍රී ලංකා පළාත් පාලන ආයතන සම්මේලනය මගින් පැහැදිලි කරන ලද්දේ, අවසාන නාමලේඛන සහ විස්තර ඡන්ද මධ්‍යස්ථානයන් හි ප්‍රදර්ශනය කරනු ඇති බවයි.³⁹ විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රයේ නියෝජිතයෙකු සහතික කරන ලද්දේ, නව සංශෝධනය මගින් අපේක්ෂකයන්ගේ අවසාන ලැයිස්තුව ප්‍රකාශනයට ලක් කිරීම පාලනය කරනු ඇති බවයි.⁴⁰ නමුත් මේ සඳහා ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය මත සමූහනය නොකළ දත්ත ප්‍රකාශනයට පත් කරනවා ද නැතහොත් බැඳීම මගින් බලාපොරොත්තු වූ පරිදි අපේක්ෂකයන්ගේ තොරතුරු ඇතුළත් කෙරෙනවා ද යන්න අපැහැදිලිය.

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වන බොහෝ සන්ධිස්ථානයන්ගේ ක්‍රියාත්මක වීම මේ වනතුරු ආරම්භ වී නොමැති නිසා සැලකිය යුතු හෝ දැකගත හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැත.

ඉදිරි පියවර

කාන්තා අයිතිවාසිකම් ක්‍රියාකාරීන් සහ අදාළ සිවිල් සංවිධාන සම්පත්දායකයන් විසින් මේ වනවිටත් පළාත් පාලන ආයතන මැතිවරණ පනත (LAEA)⁴¹ සම්බන්ධව දැකගත හැකි උනන්දුවන් සහ අවධානය යොමු කළ යුතු තැන් හඳුනාගැනීම සිදුකර ඇත. මේ සඳහා සෑම පළාත් පාලන ආයතනයකටම නාමයෝජනා ලැබීම සඳහා සුදුසුකම් සහිත කාන්තාවන්ගේ ප්‍රමාණය ගණනය කිරීමට ව්‍යාකූල ක්‍රමවේද උපයෝගී කරගැනීම ද ඇතුළත් වේ.⁴² එමෙන්ම, විරස්ථායී අනුග්‍රාහක දේශපාලනයට එරෙහිව ප්‍රමාණවත් නොවන ආරක්ෂක පූර්වෝපායන් පැවතීම ද මේ සඳහා අදාළ වේ.⁴³ බොහෝ කාන්තාවන් විශ්වාස කරන්නේ, පළාත් පාලන ආයතනයන් හි සහිත සංඛ්‍යාව දේශපාලනඥයින්ට පක්ෂපාතී හා සම්බන්ධතා ඇති පිරිසගෙන් පිරෙනු ඇති බවයි.⁴⁴

ඊට අමතරව, 2012 දී LAEA හරහා⁴⁵ මහත් විවේචනයන්ට සහ විවාරණයන්ට⁴⁶ ලක් වූ මිශ්‍ර සහිත තෝරාගැනීමේ යාන්ත්‍රණය තුළ දෙමුහුන් මැතිවරණ ක්‍රමයේ වාසි සහ අවාසි දැකගත හැකිය. සම්පත්දායකයන් එකඟ වන ලද පරිදි සංවලිත ක්‍රියාවලියක් ලෙස පවතින මෙම ක්‍රමය තුළ විභවීය අපේක්ෂකයන් පමණක් නොව නාමයෝජනා සඳහා හඬ නගන අදාළ ක්‍රියාවලීන් සඳහා සහය සොයනු ලබන අපේක්ෂකයන් ද ව්‍යාකූල කරයි.⁴⁷

එනිසා, හඬනැගීම, පුහුණුව, සහ ආර්ථිකමය සහය ආදිය ඉතා වැදගත් වන අතර, නාමයෝජනය, මැතිවරණය, සහ පළාත් පාලන ආයතන සඳහා පුහුණුව ලත් කාන්තාවන්ගේ සහභාගිත්වය සඳහා පහසුකම් සැපයීම මගින් තවත් ඉහළ ප්‍රතිඵල ලබාගත හැකිය. IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කරනු ලබන්නේ, නාමයෝජනා සඳහා හඬ නැගීම සහ අනිවාර්ය කෝටාව සාක්ෂාත් කරගැනීම යන කරුණුවලින් ඔබ්බට ද මෙම උත්සාහයන් පැතිරිය යුතු බවයි. විශේෂයෙන්ම, සම්පත්දායකයන් විසින් ක්‍රියාකාරී පියවර ගත යුත්තේ, කෝටා ක්‍රියාවලිය ක්‍රියාත්මක වීම තවදුරටත් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයෙන් යුතු එකක් කරවීම සහ අරුත්බර ප්‍රාදේශීය දේශපාලන තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියකට කාන්තාවන් සම්බන්ධවීම සහතික කිරීම උදෙසා ය. එනිසා, IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කරන්නේ, රජය විසින් පහත දැක්වෙන මූලපිරීම් පවතින බැඳීමවල නව්‍යකරණය වූ සන්ධිස්ථාන ලෙස හඳුන්වාදීම හෝ ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි කොටසක් ලෙස හඳුන්වාදීම හෝ සුදුසු බව ය:

- පළාත් පාලන ආයතනයන් සඳහා සාර්ථක ලෙස නාමයෝජනය වී තේරී පත් වූ තනි පුද්ගල කාන්තාවන් පිළිබඳව අවම වශයෙන් සිද්ධි අධ්‍යයනයන් 25 ක් පැවැත්වීම (දිස්ත්‍රික්කයකට එක බැගින්). මෙම සිද්ධි අධ්‍යයනයන් මගින් බහුවිධ ආකාරයන්ගෙන් උපකල්පනය කළ හැකි අතර, පුවත්පත් වාර්තා, මාර්ගගත බ්ලොග් වාර්තා, හෝ විඩියෝ වාර්තා වැඩසටහන් ඒ අතර විය හැකිය. ඒවා මගින් ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ අපේක්ෂකයාගේ අත්දැකීම් වාර්තාගත කිරීමට, අපේක්ෂකයාගේ තොරතුරු ගොනුවක් ඉදිරිපත් කිරීමට, ඔවුන්ගේ සුදුසුකම් සහ පුහුණුවීම් ලැයිස්තුගත කිරීමට, සහ මැතිවරණයට එහා ගිය සාමාන්‍ය ජීවිතයේ ඔවුන්ගේ පෙළඹවීම් සඳහන් කිරීම ආදිය සඳහා කටයුතු කරනු ඇත. මෙම මූලපිරීම 15.4 සන්ධිස්ථානයට එකතු කරන නව්‍යකරණයක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය.
- බිම් මට්ටමේ විභවීය කාන්තා නායකාවන් ඉලක්ක කරගනිමින් මහජන දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් පෙළක් පැවැත්වීම (උදා., සෑම පළාත් පාලන ආයතනයකම). මෙම වැඩසටහන් මගින් අනෙකුත් දෑ අතර කැමැත්ත, දැනුවත්භාවය ඇති කිරීම සහ පළාත් පාලන ආයතන සඳහා නාමයෝජනය සහ තේරීපත්වීම සඳහා අදාළ ක්‍රියාවලීන් සහ උපමානයන් හඳුන්වාදීම සිදු කළ හැකිය. එමෙන්ම ඒවා මගින් ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ තීරණ ගන්නා තැනැත්තන් තුළ ඇති බලය සහ කෘතියන් පිළිබඳව සහ පළාත් පාලන මට්ටම තුළ කාන්තාවන්ට ඉදිරිපත් කළ හැකි භූමිකාව පිළිබඳව දැනුවත් කිරීමට ද හැකියාව ඇත. එනිසා, මෙම වැඩසටහන් මගින් පළාත් පාලනය තුළ කාන්තාවට හිමිව ඇති තත්ත්වය සහ

ක්‍රියාකාරිත්වය සම්බන්ධව සමාජය තුළ ආකල්පමය වෙනසක් ඇති කිරීම සිදු කළ හැකිය. මේ සම්බන්ධව ක්‍රියාකාරකම් හඳුන්වාදීම සන්ධිස්ථාන 15.1 සහ 15.3 නව්‍යකරණයට ලක් කරමින් සිදු කළ හැකිය.

ක්‍රියාකාරිත්ව සහ වෘත්තීයයන් කිහිපදෙනෙකු විසින් අනුමත කළේ, මෙම ස්වභාවයෙන් යුතු මැදිහත්වීමක් සුදුසු බවය.⁴⁸ ඔවුන් යෝජනා කළේ, ප්‍රාදේශීය රජයේ නොවන සංවිධාන සහ සිවිල් සමාජයීය සංවිධානවලට මෙම දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් පැවැත්වීම සඳහා සහය වෙමින් මූලික භූමිකාවක් ඉදිරිපත් කළ හැකි බවයි. ඊට අමතරව, රේඛීයයෝ වැඩසටහන්, රූපවාහිනී දැන්වීම්, සහ අනෙකුත් සහභාගිත්ව සමාජයීය ක්‍රියාකාරකම් භාවිත කර එලදායී ලෙස අදාළ පණිවුඩ සම්ප්‍රේෂණය කිරීම සහ ප්‍රචාරණය කිරීම කළ හැකි බවයි.

¹ Generally, trained women may include those who have benefited from government or civil society programmes that aim to strengthen political leadership through raising awareness on various pertinent topics. These topics may include gender, good governance, human rights, local government legislation, or even practical competencies such as mobilising grassroots support and campaign financing. See also C. Kodikara, *The Struggle for Equal Political Representation of Women in Sri Lanka: A Stocktaking Report for the Ministry of Child Development and Women's Empowerment and the United Nations Development Programme* (New York: United Nations, 2009), <http://bit.ly/2HXpyJg>.

² Mr. S. Boralessa (Ministry of Provincial Councils and Local Government), interview by IRM researcher, 27 September 2017; and Ms. S. Sumanasekara (Ministry of Women and Child Affairs), interview by IRM researcher, 13 October 2017. See also Law and Society Trust, *Women's Political Representation in Local Government Institutes: 25% Quota and Way Forward*, 16 February 2016, http://lawandsocietytrust.org/content_images/publications/documents/english-20160602150738.pdf.

³ "Women in National Parliaments," Inter-Parliamentary Union, 1 October 2017, <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.htm>.

⁴ T. Ariyaratne, "Electoral Reforms: Where Are the Women?" *Sunday Observer*, 17 May 2015, <http://archives.sundayobserver.lk/2015/05/17/fea10.asp>; and C. Kodikara, "Sri Lanka: Where Are the Women in Local Government?" *Open Democracy* 50.50, 7 March 2011, <https://www.opendemocracy.net/5050/chulani-kodikara/sri-lanka-where-are-women-in-local-government/>.

⁵ Prof. Swarna Jayaweera, Prof. Chandra Gunawardena, Dr. Ramani Jayatilaka, and Ms. Girty Gamage (Centre for Women's Research), interview by IRM researcher, 3 October 2017.

⁶ Prof. Swarna Jayaweera, Prof. Chandra Gunawardena, Dr. Ramani Jayatilaka, and Ms. Girty Gamage (Centre for Women's Research), interview by IRM researcher, 3 October 2017.

⁷ Ms. Hemanthi Goonasekera (Federation of Sri Lankan Local Government Authorities), interview by IRM researcher, 22 September 2017.

⁸ Prof. Swarna Jayaweera, Prof. Chandra Gunawardena, Dr. Ramani Jayatilaka, and Ms. Girty Gamage (Centre for Women's Research), interview by IRM researcher, 3 October 2017.

⁹ Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.

¹⁰ Prof. Swarna Jayaweera, Prof. Chandra Gunawardena, Dr. Ramani Jayatilaka, and Ms. Girty Gamage, interview by IRM researcher.

¹¹ C. Kodikara, "Sri Lanka: Where Are the Women in Local Government?"

¹² Local Authorities Elections (Amendment) Act, No. 1 of 2016, <http://bit.ly/2n5AMVL>.

¹³ Local Authorities Election (Amendment) Act, No. 22 of 2012.

¹⁴ C. Kodikara, "The Quota for Women in Local Government: A Pledge for Parity and a Parody in Parliament?" *Groundviews*, 7 March 2016, <http://groundviews.org/2016/03/07/the-quota-for-women-in-local-government-a-pledge-for-parity-and-a-parody-in-parliament/>.

¹⁵ Ms. Sriyanie Wijesundara (Centre for Policy Alternatives), interview by IRM researcher, 10 October 2017; Dr. Ramani Jayasundere (The Asia Foundation), interview by IRM researcher, 17 October 2017; Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher; and Dr. Gopa Kumar Thampi (The Asia Foundation), interview by IRM researcher, 15 October 2017.

¹⁶ M. Phillips, "The Necessity of Increasing Women's Political Representation in Sri Lanka," *Centre for Poverty Analysis*, 26 May 2015, <http://bit.ly/2oC1a82>.

¹⁷ M. Phillips, "The Necessity of Increasing Women's Political Representation in Sri Lanka."

¹⁸ Dr. Gopa Kumar Thampi, interview by IRM researcher.

¹⁹ Ms. Sriyanie Wijesundara, interview by IRM researcher; Dr. Ramani Jayasundere, interview by IRM researcher; Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher; and Dr. Gopa Kumar Thampi, interview by IRM researcher.

²⁰ C. Kodikara, *The Struggle for Equal Political Representation of Women in Sri Lanka*.

²¹ C. Kodikara, *The Struggle for Equal Political Representation of Women in Sri Lanka*.

²² Ms. Sriyanie Wijesundara, interview by IRM researcher.

²³ Ms. Sriyanie Wijesundara, interview by IRM researcher.

-
- ²⁴ Ms. Sriyanie Wijesundara, interview by IRM researcher.
- ²⁵ Ms. Sriyanie Wijesundara, interview by IRM researcher.
- ²⁶ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher.
- ²⁷ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher.
- ²⁸ Ms. Swarna Sumanasekera, interview by IRM researcher.
- ²⁹ Ms. Sriyanie Wijesundara, interview by IRM researcher.
- ³⁰ Ms. Sriyanie Wijesundara, interview by IRM researcher.
- ³¹ "Local Government Elections Likely to Be Held in January 2018 - Election Chief," *ColomboPage*, 13 September 2017, http://www.colombopage.com/archive_17B/Sep13_1505287642CH.php.
- ³² Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.
- ³³ Ms. Sriyanie Wijesundara, interview by IRM researcher.
- ³⁴ Ms. Sriyanie Wijesundara, interview by IRM researcher.
- ³⁵ Ms. Sriyanie Wijesundara, interview by IRM researcher.
- ³⁶ Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.
- ³⁷ Ms. Sriyanie Wijesundara, interview by IRM researcher.
- ³⁸ Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.
- ³⁹ Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.
- ⁴⁰ Ms. Sriyanie Wijesundara, interview by IRM researcher.
- ⁴¹ C. Kodikara, "The Quota for Women in Local Government."
- ⁴² Dr. Ramani Jayasundere, interview by IRM researcher.
- ⁴³ C. Kodikara, "The Quota for Women in Local Government."
- ⁴⁴ Dr. Gopa Kumar Thampi, interview by IRM researcher.
- ⁴⁵ Local Authorities Election (Amendment) Act, No. 22 of 2012; and Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher.
- ⁴⁶ D. Mudalige and S. Marasinghe, "Amended Local Government Elections Bill Approved in Parliament," *Daily News*, 25 August 2017, <http://www.dailynews.lk/2017/08/25/local/126316/amended-local-government-elections-bill-approved-parliament>; and S. Gamage, "Local Elections: New Mixed-Member Method or Old PR Method?" *DailyFT*, 9 December 2016, <http://www.ft.lk/article/584865/Local-elections--New-mixed-member-method-or-old-PR-method->.
- ⁴⁷ Dr. Gopa Kumar Thampi, interview by IRM researcher.
- ⁴⁸ Dr. Ramani Jayasundere, interview by IRM researcher; Ms. Hemanthi Goonasekera, interview by IRM researcher; and Dr. Gopa Kumar Thampi, interview by IRM researcher.

තේමාව 8: දූෂණය (CORRUPTION)

16. දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල සඳහා මහජන සහභාගිත්වය (Public Participation in Anti-Corruption Framework)

බැඳීමෙහි පෙළ:

ක්‍රියාකාරී මහජන සහභාගිත්වය ඉහළ දැමීම සඳහා දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල ශක්තිමත් කිරීම (I කොටස)

[...]

ප්‍රධාන අරමුණ:

දූෂණ මර්දන වැඩසටහනෙහි ක්‍රියාකාරී මහජන සහභාගිත්වය ඉහළ නැංවීම.

සන්ධිස්ථාන:

- 16.1 රජය විසින් ජාතික දූෂණ මර්දන සමුළුවක් පැවැත්වීම.
- 16.2
  - a) CIABOC විසින් දූෂණය වැළැක්වීම සහ එයට විරුද්ධව සටන් කිරීමට වසරක් සඳහා ප්‍රක්ෂේපිත වියදම්වල අයවැය වාර්තාවක් මහජන යුක්තියුක්ත කිරීම් සහිතව මුදල් අමාත්‍යාංශයට ඉදිරිපත් කිරීම;
  - b) විෂමතාවක් ඇතිවීමේදී, රජය විසින් මහජන යුක්තියුක්ත කිරීම් සමඟ ආයාචනය කරන ලද මූල්‍යමය සැපයීම් එහි වාර්ෂික ජාතික අයවැය ඇස්තමේන්තුවලට වෙන් කිරීම;
  - c) පවත්වාගෙන යන විමර්ශන වෙත අගති විරහිතව, CIABOC විසින් වාර්ෂික වියදම් වෙන්කිරීම් සහ 2017 වර්ෂය සඳහා වන වියදම් පොදුවේ වාර්තා කිරීම.
- 16.3 CIABOC විසින් අන්තර් ආයතන දූෂණ මර්දන කවුන්සිලයක් ඇති කිරීම සඳහා, සිවිල් සමාජ සහ පුද්ගලික ආයතන සමඟ අදහස් විමසීම් පවත්වා, ශ්‍රී ලංකාවේ සමස්ත දූෂණ මර්දන ක්‍රියාවලියෙහි නායකත්වය ලබාගැනීම සිදු කිරීම. මෙම කවුන්සිලය මගින් රජයේ ආයතනවල සඳහා සහය දක්වනු ඇති අතර, පුද්ගලික අංශය සහ සිවිල් සමාජය විසින් දැවුරුදු දූෂණ පිටුදැකීමේ ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීම සිදු කරනු ඇත. මෙම ක්‍රියාකාරී සැලසුම මගින් රාජ්‍යය පුරා ක්‍රියාකාරීත්ව අරමුණු පුද්ගලික අංශයට සහ සිවිල් සමාජයට භාරදීම, පහත කරුණු සම්බන්ධයෙන් සිදු කරනු ඇත.:
  - a) මහජන ආයතනයන් හි මහා පරිමාණයේ දූෂණ පිටුදැකීම,
  - b) පැහැදිලි පාලන භූමිකා සහ එමෙන්ම උපදේශන සහ තක්සේරු ක්‍රියාවන් තහවුරු කිරීම,
  - c) දූෂණය පිටුදැකීම සඳහා ප්‍රමාණවත් සම්පත් සැපයීම,

- d) දුෂණ මර්දන ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ ශක්තිමත් සහ සාකච්ඡා තක්සේරුවක් (උදා. ජාතික ක්‍රමවේදය ඇගයීම),
- e) රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන මගින් අරුත්බර සහභාගිත්වයක් දැක්වීම පිළිගැනීම, විශේෂයෙන්ම ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි නිර්මාණය අනුව සිවිල් සමාජය විසින් දායකත්වය සැපයීම.

- **16.4** රජය විසින් කැපී පෙනෙන ලෙස, දුෂණය සම්බන්ධව සෑම රජයේ ආයතනයකම **CIABOC** හි සම්බන්ධක තොරතුරු, පැමිණිලි ඉදිරිපත් කරන දුරකථන අංකය සහිතව ප්‍රදර්ශනය කිරීම සඳහා බාධාකිරීම් නොකරන බවට වූ ප්‍රකාශනයක්/ දිවුරුමක් හඳුන්වා දීම.

වගකිවයුතු ආයතන: වංචා සහ දුෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිසම (CIABOC)

සහය ආයතනය: ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (TISL)

ආරම්භක දිනය: 2016 අගෝස්තු

අවසාන දිනය: 2018 ජූනි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුවේ නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. මෙම ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි, දුෂණය හා සම්බන්ධ සෑම සන්ධිස්ථානයක්ම තනි බැඳීමක් යටතේ ලැයිස්තුගත කර ඇත. මෙම වාර්තාව තුළ, පැහැදිලි භාවය සඳහා, මෙම සන්ධිස්ථාන වෙනස් වූ බැඳීම් හයකට වෙන් කර ඇත (බැඳීම් 16–21) දුෂණ මර්දන වැඩසටහනෙහි විශේෂිත අංග ලෙස ඒ සියල්ල හඳුනාගත හැකිය. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න <http://bit.ly/2wv3jXR>.

බැඳීම් දළ විශ්ලේෂණය	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද?	සමාජනීය				
	නැත	සහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගකීම	විනිවිද භාවය සහ වගකීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන	පරිණාමනය වන	නැත	ආරම්භ වී නැත	සීමිත	මාණවත්	සම්පූර්ණ
16. ප්‍රතිදුෂණ වැඩපිළිවෙල සඳහා මහජන සහභාගිත්වය			✓		✓	✓					✓			නැත		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණු

16 වන බැඳීම යටතේ වන සන්ධිස්ථාන මගින් අරමුණු කරනු ලබන්නේ, දුෂණ මර්දන ක්‍රියාකාරකම් සහ කාර්යාවලි සඳහා මහජන සහභාගිත්වය වැඩි කිරීම මගින් දුෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල ශක්තිමත් කිරීමයි. දුෂණය පිටුදැකීම, 2015 දී තේරී පත්වූ රජයේ මැතිවරණ ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනයේ ප්‍රධාන සටන් පාඨයක් විය.¹ රාජ්‍ය අංශයේ දුෂණ ඉහළ යාම් සම්බන්ධයෙන් මහජන ප්‍රතිචාර දැක්වීම්, ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනයට එය ඇතුළත්වීමට හේතුසාධක විය.² පොලිස් දෙපාර්තමේන්තුව සහ රේගුව වැනි, මහජනතාව හට ප්‍රවේශ වීමේ හැකියාවැති ඇතැම් ආයතන, පෙනී නුම් කරන ලද්දේ දුෂණ පරිචයන් පිළිබඳ ඉහළ ලැදියාවකි.³ මෙම කරුණුවල පිළිබිඹුවක් ලෙස, 2016 දුෂණ අවබෝධ දර්ශකයේ රටවල් 176ක් අතුරින් 95 වන ස්ථානය හිමිකරගත් ශ්‍රී ලංකාව, 2015දී හිමිකර ගෙන සිටි ස්ථානයෙන් ස්ථාන 12ක් පහළට වැටී ඇති බව හඳුනාගත හැකිය.⁴

බැඳීම මගින් අයවැය ක්‍රියාවලිය තුළ දූෂණ මර්දන ක්‍රියා සහ දූෂණ මර්දන ක්‍රියාකාරී සැලසුමක් සැකසීමේදී සිවිල් සමාජයේ දායකත්වය ද ඇතුළත්ව වඩාත් හොඳ විනිවිද භාවයක් සහතික කිරීමට පියවර කිහිපයක් යෝජනා කරයි. එමෙන්ම, බැඳීම මගින් දූෂණ මර්දන සමුළුවක් පැවැත්වීම සඳහා වන අදහසක් මතුකර දක්වන අතර, ශ්‍රී ලංකාවේ මහජන අධිකාරීන් හි දූෂණ මර්දනය පිළිබඳ බලාත්මක කරන දිවුරුමක් ප්‍රදර්ශනය කිරීම සඳහා වන වැයම ද මතුකර පෙන්වයි. එසේ කිරීමෙන්, සම්පත්දායකයන් අපේක්ෂා කළේ, මහජනතාව විසින් දූෂණ මර්දන තීරණ සම්බන්ධව වඩාත් ඵලදායී ක්‍රියාත්මක කිරීමක්, ප්‍රමාද දෝෂයන් වළක්වා ගැනීමක්, සහ වගවීමේ යාන්ත්‍රණ පිළිබඳ දැනුම්දීමක් සිදු කරනු ඇති බවට ය.⁵

ලේඛනගත පරිදි, සම්පූර්ණයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් දූෂණ මර්දන වැඩසටහන් ශක්තිමත් කිරීම සහ ඒ සඳහා මහජන සහභාගිත්වය ලබාගැනීමට මධ්‍යම මට්ටමේ වූ විභවීය බලපෑමක් ඇති කිරීමට ඉඩ පැවතියි. ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයේ (TISL), සිවිල් සමාජය නියෝජිතයෙකුට අනුව මහජන යුක්තියක් කිරීම සමඟ අල්ලස් හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාවේ (CIABOC) අයවැය ක්‍රියාවලිය ආරම්භ කිරීම මගින් ආර්ථික විනිවිද භාවය වැඩිදියුණුවීම සිදු වේ. නියෝජිතයා විසින් දක්වන ලද්දේ, CIABOC ස්වාධීන රාජ්‍ය ආයතනයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වීම කෙරෙහිද අවධානය යොමු කිරීම සිදු වන බවයි.⁶

අන්තර් ආයතන දූෂණ වැළැක්වීමේ කවුන්සිලයක් ස්ථාපිත කිරීම මගින් දූෂණ මැඩලීම සඳහා වන ක්‍රියාකාරී සැලසුම වේගවත් කිරීමට හේතුවන බව සම්පත්දායකයන් අපේක්ෂා කරයි. ඔවුන් වැඩිදුරටත් සඳහන් කරන ලද්දේ, මෙම සන්ධිස්ථානය මගින් අදාළ ක්‍රියාවලිය සඳහා සහභාගිවීමට සිවිල් සමාජයට පෙර නොවූ විරු අවස්ථාවක් හිමිවන බවයි.⁷ වඩාත් පුළුල් ලෙස, බැඳීම මගින් හඳුනාගනු ලබන්නේ, මේ වනවිට ශ්‍රී ලංකාව තුළ අල්ලස සහ දූෂණය හා සටන් වැදීමට පැහැදිලි වැඩපිළිවෙලක් නොමැති බවයි. මෙම හිඟතාව, බොහෝවිට තාවකාලික සහ අස්ථාවර පියවර ගැනීමට හේතුපාදක වී ඇත.⁸ CIABOC ට අනුව දූෂණය වැළැක්වීම සඳහා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුමක් සැකසීම මගින්, මෙම පරතරය පියවීමට සහ දූෂණ මර්දන උත්සාහයන් සාර්ථක කරගැනීමට හේතු වනු ඇත.⁹ විවිධ ආයතනයන් කිහිපයක් ම ක්‍රියාත්මක වුවද, බොහෝ විට ඒවා අතිවිභාදනය වන අතර (බලන්න බැඳීම 18) දූෂණ මර්දන උත්සාහයන් සඳහා වන අධිකරණ පාත්‍රතාවය අනුව CIABOC විසින් මධ්‍යගත ලෙස දූෂණ මර්දන ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා වූ ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාත්මක කරනු ඇත.¹⁰

සමගාමී ලෙස, ජාතික දූෂණ මර්දන සමුළුවක් පැවැත්වීම මගින් දූෂණය, විසඳුම් සෙවීමට රජයට ඇති සුභවාදී අදහස පෙන්වුම් කරනු ලබයි. TISLට අනුව, එමගින් අදාළ ක්‍රියාකාරීත්වයන් සඳහා වන පුළුල් සහභාගිත්වයක් ඇති කිරීමට ද රජයට අවස්ථාව ලබාදිය හැකිය.¹¹ මෙම උත්සාහයන් සඳහා අනුපූරක වශයෙන්, සෑම රජයේ ආයතනයකම අවම වශයෙන් සංකේතාත්මකව ඉඩදීම ශුන්‍ය වන දිවුරුමක් හෝ ප්‍රකාශනයක් ප්‍රදර්ශනය කිරීම මගින් රජයේ දූෂණ මර්දන ප්‍රවේශයෙහි දායකත්වය ලබාදීම පෙන්වුම් කිරීම සිදු කරනු ඇත. මෙම මූලපිරීම OGP වටිනාකම්වලට සාප්පු ලෙස අදාළ නොවුවද, සිවිල් සමාජය හඳුනාගන්නා ලද පරිදි CIABOC හි පැමිණිලි සඳහා වන කෙටි දුරකථන අංකය සමඟ මෙය සම්බන්ධ කිරීම කළ හැකිය.¹² එනිසා ඉහත දක්වන ලද ක්‍රියාකාරකම මගින් වගවීමේ යාන්ත්‍රණය ශක්තිමත් කිරීම ද සිදු කරනු ඇත.¹³

මෙම සන්ධිස්ථාන සමූහයේ සාර්ථකත්වය සමඟ දූෂණය සම්බන්ධව මහජන අවබෝධය ඉහළ නැංවෙනු ඇත.¹⁴ එමෙන්ම, මෙමගින් ඊටත් එහා ගිය විභවීය බලපෑමක් සහිත ඉහළ ඉඩකඩක් සඳහා අවස්ථාව ඇත. උදාහරණයක් ලෙස, බැඳීම මගින් පැහැදිලි ලෙස දක්වන්නේ CIABOC දූෂණ මර්දන ක්‍රියාකාරකම් සඳහා වන අයවැයෙහි වඩාත් වැඩි පාරදායක භාවයක් සහතික කිරීම ය. කෙසේ වෙතත්, අයවැය සැකසීම හෝ ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා මහජන සහභාගිත්වය වැඩිකිරීමට කිසිදු ක්‍රියාකාරකමක් මගින් යෝජනා කරනු නොලබයි. එසේම, CIABOC සහ රජය අපේක්ෂා කරනුයේ අදාළ අයවැය වෙන්කිරීම් සහ වියදම් සම්බන්ධව මහජන වාර්තා ප්‍රකාශයට පත්කිරීමය. කෙසේ වෙතත්, බැඳීම මගින් CIABOC හෝ රජය විසින් පුරවැසියන්ට වගවීම සඳහා වන මහජනතාව හට ප්‍රවේශ වීමේ හැකියාවැති යාන්ත්‍රණයක් හඳුනාගැනීමට අපොහොසත්වීම සහ

මහජන යුක්තියක් කිරීමට එරෙහිව අභියාචනා ගොනු කිරීමට අවස්ථාව ලබාදීමට අපොහොසත්වීම මෙහිදී දැකගත හැකිය.

තවදුරටත්, මෙම බැඳීම යටතේ වන ඇතැම් සන්ධිස්ථානයන්ගේ විශේෂත්වයක් නොමැති බව ද, එමගින් ලැබෙන ප්‍රතිඵල ප්‍රමාදසහගත වීම ද හඳුනාගත හැකිය. උදාහරණ ලෙස, බැඳීම මගින් ජාතික දූෂණ මර්දන සමුළුවක් පැවැත්වීම පිළිබඳව යෝජනා කරනු ලැබුවද මෙම සමුළුවේ ස්වභාවය, අපේක්ෂා කරනු ලබන සහභාගිවන්නන්, හෝ අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල පිළිබඳ විස්තර කිරීමක් සිදුකර නොමැත. මෙම අංගයන් මගින් විවෘත ආණ්ඩු මූලධර්මයන් සඳහා පෙනීසිටීමට දායකත්වය සපයනු ඇත.

සමාජිකය

16.1 දූෂණ මර්දන සමුළුව: මෙම සන්ධිස්ථානය සම්පූර්ණ වුවකි. රජය විසින් ජාතික දූෂණ මර්දන සමුළුවක් 2016 දෙසැම්බර් 9 වන දින එනම් ජාතික දූෂණ මර්දන දිනයේදී පවත්වන ලදී.¹⁵ වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් විසින් සහ ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය විසින් මෙම තොරතුරු සහතික කරන ලදී.¹⁶ මෙම සන්ධිස්ථානය සැලසුම් කරනු ලැබුවේ 2016 දෙසැම්බර් හි දී සමාජිකයට පත් කිරීමටය. එම නිසා, මෙම බැඳීම කාලයට අනුගත බව හැඳින්විය හැකිය.

16.2 දූෂණ මර්දන අයවැය: මෙම සන්ධිස්ථානය අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජිකයකි. අල්ලස් හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාව (CIABOC) ඉදිරිපත් කරන ලද ප්‍රක්ෂේපිත වියදම් සඳහා 2016 සහ 2017 අයවැය වාර්තා යටතේ වෙන්කිරීම් ලබාගෙන ඇත. 2018 වර්ෂය සඳහා සම්පූර්ණ අයවැය ඇස්තමේන්තුවට රජය විසින් විස්තර ඇතුළත් කරන ලදී.¹⁷

කෙසේ වෙතත්, ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයට අනුව, CIABOC හි වියදම් සම්බන්ධ තොරතුරු අයවැය සම්බන්ධව 2016 ත්‍රෛභාෂා වාර්ෂික වාර්තාවේ¹⁸ දැක්වීම හැරුණු විට, මහජන යුක්තියක් කිරීම සම්බන්ධව සාක්ෂි නොවීය.¹⁹ ඒ හා සමාන වාර්තාවක් 2017 වර්ෂය සඳහා ද පළකිරීමට නියමිතය.²⁰ 2017 වර්ෂය සඳහා වන වාර්ෂික වියදම්වල මහජන ප්‍රකාශනය සිදු කිරීම නියමිතව ඇත්තේ 2018 මාර්තු මාසයේදී ය. ඒ අනුව මෙම ක්‍රියාකාරකම මේ වනවිටත් පවතින්නේ කාලයට අනුගත මට්ටමේ ය.

16.3 දූෂණය පිටුදැකීමේ ක්‍රියාකාරී සැලසුම: වැදගත් ප්‍රාරම්භක පියවර ගනු ලැබුවද, මෙම සන්ධිස්ථානය අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජිකයකි. 2017 ජනවාරි හි දී ක්‍රියාකාරීත්වය ඇරඹීමට නියමිතව පැවතිය ද, අල්ලස් හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාව විසින් දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහ ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි සැකසුම අධීක්ෂණය සඳහා මේ වනතෙක් අන්තර්-ආයතනික දූෂණ මැඩලීමේ කවුන්සිලය පිහිටුවීම සිදුකර නොමැත.²¹ ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය සහතික කළේ, 2017 ජූලි මාසයේ දී, CIABOC විසින් විභවීය දූෂණ වැළැක්වීමේ යාන්ත්‍රණ පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීමට අමාත්‍යාංශ සහ සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන ඇතුළුව සම්පත්දායකයන් කැඳවීම සිදු කරන ලද බවයි.²² මේ හැරුණු විට මෙම සාකච්ඡාව මගින් දැකගත හැකි වූ අනෙකුත් තීරසාර සැකසුම් කිසිවක් හෝ නොවීය.²³

2017 දෙසැම්බර් හි දී, CIABOC විසින් දූෂණ මර්දන උත්සාහයන් සඳහා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුමක් සැකසීමට වූ අදහස ප්‍රසිද්ධ ලෙස නිවේදනය කරන ලදී.²⁴ CIABOCට අනුව, සැලසුම මගින් නිවාරක පියවර හඳුන්වාදීම සම්බන්ධව අවධානය යොමු කරනු ඇති අතර, මහජනතාවගේ සහභාගිත්වය සහ මහජන, පුද්ගලික සම්මිශ්‍ර දායකත්වය මේ සඳහා ලැබෙනු ඇත.²⁵ ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීම සඳහා පුළුල් සහභාගිත්වයක් ලබාදීමට, CIABOC විසින් පුරවැසි සම්පත්දායකයන්ට තැපැල්, ඊමේල්, ෆැක්ස් සහ CIABOC වෙබ් අඩවිය හරහා යෝජනා ඉදිරිපත් කිරීමට ආරාධනා කරන ලදී.²⁶ ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීම සැලසුම් කර තිබුණේ 2018 ජූනි මාසයේ වන අතර, කාලයට අනුව සමාජික වීමට තවමත් ඉඩ පවතී.

16.4 ඉවසීම ශුන්‍ය ප්‍රකාශනය: මෙම සන්ධිස්ථානය තවමත් ආරම්භ වී නොමැති අතර, 2017 සැප්තැම්බර් හි දී සමාජිකයාට ලක්වීමට නියමිතය. එනිසා, මෙය ද නිසි කාලයට අනුගත නොවන බව හඳුනාගත හැකිය. අල්ලස් හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාවේ (CIABOC) අධ්‍යක්ෂ ජෙනරාල්වරයාට අනුව, දිවුරුමක් හෝ ප්‍රකාශනයක් හඳුන්වාදීම පිළිබඳව විධිමත් සාකච්ඡාවක් මේ වනතෙක් පවත්වා නොමැත. ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයේ නියෝජිතයෙකු ද මෙය තහවුරු කරන ලදී.²⁷

කෙසේ වෙතත්, CIABOC විසින් සඳහන් කරන ලද්දේ යෝජිත ක්‍රියාකාරී සැලසුමට ඉඩකඩ ශුන්‍ය වන දිවුරුම හෝ ප්‍රකාශනය ඇතුළත් කිරීම සඳහා පියවර ගැනීම සිදුකළ හැකි බවයි (බලන්න 16.3).²⁸

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වූ බොහෝ සන්ධිස්ථාන අත්කරගෙන තිබෙන්නේ සීමාසහිත සමාජිකයකි. එම නිසා, සැලකිය යුතු හෝ දැකගත හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැත.

කෙසේ වෙතත්, වංචා හෝ දූෂණ විමර්ශන කොමිෂන් සභාවට අනුව, මෙම බැඳීම මගින් රජයට දිරිගැන්වීම් කරනුයේ වංචා හා දූෂණ පිටුදැකීම සඳහා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුමක් සැකසීම කඩිනම් කරන ලෙසයි.²⁹ CIABOC විසින් OGP බැඳීම සලකනු ලැබුවේ දූෂණයට එරෙහි ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීමට අදාළ හේතු සමූහයක තවත් එක හේතුවක් වශයෙනි.³⁰

ඉදිරි පියවර

IRM පර්යේෂකයා විසින් වඩාත් ස්ථිරසාරව යෝජනා කරන්නේ, මූලික සම්පත්දායකයන් විසින් ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි ඉතිරි වී ඇති කාලය තුළ සිදුකිරීමට නොහැකි වූ ක්‍රියාකාරකම් සියල්ල සමාජිකයාට පත්කිරීම සහතික කර සිටිය යුතු බවයි. ඔවුන්ගේ සමාජිකයා මගින් රජයට සහ සිවිල් සමාජයට මෙම පදනම මත පිහිටා සිටි අනෙකුත් අදාළ බැඳීම් වඩාත් පුළුල් වූ විෂයපථයක් සහිතව ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමට ඇතුළත් කර, ඉටුකිරීම සඳහා යෝජනා කළ හැකි බවයි. පහත දැක්වෙන යෝජනා මගින් බැඳීම්වල නැවත ඉටුකිරීම සැලසුම් කළ හැකිය:

- වංචා හා දූෂණ විමර්ශන කොමිෂන් සභාවේ (CIABOC) අයවැය ක්‍රියාවලියේදී අරුත්බර මහජන සහභාගිත්වයක් සඳහා පැහැදිලි ප්‍රතිපාදන සහ යාන්ත්‍රණ හඳුන්වාදීම. එවන් අන්තර්ග්‍රහණයක් මගින් පුරවැසියන්ට සහ සිවිල් සමාජය සාමාජිකයන්ට රටේ මූලික දූෂණ මර්දන ආයතනයේ න්‍යායපත්‍රය සැකසීම සඳහා දායකත්වය සැපයීමට හැකි වනු ඇත. මෙම සහභාගිත්වය උදෙසා මහජනතාවට අයවැය සඳහා ඇතුළත් විය යුතු ක්‍රියා හෝ අයිතමයන් ඉදිරිපත් කිරීමට හෝ සිවිල් සමාජය සමඟ එක්කාසු වී ක්‍රියාකාරී සැලසුම (බලන්න 16.3) සඳහා මූලික ප්‍රමුඛතා හඳුනාගැනීම සහ සැකසීම සඳහා CIABOC විසින් ක්‍රියාකාරී ලෙස ආරාධනා කිරීම මෙහිදී සිදු වනු ඇත. එමෙන්ම කොමිසම මගින් අයවැය ක්‍රියාවලියේ වෙනස් වූ අදියරයන් හි කෙටුම්පත් අයවැය වාර්තා සඳහා මහජන ප්‍රතිචාර දැක්වීම් අනුමත කිරීම ද සිදු කළ හැකිය.

සමගාමී ලෙස, CIABOC විසින් අයවැය ක්‍රියාවලියට අදාළ වන පැමිණිලි සහ දුක්ගැන්වීම් ලියාපදිංචි කිරීමට පුරවැසියන්ට ප්‍රවේශ විය හැකි මහජනතාවට ප්‍රවේශවීමේ හැකියාවැති යාන්ත්‍රණයක් සැපයීම සිදු කරනු ඇත. එමෙන්ම, එමගින් පැහැදිලි යාන්ත්‍රණ නිරූපනය කරනු ඇති අතර, මෙම ප්‍රතිචාර සඳහා පිළිතුරු ලබාදීමට පැහැදිලි කාලරාමු දැක්වීම් සිදු කළ යුතුය. උනන්දු වන, නමුත් විශේෂ වූ, එමෙන්ම ක්‍රියාකාරීත්වය පවතින CIABOC පැමිණිලි ඉදිරිපත් කරන විශේෂ දුරකථන අංකය හරහා වන ලෙස මෙම වගවීමේ පියවර ආදේශ කරගනු ඇත. මෙම කෙටි දුරකථන අංක මේ වනවිටත් නිර්මාණය කර ඇති අතර, වඩාත් සෘජු ලෙස දූෂණය සම්බන්ධ මහජන පැමිණිලි සඳහා පිළිතුරු ලබාදීමට සැලසුම් කර ඇත.

- ශ්‍රී ලංකාව සඳහා පුළුල් වූ දූෂණ වැළැක්වීමේ න්‍යායපත්‍රයක් සැකසීමට පුළුල් පරාසයක බැඳීම් සහ වගකීම් ඇතුළත් කිරීම පිණිස ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි ක්ෂේත්‍රය පුළුල් කිරීම (බලන්න 16.3). උදාහරණයක් ලෙස, රාජ්‍යයට එක්සත් ජාතීන්ගේ දූෂණයට එරෙහි සම්මුතිය යටතේ ප්‍රතිපාදන සහ යෝජනා ක්‍රියාත්මක කිරීමට වගකීමක් පවතී (බලන්න බැඳීම 17). මෙම වගකීම් මගින් දූෂණ මර්දන ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ බහුමුහුණත් සහිත, වැඩිදියුණු වූ කොටසක් ලෙස උපග්‍රහණය කිරීම සිදු කළ හැකිය.

දූෂණ මර්දන ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි පුළුල් පරාසයකින් යුතු වගකීම් ක්‍රියාත්මක කිරීම පාලනය කිරීම සහ ඇගයීම සඳහා ස්වාධීන, බහුවිධ-සම්පත්දායක කමිටුවක් පත්කිරීම (බැඳීම 17 ද බලන්න). මෙම කමිටුව මගින් ප්‍රගතිය සහ ක්‍රියාකාරී සැලසුම පිළිබඳ මූලික ජයග්‍රහණයන් පිළිබඳව තොරතුරු සවිස්තරව සපයමින් ත්‍රෛමාසිකව වාර්තා නිකුත් කිරීම සහ ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සිදු කරනු ඇත. රජය විසින්, සිවිල් සමාජයේ සහයෝගය ඇතිව, මෙම ඇගයුම් වාර්තා මාර්ගගතව පළකිරීම සිදු කරනු ඇත. සංක්ෂිප්ත තොරතුරු, ප්‍රධාන භාෂා ත්‍රිත්වයෙන්ම වන පුවත්පත් වාර්තා ද ඇතුළත් බහුවිධ ක්‍රමයන්ගෙන් ලබාගත හැකි වනු ඇත.

---

¹ New Democratic Front, *Manifesto - Compassionate Government, Maithri*, December 2014, <http://bit.ly/1xXjnNY>.

² “Sri Lanka Becomes More Corrupt,” *Daily Mirror*, 25 January 2017, <http://bit.ly/2k31ICt>.

³ “Sri Lankans Pay More Bribes to Police: TI,” *Daily Mirror*, 11 March 2017, <http://bit.ly/2GDAw6f>.

⁴ Transparency International, *Corruption Perceptions Index*, 25 January 2017, <http://bit.ly/2j3Y63K>.

⁵ Mr. Sarath Jayamanne (Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption), interview by IRM researcher, 20 September 2017; and Mr. Asoka Obeyesekere (Transparency International Sri Lanka), interview by IRM researcher, 29 August 2017.

⁶ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.

⁷ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne (Transparency International Sri Lanka), interview by IRM researcher, 17 October 2017.

⁸ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher.

⁹ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher.

¹⁰ “Prevention,” Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption, 2017, <https://www.ciaboc.gov.lk/prevention>.

¹¹ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.

¹² Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption receives complaints in person and via telephone, email, fax, or post. See also Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption, *Report on Bribery and Corruption – 2015*, p. 16, <http://bit.ly/2oyFd9Q>.

¹³ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.

¹⁴ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.

¹⁵ A. Mallawaarachchi, “National Anti-Corruption Summit on December 9,” *Daily News*, <http://dailynews.lk/2016/12/01/local/100709>.

¹⁶ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

¹⁷ Ministry of Finance, *Budget Estimates 2018 – Volume I*, Fiscal Year 2018, p. 39, <http://bit.ly/2rPTG5v>.

¹⁸ Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption, *Annual Report on Bribery and Corruption – 2016*, p. 87, https://www.ciaboc.gov.lk/images/annual_reports/Annual_Report_2016.pdf.

¹⁹ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

²⁰ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

²¹ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

²² Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

²³ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

²⁴ A. Mallawaarachchi, “National Action Plan to Combat Bribery and Corruption,” *Daily News*, 28 December 2017, <http://bit.ly/2BzZsYq>.

²⁵ A. Mallawaarachchi, “National Action Plan to Combat Bribery and Corruption.”

²⁶ “Suggestions and Proposals for the National Action Plan to Eradicate Corruption from Sri Lanka,” Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption, 2017, <https://www.ciaboc.gov.lk/contact/suggestions>.

²⁷ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

²⁸ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher.

---

²⁹ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher.

³⁰ “Suggestions and Proposals for the National Action Plan to Eradicate Corruption from Sri Lanka.”

17. UNCAC බැඳීම් සහ ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවට නැංවීම (Implementation of UNCAC Obligations and Constitutional Ref)

බැඳීම් පෙළ :

ක්‍රියාකාරී මහජන සහභාගීත්වයක් ලබාගැනීම සඳහා දූෂණ මර්දන වැඩසටහන ශක්තිමත් කිරීම (II කොටස)

[...]

ප්‍රධාන අරමුණ :

UNCAC හි බැඳීම් ක්‍රියාත්මක කිරීම, මෙහෙයවීම සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මගින් දූෂණය පිටුදැකීම සඳහා ප්‍රතිපාදන හඳුනාගැනීම.

සන්ධිස්ථාන:

- 17.1 ශ්‍රී ලංකාවේ UNCAC ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි සඳහන් පරිදි අනිවාර්ය සහ අනිවාර්ය නොවන යෝජනා (1-15) ක්‍රියාවට නැංවීම අධීක්ෂණය සඳහා රජය විසින් රජයේ නිලධාරීන්, සිවිල් සමාජය සහ පුද්ගලික අංශ නියෝජිතයන්ගෙන් සමන්විත බහුවිධ-සම්පත්දායක මෙහෙයුම් කමිටුව පත්කිරීම.
- 17.2 නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තියේ මෙහෙයුම් මූලධර්මයක් ලෙස, රාජ්‍යය විසින් එම ප්‍රතිපත්තිය සුත්‍රකරණය කිරීමේ මූලිකාංගයක් ලෙස මෙහෙයවීම සඳහා දූෂණයෙන් තොරවීමේ නිදහස ප්‍රතිපාදනයක් ඇතුළත්කිරීමට රජය විසින් විමර්ශනය කිරීම.

වගකිවයුතු ආයතනය: වංචා හා දූෂණ විමර්ශන කොමිෂන් සභාව (CIABOC)

සහය ආයතනය : ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (TISL)

ආරම්භක දිනය : 2016 අගෝස්තු

අවසාන දිනය : 2018 ජූනි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුවෙන් නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. මෙම ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි, දූෂණය හා සම්බන්ධ සෑම සන්ධිස්ථානයක්ම තනි බැඳීමක් යටතේ ලැයිස්තුගත කර ඇත. මෙම වාර්තාව තුළ, පැහැදිලිභාවය සඳහා, මෙම සන්ධිස්ථානයන් වෙනස් වූ බැඳීම් හයකට වෙන් කර ඇත (බැඳීම් 16–21). දූෂණ මර්දන වැඩසටහනෙහි විශේෂිත අංශ ලෙස ඒ සියල්ල හඳුනාගත හැකිය. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න <http://bit.ly/2wv3jXR>.

විශ්ලේෂණය	නැත	සහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගවීම	විනිවිදි භාවය සහ වගවීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	මාණවත්	සම්පූර්ණ
17. UNCAC වගකීම් සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථානුකූල ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාත්මක කිරීම.			✓			✓				✓			නැත	✓			

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීම මගින් අරමුණු කරනු ලබන්නේ ශ්‍රී ලංකාව තුළ දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල ශක්තිමත් කිරීමයි. විශේෂයෙන්ම, එක්සත් ජාතීන්ගේ දූෂණයට එරෙහි සම්මුතිය (UNCAC) ¹ යටතේ රටට පවතින වගකීම් ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා බහුවිධ-සම්පත්දායක කම්ටුටක් හඳුන්වාදීම සිදු කරනු ලබයි. ඊට අමතරව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තියේ මෙහෙයුම් මූලධර්මයක් ලෙස දූෂණයෙන් තොරවීම ප්‍රතිපාදනයක් වශයෙන් හඳුන්වාදීමට උත්සාහ කරනු ලබයි.

2004 මාර්තු මාසයේ දී, ශ්‍රී ලංකාව විසින් UNCAC අපරානුමත කරන ලද අතර ගෝලීය සම්මුතිය අපරානුමත කරන ලද දෙවන රාජ්‍යය වීමට ශ්‍රී ලංකාවට මෙහිදී හැකියාව ලැබුණි.² UNCAC යනු නෛතික බැඳීමක් ඇති කරනු ලබන එකම විශ්වීය දූෂණ මර්දන මෙවලමයි. ඒ සඳහා දූෂණය වැළැක්වීම සහ සාපරාධීකරණය, අන්තර්ජාතික සහයෝගිතාවය සඳහා වන උපදේශන ලෙස, වත්කම් අයකරගැනීම සහ තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීම යන අංග ඇතුළත් වේ. UNCAC සඳහා වන රාජ්‍ය පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මන්ත්‍රණය මගින් UNCAC යටතේ වන විධිවිධාන ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳව සාමාන්‍ය සමාලෝචන පවත්වන අතර, ශ්‍රී ලංකාව සම්බන්ධ පළමු සමාලෝචනය පවත්වන ලද්දේ 2012 සහ 2015 අතර කාලයේදී ය.³

මෙම සමාලෝචන හරහා, UNCAC විසින් ක්‍රියාත්මක කළ හැකි නිරීක්ෂණ ගණනාවක් ඉදිරිපත් කරන ලදී. එමගින් විදේශ රාජ්‍ය නිලධාරීන්ගෙන් අල්ලස් ගැනීම සාපරාධීකරණය කිරීමට අපොහොසත්වීම, වෙළඳ ක්ෂේත්‍රය තුළ බලපෑම් කිරීම සාපරාධීකරණය කිරීමට අපොහොසත් වීම, සහ පුද්ගලික අංශය තුළ අල්ලස් ගැනීම වැළැක්වීම සඳහා ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනයන් රහිත වීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කර ඇත.⁴ ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 156A ව්‍යවස්ථාව මගින්⁵ UNCAC ක්‍රියාත්මක කිරීම හෝ දූෂණය වැළැක්වීමට අදාළ වන වෙනත් ඕනෑම අන්තර්ජාතික සම්මුතියක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වන පියවර ගැනීම සඳහා විධිනියෝග ලබාදීම සිදු කරන ලබයි. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මගින් රජයට බලය ලබාදෙන්නේ වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාව හරහා ක්‍රියා කිරීමට ය.

තවදුරටත්, රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තියේ මෙහෙයුම් මූලධර්ම විසින් අදහස් කරනු ලබන්නේ, ශ්‍රී ලංකාවේ පාලනය සහ නීති සම්මත කිරීම සඳහා වන රාජ්‍ය ක්‍රියාකාරීන්ට මග පෙන්වීම ය.⁶ මෙම මූලධර්මයන්ට අනුව, පුළුල් පරාසයක වූ අයිතීන් සහ නිදහස්වීම් ආරක්ෂා කිරීම තහවුරු කරන අතර, ඒවා ආරක්ෂා කිරීම, ප්‍රවර්ධනය, සහ තහවුරු කිරීම ද රාජ්‍ය විසින් සිදුකිරීම අවශ්‍ය කරනු ලබයි. මෙම අයිතීන් සඳහා අවස්ථාවන් වන සමානාත්මතාව, සමාජ සුරක්ෂණය සහ සුභසාධනය සඳහා වන අයිතිය, සහ ප්‍රජාවේ ප්‍රතිලාභ සඳහා පරිසරය සුරැකීම ආදිය ඇතුළත් වේ. කෙසේ වෙතත්, දූෂණයෙන් නිදහස් වීම, මෙම මූලධර්මයන්ගේ කොටසක් ලෙස හඳුනාගැනීම මේ වනවිට සිදු නොවේ.

ලේඛනගත පරිදි සම්පූර්ණ වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් UNCAC වගකීම් ක්‍රියාත්මක කිරීම කෙරෙහි සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට දූෂණයෙන් තොරවීමේ නිදහස ඇතුළත් කිරීමට කුඩා විභවීය බලපෑමක් ඇති කිරීමට හේතු වනු ඇත. ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (TISL) ආයතනයට අනුව, බහුවිධ-සම්පත්දායක කමිටුවක් ස්ථාපනය කිරීමේ අරමුණ වන්නේ UNCAC ක්‍රියාත්මක වීම මෙහෙයවීම යි. ක්‍රියාකාරී සැලසුම මගින් සැලකිය යුතු ලෙස පුරවැසි සහභාගිත්වය වැඩි කිරීමට කටයුතු කරනු ඇති අතර, දූෂණ මර්දක උත්සාහයන් සඳහා පුළුල් පරාසයක විනිදුනු බහුවිධ-සම්පත්දායකයන් සහභාගී කරගනු ඇත.⁷ සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයක් වන, TISL විසින් දූෂණ මර්දනය සහ UNCAC ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් සංවිධානය කිරීම කරනු ලබයි. කෙසේ වෙතත්, වැඩිකරන ලද සහභාගිත්වය මගින් රාජ්‍යය විසින් UNCAC ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි ප්‍රතිපාදනයන් ඒ ආකාරයෙන්ම ඉටු කරනු ඇතැයි සහතික කිරීමක් කළ නොහැකිය. විශේෂයෙන්ම, මහජනතාවට ප්‍රවේශවීමේ හැකියාව වගවීම හෝ බලාත්මක කිරීමේ යාන්ත්‍රණ 17.1. සන්ධිස්ථානයේ විභවීය බලපෑම සහ පරාසය සීමාසහිත කිරීම සිදු කරනු ලබයි. TISL එකඟ වූයේ, සහභාගිත්ව කෝණය ශක්තිමත් වීමත් සමඟ, බැඳීම මගින් ප්‍රමාණවත් ලෙස ප්‍රතිඵල සහ ප්‍රතිදාන පිළිබඳව අවධානය යොමු නොකරන බවත්, ශක්තිමත් සහභාගිත්වයක් මගින් ශක්තිමත් ප්‍රතිඵල ලබාදෙන බව උපකල්පනය කරනු ලබන බවත් ය.⁸

තවද, රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තියේ මෙහෙයුම් මූලධර්මයන් විසින්, ශ්‍රී ලංකාවේ පාලනය සහ නීති සම්මත කරන ක්‍රියාකාරීන් වෙත රාජ්‍ය අංශයේ දූෂණ මර්දනයට මගපෙන්වීමට අදහස් කරයි. ප්‍රතිපාදනයක් වන දූෂණයෙන් නිදහස් වීමේ අයිතිය මගින් වැදගත්, සංකේතාත්මක පිළිගැනීමක් පුද්ගලික අංශයේ දූෂණය සම්බන්ධව සටන් කිරීම සඳහා රජයේ ප්‍රවේශය පෙන්වුම් කරනු ඇත. මෙම හඳුනාගැනීම මගින් දූෂණ මර්දන උත්සාහයන් දිරිමත් කිරීමේදී, ක්‍රියාකාරී ලෙස දූෂණය පිටුදැකීම සහ දූෂණ පරිවෘත්ත වැළැක්වීම සඳහා රාජ්‍ය ක්‍රියාකාරීන් නිශ්චිත ලෙස බලාත්මක වීමක් ලෙස හඳුනාගත නොහැකිය. TISL ට අනුව, මෙහෙයුම් මූලධර්මයන් බලාත්මක කිරීම සඳහා වන උත්සාහයන් මගින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව විචලනය කරනු ලබයි. තවදුරටත් පෙන්වා දෙන ලද්දේ දූෂණයෙන් තොරවීමේ නිදහස පිළිබඳ හැඳින්වීම බලාත්මක කිරීම වඩා අඩු උත්සාහයක් වන බවත් විභවීය වගවීම උසස් කිරීම ඊට වැඩි දෙයක් වන බවට සංඥා කෙරෙන බවත් ය.⁹

17.1 සන්ධිස්ථානය සුවිශේෂී වැදගත්කමක් දරන අතර පැහැදිලි ලෙස බහුවිධ-සම්පත්දායක මෙහෙයුම් කමිටුව නිර්මාණය කිරීම සහ පත්කිරීම මතුකර දක්වයි. කෙසේ වෙතත්, **17.2 සන්ධිස්ථානය මගින් යෝජිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපාදනය ඇතුළත් කරගැනීම සඳහා වන අභිලාශය, නොපැහැදිලි ස්වරූපයක් පෙන්වුම් කරනු ලබයි.** එම නිසා, සමස්තයක් වශයෙන් ගත්කළ, මෙම බැඳීම මධ්‍යම මට්ටමේ විශේෂත්වයක් ලෙස දැකගත හැකි බවට IRM පර්යේෂකයා සටහන් කරයි.

සමාජනිය

17.1 මෙහෙයුම් කවුන්සිලය: මෙම සන්ධිස්ථානය තවමත් ආරම්භ වී නොමැත. කෙසේ වෙතත්, මෙය සමාජනිය සඳහා සැලසුම් වී ඇත්තේ 2018 ජුනි මාසයේදී වන නිසා, කාලයට අනුව සම්පූර්ණ කළ හැකි ලෙස සැලකිය හැකිය.

වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාවේ (CIABOC) අධ්‍යක්ෂ ජෙනරාලවරයාට අනුව, UNCAC ක්‍රියාකාරී සැලසුම යටතේ වූ යෝජනාවන්හි ක්‍රියාකාරීත්වය සොයාබැලීම සඳහා බහුවිධ-සම්පත්දායක කමිටුව මේ වනතෙක් ඇති කර නොමැත.¹⁰ ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයේ නියෝජිතයෙකු ප්‍රකාශ කළේ, CIABOC හි යෝජිත සංශෝධනය යටතේ වන ව්‍යවස්ථාපිත දේහය විසින් මෙහි භූමිකාව සම්පූර්ණ කරනු ඇති බවයි.¹¹

17.2 දූෂණ ප්‍රතිපාදනයන්ගෙන් තොරවීමේ නිදහස: මෙම සන්ධිස්ථානය තවමත් ආරම්භ වී නොමැත. මෙය සමාජනිය සඳහා සැලසුම්ගතව තිබුණේ 2017 ජනවාරි මාසයේ වන නිසා, නියමිත කාලයට අනුකූල නොවන බව ප්‍රකාශ කළ හැකිය.

වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාවේ (CIABOC) නියෝජිතයන් සහ ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (TISL) ආයතනය සහතික කළේ, මෙම සන්ධිස්ථානය යටතේ CIABOC විසින් කිසිදු ප්‍රගතියක් අත්කරගෙන නොමැති බවයි.¹² CIABOC හි අධ්‍යක්ෂ ජෙනරාල්වරයා සඳහන් කරන ලද්දේ, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට ප්‍රතිපාදනයක් එකතු කිරීම, CIABOC හි විෂයපාත්‍රතාවයට ඔබ්බෙන් වන කටයුත්තක් බව ය. මෙම කාර්යභාරය මූලිකවම මැතිවරණ කොමිසම ඇතුළු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා දායක වන ආයතන සහ නියෝජිතයන් මත රඳා පවතී.¹³ TISL ට අනුව, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ නව අයිතිවාසිකම් සුරැකීම පොදු ප්‍රතිපත්තියක් නොවේ. එනිසා, මෙම ප්‍රතිපාදන හා සලකා බලන ලෙස, සිවිල් සමාජයට කළ හැකි වූයේ කුඩා පරිමාණයේ බලපෑමක් කිරීම පමණි.¹⁴

IRM පර්යේෂකයා විසින් 2017 සැප්තැම්බර් සහ නොවැම්බර් අතර කාලය තුළ, මැතිවරණ කොමිසම සම්බන්ධ කරගැනීමට වෙනස් වූ සහ විවිධ වූ ප්‍රයත්නයන් දරන ලදී. මේ සඳහා දුරකථන මාර්ගයෙන්, ඊමේල් මාර්ගයෙන්, විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ පවතින රජයේ OGP මධ්‍යස්ථානයේ විමසීම් මගින්, සහ ගැලපෙන අයුරින් සකසන ලද ප්‍රශ්නාවලි ඉදිරිපත් කිරීම මගින් එසේ සම්බන්ධවීමට තැත් කරන ලදී. කරුණු එසේ වුවද, මැතිවරණ කොමිසම හා සම්බන්ධවීමේ හැකියාවක් IRM පර්යේෂකයා හට නොලැබුණි.

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වන සන්ධිස්ථානයන් ක්‍රියාවට නැංවීම මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැති නිසා සැලකිය යුතු හෝ දැකිය හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැත.

ඉදිරි පියවර

එක්සත් ජාතීන්ගේ දූෂණයට එරෙහි සම්මුතියේ (UNCAC) වගකීම් ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ දූෂණයට එරෙහි නිදහස සඳහා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථානුකූල රැකවරණය හඳුන්වාදීම ශ්‍රී ලංකාවේ දූෂණ මර්දන වැඩසටහන සඳහා වැදගත් වන බව හඳුනාගත හැකිය. මෙම බැඳීම සම්පූර්ණ වීමත් සමඟ, රජය විසින් මූලික දූෂණ වැළැක්වීමේ ක්‍රියාකාරකම් ආරම්භ කරනු ඇත.

කෙසේවෙතත්, මෙම බැඳීමෙහි විභවීය බලපෑම වැඩිවීම ශක්තිමත් බලාත්මක යාන්ත්‍රණයක් හඳුන්වාදීම මගින් සිදු කළ හැකිය. එනිසා, IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කරන්නේ පහත දැක්වෙන මුල්පිරීම් ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි කොටසක් ලෙස හඳුන්වාදීම සිදු කළ හැකි බවය:

- ක්‍රියාකාරිත්වය බලාත්මක කිරීමට හෝ අදාළ සම්පත්දායකයන්ගේ ප්‍රතිචාර සහ ප්‍රගතිය මැනීම සඳහා බහුවිධ-සම්පත්දායක මෙහෙයුම් කමිටුව සඳහා වන ඵලදායී යාන්ත්‍රණයක් හඳුන්වාදීම (බලන්න 17.1).

උදාහරණයක් ලෙස, කමිටුව විසින් UNCAC වගකීම් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා සහභාගී වන අදාළ සම්පත්දායකයන් ඉලක්ක කරගත් විශේෂ යෝජනා අන්තර්ගත වන ද්වි-වාර්ෂික වාර්තා සැකසීම, ප්‍රකාශනය සහ ප්‍රචාරණය කිරීම. මෙම සම්පත්දායකයන් ඉන්පසුව කමිටුව වෙත නැවත වාර්තා කිරීම අවශ්‍ය කරනු ඇත. එමෙන්ම එනිසා, මහජනතාවට, මෙම නිර්දේශ සම්බන්ධ ප්‍රගතිය වාර්තා කරනු ඇත. මෙය බැඳීම් අංක 16 හි සඳහන් වන, ශ්‍රී ලංකාව තුළ පුළුල් පරාසයක විහිද පවතින දූෂණ මර්දන උත්සාහයන් සොයාබැලීමට අධීක්ෂණ කමිටුවක් ස්ථාපනය කිරීම සඳහා වන යෝජනාව පරිදි විය හැකිය.

¹ United Nations Office of Drugs and Crime, *United Nations Convention against Corruption* (New York: Author, 2004), <http://bit.ly/1xquxcG>.

² "Bribery Commission to Implement Constitutional Requirement," *The Island*, 9 July 2016, <http://bit.ly/2nrV5u9>.

---

³ Conference of the State Parties to the United Nations Convention against Corruption, *Review of the Implementation of the United Nations Convention against Corruption*, Sixth Session, 1-5 June 2015, <http://bit.ly/2BJahal>.

⁴ Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption, *United Nations Convention against Corruption*, 14 December 2015, <http://bit.ly/2GCLn00>. See also Conference of the State Parties to the United Nations Convention against Corruption, *Review of the Implementation of the United Nations Convention against Corruption*, Sixth Session.

⁵ Sri Lanka Const. (as amended up to 15 May 2015), Nineteenth Amendment, p. 48, http://slembassyusa.org/downloads/19th_Amendment_E.pdf.

⁶ Sri Lanka Const. (as amended up to 15 May 2015), Directive Principles of State Policy and Fundamental Duties, Chapter VI, <http://bit.ly/2DTV7oY>.

⁷ Mr. Asoka Obeyesekere (Transparency International Sri Lanka), interview by IRM researcher, 29 August 2017.

⁸ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.

⁹ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.

¹⁰ Mr. Sarath Jayamanne (Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption), interview by IRM researcher, 20 September 2017.

¹¹ Ms. Sankhitha Gunaratne (Transparency International), interview by IRM researcher, 17 October 2017.

¹² Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

¹³ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher.

¹⁴ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.

18. දූෂණ මර්දන ආයතන අතර සම්බන්ධීකරණය (Coordination among Anti-Corruption Agencies)

බැඳීමෙහි පෙළ :

දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල ශක්තිමත් කිරීම සඳහා දූෂණ මර්දන ආයතන අතර සම්බන්ධීකරණය වැඩිදියුණු කිරීම සහ තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීම (III කොටස)

ප්‍රධාන අරමුණ:

දූෂණ මර්දන ආයතන අතර තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීම සහ සම්බන්ධීකරණය වැඩිදියුණු කිරීම.

සන්ධිස්ථාන:

- **18.1** උත්සාහයන් පිටපත්වීම වැළැක්වීම පිණිස, තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීම වැඩිදියුණු කරමින් (උදා. CIABOC පනත 17 වගන්තිය සංශෝධනය කිරීමට) සහ දූෂණ සම්බන්ධව විශේෂිත සහ ස්වාධීන විමර්ශන පවත්වමින්, පවතින වංචා දූෂණ විමර්ශන ආයතනයන්හි විධිනියෝගයන් සමාලෝචනය කරමින් රජයේ, සිවිල් සමාජයේ සහ පුද්ගලික අංශයේ සහභාගිත්වය සහිතව CIABOC හි විශේෂඥ මගපෙන්වීමෙන් යුතුව තාවකාලික බහුවිධ-සම්පත්දායක කමිටුවක් රජය විසින් ස්ථාපනය කිරීම.
- **18.2** දූෂණ විමර්ශන ආයතන සම්බන්ධ බහුවිධ-සම්පත්දායක කමිටුව මගින් එහි සොයාගැනීම් මහජන විෂයපථය තුළ ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම.
- **18.3** රජය සහ CIABOC විසින් දූෂණ විමර්ශන ආයතන විධිනියෝග පිළිබඳ බහුවිධ-සම්පත්දායක කමිටුවේ යෝජනා ක්‍රියාවට නැංවීම සහ පිටපත්වීම් සිදු වූ විට ඒවායෙහි වාර්තා සෑම ආයතනයක් විසින්ම වාර්ෂිකව ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම.
- **18.4** ඒ ආකාරයෙන් කමිටුවේ සොයාගැනීම් ක්‍රියාවට නැංවීමේ ප්‍රගතිය විවෘතව අධීක්ෂණය සඳහා සිවිල් සමාජය සහභාගී කරවා ගැනීම.

වගකිවයුතු ආයතනය: වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාව (CIABOC)

සහය ආයතනය: ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (TISL)

ආරම්භක දිනය: 2016 අගෝස්තු

අවසාන දිනය: 2018 ජූනි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුවෙන් නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංක්ෂිප්ත කර ඇත. මෙම ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි, දූෂණය හා සම්බන්ධ සෑම සන්ධිස්ථානයක්ම තනි බැඳීමක් යටතේ ලැයිස්තුගත කර ඇත. මෙම වාර්තාව තුළ, පැහැදිලි භාවය සඳහා, මෙම සන්ධිස්ථාන වෙනස් වූ බැඳීම් හයකට වෙන් කර ඇත (බැඳීම් 16–21). දූෂණ මර්දන වැඩසටහනෙහි විශේෂිත අංග ලෙස ඒ සියල්ල හඳුනාගත හැකිය. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න <http://bit.ly/2wv3jXR>.

බැඳීම දළ විශ්ලේෂණය	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද ?	සමාජිකය				
	නැත	සහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගකීම	විනිවිදි භාවය සහ වගකීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	මාණවත්	සම්පූර්ණ
16. දූෂණ මර්දන ආයතන අතර සම්බන්ධීකරණය			✓		✓	✓					✓		නැත	✓				

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීම මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ දූෂණ මර්දන වැඩසටහන ශක්තිමත් කිරීමට අදහස් කරනු ලබන අතර, මූලික දූෂණ මර්දන ආයතන අතර තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීම සහ සම්බන්ධීකරණය ඉහළ නැංවීම අදහස් කරනු ලබයි. බැඳීම මගින් යෝජනා කරනුයේ, තාවකාලික බහුවිධ-සම්පත්දායක කමිටුවක් ස්ථාපනය කර දූෂණ මර්දන ආයතනයන්ගේ විධිනියෝගයන් සමාලෝචනය කර බලන ලෙසය. අනතුරුව බැඳීම මගින් සොයාගැනීම් සහ යෝජනා ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම සහ මෙම ආයතන විසින් සම්බන්ධීකරණය සහ තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීම ඉහළ නංවන්නේ කෙසේද යන්න විමසා බැලීම සිදු කළ හැකිය. රජය සහ වංචා හෝ දූෂණ විමර්ශන කොමිෂන් සභාව (CIABOC) විශේෂයෙන්ම මෙම යෝජනා ක්රියාවට නැංවීම සහ පිටපත් කිරීම් පිළිබඳ වාර්තා කිරීම් සිදු කරනු ඇත. සිවිල් සමාජය විසින් ක්‍රියාවට නැංවීම අධීක්ෂණය කරනු ඇත. රජයේ සහ සිවිල් සමාජයීය නියෝජිතයන් අපේක්ෂා කරන පරිදි, දූෂණ මර්දන ආයතන අතර වඩාත් හොඳ සම්බන්ධීකරණයක් සහ තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීමේ ක්‍රමවේදයක් ඇති කිරීම මගින් දූෂණය පිළිබඳ විමර්ශන ඉහළ තත්ත්වයකට ගෙන ඒම සහ වෝදනා ඉදිරිපත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් වැඩි අවස්ථාවලේ ලබාදෙනු ඇත.¹

මෙහිදී ශ්‍රී ලංකාවේ දූෂණය ව්‍යාප්තිය² සඳහා බහුවිධ රජයේ ආයතනයන් සහ කාර්යාංශයන්ගේ අන්තර්ග්‍රහණය සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීම අවශ්‍ය වේ. මේ සඳහා CIABOC ද ඇතුළත් වන අතර, නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව, ශ්‍රී ලංකා පොලිසිය, සහ මූල්‍ය අපරාධ පරීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව ආදිය ද මීට අයත් වේ. ආයතන අතර පොදු අරමුණු සහ බෙදා-හදා ගැනීමේ විධිනියෝගයන් පැවතියද, ශ්‍රී ලංකාවේ දූෂණ මර්දන සඳහා වන සාමාන්‍ය වැඩපිළිවෙල මගින් සීමාසහිත සහයෝගයක් ලබාදීම සහ මෙම ආයතන අතර සීමාසහිත හවුල්කාරිත්වයක් ඇති කිරීම ද සිදු වේ. උදාහරණයක් ලෙස, CIABOC පනත්³ මගින් ආරෝපණය කරනු ලබන්නේ කොමසාරිස්වරුන්ගේ වගකීම වන්නේ රහස්‍යභාවය ආරක්ෂා කිරීම බව ය. එමගින්, පැහැදිලි ලෙස දූෂණ මර්දන ආයතන එකිනෙකා අතර සහයෝගිත්වය පවත්වාගෙන යාම සහ තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීම වළක්වන බව හඳුනාගත හැකිය. මෙමගින්, ප්‍රතිචාර වශයෙන්, දූෂණ මර්දන උත්සාහයන්ගේ පුළුල් විසන්ධීකරණයක් ඇතිවීම සහ ක්‍රියාකාරිත්වය අතිවිචේදනය වීම සඳහා හේතු වේ.⁴

ලේඛනගත පරිදි, සම්පූර්ණ වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් මූලික දූෂණ මර්දන ආයතන අතර තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීම සහ සම්බන්ධීකරණය කෙරෙහි මධ්‍යම මට්ටමේ විභවීය බලපෑමක් ඇති කිරීමට හේතු වනු ඇත. ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (TISL) ආයතනයේ නියෝජිතයෙකු ප්‍රකාශ කළේ, යෝජිත බහුවිධ-සම්පත්දායක කමිටුව ස්ථාපනය කිරීම මගින් රජයේ නොවන ක්‍රියාකාරිත්ව විධිමත් ප්‍රතිපත්ති සම්පාදන ක්‍රියාවලියෙහි සම්පත්දායකයන් ලෙස ඇතුළත්වීමේ හැකියාව ලැබෙනු ඇති බවයි. නියෝජිතයා තවදුරටත් සඳහන් කළේ, එමනිසා, කමිටුව මගින්, අරුත්බර පුරවැසි සහභාගිත්වයක් ඇති කිරීම වඩාත් වැදගත් පියවරක් වනු

ඇති බවයි.⁵ TISL විසින් තවදුරටත් ප්‍රකාශ කළේ, දූෂණ මර්දන ආයතන විසින් පිටපත්වීම් පිළිබඳ වාර්ෂික වාර්තාව ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම මගින් සිවිල් සමාජයට සහ අනෙකුත් පොදු ජනතාවට, හෙළිදරව් නොකළ තොරතුරු සඳහා අන්‍යාය ප්‍රවේශයක් ලබාගැනීමට හැකි වන බවයි. මෙම වාර්තා, වගවීම සඳහා විභවීය යාන්ත්‍රණයක් ලෙස කටයුතු කිරීම ද සිදු කරනු ඇත.⁶ මෙම ක්‍රියාකාරකම මගින් පෙන්වනු ලබන්නේ අදාළ මහජන අධිකාරීන්ගේ ස්වයං-ප්‍රතිපත්තිකරණයයි. එම නිසා, සිවිල් සමාජයේ ක්‍රියාකාරීන්, මෙය සුභවාදී ලෙස දකිති.⁷

කමිටුවේ සොයාගැනීම් පාඨල බව උපකල්පනය කරමින්, සිවිල් සමාජ නියෝජිතයන් එකඟ වන ලද්දේ සොයාගැනීම් සහ යෝජනා සම්බන්ධ කාර්යක්ෂමතා ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා වඩාත් විභවීය බලපෑම අත්කරගැනීම සිදු කළ යුතු බවට ය. මෙම සන්දර්භය තුළ, මෙම බැඳීම මගින් ක්‍රියාවට නැංවීම සහතික කිරීමට හෝ ඒ පිළිබඳව ඇපවීමට හෝ අදාළ කිසිදු හඳුනාගත හැකි පියවරක් පෙන්වනු නොකරයි. එසේම, සිවිල් සමාජයේ සංවිධාන විසින් යෝජනා ක්‍රියාවට නැංවීම පොදුවේ අධීක්ෂණය කිරීමට අපේක්ෂා කළ ද, බැඳීම මගින් එය සිදු කළ යුතු යාන්ත්‍රණය කුමක්දැයි පැහැදිලි නොකරයි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, IRM පර්යේෂකයා මෙම බැඳීම ඇගයුම් කර සිටින්නේ සමස්ත වශයෙන් මධ්‍යම මට්ටමේ විශේෂත්වයක් සහිත, මධ්‍යම මට්ටමේ විභවීය බලපෑමක් ඇති බැඳීමක් ලෙසටය.

සමාජනීය

18.1 බහුසම්පත්දායක කමිටුව: මෙම සන්ධිස්ථානය තවමත් ආරම්භ වී නොමැත. එය සමාජනීය සඳහා සැලසුම්ව ඇත්තේ 2016 දෙසැම්බර් මාසයේ දී ය. එම නිසා, මෙය කාලයට අනුගත නොවන බව හඳුනාගත හැකිය.

වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාව (CIABOC)ට අනුව, විවිධ දූෂණ මර්දන ආයතනය, ප්‍රතිපත්තියක් ලෙස, දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීමේ සාමූහික උත්සාහයේ දී විවිධ අංශ සඳහා නිල වශයෙන් දායක වී ඇත.⁸ උදාහරණයක් ලෙස, නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවට අපරාධ විමර්ශන ක්‍රියාවලිය තුළ අන්‍යාය ස්ථානයක් පවතින අතර, CIABOC ස්ථාපනය කරන ලද්දේ විමර්ශන පැවැත්වීමට අදාළ ස්වාධීන ආයතනයක් ලෙස සහ දූෂණයට අදාළ අපරාධ නඩු ක්‍රියාවලියේ ආරම්භක කාර්යයන් සිදු කිරීම සඳහා ය.⁹ එම නිසා, CIABOC හි අධ්‍යක්ෂ ජෙනරාල්වරයා විසින් අවධානය යොමු කළේ, වෙනස් වූ ආයතන පාලනය කරනු ලබන ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනයන් හි සංශෝධන කිරීමට අනුකූලන විධිනියෝග සඳහා පුර්වගමනයන් සිදු කිරීම වෙතයි.¹⁰

මෙම සන්ධිස්ථානය මේ වනතෙක් ආරම්භ කළ නොමැති බව තහවුරු කරමින්, ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (TISL) ආයතනය හඳුනාගෙන ඇත්තේ, රජය විසින් ජනාධිපති කාර්යසාධන බලකායක් - සොරකම් කරන ලද වත්කම් ආපසු අත්පත් කරගැනීමට - ස්ථාපනය කර ඇති බව ය. මෙම කාර්ය සාධන බලකාය සඳහා මූලික දූෂණ මර්දන සම්පත්දායකයන් ඇතුළත් වන අතර, CIABOC, මූල්‍යමය අපරාධ විමර්ශන කොට්ඨාශය, සහ මහබැංකුවේ මූල්‍යමය බුද්ධි ඒකකය ද මීට ඇතුළත් වේ.¹¹ TISLට අනුව, මෙම කාර්යසාධන බලකාය පිළිගෙන හඳුනාගෙන ඇත්තේ, වෙනස් වූ ආයතනයන්ගේ විධිනියෝගයන් අතිවිෂාදනය වීම පිළිබඳවය. නමුත් මෙම තොරතුරු මහජනතාවට ප්‍රවේශ විය හැකි ආකාරයෙන් නොපවතී.¹²

18.2-18.4 ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ මෙහෙයවීම: බහුවිධ-සම්පත්දායක කමිටුව මේ වනතෙක් ස්ථාපනය වී නොමැති නිසා (බලන්න 18.1), මෙම බැඳීම යටතේ ඉන් අනතුරුව වන සන්ධිස්ථාන ක්‍රියාවට නැංවීම ද ආරම්භ වී නොමැත. ප්‍රකාශනය, ක්‍රියාවට නැංවීම, සහ කමිටුවේ සොයාගැනීම් අධීක්ෂණය ද එකී අනෙකුත් සන්ධිස්ථානවලට අයත් වේ.¹³

සොයාගැනීම් ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම (බලන්න 18.2) සමාජනීය සඳහා සැලසුම්ගතව තිබුණේ 2017 අගෝස්තු මාසයේ දී ය. එනිසා, මෙම සන්ධිස්ථානය නිසි කාලයට අනුගත නොවන බව හඳුනාගත හැකිය. කෙසේ වෙතත්, ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා අදාළ වන සන්ධිස්ථාන (බලන්න 18.3) සහ

අධීක්ෂණය (බලන්න 18.4) සමාජික සඳහා සැලසුම් සහගතව තිබෙන්නේ 2018 ජුනි මස වන නිසා සමාජික සඳහා තවදුරටත් කාලය පවතින බව හඳුනාගත හැකිය.

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වූ සන්ධිස්ථාන මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැති නිසා සැලකිය යුතු, දැකගත හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල නොපවතී.

ඉදිරි පියවර

ශ්‍රී ලංකාවේ දූෂණ මර්දන ආයතන අතර සම්බන්ධීකරණය සරල කිරීමට සහ තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීම වැඩිදියුණු කිරීමට මෙම බැඳීමෙහි සාර්ථක සමාජික අත්‍යවශ්‍ය වේ. විවිධ ආයතනයන්හි විධිනියෝගයන් සමාලෝචනය කිරීම සඳහා බහුවිධ-සම්පත්දායක කමිටුව ස්ථාපනය කිරීම විශේෂයෙන්ම සඳහන් කළ යුතු උත්සාහයකි. මෙම උත්සාහය මගින් අතිවිෂාදනය වන අංශ හඳුනා ගැනෙනු ඇති අතර, එමගින්, ප්‍රතිකර්ම පියවර සඳහා වන යෝජනා ඉදිරිපත් කිරීමට යොමුවීමක් සිදුවනු ඇත. **IRM** පර්යේෂකයා විශ්වාස කරන අන්දමට, ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදන සඳහා වන සංශෝධන, උදාහරණ ලෙස, වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභා පනත සඳහා යෝජිත සංශෝධනයක් ලෙස පවතින රහසිගතභාවය පිළිබඳ ප්‍රතිපාදන ඇතුළත් කිරීම අනිවාර්යයෙන්ම සිදු කළ යුතුය. එවන් සංශෝධනයක් මගින් තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීම සඳහා වන පහසුකම් සැපයීම සම්බන්ධයෙන් අත්‍යවශ්‍ය බලපෑමක් සිදු කරනු ඇත.

කමිටුවේ සොයාගැනීම් සහ යෝජනාවන් ක්‍රියාවට නැංවීම වැඩි වන්නා වූ අරමුණු සාර්ථක කරගැනීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වේ. එනිසා, **IRM** පර්යේෂකයා යෝජනා කරනු ලබන්නේ, රජය විසින් මෙම බැඳීම ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමට ද ඇතුළත් කළ යුතු බවයි. විශේෂයෙන්ම, ඊළඟ බැඳීම මගින් අවධානය යොමු කළ යුත්තේ, අනාගත අපේක්ෂිත කමිටු යෝජනා පිළිබඳව සහ එමගින් විවෘත ආණ්ඩු මූලධර්ම ළඟා කරගැනීම කෙරෙහිය. එවන් උත්සාහයන් සඳහා උදාහරණ ලෙස, නිර්දේශ ක්‍රියාවට නැංවීම සම්බන්ධයෙන් රජය වගවීමට ලක් කිරීමට පුරවැසියන් විසින් යොදා ගත හැකි පැහැදිලි යාන්ත්‍රණ හඳුනාගැනීම සඳහන් කළ හැකිය.

¹ Mr. Sarath Jayamanne (Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption), interview by IRM researcher, 20 September 2017; and Mr. Asoka Obeyesekere (Transparency International Sri Lanka), interview by IRM researcher, 29 August 2017.
² “Sri Lanka Becomes More Corrupt,” *Daily Mirror*, 25 January 2017, <http://bit.ly/2k311Ct>.
³ Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption Act, No. 19 of 1994, § 17, <http://bit.ly/2rVL2Cz>.
⁴ Ms. Sankhitha Gunaratne (Transparency International Sri Lanka), interview by IRM researcher, 17 October 2017. See also S. Gunaratne, M. Herat, and A. Obeyesekere, *CSO GFAR Report on Sri Lanka* (Colombo: Transparency International, 2017), <http://bit.ly/2BB9318>.
⁵ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
⁶ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
⁷ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
⁸ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher.
⁹ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher.
¹⁰ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher.
¹¹ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher. See also S. Gunaratne, M. Herat, and A. Obeyesekere, *CSO GFAR Report on Sri Lanka*.
¹² Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
¹³ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

19. දූෂණය සහ මුදල් විශුද්ධීකරණය (Corruption and Money Laundering)

බැඳීමෙහි පෙළ :

වැඩදායී මහජන සහභාගීත්වයක් ලබාගැනීම ඉහළ නැංවීම පිණිස දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල ශක්තිමත් කිරීම (IV කොටස).

[...]

ප්‍රධාන අරමුණු:

දූෂණය සහ මුදල් විශුද්ධීකරණය පිළිබඳ විමර්ශනයන්ගේ විධිනියෝගවල විසම්බන්ධය පිළිබඳ කටයුතු කිරීම.

සන්ධිස්ථාන:

- **19.1 CIABOC** විසින් ව්‍යවස්ථාපිත සංශෝධනය ආරම්භ කිරීම මගින් **CIABOC** හි ක්ෂේත්‍රය පුළුල් කර ප්‍රකාශ කරන ලද ක්‍රියාවන් **CIABOC**හි විධිනියෝගය යටතට වැටෙන පරිදි “මුදල් විශුද්ධීකරණය” වරදක් ලෙස ඇතුළත් කිරීම. (**UNCAC** හි **14** වගන්තිය හා සමපාත වන ලෙස).
- **19.2** සන්ධිස්ථානය **1**ට අදාළ වන පනත සංශෝධනය සහ ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා රජය විසින් පියවර ගැනීම (උදා. **19.1**).
- **19.3 CIABOC** විසින් පවත්වාගෙන යන විමර්ශනයන්ට බාධාවක් නොවන පරිදි මුදල් විශුද්ධීකරණයට අදාළ සිදුවීම්වල සංඛ්‍යානාත්මක දත්ත ප්‍රකාශයට පත්කිරීම (සිදුවීම් සංඛ්‍යාව, අවසන් කරන ලද සිදුවීම්වල ප්‍රතිඵල ආදිය).

වගකිවයුතු ආයතනය: වංචා හෝ දූෂණ විමර්ශන කොමිෂන් සභාව (**CIABOC**)

සහය ආයතනය: මූල්‍යමය අපරාධ විමර්ශන දෙපාර්තමේන්තුව (**FCID**); ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (**TISL**)

ආරම්භක දිනය: **2016** අගෝස්තු

අවසාන දිනය : **2018** ජූනි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුවේ නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංකීර්ණ කර ඇත. මෙම ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි, දූෂණය හා සම්බන්ධ සෑම සන්ධිස්ථානයක්ම තනි බැඳීමක් යටතේ ලැයිස්තුගත කර ඇත. මෙම වාර්තාව තුළ, පැහැදිලි භාවය සඳහා, මෙම සන්ධිස්ථාන වෙනස් වූ බැඳීම් හයකට වෙන් කර ඇත (බැඳීම් **16–21**). දූෂණ මර්දන වැඩසටහනෙහි විශේෂිත අංග ලෙස ඒ සියල්ල හඳුනාගත හැකිය. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, **2016–2018** ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න <http://bit.ly/2wv3jXR>.

බැඳීම් දළ විශ්ලේෂණය	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද ?	සමාජිකිය			
	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගකීම	විනිවිදි භාවය සහ වගකීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	මාණවත්	සම්පූර්ණ
19. දූෂණය සහ මුදල් විශුද්ධීකරණය			✓		✓						✓		නැත		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීම මගින් අරමුණු කරනු ලබන්නේ දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල ශක්තිමත් කිරීමයි. එසේ කිරීම මගින් ඉලක්ක කරනුයේ වංචා හෝ දූෂණ විමර්ශන කොමිසමේ (CIABOC) විධිනියෝගය සම්බන්ධව පවතින විසංයෝගය පිළිබඳව කටයුතු කර මුදල් විශුද්ධීකරණය සම්බන්ධ වැරදි සහ දූෂණ විමර්ශනය කිරීමයි. විශේෂයෙන්ම, බැඳීම මගින් මුදල් විශුද්ධීකරණය සම්බන්ධ වරද CIABOC හි විධිනියෝගය යටතට ඇතුළත් වන පරිදි CIABOC හි ක්ෂේත්‍රය පුළුල් කිරීම සඳහා ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනයක් හඳුන්වාදීම සිදු කරයි.

2006 දී, මුදල් විශුද්ධීකරණය පිටුදැකීමේ පනත¹ මගින් මුදල් විශුද්ධීකරණය ශ්‍රී ලංකාව තුළ වරදක් ලෙස පිළිගැනීම නිල වශයෙන් සිදු කරන ලදී. නීතියට අනුව, අදාළ ක්‍රියාව නීතිවිරෝධී ක්‍රියාවක් බව දනිමින්ම සිදු කරනු ලබන නීතිවිරෝධී ක්‍රියාවක් මගින් පැවත එන ඕනෑම දේපළක් සඳහා අදාළ වන ඕනෑම ගනුදෙනුවක්, මුදල් විශුද්ධීකරණය සඳහා අදාළ වේ. මෙම නීතිවිරෝධී ක්‍රියාවන්, හෝ “ප්‍රකාශ කරන ලද වැරදි”, වංචා සම්බන්ධ පනත² ද ඇතුළත්ව අනෙකුත් නීති පරාසයන් යටතේ අදාළ වන වැරදි ද මීට අයත් වේ. ඊට අමතරව, එක්සත් ජාතීන්ගේ දූෂණයට විරුද්ධ සම්මුතියේ,³ 14 වගන්තියට අනුව, මුදල් විශුද්ධීකරණය වැළැක්වීම සඳහා වන පියවර පුළුල් දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙලක කොටස් ලෙස හැඳින්විය හැකිය.

කෙසේ වෙතත්, මුදල් විශුද්ධීකරණය සඳහා පනතක් හඳුන්වාදීමත් සමඟ, මුදල් විශුද්ධීකරණය සම්බන්ධ විමර්ශන කිරීමට ඉඩ සලසමින් ප්‍රකාශ කරන ලද අනෙකුත් වැරදි සඳහා අදාළ වන නීති සංශෝධනය නොවී පවතින බව හඳුනාගත හැකිය. විශේෂයෙන්ම, CIABOC සඳහා වන විධිනියෝග මුදල් විශුද්ධීකරණ සිදුවීම් දක්වා පුළුල්වීමක් සිදු නොවේ. එමෙන්ම වංචාව හෝ දූෂණය සඳහා අදාළ වන ප්‍රකාශ කරන ලද වැරදි සම්බන්ධව වුවද කොමිසමට තනි පුද්ගලයන්ට විරුද්ධව මුදල් විශුද්ධීකරණ විමර්ශන පැවැත්වීමට හෝ චෝදනා ගොනු කිරීමට හෝ හැකියාවක් නොමැත.⁴ දූෂණ මර්දන ආයතන අතර දුර්වල සම්බන්ධීකරණය සහ තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීමෙහි පවතින දුර්වලතාව හේතුවෙන් (බලන්න බැඳීම 18), මෙම ව්‍යවස්ථාපිත සීමාකිරීම මගින් බොහෝවිට විමර්ශන ක්‍රියාවලිය ඇණහිටින තත්ත්වයකට පත්කර ඇත.⁵ පවතින තත්ත්වය සලකා බැලීමේදී, අන්තර් ආණ්ඩු මූල්‍යමය ක්‍රියාකාරී බලකාය (FATF) විසින් ශ්‍රී ලංකාව තුළ මුදල් විශුද්ධීකරණයට එරෙහිව සටන් වදින “දැඩි අවදානම් සහිත සහ මෙහෙයවීම සිදුවන” පාත්‍රතාවන් 11ක් ලැයිස්තුගත කරන ලදී.⁶ මුදල් විශුද්ධීකරණය සම්බන්ධ වැඩිම අවදානම පෙන්වන්නේ දූෂණය සම්බන්ධ උත්පාදනයන් මගින් වුවද, FATF සහතික කළේ, දූෂණය සම්බන්ධ මුදල් විශුද්ධීකරණ විමර්ශන, චෝදනා නැගීම සහ දණ්ඩනය කිරීම් අඩු බවත් ඒවායේ ප්‍රගතියක් දැකගත නොහැකි බවත්ය.⁷ FATF ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ, ශ්‍රී ලංකාවට එලදායී මුදල් විශුද්ධීකරණය වැළැක්වීමේ පද්ධතියක් සහ පදනමක් පවතින බවයි.⁸

ලේඛනගත ආකාරයට, සම්පූර්ණයෙන්ම ක්‍රියාවට නැංවූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් දූෂණය සහ මුදල් විශුද්ධීකරණය සම්බන්ධ විමර්ශනයන්ගේ නිෂේධක විසම්බන්ධය පිළිබඳව කටයුතු කිරීමේ මධ්‍යගත විභවීය බලපෑමක් ඇති කළ හැකි බව හඳුනා ගැනේ. යෝජිත හැඳින්වීම මගින් සහ/හෝ පනතේ සංශෝධනය මගින් මෙම ක්‍රියාවලීන් ගැලපීම සඳහා වන අත්‍යවශ්‍ය පියවරක් පෙන්වීම කරයි. එවන් පියවර මගින් ද මුදල් විශුද්ධීකරණය සඳහා ප්‍රකාශිත වැරදි අයත් වන්නේ කුමන කරුණටද යන්න හඳුනාගැනීමටත් ස්වාධීන විමර්ශන පැවැත්වීම සඳහාත් CIABOC බලගැන්වීම අවශ්‍ය කෙරේ. කෙසේ වෙතත්, බැඳීම මගින් CIABOC කාර්යමණ්ඩලය සහ විමර්ශන නිලධාරීන් පුහුණුකිරීමේ හෝ පුළුල් කරන ලද විධිනියෝගය සඳහා අවශ්‍ය වන අතිරේක මානව හා මූල්‍යමය වෙන්කිරීමේ අවශ්‍යතාව පෙන්වීම නොකරයි. එමෙන්ම, එමගින් මෙම බැඳීම (හෝ විශේෂයෙන් සන්ධිස්ථාන අංක 19.1 සහ 19.2) විවෘත ආණ්ඩු වටිනාකම් වෙත කෙසේ වැදගත් වන්නේද යන්න අපැහැදිලි තත්ත්වයක පවතී. කෙසේ වෙතත්, මෙම බැඳීම මගින් දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල වැඩිදුරටත් ශක්තිමත් කෙරෙනු ඇත.

ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනයන් සම්මත කළ වහාම, 19.3 සන්ධිස්ථානය මගින් යෝජනා කරනු ලබන්නේ CIABOC මගින් මුදල් විශුද්ධීකරණය පිළිබඳ නොපැහැදිලි ලෙස අර්ථදක්වන ලද සංඛ්‍යාත දත්ත ප්‍රකාශනය කිරීම සිදු කරනු ඇති බවත්, ඒ සඳහා සිද්ධීන්ගේ ප්‍රමාණය සහ ප්‍රතිඵල ද ඇතුළත් වනු ඇති බවත් ය. මෙමගින් රජය සතු, ප්‍රවේශ විය නොහැකි තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට පුරවැසියන්ට අවස්ථාව ලබාදෙන අතර, බැඳීම මගින් මෙම තොරතුරු ප්‍රකාශනයට පත්කරන්නේ කුමන යාන්ත්‍රණයක් හරහාද යන්න පැහැදිලිව සඳහන් කිරීමක් නොකරයි. එනිසා මෙම බැඳීම මගින් ලබාගත හැකිවන්නේ මධ්‍යම මට්ටමේ විශේෂත්වයක් බව සඳහන් කළ හැකිය.

සමාජිකය

19.1 ව්‍යවස්ථාපිත සංශෝධන ප්‍රාරම්භනය කිරීම: මෙම සන්ධිස්ථානය අත්කරගෙන තිබෙන්නේ සීමාසහිත සමාජිකයකි. එය 2017 මාර්තු හි දී සමාජිකය සඳහා සැලසුම්ව තිබුණද, ඒ අනුව කාලයට අනුගත නොවන බව හඳුනාගත හැකිය.

වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිසමේ (CIABOC) අධ්‍යක්ෂ ජෙනරාල්වරයාට අනුව, කොමිසම විසින් රජයට කරන ලද අවිධිමත් ඉදිරිපත් කිරීම මගින් මුදල් විශුද්ධීකරණය සම්බන්ධ වැරදි විමර්ශනය කිරීම සඳහා CIABOCහි ක්ෂේත්‍රය පුළුල් කිරීම සිදු කරනු ලැබේ.¹⁰ ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා හි නියෝජිතයෙකු සහතික කළේ, CIABOC විසින් ව්‍යවස්ථාපිත සංශෝධන පෙළක්ම ආරම්භනය කරන ලද බවත්, ඒ සඳහා CIABOC පනත සඳහා වන සංශෝධනයක් ද ඇතුළත් වන බවත් ය.¹¹

කෙසේ වෙතත්, CIABOC සඳහන් කරන ලද්දේ, මෙහිදී අපේක්ෂිත සංශෝධන මගින් ප්‍රකාශ කරන ලද වැරදි, වංචාව හෝ දූෂණය සඳහා අදාළ වන අවස්ථාවල දී පමණක් මුදල් විශුද්ධීකරණය සම්බන්ධ වරද විමර්ශනය සඳහා වන විෂයපාත්‍රතාව පුළුල් කිරීම අරමුණු කරන බවයි.¹² එම නිසා, පොලිසියේ ප්‍රධාන අධිකාරීත්වය - විශේෂයෙන්ම මූල්‍යමය අපරාධ පරීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව - විසින් මුදල් විශුද්ධීකරණය සඳහා වන විමර්ශන පැවැත්වීම තවමත් නොබිඳී පවතී.

19.2 ව්‍යවස්ථාපිත සංශෝධන ක්‍රියාත්මක කිරීම: අපේක්ෂිත සංශෝධන තවමත් විධිමත් ලෙස සමාජිකයට පත්ව නොමැති නිසා (බලන්න 19.1) සංශෝධිත පනත ඉදිරිපත් කර, ක්‍රියාවට නැංවීම තවමත් ආරම්භ කර නොමැත.¹³ කෙසේ වෙතත්, මෙම සන්ධිස්ථානය සමාජිකය සඳහා සැලසුම්ව පැවතියේ 2018 ජූලි මාසයේ වන අතර, එය තවමත් නිසි කාලයට අනුව සමාජික කළ හැකි තත්ත්වයක පවතී.

19.3 සිද්ධි දත්ත ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම: මෙම සන්ධිස්ථානය ද තවමත් ආරම්භ වී නොමැත. මුදල් විශුද්ධීකරණය සම්බන්ධ විමර්ශන ඇතුළත් කිරීම සඳහා වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිසමේ (CIABOC) ක්ෂේත්‍රය පුළුල් කිරීම සඳහා වන ව්‍යවස්ථාපිත සංශෝධන තවමත් සම්මත වීම සිදුවෙමින් පවතී (බලන්න 19.1 සහ 19.2). එනිසා, CIABOC වාර්තා සඳහා

වර්තමානයේදී මුදල් විශුද්ධීකරණ සම්බන්ධ සිද්ධීන් හි සමුහස්ථ නොවූ තොරතුරු ඇතුළත් නොවේ. 14

2018 ජුනි මාසයේදී, මෙම සන්ධිස්ථානය සමාජනීය සඳහා සැලසුම් සහගතව තිබුණද, CIABOCට මෙම සන්ධිස්ථානය නිසි කාලයට අනුව සම්පූර්ණ කළ හැකිදැයි නොපැහැදිලිතාවක් පවතී. මුදල් විශුද්ධීකරණය සඳහා වූ සම්පූර්ණ විමර්ශන ක්‍රියාවලිය සහ වාර්තාකරණය සඳහා වැඩි කාලයක් ගතවනු ඇත.

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ සන්ධිස්ථාන ක්‍රියාත්මක වීම අත්කරගෙන තිබෙන්නේ සීමාසහිත සමාජනීයකි, නොඑසේ නම්, ඒවා තවමත් ආරම්භ වී නොමැත. එම නිසා සැලකිය යුතු හෝ දැකගත හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැත.

ඉදිරි පියවර

මුදල් විශුද්ධීකරණය සම්බන්ධ සිද්ධීන් විමර්ශනය කිරීමට, වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභා (CIABOC) පනත සංශෝධනය කර එහි විෂයපථය පුළුල් කිරීම, දූෂණ මර්දන සැකිල්ල ශක්තිමත් කිරීමෙහි ලා ගත් සැලකිය යුතු දියුණුවකි. කෙසේ වෙතත්, මෙම බැඳීම විවෘත රාජ්‍ය වටිනාකම් වෙත සෘජු ලෙස, මුළුමනින්ම අදාළ නොවන බව IRM පර්යේෂකයා හඳුනා ගනියි. එම නිසා, ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමට මෙම බැඳීම ඇතුළත් කිරීම අවශ්‍ය නොවන බව IRM පර්යේෂකයා කියා සිටියි.

එසේ වුවද, සම්පත්දායකයන් විසින් මෙම බැඳීමේ විශේෂත්වය සහ අදාළත්වය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා කුඩා සුළු පියවර කිහිපයක් ගනු ඇත. උදාහරණ ලෙස, මුදල් විශුද්ධීකරණය සම්බන්ධව සංඛ්‍යාතාත්මක දත්ත එකතු කිරීමට, සංවයනය කිරීමට, සහ ප්‍රකාශනයට පත්කිරීමට, CIABOC විසින් එවන් ප්‍රකාශනයන් ප්‍රකාශයට පත්කරන විශේෂිත මාර්ග සහ යාන්ත්‍රණ දැක්වීම සිදු කරනු ඇත. මෙම අවස්ථාවන් සඳහා CIABOC වෙබ් අඩවිය, වාර්ෂික වාර්තා, සහ ජාතික මාධ්‍යයන්ගේ ත්‍රෛභාෂා පුවත් විශේෂාංග ද ඇතුළත් වනු ඇත.

ඊට අමතරව, ශක්තිමත්වත් සහ මූලාශ්‍රයන් සඳහා වඩාත් වැඩි ඉල්ලීම් හරහා විධිනියෝග පුළුල් කිරීමට හැකියාව ලැබෙනු ඇත. එනිසා, IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කරනු ලබන්නේ, CIABOC විසින් මුදල් විශුද්ධීකරණය සම්බන්ධ විමර්ශන පිළිබඳ විශේෂඥ දැනුම සහිත සිවිල් සමාජය සහභාගී කරගනිමින්, පුහුණු විෂයමාලා සැකසීම සිදුකළ යුතු බව ය. චෝදනා නගන ආයතන හෝ මූලික විමර්ශන අනුව, CIABOC විසින් පුහුණු වැඩසටහන් සඳහා නායකත්වය සැපයීම සිදු කළ යුතුය.

¹ Prevention of Money Laundering Act, No. 5 of 2006, <http://bit.ly/2FEIADj>.
² The Bribery Act (as amended up to No. 20 of 1994), <http://bit.ly/2nwaucV>.
³ United Nations Office of Drugs and Crime, *United Nations Convention against Corruption* (New York: Author, 2004), <http://bit.ly/1xquxcG>.
⁴ “CIABOC to Probe Money Laundering,” *The Sunday Times*, 12 November 2017, <http://bit.ly/2s7OmuV>.
⁵ Mr. Sarath Jayamanne (Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption), interview by IRM researcher, 20 September 2017.
⁶ “Money Laundering: Sri Lanka Listed among ‘High Risk’ Countries,” *The Sunday Times*, 28 January 2018, <http://bit.ly/2BCLOE1>.
⁷ Asia Pacific Group on Money Laundering, *Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures: Sri Lanka, Mutual Evaluation Report*, September 2015, <http://bit.ly/2H4GjB3>.
⁸ Asia Pacific Group on Money Laundering, *Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures*.
⁹ “CIABOC to Probe Money Laundering.”
¹⁰ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher.

---

¹¹ Ms. Sankhitha Gunaratne (Transparency International Sri Lanka), interview by IRM researcher, 17 October 2017.

¹² Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher.

¹³ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

¹⁴ Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption, *Annual Report on Bribery and Corruption – 2016*, https://www.ciaboc.gov.lk/images/annual_reports/Annual_Report_2016.pdf.

20. දේශපාලන ව්‍යාපාරයන්හි මූල්‍යමය නියාමනය (Regulation of Political Campaign Financing)

බැඳීම පෙළ :

වැඩිදායී මහජන සහභාගීත්වයක් ලබාගැනීම ඉහළ නැංවීම පිණිස දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල ශක්තිමත් කිරීම (V කොටස).

[...]

ප්‍රධාන අරමුණ:

දේශපාලන ව්‍යාපාරයන්ගේ මූල්‍යමය ප්‍රතිපාදන පිළිබඳ නියාමනය සහ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම සඳහා වන මැතිවරණ නීති සංශෝධනය කිරීම.

සන්ධිස්ථාන:

- **20.1** මැතිවරණ ව්‍යාපාරය සඳහා වන ආයතනිකත්වයන්ගේ මූල්‍ය සහ ප්‍රමාණය හෙළිදරව් කිරීම (හෙළිදරව් රෙජිස්ටරය) සඳහා වන ප්‍රතිපාදන ඇතුළත් කරමින් රජය විසින් මැතිවරණ නීති සංශෝධනය කිරීම.

වගකිවයුතු ආයතන: මැතිවරණ කොමිසම; වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාව (CIABOC)

සහය ආයතන: ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (TISL)

ආරම්භක දිනය : 2017 ජනවාරි

අවසාන දිනය : 2018 දෙසැම්බර්

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුව නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංකීර්ණ කර ඇත. මෙම ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි දූෂණය හා සම්බන්ධ සෑම සන්ධිස්ථානයක්ම තනි බැඳීමක් යටතේ ලැයිස්තුගත කර ඇත. මෙම වාර්තාව තුළ පැහැදිලි භාවය සඳහා, මෙම සන්ධිස්ථානයන් වෙනස් වූ බැඳීම් හයකට වෙන් කර ඇත (බැඳීම් 16–21). දූෂණ මර්දන වැඩසටහනෙහි විශේෂිත අංශ ලෙස ඒ සියල්ල හඳුනාගත හැකිය. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න <http://bit.ly/2wv3jXR>.

	විශේෂත්වය			OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම			ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද ?	සමාජනිය			
	ආරම්භ	සමීප	මානවත්	අභ්‍යන්තර	විදේශ	පරිණාමනය වන	විභවීය	බලපෑම	ප්‍රමාදයකින් තොර වී ද ?	ආරම්භ වී නැත	සමීප	මානවත්	සම්පූර්ණ		
20. මැතිවරණ ව්‍යාපාර සඳහා මූල්‍යමය ලැබීම් නියාමනය		✓		අපැහැදිලිය					✓	බව		✓			

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීම අරමුණු කරනු ලබන්නේ, මැතිවරණ ව්‍යාපාර මූල්‍ය තත්ත්වයන් පිළිබඳ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමට සහ නියාමනය කිරීමට අදාළ මැතිවරණ නීති සංශෝධනය කරමින් දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල ශක්තිමත් කිරීමයි.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ, රජයේ සෑම ස්ථරයක් සඳහාම අනුරූප වන මැතිවරණ නීති පවතී. ජනාධිපතිවරයා,¹ පාර්ලිමේන්තුව,² පළාත් සභා,³ සහ පළාත් පාලන ආයතන⁴ මැතිවරණයන් සඳහා වන පාත්‍රතාවන් කෙරෙහි බලපවත්වන වෙනස් වූ නීතින් පවතී. කෙසේ වෙතත්, මෙම නීති කිසිවක් මගින් වර්තමානයේදී මැතිවරණ ව්‍යාපාර සඳහා වන මූල්‍යමය ලැබීම් නියාමනයට අදාළත්වයක් නොදක්වයි.⁵

පොදුවේ ගත් කළ, දූෂණය වැළැක්වීමට සහ මැතිවරණ සාධාරණත්වය සහතික කිරීමට මැතිවරණ ව්‍යාපාර මූල්‍යකරණය නියාමනය කිරීම වැදගත් ලෙස අවශ්‍ය වේ. මැතිවරණ ව්‍යාපාර සඳහා මුදල් ලබාදීම මගින් මැතිවරණ සඳහා තරගකරන්නන් කවුරුන්දැයි තීරණය කිරීමට, ඔවුන්ගේ විධිනියෝගයන් කොපමණ හොඳින් සහ පුළුල් ලෙස මහජනතාවට ප්‍රචාරණය කරන්නේද යන වග, සහ එමගින්, විභවීය ලෙස කවුරුන් නියමිත ධුරයන් සඳහා තේරී පත්වන්නේද යන්න පිළිබඳව තීරණය කිරීමට හැකියාව ලැබේ.⁶ ශ්‍රී ලංකාව තුළ, මැතිවරණ ව්‍යාපාරයන් හි පොදු ලක්ෂණයක් ලෙස ඡන්දදායකයන් වසභ කරගැනීමට අපේක්ෂයන් විසින් විශාල වශයෙන් මුදල් වියදම් කිරීම දැකගත හැකිය.⁷ පෙර පැවති මැතිවරණවලදී, ජනාධිපතිධුර අපේක්ෂකයන් විසින් මහජන රැස්වීම් පැවැත්වීම සඳහා අධික ලෙස මහජන මුදල් වියදම් කිරීම කැපී පෙනෙන ලක්ෂණයකි.⁸ බොහෝවිට, මැතිවරණ ව්‍යාපාරය සඳහා වන මූල්‍යමය මූලාශ්‍රයන් ලෙස තනි පුද්ගලයන් හෝ ආයතනයන් ඇතුළත් විය හැකිය. ඇතැම් අවස්ථාවල දී, එවන් මූල්‍යමය ලබාදීම් නීත්‍යානුකූල නොවන මූලාශ්‍රයන් හෝ සංවිධානාත්මක අපරාධ හරහා සිදු විය හැකිය.⁹

මෙම සන්දර්භය තුළ, මැතිවරණ ව්‍යාපාර සඳහා මුදල් යෙදවීම්වල ප්‍රමාණය සහ මූලාශ්‍රයන්ගේ අනාවරණය කිරීම් සම්බන්ධ විධිනියෝග කිරීමට ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනයක් නොමැති වීම නිසා නිදහස් සහ සාධාරණ මැතිවරණයක් සඳහා වන විභවය හීන කිරීම සිදු විය හැකිය. මෙම නියාමනයක් නොපැවතීම නිසා ඇතැම් ආකාරයක දූෂණ ස්වභාවයක් උත්කර්ෂයට නැංවීමක් නිර්මාණය වන බව දැකගත හැකිය. මේ නිසා, ලේඛනගත පරිදි, සම්පූර්ණයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් මැතිවරණ ව්‍යාපාරයන් හි මූල්‍ය යෙදවුම් නියාමනය කිරීමට සහ එමගින්, දූෂණය තුරන් කිරීමට මධ්‍යම මට්ටමේ විභවීය බලපෑමක් සිදු කිරීමට ඉඩ පැවතීණි. මැතිවරණ නීති සංශෝධනය හරහා, අපේක්ෂකයන් විසින් මූල්‍යමය මූලාශ්‍රයන් සහ අදාළ වියදම් ද ඇතුළත්ව මූල්‍ය තොරතුරු මැතිවරණ කොමිසමට අනාවරණය කිරීම නියම කිරීමට හැකියාව පවතී.

කෙසේ වෙතත්, මෙම බැඳීම විවෘත ආණ්ඩු වටිනාකම් සමඟ පවතින අදාළත්වය අපැහැදිලි තත්ත්වයක පවතී. මැතිවරණ ව්‍යාපාර සඳහා සිදු කරන මූල්‍යමය ලබාදීම්වල ප්‍රමාණය සහ මූලාශ්‍ර මහජනතාවට නිරාවරණය කිරීම මගින් පෙර ප්‍රවේශය ලබා නොදුන්, රජය සතු අනාවරණය නොකළ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය සහතික කිරීමට හේතුවනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, බැඳීම මගින් ප්‍රකාශන ලේඛනගත කිරීම් ප්‍රසිද්ධියට පත්වනවාද නැද්ද යන්න හෝ, වනවා නම්, එය කිරීම සඳහා ඉලක්ක කරනුයේ කවර ආකාරයෙන්ද යන්න හෝ විශේෂිතව දක්වා නැත. එනිසා, පෙනෙන ආකාරයට මෙම බැඳීම ප්‍රමාණවත් වුවක් වුවද, එය දැක්විය හැක්කේ මධ්‍යම මට්ටමේ විශේෂත්වයක් ඇති ලෙසිනි.

සමාප්තිය

IRM පර්යේෂකයා විසින් **2017** සැප්තැම්බර් සහ නොවැම්බර් අතර කාලය තුළ මැතිවරණ කොමිසම සම්බන්ධ කරගැනීමට විවිධ වූ සහ නිරන්තර උත්සාහයන් ගන්නා ලදී. මෙම උත්සාහයන් දුරකථන, ඊමේල්, විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ ඇති රජයේ **OGP** මධ්‍යස්ථානය මගින් කරන ලද ඉල්ලීම්, සහ සකස් කරන ලද ප්‍රශ්නාවලි ඉදිරිපත් කිරීම හරහා සිදු විය. මෙම

තත්ත්වය එසේ පැවතියද, ප්‍රතිචාර ලබාගැනීම සඳහා මැතිවරණ කොමිසම වෙත ළඟාවීම කළ නොහැකි විය.

20.1 මැතිවරණ නීති සංශෝධනය: මෙම සන්ධිස්ථානය සීමාසහිත සමාජනීය අත්කරගෙන ඇත. කෙසේ වෙතත්, මෙම බැඳීම සමාජනීය සඳහා නියමිතව ඇත්තේ 2018 දෙසැම්බර් හි දී වන අතර, එනිසා එය තවමත් නීති කාලයට අනුගත බව හඳුනාගත හැකිය.

ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා හි නියෝජිතයෙකුට අනුව, මැතිවරණ කොමිසම විසින් මැතිවරණ ව්‍යාපාර සඳහා මුදල් ලබාදීම් සම්බන්ධව විභවීය නීතිය හා අදාළ වන ශක්තිමත් කෙටුම්පතක් සකසන ලද අතර, එය තවමත් ප්‍රකාශනය වී නොමැත.¹⁰ මාධ්‍ය වාර්තා¹¹ සහතික කරන ලද්දේ, මැතිවරණ වියදම් පාලනය කිරීම සඳහා වන පනත් කෙටුම්පතට කැබිනට් අනුමැතිය රජයට ලැබුණු බවයි.

මෙම කෙටුම්පතට මැතිවරණ ව්‍යාපාර සඳහා වන මූල්‍යමය වෙන්කිරීම් ප්‍රමාණය සහ මූල්‍යයන් ප්‍රකාශයට පත්කිරීම සඳහා ප්‍රකාශන රෙජිස්ටරයක් ඇතුළත් කිරීම පිළිබඳ ප්‍රතිපාදන මෙම කෙටුම්පතට අතුරු වන්නේ ද හෝ ඇතුළත්ව ඇත්ද යන්න මේ වනතෙක් නොපැහැදිලිව පවතී.

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම අත්කර ගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජනීයක් වන නිසා, සැලකිය යුතු හෝ දැකිය හැකි ප්‍රතිඵල නොමැත.

ඉදිරි පියවර

මැතිවරණ ව්‍යාපාර සඳහා මුදල් වියදම් කිරීමේදී ප්‍රමාණය සහ මූල්‍ය ගෙළිදරව් කිරීම සඳහා මැතිවරණ නීති සංශෝධනය කිරීම එවන් මුදල් වියදම් කිරීම් නියාමනය කිරීම සඳහා වන අත්හළ නොහැකි මුල් පියවරක් ලෙස හඳුනාගත හැකි අතර, දූෂණය සඳහා ඇති ඉඩකඩ ඇහිරීමක් ලෙස ද එය හඳුනාගත හැකිය. කෙසේ වෙතත්, වැඩිදුර පියවර ගැනීම මගින් විශේෂත්වය වැඩිකිරීම සහ විභවීය බලපෑම වැඩිදියුණු කිරීම කළ හැකිය. මෙම සන්දර්භය තුළ, පර්යේෂකයා විසින් යෝජනා කරනු ලබන්නේ, පහත සඳහන් යෝජනා ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි කොටසක් ලෙස හඳුන්වාදෙන ලෙසයි:

- සංශෝධනයෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ලබාගන්නා තොරතුරු මත මහජනතාවට ප්‍රවේශ විය හැකි යාන්ත්‍රණයක් සකස් කිරීම සහ එසේ කිරීම සඳහා විශේෂයෙන් සඳහන් කරනු ලබන කාලරාමුවක් ස්ථාපනය කිරීම. මෙම යාන්ත්‍රණය සඳහා ඉලෙක්ට්‍රොනික කොමිසම ඇතුළුව රජයේ වෙබ් අඩවි සම්බන්ධ ප්‍රකාශන රෙජිස්ටරය ඇතුළත් විය හැකිය. එමෙන්ම, ඒ සඳහා වැඩිදුර ප්‍රවාරණය කිරීම් උදෙසා සිවිල් සමාජය සංවිධාන සමඟ එකතු වී ඉලෙක්ට්‍රොනික ලෙස මෙහෙයවිය හැකි ආකාරයට තොරතුරු රෙජිස්ටරය බෙදා-හදා ගැනීම ද ඇතුළත් වේ.
- ඔවුන්ගේ දේශපාලන ව්‍යාපාර සඳහා වන මූල්‍යමය ලැබීම ප්‍රකාශයට පත්කිරීම සඳහා අපේක්ෂකයන් වගවීමෙන් බඳවා තබාගැනීමට පුරවැසියන්ට අවස්ථාව ලබාදෙන ශක්තිමත් වගවීමේ යාන්ත්‍රණයක් හඳුන්වාදීම. උදාහරණයක් ලෙස, මැතිවරණ කොමිසම විසින් පුරවැසියන්ට තම විමසුම් ඉදිරිපත් කිරීමට හැකියාව ලබාදෙන දුක්ගැනවිලි යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපනය කිරීම, එය පවත්වාගෙන යාම මගින්, අනාවරණය කළ තොරතුරු සම්බන්ධව පැහැදිලිකිරීම් ඉල්ලා සිටීමට හැකි අවස්ථාව ලබාදීම. කොමිසමට පුරවැසි ඉල්ලීම් හෝ දුක්ගැනවිලි, තැපැල් ලිපි මාර්ගයෙන්, වෙබ් අඩවියට ඉදිරිපත් කිරීමෙන්, හෝ ඊමේල් මාර්ගයෙන් ඉදිරිපත් කිරීමට හැකියාව ලබාදිය හැකිය. එමෙන්ම කොමිසමට මෙම යාන්ත්‍රණය 2016දී හඳුන්වා දුන් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ ඇති මූලපිරීමට සම්බන්ධ කර, පර්යේෂණාත්මකව සලකා බැලීමටද හැකියාව ඇත.

-
- ¹ Presidential Elections Act, No. 15 of 1981, <http://bit.ly/2FCG2om>.
- ² Parliamentary Elections Act, No. 1 of 1981, <http://bit.ly/2nucdzE>.
- ³ Provincial Councils Elections Act, No. 2 of 1988, <http://bit.ly/2nwnKhM>.
- ⁴ Local Authorities Elections Ordinance, No. 53 of 1946, <http://bit.ly/2DTB0TO>.
- ⁵ Z. Imtiaz, "Ceiling on Election Campaign Financing," *Daily News*, 18 October 2017, <http://bit.ly/2ExPxG3>.
- ⁶ "Elections and Political Finance," Themes, Open Government Partnership, 2017, <http://bit.ly/2s22sx5>.
- ⁷ Z. Imtiaz, "Ceiling on Election Campaign Financing."
- ⁸ "Former President Spent over Rs.2 bn. in State Funds on Election Ads," *The Sunday Times*, 18 January 2015, <http://bit.ly/1BdaI8j>.
- ⁹ "Elections and Political Finance."
- ¹⁰ Ms. Sankhitha Gunaratne (Transparency International), interview by IRM researcher, 17 October 2017.
- ¹¹ Z. Imtiaz, "Ceiling on Election Campaign Financing."

21. අයවැය වාර්තා ප්‍රචාරණය කිරීම (Disseminate Asset Declarations)

බැඳීම පෙළ:

වැඩදායී මහජන සහභාගිත්වයක් ලබාගැනීම ඉහළ නැංවීම පිණිස දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල ශක්තිමත් කිරීම (VI කොටස).

[...]

ප්‍රධාන අරමුණ :

ඉල්ලීම් හරහා ලබාගන්නා ලද වත්කම් සහ වගකීම් පිළිබඳ තොරතුරු ප්‍රකාශනය සහ ප්‍රචාරණය.

සන්ධිස්ථාන:

- **21.1** ඉල්ලීම් හරහා ලබාගන්නා ලද වත්කම් සහ වගකීම් පිළිබඳ තොරතුරු ප්‍රකාශනය සහ ප්‍රචාරණය සඳහා අවසර ලබාගැනීම පිණිස, වත්කම් සහ වගකීම් පිළිබඳ පනතෙහි වගන්ති **7(4), 7(5)** සහ **8** කොටස් ඉවත් කිරීම සම්බන්ධ සංශෝධන පිළිබඳව ජනාධිපති කාර්යාලයේ නීති සම්පාදකයින් සමඟ සාකච්චා ආරම්භ කිරීමට **CIABOC** විසින් කටයුතු කරනු ඇත.
- **21.2** සන්ධිස්ථානය **1** (උදා. **21.1**) හි සඳහන් ව්‍යවස්ථාවන් රජය විසින් ඉදිරිපත් කර නීතිගත කිරීම.

වගකිවයුතු ආයතන: වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාව (**CIABOC**); නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව

සහය ආයතන: ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (**TISL**)

ආරම්භක දිනය: **2016** සැප්තැම්බර්

අවසාන දිනය: **2017** ජූනි

සංස්කාරක සටහන: ආකෘතිකරණ හේතුවේ නිසා බැඳීමෙහි පෙළ සංකීර්ණ කර ඇත. මෙම ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි දූෂණය හා සම්බන්ධ සෑම සන්ධිස්ථානයක්ම තනි බැඳීමක් යටතේ ලැයිස්තුගත කර ඇත. මෙම වාර්තාව තුළ, පැහැදිලිභාවය සඳහා මෙම සන්ධිස්ථානයන් වෙනස් වූ බැඳීම් හයකට වෙන් කර ඇත (**බැඳීම් 16–21**) දූෂණ මර්දන වැඩසටහනෙහි විශේෂිත අංග ලෙස ඒ සියල්ල හඳුනාගත හැකිය. බැඳීම සම්බන්ධව සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, **2016–2018** ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න <http://bit.ly/2wv3jXR>.

බැඳීම් දළ විශ්ලේෂණය	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදයකින් තොර වීද?	සමාජිකය				
	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගකීම	විනිවිදි භාවය සහ වගකීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	මාණවත්	සම්පූර්ණ
21 . අයවැය වාර්තාවන් ප්‍රචාරණය කිරීම			✓		✓						✓			නැත		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීම අදහස් කරන්නේ, වත්කම් ප්‍රකාශන පොදු ජනතාව වෙත ප්‍රචාරණය කිරීමට පහසුකම් සැපයීමයි. එසේ කිරීම සඳහා, බැඳීම යෝජනා කරනු ලබන්නේ වත්කම් සහ වගකීම් ප්‍රකාශන සම්බන්ධ නීතිය යටතේ වන ප්‍රතිපදනයන්ගේ සංශෝධන ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ කඩිනම් කිරීමයි.¹ නීතිය මගින් මේ වනවිට එවන් තොරතුරු මහජනතාව වෙත හෙළිදරව් කිරීම වළක්වා ඇත.

සාමාන්‍ය පුරුද්දක් බවට සිග්‍රයෙන් පත්වෙමින් තිබෙන, තෝරාගත් කාණ්ඩවල තනි පුද්ගලයන් සඳහා වන වත්කම් සහ වියදම් ප්‍රකාශයට පත්කිරීම - විශේෂයෙන්ම, රජයේ සේවය තුළ - නිර්මාණය කර ඇත්තේ රජයේ සම්පත් අවභාවිත නොකිරීමට සහ දූෂණය පාලනය කිරීමට උනන්දු කරවීමට ය.² බොහෝවිට පනතක ස්වරූපයෙන් පවතින,³ මෙම පුරුද්ද ඇති කිරීම හරහා සිදු කිරීමට ඉලක්ක කරනුයේ මහජන නිලධාරීන් විසින් ඔවුන්ගේ වත්කම් සහ වගකීම් අනාවරණය කිරීම සහ ඔවුන්ගේ ධනය ඔවුන් රැස්කරගත්තේ කෙසේද යන්න ප්‍රකාශයට පත්කිරීමයි.⁴ ඒ අනුව, විනිවිද භාවය සහ මහජනතාව වෙත වගවීම වැඩිදියුණු වීම සිදුවනු ඇත.

වත්කම් සහ වගකීම් ප්‍රකාශනය සඳහා වන නීතිය යටතේ,⁵ ඕනෑම පුද්ගලයෙකුට අදාළ නීතියේ පාත්‍රතාවය යටතට වැටෙන ඕනෑම රජයේ ආයතනයකින් හෝ නිලධාරියෙකුගෙන් වත්කම් සහ වගකීම් පිළිබඳ තොරතුරු සඳහා ඉල්ලීම් කිරීමේ හැකියාව ලැබේ.⁶ කෙසේ වෙතත්, එම ව්‍යවස්ථාව මගින්ම තනි පුද්ගලයන් විසින් එවන් ඉල්ලීම් හරහා ලබාගන්නා ලද තොරතුරු ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම වළක්වාලයි. විශේෂයෙන්ම, වගන්ති 7(4) සහ 7(5) අනුව, අදාළ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම දඬුවම් ලබාදිය හැකි වරදක් බව දක්වයි.⁷ ඊට අමතරව, 8 වගන්තිය මගින් වැඩිදුරටත් වත්කම් සහ වගකීම් ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම සම්බන්ධව රහස්‍ය භාවය නියාමනය කරනු ලබයි.⁸

එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් තර්ක කර ඇත්තේ, නීතිවිරෝධී ලෙස රැස්කරගන්නා ලද ධනය සම්බන්ධ සිදුවීම් අනාවරණය කිරීමේ සහ වරදකාරී නිලධාරීන්ට එරෙහිව ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමේ හැකියාව මහජනතාවට අහිමි කර ඇති බවයි.⁹ වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාව විසින් පවත්නා නීතිය යටතේ, වත්කම් සහ වගකීම් ප්‍රකාශයට පත් කිරීමට අපොහොසත් වන තනි පුද්ගලයන් වගවීමෙන් රඳවා තැබීමට උත්සහ කර ඇත.¹⁰ කෙසේ වෙතත්, පොදු මහජනතාව හට අවසන් ප්‍රකාශන සම්බන්ධයෙන් ප්‍රසිද්ධියේ එවන් සිදුවීම් හඹා යාමට සහ තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීමට හෝ හැකියාවක් නොමැත.

ලේඛනගත පරිදි, සම්පූර්ණයෙන් ක්‍රියාවට නැංවූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින්, ඉල්ලීම් හරහා ලබාගත් වත්කම් සහ වියදම් ප්‍රකාශන පිළිබඳ තොරතුරු ප්‍රකාශනය සහ ප්‍රචාරණය සම්බන්ධව

ප්‍රමාණවත් විභවීය බලපෑමක් ඇති වනු ඇත. වර්තමානයේදී, හෙළිදරව් කිරීම තහනම් කරන ලද, නෛතික ප්‍රතිපාදන ඉවත් කිරීම, වත්කම් සහ වගකීම් ප්‍රකාශනය කිරීමේදී විනිවිද භාවය සහ වගවීම වැඩි කිරීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය පළමු පියවරකි. බැඳීමෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, පුරවැසියන් හට ප්‍රකාශනයක් ඉල්ලා සිටීමට පමණක් නොව, ප්‍රකාශන ප්‍රසිද්ධ කිරීමට ව්‍යවස්ථාපිත රැකවරණය ලබාදීම ද සිදු කෙරෙනු ඇත. සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් අපේක්ෂා කරන පරිදි, ප්‍රතිවාර වශයෙන්, ඔවුන් විසින් ධනය රැස්කිරීමේදී විශේෂ ප්‍රවේසම් වීමත්, බුද්ධියෙන් කටයුතු කිරීමත් සිදුවනු ඇත. එනිසා, සිවිල් සමාජය විසින් හඳුනාගෙන ඇති පරිදි මෙම බැඳීම මගින් ශ්‍රී ලංකාව තුළ දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙල ශක්තිමත් කිරීමට හේතු වනු ඇත.¹¹

කෙසේ වෙතත්, බොහෝවිට සිදුවන අන්දමට, එමගින් ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදන ක්‍රියාවට නැංවීමේදී ස්පර්ශනීය වූ ධනාත්මක බලපෑමක් ලබාගත හැකි බව අපේක්ෂා කළ හැකිය. ආදායම් ප්‍රකාශන අනාවරණය කිරීම¹² සඳහා වන ව්‍යවස්ථාපිත සංශෝධන වෙනුවෙන් නැගී සිටින සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයක් වන ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනයට අනුව, සංශෝධන ප්‍රායෝගිකව ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධයෙන් දේශපාලන උනන්දුව කෙතරම් වේද යන්න සැකසහිත තත්ත්වයක පවතියි.¹³ මේ සම්බන්ධව උපදේශ ලබාදීමේදී මෙම බැඳීම පවත්නේ, සීමාසහිත තත්ත්වයකය.

සමාජතිය

21.1 ව්‍යවස්ථාපිත සංශෝධනයන් ප්‍රාරම්භ කිරීම: මෙම සන්ධිස්ථානය සමාජතියට පත්කර ඇත. මෙය සමාජන වීමට සැලසුම්ව තිබුණේ 2017 මාර්තු හි දී වන හෙයින්, කාලයට අනුගත බව ද හඳුනාගත හැකිය.

වංචා හෝ දූෂණ විමර්ශන කොමිෂන් සභාවේ (CIABOC) අධ්‍යක්ෂ ජෙනරාල්වරයා විසින් සහතික කර කියා සිටියේ, කොමිසම විසින් වත්කම් සහ වගකීම් සම්බන්ධ ප්‍රකාශනය වෙත සංශෝධන යෝජනා කරමින් කැබිනට් පත්‍රිකාවක් සකස් කර, සමාලෝචනය කිරීම සඳහා කැබිනට් අමාත්‍යවරුන් වෙත ඉදිරිපත් කළ බවත්ය.¹⁴ වැඩිදුරටත් මෙම ප්‍රගතිය සහතික කරමින්,¹⁵ ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය සඳහන් කළේ, ඉල්ලීම් හරහා, වත්කම් සහ වගකීම් ප්‍රකාශන පිළිබඳව ලබාගත් තොරතුරු ප්‍රකාශනය සහ ප්‍රවාරණය සම්බන්ධයෙන් වන බාධාවන් දැක්වෙන නීතිමය කොටස් ඉවත් කිරීමට අදාළව කැබිනට් මැමයක්¹⁶ යොමු කරන ලද බවයි.

21.2 ව්‍යවස්ථාපිත සංශෝධන බලාත්මක කිරීම: මෙම සන්ධිස්ථානය ආරම්භ වී නොමැති අතර, මූලික වශයෙන් 2017 ජුනි මාසයේදී සමාජන කිරීමට නියමිතව තිබී ඇත. එම නිසා මෙය නිසි කාලයට අනුකූල නොවන බව හඳුනාගත හැකිය.

කැබිනට් අමාත්‍යවරුන් සඳහා කැබිනට් මැමයක් (See 21.1) ඉදිරිපත් කරන ලදී. කෙසේ වෙතත්, වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිසම (CIABOC) සහතික කරන ලද්දේ ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනයන් තවමත් සාකච්ඡා මට්ටමේ පවතින බවය.¹⁷ වත්කම් හෙළිදරව් කිරීමේ සංවේදී සහ විවාදිත ස්වභාවය හේතුවෙන්, CIABOC යෝජනා කර ඇත්තේ, ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදන සංශෝධනය කිරීම වැඩිදියුණු වූ සහ ක්‍රමානුකූලව පියවරින් පියවර සිදු කිරීමට තැත් කළ යුතු බවයි.¹⁸

මෙම සන්දර්භය තුළ, IRM පර්යේෂකයා සඳහන් කළේ, වත්කම් සහ වගකීම් ප්‍රකාශන සඳහා වූ නීතියට වෙනම සංශෝධනයක් එක් කිරීම සම්බන්ධයෙන් ලැබුණාට වඩා වැඩි ආකර්ශනයක්, යෝජිත මහජන හෙළිදරව්කිරීමට පහසුකම් සැපයීම සඳහා වන සංශෝධනයට ලැබුණු බවයි. නීතියට අනුකූල නොවීම සඳහා වන දණ්ඩන වැඩි කිරීමක්, වෙනම සිදුකළ සංශෝධනයෙහි දැක්වෙන බවයි.¹⁹

පූර්ව ප්‍රතිඵල

සංශෝධනය තවමත් ඉදිරිපත් කිරීමට සහ නීතිගත කිරීමට නියමිතව පවතින බැවින්, සැලකිය යුතු මෝ දැකගත හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල කිසිවක් නොමැත.

ඉදිරි පියවර

වත්කම් සහ වගකීම් ප්‍රකාශනය සම්බන්ධ නීතිය සඳහා අදාළ වන සංශෝධනය මගින් වත්කම් සහ වගකීම් සම්බන්ධව තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශවීමේ හැකියාව මහජනතාවට ලැබේ. එය රාජ්‍ය අරමුදල් භාවිතය සහ රැස්කිරීම සම්බන්ධව පුරවැසියන් වෙත වගවීමක් මහජන නිලධාරීන් හට ඇති බව සහතික කිරීමේ වැදගත් පූර්ව අවශ්‍යතාවයක් ලෙස ක්‍රියා කරනු ලබයි.

කෙසේ වෙතත්, නව ප්‍රතිපාදන, ප්‍රායෝගික බවට පත් කිරීමට සහ එහි විභවය බලපෑම වැඩිදියුණු කිරීමට වැඩිදුර පියවර ගැනීම අවශ්‍ය වේ. එම නිසා, IRM පර්යේෂකයා විසින් නිර්දේශ කරනු ලබන්නේ පහත දැක්වෙන මුල්පිරීම් ඉදිරියට කරගෙන යාම සහ ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමට ඒවා ඇතුළත් කළ යුතු බවය:

- වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාව (CIABOC) විසින් සම්බන්ධීකරණය කරන පැහැදිලි අභියාචනා කාර්යපටිපාටියක් හඳුන්වා දීම. යෝජිත ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනය හරහා ප්‍රකාශයට පත්කරනු ලබන අනාවරණයක් සම්බන්ධයෙන් මහජන නිලධාරීන්ට එරෙහිව හෝ පැමිණිලි ඉදිරිපත් කිරීමට හෝ ඔවුන් වෙතින් පැහැදිලි කිරීම් ඉල්ලා සිටීමට හෝ අවස්ථාව මහජනයා වෙත ලබාදීම මෙම ක්‍රියාවලිය මගින් සිදුවනු ඇත.
- ජ්‍යෙෂ්ඨ මහජන නිලධාරීන්ගේ වත්කම් සහ වගකීම් පිළිබඳ යාවත්කාලීන කරන ලද තොරතුරු, භාෂා ත්‍රිත්වයෙන්ම ප්‍රවේශ විය හැකි පරිශීලක-හිතකාමී, අන්තර්-ක්‍රියාකාරී මාර්ගගත ද්වාර හරහා ක්‍රියාකාරී ලෙස අනාවරණය කර ප්‍රකාශයට පත් කිරීම. මෙම වෙබ් අඩවිය CIABOC මගින් ක්‍රියා කරවිය හැකි අතර, ඉහත දක්වන ලද අභියාචනා සහ දුක්ගැන්වීම් සඳහා ප්‍රතිකර්ම ලබාදීමේ යාන්ත්‍රණය සමඟ එය සම්බන්ධ කළ හැකිය.

¹ Declaration of Assets and Liabilities Law, No. 1 of 1975, <http://bit.ly/2rS7jRp>.
² Transparency International Sri Lanka, *Amending the Declaration of Assets and Liabilities Act*, 7 December 2015, <http://bit.ly/2EyON3s>.
³ Declaration of Assets and Liabilities Law, No. 1 of 1975.
⁴ Transparency International Sri Lanka, *Amending the Declaration of Assets and Liabilities Act*.
⁵ Declaration of Assets and Liabilities Law, No. 1 of 1975.
⁶ Declaration of Assets and Liabilities Law, No. 1 of 1975, § 2.
⁷ Declaration of Assets and Liabilities Law, No. 1 of 1975, § 7(4) and § 7(5).
⁸ Declaration of Assets and Liabilities Law, No. 1 of 1975, § 8.
⁹ Transparency International Sri Lanka, *Amending the Declaration of Assets and Liabilities Act*.
¹⁰ L. Sooriyagoda, "Alleged Failure to Declare Assets and Liabilities: Sarana to Plead Guilty in Two Corruption Cases," *Daily News*, 27 October 2016, <http://bit.ly/2nzo7aA>.
¹¹ Mr. Asoka Obeyesekere (Transparency International Sri Lanka), interview by IRM researcher, 29 August 2017.
¹² Transparency International Sri Lanka, *Amending the Declaration of Assets and Liabilities Act*.
¹³ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
¹⁴ Mr. Sarath Jayamanne (Commission to Investigate Allegations of Bribery or Corruption), interview by IRM researcher, 20 September 2017.
¹⁵ Ms. Sankhitha Gunaratne (Transparency International Sri Lanka), interview by IRM researcher, 17 October 2017.
¹⁶ Commission to Investigate Allegations of Bribery and Corruption, *Amendments to the Asset and Declaration of Assets and Liabilities Law No. 1 of 1975: Cabinet Memorandum*, <http://bit.ly/2E8nM8Z>.
¹⁷ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher.
¹⁸ Mr. Sarath Jayamanne, interview by IRM researcher.
¹⁹ Y. Ariff, "Sri Lanka to Increase Fine for Failure to Declare Assets," *Ada Derana*, 11 October 2017, <http://bit.ly/2nvAZ2h>.

තේමාව 9: තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය (RIGHT TO INFORMATION – RTI)

★ 22. RTI පනත සම්මත කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම (Enactment and Implementation of the RTI Act)

බැඳීම් පෙළ:

RTI පනත සම්මත කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම

රාජ්‍ය පාලනයක් තුළ විනිවිද භාවය සහ වගවීම සහිත සංස්කෘතියක් නිර්මාණය කිරීමෙහි ලා, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පුරවැසියන් වෙත තිබෙන බව නෛතිකව පිළිගැනීම සහ එවැනි තොරතුරු වෙත පිවිසීමට සහ ඒ සම්බන්ධයෙන් ප්‍රජා සහභාගිත්වය සඳහා උනන්දු කරවීමට හැකියාව ලබාදෙන හා බලගැන්වෙන කාර්යක්ෂම යාන්ත්‍රණයක් ඇති කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. එමෙන්ම එය දූෂණය ක්‍රමවත් ලෙස ඉවත්කිරීම සඳහා වන මෙවලමක් ලෙස ද කටයුතු කරයි. එමගින් මහජන අධිකාරීන්ගේ සංකේන්ද්‍රිත බලයට එරෙහි ජනතාවගේ බලය තුළනය කරයි. ක්‍රියාශීලී RTI සැලසුමක් හඳුන්වාදීම මගින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයෙහි අඩංගු දෑ - එනම්, නියෝජනය, වගවීම, සහ සහභාගිත්ව තීරණ ගැනීම - ආදී අංග පහසුකරවිය හැකි වේ.

ප්‍රධාන අරමුණ :

තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත (RTI) සම්මත කිරීම සහ ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාවට නැංවීම හරහා තොරතුරු වෙත මහජන ප්‍රවේශය වැඩිදියුණු කිරීම.

සන්ධිස්ථාන:

- 22.1 RTI පනත සම්මත කිරීම:

(a) කතානායකවරයා විසින් RTI පනත සහතික කර අත්සන් කිරීමෙන් අනතුරුව, මාස 6ක් ඇතුළත RTI ඉල්ලීම් ක්‍රියාත්මක කිරීම ඇරඹීම ජනමාධ්‍ය සම්බන්ධ අමාත්‍යාංශයේ කටයුතු භාර නිලධාරියා විසින් සහතික කිරීම.

- 22.2 තොරතුරු කොමසාරිස්වරු සහ ඔවුන්ගේ කාර්යමණ්ඩලය සහ තොරතුරු නිලධාරීන් ද ඇතුළත්ව මූලික RTI ක්‍රියාකාරීන් පත්කිරීම සහ පුහුණු කිරීම:

(a) ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා මණ්ඩලය විසින් RTI කොමිසම පත්කිරීම:

(b) ජනමාධ්‍ය සම්බන්ධ අමාත්‍යාංශයේ කටයුතු භාර නිලධාරියා සහ/හෝ කොමිසම විසින් තොරතුරු නිලධාරීන් (IOs) සහ නියම කරන ලද නිලධාරීන් (Dos) සම්බන්ධව ප්‍රාරම්භක නියමයන් සැකසීම;

(c) ජනමාධ්‍ය සම්බන්ධ අමාත්‍යාංශයේ කටයුතු භාර නිලධාරියා විසින් අමාත්‍යාංශ මට්ටමේ සියලුම තොරතුරු නිලධාරීන් සහ නියම කළ නිලධාරීන් සඳහා පනත යටතේ ඔවුන්ගේ රාජකාරි පහත දැක්වෙන තේමාවන් අනුව ඉටු කිරීමට අදාළව පුහුණු වැඩසටහන් 4ක් පැවැත්වීම: a) RTI හි වටිනාකම සහ ඔවුන්ගේ භූමිකාව; b) ඉල්ලීම් ලැබීම සහ ඒවාට ප්‍රතිචාර දැක්වීම; c) ක්‍රියාකාරී අනාවරණය; සහ d) වාර්තා - කළමනාකරණය

(d) ජනමාධ්‍ය සම්බන්ධ අමාත්‍යාංශයේ කටයුතු භාර නිලධාරියා විසින් තුලනාත්මක අධිකරණ පාත්‍රතාවයන්හි සම්පත්දායක පුද්ගයන් ලවා RTI කොමසාරිස්වරු සහ කොමිසමේ කාර්ය මණ්ඩලය පුහුණු කිරීම සඳහා පහසුකම් සැලසීම.

(e) ජනමාධ්‍ය සම්බන්ධ අමාත්‍යාංශයේ කටයුතු භාර නිලධාරියා විසින් පුරවැසි සහභාගිත්වය, වගවීම සහ පුරවැසියන්ට සහාය වීම යන ඒවායෙන් එකකට අදාළව රහස්‍යභාවය සම්බන්ධ සිතන-පතන ආකාරය වෙනස් කිරීම සඳහා මහජන අධිකාරීන් පුහුණු කිරීම සහ සංවේදීකරණය සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම.

• 22.3 සම්පත් වෙන්කිරීම, ක්‍රියාපටිපාටි සහ ක්‍රියාවලි:

(a) ජනමාධ්‍ය සම්බන්ධ අමාත්‍යාංශයේ කටයුතු භාර නිලධාරියා විසින් RTI ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සම්බන්ධීකරණ නිලධාරියෙකු පත්කිරීම:

(b) RTI ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සම්බන්ධීකරණ නිලධාරියා විසින් RTI ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ක්‍රියාවලිය සහ ක්‍රියාපටිපාටිය සම්බන්ධව අන්තර්ජාතික හොඳම ක්‍රියාමාර්ග සොයාබලා ක්‍රියාවට නැංවීම කිරීම.

(c) RTI කොමිසම විසින් පනතේ ප්‍රතිපාදන අනුව නොමිලේ ලබාදෙන තොරතුරු පිළිබඳ විස්තර ද ඇතුළත්ව ගැසට් පත්‍රයක රීති ප්‍රකාශයට පත්කිරීම.

(d) RTI කොමිසම විසින් මහජන අධිකාරීන් සඳහා වාර්තා කළමනාකරණ මගපෙන්වුම් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම.

(e) ජනමාධ්‍ය සම්බන්ධ අමාත්‍යාංශයේ කටයුතු භාර නිලධාරියා විසින් පනතේ ප්‍රතිපාදන අනුව රෙගුලාසි, ගැසට් කිරීම.

(f) ජනමාධ්‍ය සම්බන්ධ අමාත්‍යාංශයේ කටයුතු භාර නිලධාරියා විසින් මුදල් අමාත්‍යාංශයෙන් වාර්ෂික සහ තාවකාලික ජාතික අයවැය වාර්තාවල RTI සම්පත් වෙන්කිරීම් ඇතුළත් කරන ලෙසට ඉල්ලුම් කිරීම.

(g) ජනාධිපති ලේකම්වරයා විසින් රජයේ තොරතුරු මධ්‍යස්ථාන උපකාරක කෙටි දුරකතන අංකය (GIC -1919) ප්‍රධාන හඬ පදනම් කරගත් ත්‍රෛභාෂා RTI ඉල්ලුම් ද්වාරයක් බවට වැඩිදියුණු කිරීම, එමගින් ලිඛිත ඉල්ලීම් අදාළ රජයේ ආයතන වෙත යොමු කිරීම.

(h) ජනමාධ්‍ය සම්බන්ධ අමාත්‍යාංශයේ කටයුතු භාර නිලධාරියා විසින් RTI ඉල්ලීම් විශ්ලේෂණ සෙවීමේ, අධීක්ෂණය කිරීමේ සහ වාර්තා කිරීමේ හැකියාව ලබාදෙන ක්‍රමවේදයක් සැකසීමට සහය දැක්වීම.

(i) පාර්ලිමේන්තුව විසින් 1955 අංක 32 දරන රාජ්‍ය රහස් පිළිබඳ පනත සංශෝධනය සහ RTI අනුකූලතාවය පිළිබඳ සංග්‍රහය ස්ථාපනය කිරීම මගින් RTI සැකිල්ල සමඟ අනුබද්ධ වන ලෙස රහස්‍යභාවය සම්බන්ධ විසංවාදයන් හෝ සමාන ප්‍රතිපාදනයන් සංශෝධනය කිරීම සහතික කිරීම.

• 22.4 මහජන දැනුවත්වීම ඇති කිරීම:

(a) ජනමාධ්‍ය සම්බන්ධ අමාත්‍යාංශයේ කටයුතු භාර නිලධාරියා විසින්, අනෙකුත් රාජ්‍ය ක්‍රියාකාරීන් සමඟ සම්බන්ධ වී, වර්ගීකරණයන් තුනක්; උදාහරණ ලෙස මහජනතාව,

සමාජ සුබසාධන ලාභීන් සහ කාන්තාවන් ඉලක්ක කරමින් අවම වශයෙන් මාධ්‍ය මගින් දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් 3ක් වත් පැවැත්වීම.

(b) ජනමාධ්‍ය සම්බන්ධ අමාත්‍යාංශයේ කටයුතු භාර නිලධාරියා විසින්, රජයේ අදාළ ක්‍රියාකාරීන් සමඟ සම්බන්ධ වී, ඉලක්ක කරන ලද මහජන දැනුවත්වීම් සම්බන්ධව විවිධ ක්ෂේත්‍රයන්හි RTI හි භාවිතය පිළිබඳ තේමාන්විත පුහුණුවීම් වැඩසටහන් පැවැත්වීම.

(c) රජය විසින් RTI සිද්ධීන්, ක්‍රියාකාරීන්, ඉෂ්ට කිරීම්, විවාදයන් ආදී දෑ සම්බන්ධව සාකච්ඡා කිරීමට - රජයේ ඉලෙක්ට්‍රොනික් මාධ්‍යයන් හරහා සතියකට පැයක් බැගින් වන කාල පරාසයක් RTI වැඩසටහන් සඳහා වෙන්කිරීම.

(d) රජය විසින් RTI ආශ්‍රිත තොරතුරු රජයේ පුවත්පත්වල සිංහල, දෙමළ සහ ඉංග්‍රීසි භාෂාවලින් දෙසතියකට වරක් ප්‍රකාශනයට පත්කිරීමට කටයුතු කිරීම.

වගකිවයුතු ආයතනය: මුදල් හා ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය

සහය ආයතන: තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිසම; ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල්

ආරම්භක දිනය: 2016 අගෝස්තු

අවසාන දිනය : 2018 ජූනි

සංස්කාරක සටහන: මෙම බැඳීම තරු ලකුණු යෙදූ බැඳීමක් වන අතර, එයට හේතුව වන්නේ ලේඛනගත පරිදි, OGP වටිනාකම් සඳහා මෙය පැහැදිලි ලෙස අදාළ වීම ය. මෙහි පරිණාමිත විභවීය බලපෑමක් ඇති අතර, සැලකිය යුතු ලෙස හෝ සම්පූර්ණ වශයෙන් හෝ ක්‍රියාත්මක වී ඇති බව හඳුනාගත හැකිය.

බැඳීමෙහි පෙළ ආකෘතීකරණ හේතුව නිසා සංක්ෂිප්ත කර ඇත. ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට සහ ක්‍රියාකාරී හෙළිදරව් කිරීමට අදාළ සන්ධිස්ථාන තනි බැඳීමක ආකාරයට ලැයිස්තුගත කර ඇත. කෙසේ වෙතත්, මෙම වාර්තාවේ, මෙම කොටස් දෙක වෙන්කර ඇති අතර, වෙනස් වූ බැඳීම් දෙකක් ලෙස දක්වා ඇත (බැඳීම් 22 සහ 23). බැඳීම සම්බන්ධ සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, 2016–2018 ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න <http://bit.ly/2wv3jXR>.

බැඳීම් දළ විශ්ලේෂණය	විශේෂත්වය	OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය	විභවීය බලපෑම	ප්‍රමාදය කින් තොර වී ද?	සමාජිකය
---------------------	-----------	-------------------------	--------------	-------------------------	---------

	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගවීම	විනිවිදි භාවය සහ වගවීම සඳහා තාක්ෂණය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	ප්‍රමාණවත්	සම්පූර්ණ
22. සමස්තය				✓	✓	✓					✓		නැත		✓		
22.1 RTI පනත සම්මත කිරීම			✓		✓							✓	ඔව්				✓
22.2 RTI ක්‍රියාකාරීත් පුහුණු කිරීම			✓		✓						✓		නැත			✓	
22.3 මූලාශ්‍ර වෙන්කිරීම				✓	✓			✓			✓		නැත		✓		
22.4 මහජන දැනුවත්භාවය				✓	✓			✓			✓		ඔව්		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීම මගින් අපේක්ෂා කරනුයේ, ශ්‍රී ලංකාව තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත සම්මත කිරීම සහ එය ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාවට නැංවීම සහතික කිරීමයි. රජය සහ සිවිල් සමාජය සම්පත්දායකයන්ගේ උපකල්පනය නම්, මින් පෙර ප්‍රවේශවීමේ හැකියාව මහජනතාවට නොතිබුණු රජයේ තොරතුරු සහ රජය විසින් රඳවා තබාගත් තොරතුරු ඇතුළු විශාල පරාසයක තොරතුරු වෙත, සහතික කෙරුණු සහ කඩිනම් ක්‍රමවේදයක් හරහා පිවිසීමේ හැකියාව මෙමගින් ලැබෙනු ඇති බවයි.¹

බොහෝ රටවල,² තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා වන අයිතිය බලාත්මක කිරීම මගින් පාලනය සම්බන්ධව ක්‍රියාකාරී සහභාගී වන්නන් බවට පත්වීම සඳහා මහජනතාව බලාත්මක කර ඇත. දූෂණය, බලය අයුතු ලෙස භාවිතය, සහ රජයේ ආයතනය මගින් මහජන සම්පත් අයුතු ලෙස කළමනාකරණය කිරීම පිළිබඳව පරීක්ෂා කිරීමේ මෙවලමක් ලෙස මෙම අයිතිය පුළුල් ලෙස භාවිත කෙරේ. ශ්‍රී ලංකාව තුළ, සිවිල් සමාජය විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධ පනත සම්මත කරගැනීමේ ජයග්‍රහණය ලබාගන්නා ලද්දේ, පුරවැසියන් සහ රාජ්‍ය අතර විශ්වාසය ගොඩනැගීමට සහ දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීමේදී එහි අගය කෙතරම්දැයි දක්වමිනි.³ මූලික සිවිල් සමාජ සම්පත්දායකයන් විසින් යෝජනා කළේ, බලාත්මක කරන ලද තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය මගින් පුළුල් පරාසයක තොරතුරු වෙත පිවිසීමේ අවහිරතා ඉවත් කළ හැකි වනු ඇති බවයි. එවන් තොරතුරු සම්බන්ධ උදාහරණ අතර, දේශපාලන පක්ෂ මූල්‍යකරණ කටයුතුවල අපැහැදිලිතා, රජය විසින් සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සඳහා ඉඩම් අත්පත් කරගන්නා විට වන්දි ප්‍රදානයට සුදුසුකම් ලබන අය පිළිබඳ ලැයිස්තු, සහ රිමාන්ඩ් බන්ධනාගාර ගත කර ඇති පුද්ගල සංඛ්‍යාව පිළිබඳ දත්ත ආදිය ද වේ.⁴

පසුගිය දශක දෙක පුරා, විවිධ ක්‍රියාකාරීත් විසින්, ශ්‍රී ලංකාව තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය සහ ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිසංස්කරණයන් සම්බන්ධයෙන් මුල්පිරීම් කිහිපයක් සිදුකරන ලදී. 2002, 2004, 2010, සහ 2011දී කෙටුම්පත් ව්‍යවස්ථාවන් කැබිනට් ඇමතිවරුන් වෙත ඉදිරිපත් කිරීමට පෙර උපදේශන කමිටුවක් විසින් 1995දී තොරතුරු සඳහා වන නිදහස පිළිබඳ පනතක් ව්‍යවස්ථාපිත කිරීමට නිර්දේශ ඉදිරිපත් කර තිබුණි.⁵ මෙම කාලය පුරාවට, කලාපයෙහි, තොරතුරු සඳහා මහජන ප්‍රවේශය ලබාදීම සඳහා ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනයක් නොමැති රටවල් අතලොස්ස අතර ශ්‍රී ලංකාව ද රැඳී පැවතුණි. මෙම

උණනාව මගින් ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්ථරයන් තුළ රහස්‍යභාවය පිළිබඳ යල්පැන ගිය සංස්කෘතියක් විරස්ථාපි කෙරිණ.

කෙසේ වෙතත්, 2015 ජනවාරි මාසයේදී මෙම ත්‍රිපාල සිරිසේන ජනාධිපතිවරයා යටතේ නව ආණ්ඩුව පත්වීමත් සමඟ, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධ ව්‍යවස්ථාවක් සම්මත කිරීම සඳහා වන උත්සාහයන් ප්‍රගමනය වී, ස්ථාවර වූ සහ නව පනක් ලැබූ තත්ත්වයකින් ඉදිරියට යාම සිදු විය. එවන් ව්‍යවස්ථාවක් ඇති කිරීම පිළිබඳ සඳහනට, මැතිවරණ පොරොන්දු අතර ප්‍රධාන තැනක් හිමි විය.⁶ මෙම පොරොන්දු ඉටු කිරීම උදෙසා, 2015 මැයි මාසයේදී, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 19 වැනි සංශෝධනයට⁷ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස හඳුන්වා දෙන ලදී. සංශෝධනය මගින්, විධිමත් හා බලදායී ව්‍යවස්ථාවක් උදෙසා මූලික පදනම සකසන ලදී.

ලේඛනගත පරිදි, සම්පූර්ණයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වන ව්‍යවස්ථාව සම්මත කරගැනීම සහ ක්‍රියාවට නැංවීම කෙරෙහි සහ මහජනතාවට තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය ඇති කිරීමට පරිණාමික විභවීය බලපෑමක් ඇති කිරීමට හේතු වනු ඇත. තොරතුරු දැනගැනීමේ බලාත්මක අයිතියක් සඳහා හඬ නගන සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන්ට අනුව, පනත සම්මත කිරීම, මෙම බැඳීම ජයග්‍රහණය කිරීම සඳහා වන මංසලකුණක් වනු ඇත. අයිතිවාසිකම ක්‍රියාවට නැංවීමෙහි ලා ක්‍රියාකාරී සහභාගිත්වයක් සඳහා පුරවැසියන් එක් කරගැනීමට අවශ්‍ය සැකිල්ලක් ලබාදීම සම්බන්ධයෙන් රාජ්‍යය බලගැන්වීමේ හැකියාව එවන් ව්‍යවස්ථාවකට ඇත.⁸ කෙසේ වෙතත්, සිවිල් සමාජයීය ක්‍රියාකාරීන් දක්වන්නේ, “පනත සම්මත කිරීම පළමු පියවරක් පමණි, සැබෑ අභියෝගය වන්නේ රාජ්‍යය පුරා එය පැතිරවීම සහ යටිතල පහසුකම් සැලසීමයි.”⁹

මෙය හඳුනාගැනීමේදී, බැඳීම මගින් මතුකර දක්වන්නේ, සෑම මහජන ආයතනයකම පත්කරන ලද තොරතුරු නිලධාරීන් (IOs) සහ ජාතික කොමිසම ඇතුළුව මූලික තොරතුරු නිලධාරීන් පත්කිරීම සහ පුහුණු කිරීම සඳහා විශේෂිත පියවර ගැනීම සිදු කළ යුතු බවයි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිසම මගින් නියාමන අඩුපාඩුකම් පිළිබඳ දැඩි අවධානයක් යොමු කරනු ඇති අතර, පත්කරන ලද, දැනුවත් සහ මනා පුහුණුවකින් යුත් IOs සහ DOs විසින් නීතියේ ප්‍රතිපාදන අමාත්‍යාංශ මට්ටමේදී ඵලදායී ලෙස ප්‍රායෝගික බවට පත් කිරීම සහතික කරනු ඇත. සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් කියා සිටින්නේ, තොරතුරු සඳහා වන ඉල්ලීම් සම්බන්ධයෙන් කාර්යක්ෂම ලෙස කටයුතු කිරීමට ප්‍රධාන මහජන නිලධාරීන් හට හැකියාව ලබාදීම සහතික කිරීමේ දී මෙකී උත්සාහයන් සැබෑ වෙනසක් ඇති කරනු ඇති බවයි.¹⁰ කෙසේ වෙතත්, ජාතික මට්ටමේ අමාත්‍යාංශයන් විසින් ප්‍රමාණවත් ලෙස හඳුනා නොගැනීම මත මහජන නිලධාරීන් සඳහා විශේෂිත පුහුණු වැඩසටහන් පැවැත්වීම සම්බන්ධ සන්ධිස්ථානය සීමාසහිත ක්ෂේත්‍රයක රැඳී තිබීම දැකගත හැකිය. 22.2 සන්ධිස්ථානය යටතේ වන අනෙකුත් ක්‍රියාකාරකම් මිනිසුන් හැකි සහ විශේෂිත ඉලක්කයන් ලෙස ද, 22.2(e) සන්ධිස්ථානය “මහජන අධිකාරීන් පුහුණු කිරීම සහ සංවේදනය කිරීම සහ රහස්‍යභාවය පිළිබඳ මනෝභාවයන් වෙනස්කිරීම” ඉටු කිරීම සම්බන්ධ ඉතා වැදගත් සන්ධිස්ථානයක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය.

එමෙන්ම, බැඳීම මගින් ක්‍රියාවට නැංවීම සම්බන්ධීකරණ නිලධාරියකු පත්කිරීම සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා ප්‍රතිවිරුද්ධව ක්‍රියාකරන පවත්නා ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය කිරීම ඇතුළුව මූලික පහසුකම් සපයන ක්‍රියාකාරකම් ප්‍රමාණය දැක්වීම ආදිය විශේෂයෙන් සිදු කරයි. සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන් සඳහන් කරනුයේ, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වූ පනත ඵලදායී අන්දමින් ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා අවශ්‍ය වන පියවර ගණනාවක් මේ සම්බන්ධයෙන් වන පුළුල් පරාසයක වූ ක්‍රියාකාරකම් හි ඇතුළත් වන බවයි.¹¹ කෙසේ වෙතත්, දැඩි දේශපාලන කැමත්ත සහ, තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමට නිලධාරීවරු කැපවීම මෙම පියවර කාර්යක්ෂමව ක්‍රියාවට නැංවීමේ උත්සාහයන් සාර්ථක කරගැනීමට ඉවහල් වනු ඇත.¹²

සිවිල් සමාජයීය නියෝජිතයන් විශ්වාස කරනුයේ, මෙම අතිප්‍රමුඛ සැපයුම්-පස මගින් තොරතුරු ලබාගැනීමේ සහ ප්‍රවේශවීමේ හැකියාව සැලකිය යුතු අන්දමින් වැඩිදියුණු වනු ඇති බවයි.¹³ තොරතුරු ලබාදීමේ කටයුතු සිදුකිරීමට අපොහොසත්වීමේ දී මහජන නිලධාරීන් වගවීමට ලක් කළ

හැකි වන බව ද ඔවුන් විශ්වාස කරයි. නවීන සහ අතිවිශාල “තොරතුරු රැස්කිරීම්” වෙත පුරවැසියන් හට පිවිසීමේ හැකියාව ඉහළ නැංවීම සම්බන්ධයෙන් ඉල්ලුම්-පස පියවර ද ඒ හා සමානව වැදගත් වන බව බැඳීම මගින් හඳුනාගෙන ඇත.¹⁴ එමෙන්ම, යහපාලනය ඉහළ නැංවීමේ ඵලදායී මෙවලමක් ලෙස තොරතුරු සඳහා ඇති අයිතිය පිළිබඳ පනත පුරවැසියන්ට භාවිත කිරීම සඳහා ද එකී පියවර සහය වනු ඇත. සිවිල් සමාජයීය ක්‍රියාකාරීන් විසින් ඉස්මතුකර දක්වන ලද පරිදි, පනතේ ඵලදායී ක්‍රියාකාරීත්වය අවසානාත්මක ලෙස රඳා පවතින්නේ රාජ්‍යයෙන් ක්‍රියාකාරී ලෙස තොරතුරු සෙවීම සඳහා පුරවැසියන් වෙත ඇති කැමැත්ත මතය.¹⁵ මේ සඳහා, බැඳීම මගින් සාමාන්‍ය මහජනතාව, සමාජ සුබසාධන ලාභීන්, කාන්තාවන්, සහ සිවිල් සමාජය ඇතුළත්ව විවිධ කාණ්ඩවලින් සමන්විත මූලික සම්පත්දායකයන් ඉලක්ක කරගත් මහජන දැනුවත්කිරීම් කඳවුරු සහ වැඩසටහන් පැවැත්වීමට අවස්ථාව සලසයි. සිවිල් සමාජයේ නියෝජිතයෙකුට අනුව, මෙම වැදගත් ක්‍රියාකාරකම් මගින්, බලාත්මක අයිතියක් ලැබීම සහ එය ක්‍රියාත්මක කිරීමට පුරවැසියන්ට පහසුකම් ලැබීම අතර සම්බන්ධයක් නියෝජනය කෙරේ.

කෙසේ වෙතත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධ වූ ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කිරීමට මහජනතාව දිරිගැන්වීම සඳහා වූ දිරිගැන්වීමේ හෝ දේශපාලන උනන්දුවෙහි දක්නට ඇති විභවය භීතතාව පිළිබඳව ඇතැම් සම්පත්දායකයන් සිය කනස්සල්ල පළ කළේ ය.¹⁶ එමෙන්ම පුරවැසි සහභාගීත්වය ලබාගැනීමට සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය භාවිත කිරීමට හවුල්කාරීත්වයෙන් යුතුව උනන්දු කරවීමට ද කිසිදු ප්‍රතිපාදනයක් නොමැත. එනිසා, මූලික දැනුවත්කිරීමේ ක්‍රියාකාරකම් ඉදිරියට ගෙන යාම කොපමණ දුරක් දක්වා සිදුවේදැයි යන්න හෝ ඒවායින් සැලකිය යුතු බලපෑමක් ඇතිවේ ද යන්න අවිනිශ්චිත ය.

මෙම සීමාකිරීම් එසේ පැවතියද, පූර්ණ වශයෙන් ගත්කළ, මෙම බැඳීම සහ එහි ඇතුළත් ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපාදන, සාකච්ඡා ලෙස ශ්‍රී ලංකාව තුළ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමට ඇති අයිතිය පරිණාමය කිරීමට හැකි අයුරින් සකසා ඇති බව පෙනේ. මෙම බැඳීමෙහි ක්‍රියාත්මක වීම මගින් රටේ විවෘත සහ යහපාලනය ඇතිකිරීමේ මංසලකුණු ජයග්‍රහණයක් ලබාගැනීමට සහ ප්‍රවර්ධනය කිරීමට හේතුවන බව හඳුනාගත හැකිය.¹⁷

සමාජතිය

පනත සම්මත කරගැනීම, කොමිසම පත්කිරීම වැනි සමාජතිය කෙරෙහි ඇති ප්‍රධාන පියවර ගෙන ඇති නිසා, මෙම බැඳීම, සමස්තයක් ලෙස සැලකිය යුතු සමාජතියක් අත්කරගෙන ඇත. කෙසේ වෙතත්, සම්පත් වෙන්කිරීම, සහ මහජන දැනුවත්භාවය ඇතුළු වැදගත් ක්ෂේත්‍රයන් හි තවදුරටත් ඉටුකළ යුතුව ඇති කාර්යයන් ඉතිරිව තිබේ.

22.1 RTI පනත සම්මත කිරීම: මෙම සන්ධිස්ථානය සමාජතියට පත් කර ඇත. තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා වන පනත¹⁸ සම්මත කර, කතානායකවරයා විසින් සහතික කරනු ලැබුවේ **2016** අගෝස්තු **4** වැනි දින ය. රජයේ සහ සිවිල් සමාජයීය මූලික සම්පත්දායකයන්ට අනුව, තොරතුරු සඳහා වන විභවීය ඉල්ලීම්වලට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා මහජන නිලධාරීන් හට, සහතික කරන ලද දිනයේ සිට මාස හයක කාලයක් ලබාදී තිබුණි.¹⁹ එම නිසා, ප්‍රතිපත්තියක් වශයෙන්, මූලික ලෙස, මහජනතාවට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වන ඉල්ලීම් ගොනු කිරීමේ හැකියාව **2017** පෙබරවාරි මස සිට ලැබුණු බැවින්, මෙම සන්ධිස්ථානය සම්පූර්ණ වූ සහ කාලයට අනුගත වූ යන දෙආකාරයෙන් ම සාර්ථක යැයි සැලකිය හැකිය.

සම්මත කිරීමෙන් පසුව, එම ඉල්ලීම් සම්බන්ධයෙන් සාර්ථකව හා වේගවත්ව කටයුතු කිරීම සහතික කරනු වස්, **2017** පෙබරවාරි **3** වැනි දින නීතිය බලාත්මක කරන දිනය ලෙස සනාථ කරමින් රජය විසින් ගැසට් නිවේදනයක් නිකුත් කරන ලදී. ගැසට් පත්‍රයේ, රජය විසින් නීතියේ අදාළත්වය සහිත වන මහජන අධිකාරීන් ලැයිස්තුගත කිරීමද සිදු කරන ලදී.²⁰

සන්ධිස්ථාන විසින් පුළුල් ලෙස සඳහන් කරනු ලබන්නේ, සාර්ථක සමාජතිය මගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වන ඉල්ලීම් සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියා කිරීම ආරම්භ කිරීමට අවස්ථාව

ලබාදෙන බවය. කෙසේ වෙතත්, එමගින් මේ සම්බන්ධව සුදානම සම්පූර්ණයෙන් ප්‍රදර්ශනය කිරීමට අවශ්‍ය වන රජයේ ආයතන සංඛ්‍යාව හෝ ව්‍යාපාරික පිළිබඳ සඳහන් කිරීමක් නොකරයි.

22.2 RTI ක්‍රියාකාරීත් පත්කිරීම සහ පුහුණු කිරීම:

(a) තොරතුරු දැනගැනීමේ (RTI) කොමිසම පත්කිරීම: 2016 දෙසැම්බර් හි දී සම්පූර්ණ RTI කොමිසම පත්කිරීමත් සමඟ මෙම ක්‍රියාකාරකම සමාජනියට පත්වී ඇත.²¹

ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (TISL) ආයතනයට අනුව, රජය සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කවුන්සිලය මගින් the RTI කොමිසම පත්කිරීම පහසු කරවීමේ පූර්ව පියවර ගන්නා ලදී. රජය විසින් ශ්‍රී ලංකා නීතිඥ සංගමය, අනෙකුත් සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්, සහ මාධ්‍ය ප්‍රකාශකයන් ඇතුළු සම්පත්දායකයන්ගෙන් ඉල්ලා සිටියේ, RTI කොමිසම සඳහා වන විභවීය නාමයෝජනා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය කවුන්සිලයට ඉදිරිපත් කරන ලෙසය.²² අනතුරුව කවුන්සිලය විසින් මෙම නාමයෝජනා සලකා බලා, සැලසුම් කළ පරිදි 2016 සැප්තැම්බර් වනවිට පත්කිරීම සඳහා ජනාධිපතිවරයා වෙත නම් පහක් යෝජනා කරන ලදී. නාමයෝජනා වූ මුල් අය අතරින් දෙදෙනෙකු සිය පත්කිරීම් භාර නොගැනීමට අවසර ඉල්ලා සිටින ලද අතර, ඒ වෙනුවන සිදුකරන ලද පත්වීම් අවසානාත්මක කරන ලද්දේ 2016 දෙසැම්බරයේ දී ය. එනිසා, RTI කොමිසම නිසි කාලයට අනුව සම්පූර්ණ කිරීම සිදු කළ නොහැකි වී ඇත.²³

(b) තොරතුරු නිලධාරීන් (IOs) සහ පත්කරන ලද නිලධාරීන් (DOs) සඳහා විෂය ක්ෂේත්‍ර: මෙම ක්‍රියාකාරකම සම්පූර්ණ වී ඇත. RTI පනත පුළුල් ලෙස මතුකර දක්වන්නේ IOs සහ Dos පත්කිරීම පිළිබඳ නිර්දේශයන් ය.²⁴ එමෙන්ම, ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (TISL) ආයතනයට අනුව - ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය මගින් රජයේ ආයතනවල IOs සහ DOs හට අදාළ තරාතිරම පිළිබඳ වක්‍රලේඛයක් නිකුත් කර ඇත.²⁵ ඊට අමතරව, මුදල් හා ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය (ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය) විසින් නීතිය ක්‍රියාවට නැංවීම පිළිබඳ මෙම මූලික ක්‍රියාකාරීත් සඳහා වන මූලික විෂය ක්ෂේත්‍රය, නියාමනයක් වශයෙන් සකස්කර ප්‍රකාශනයට පත් කරන ලදී.²⁶

2016 සැප්තැම්බර් හි දී මූලික ලෙස සමාජනියට සැලසුම් කර තිබුණද, මෙම ක්‍රියාකාරකම සම්පූර්ණ වූයේ 2017 පෙබරවාරි මාසයේදී ගැසට් පත්‍රය ප්‍රකාශනය කිරීමත් සමඟ ය.

(c) IO සහ DO පුහුණු වැඩසටහන්: මෙම ක්‍රියාකාරකම අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජනියකි. මේ සම්බන්ධ තොරතුරු ලැබුණේ ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ සහ RTI කොමිසමේ නියෝජිතයන් මගිනි. මෙම සම්පත්දායකයන්ට අනුව, අමාත්‍යාංශය විසින් රජයේ ආයතනවල විවිධ මට්ටමින් මෙහෙයුම් කටයුතුවල යෙදෙන IOs සහ DOs පුහුණුකිරීමේ වැඩමුළු සහ දැනුවත් කිරීමේ සමුළු පැවැත්වීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන පරිපාලන ආයතනය (SLIDA) වෙත උපදෙස් දීම සහ සහය දැක්වීම සිදු කර ඇත.²⁷ SLIDA යනු රජයේ ප්‍රධානතම පුහුණුකිරීම් ආයතනයයි. TISL සහතික කළේ, මෙම පුහුණුවූවන් අතර ජාතික අමාත්‍යාංශයන්හි නිලධාරීන් ද වූ බවයි.²⁸

කෙසේ වෙතත්, SLIDA විසින් පවත්වන ලද්දේ ජාතික අමාත්‍යාංශයන්හි IOs සහ DOs සඳහා අදහස් කරන ලද පුහුණු වැඩසටහන් හතරෙන් පුහුණු වැඩසටහන් දෙකක් පමණි.²⁹ එම නිසා, මෙම ක්‍රියාකාරකම තවමත් සම්පූර්ණ වී නැති අතර, 2017 අගෝස්තු හි දී නියමිත කාලරාමුව ඉක්මවීම සිදු වේ. TISL ප්‍රකාශ කළේ, 2016 ඔක්තෝබර් හි දී, මහජන ආයතන වෙත වක්‍රලේඛයක් නිකුත් කරමින් ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය ඉල්ලා ඇත්තේ IO කෙනෙකු පත් කරන ලෙසට ය. අමාත්‍යාංශය වෙත නාමයෝජනා විශාල සංඛ්‍යාවක් ලැබෙද්දී, TISL නැවතත් සහතික කළේ, එලදායි ලෙස ප්‍රතිචාර ලබාදෙන්නේ කවර ආකාරයෙන්ද යන්න පිළිබඳ අත්‍යවශ්‍ය පුහුණුවීම් තවමත් සමාජනියට පත්වී නොමැති බවයි.³⁰

RTI කොමිසමට අනුව, අමාත්‍යාංශය විසින් සංවිධානය කරන ලද සම්මන්ත්‍රණ මගින් IOs සහ DOs වෙත තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ සංකල්පයට අදාළ උපදෙස් හා මගපෙන්වීම් ලබාදෙන ලදී. කොමිසම කියා සිටින්නේ, මෙම සමුළු මගින් නෛතික අර්ථදැක්වීම් සහ ඉල්ලීම් සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීම් ද ඇතුළත්ව RTI පනත ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වන ක්‍රියාපටිපාටි සහ යාන්ත්‍රණයන් ක්‍රියාවට නැංවීම පිළිබඳ උපදෙස් ද මෙම සම්මන්ත්‍රණ මගින් ලබාදුන් බවයි.³¹

කෙසේ වෙතත්, IRM පර්යේෂකයා විසින් පවත්වන ලද සම්මුඛ සාකච්ඡා මගින් මෙම සමුළු වලදී ක්‍රියාකාරී හෙළිදරව් කිරීම හෝ වාර්තා කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් ප්‍රමාණවත් තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීමක් සිදුවී ද යන්න අවසානාත්මක ලෙස තහවුරු වී නොමැත.

මේ වනවිටත් 3,000කට වැඩි IOs පත්කර ඇති අතර, රට පුරා 5,000 කට වඩා පත්කිරීමට අදහස් කර ඇත. අමාත්‍යාංශය කියා සිටියේ, RTI කොමිසමේ සහය ඇතිව, ප්‍රාරම්භක පුහුණු උත්සාහයන් මගින් අවධානය යොමු කරනුයේ ජාතික අමාත්‍යාංශවල, පළාත්සභාවල, සහ දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලවල පුද්ගලයන්, එනම් පුහුණුකරුවන්-පුහුණුකිරීමේ වැඩසටහන් තුනක් පැවැත්වීමට සැලසුම් කර ඇති බවය.³² සැලසුම් කරන ලද සැසි බොහොමයක් ඇතිව, අමාත්‍යාංශය විසින් අපේක්ෂා කරනුයේ, 100කට වැඩි පුහුණු කරන්නන්ගේ සංචිතයක් විසින්, පරිපූර්ණ සහ කාර්යක්ෂම පුහුණුව හරහා ක්‍රමයෙන් සියලුම IOs සහ Dos පුහුණු කිරීම සහතික කිරීම ය.³³

(d) RTI කොමිසම පුහුණු කිරීම: මෙම ක්‍රියාකාරකම මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැත. ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය සහ RTI කොමිසම සහතික කළේ, අමාත්‍යාංශය විසින් RTI කොමසාරිස්වරුන්ට සහ කොමිසමේ කාර්ය මණ්ඩලයට විශේෂිත පුහුණු සැසිවාර නොපවත්වන ලද බවයි.³⁴ කෙසේ වෙතත්, සමාජනීය සැලසුම්ව ඇත්තේ 2017 ජුනි මාසයේදී වන නිසා, මෙම ක්‍රියාකාරකම නියමිත කාලයට සාර්ථකව සම්පූර්ණ කිරීමට අවශ්‍ය පියවර ගැනීමේ හැකියාව තවමත් ඇත.

අමාත්‍යාංශයේ නියෝජිතයා යෝජනා කළේ, RTI පනත සාර්ථකව හා කාර්යක්ෂමව ක්‍රියාවට නැංවීම සහතික කිරීමේ ප්‍රමාණවත් දැනුම සහ ප්‍රවීණතාව දැනටමත් කොමිසම සතුව ඇති බව ඔවුන්ට හැඟී යන බැවින් RTI කොමිසම සඳහා විශේෂිත පුහුණු වැඩසටහන් සංවිධානය නොකළ බවය.³⁵

TISL ට අනුව, RTI කොමිසම විසින් ඔවුන්ට අනන්‍ය වූ පුහුණු වැඩසටහන් පවත්වාගෙන යන අතර, ඒ සඳහා සිවිල් සමාජයේ සහ බහුවිධ සංවිධානයන් හි සමීප සහය ලබා ගනියි.³⁶ උදාහරණයක් ලෙස, එක්සත් ජාතීන්ගේ අන්තර්ජාතික සංවර්ධනය සඳහා වන ආයතනයේ සහය ඇතිව, RTI කොමසාරිස්වරු දකුණු අප්‍රිකාවේ තුලනාත්මක අධිකරණ බලසීමාවන් හි සංචාරය කරන ලදී. එහිදී, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියේ විෂය ක්ෂේත්‍රය තුළට අයත් වන මහජන සහ පුද්ගලික ආයතනයන්ගේ සමාන වූ මිශ්‍රණයක් හඳුනාගැනීමට හැකි වී ඇත.³⁷ RTI කොමිසමට අනුව, 2017 ගිනිකොණදිග ආසියානු RTI සමුළුවට සහභාගී වීම ඇතුළුව අනෙකුත් පුහුණු සහ අන්දැකීම් හුවමාරු වැඩසටහන්වලට සහභාගී වීම ද සිදු වී ඇත. එමෙන්ම කොමිසම සැලසුම් කර තිබුණේ, 2017 දෙසැම්බර් හි දී ඉන්දියානු මධ්‍යම තොරතුරු කොමිසම වෙත යාමට ය.³⁸

(e) මහජන අධිකාරීන් සංවේදීකරණය: මෙම ක්‍රියාකාරකම අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජනීයකි. සංවේදීකරණය පහසුවෙන් හෝ ඉක්මනින් මැනිය නොහැකි වන නිසා ක්‍රියාකාරකමෙහි විශේෂත්වයක් නොමැති ලෙස හඳුනාගත හැකිය. කෙසේ වෙතත්, ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය, සහ RTI කොමිසම සහතික කරන ලද්දේ අමාත්‍යාංශය විසින් පුහුණු සහ දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් ගණනාවක් පවත්වන ලද බවත්, විශේෂයෙන්ම මහජන අධිකාරීන්ගේ IOs ඉලක්ක කරගනිමින් (බලන්න 22.2[c]) මේවා පවත්වන ලද බවත් ය.³⁹ අමාත්‍යාංශය සහ TISL යන දෙපාර්ශ්වයම සහතික කළේ, පුරවැසි සහභාගීත්වයේ, වගවීමේ සහ සේවාවන් සැපයීම සඳහා අදාළ සංවේදීකරණය ආදී කරුණු වැඩසටහන්වල ප්‍රධාන විශේෂාංගයක් වූ බවයි.⁴⁰ දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන්වල විෂය ක්ෂේත්‍රය මහජනතාවට පිවිසිය හැකි අයුරින් නොමැත.

වත්මන් සංවේදීකරණ ව්‍යාපෘති මගින් ඉලක්ක කළේ, IOs සහ Dos පමණි. TISL ට අනුව, ක්‍රියාකාරකමවල ඵලදායී සමාජනීය සහතික කිරීමට, දැනුවත් කිරීමේ සහ සංවේදීකරණය කිරීමේ වැඩසටහන් වැඩි මහජන නිලධාරීන් පිරිසක් වෙත ළඟා විය යුතු ය. එනම්, වැඩසටහන්වලට, RTI පනත යටතේ ඔවුන්ගේ විධිනියෝග ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා IOs සහ Dos වෙත සහය සහ අනුබලය ලබාදෙන තැනැත්තන් ඇතුළත් කිරීම ද සිදු කළ යුතුය.⁴¹

2018 ජුනි මාසයේදී සමාජනීය සැලසුම් වී තිබූ බැවින්, අමාත්‍යාංශය විසින් මේ වනවිටත් මෙම බැඳීම නිසි කාලයට අනුව සම්පූර්ණ කිරීමට පියවර ගනිමින් සිටියි.

22.3 සම්පත් වෙන්කිරීම, කාර්යපටිපාටීන්, සහ ක්‍රියාවලි:

(a) තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය (RTI) ක්‍රියාත්මක කරන සම්බන්ධීකරණ නිලධාරියා පත්කිරීම: මෙම ක්‍රියාකාරකම අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජනියකි. 2016 සැප්තැම්බර් මාසයේ දී සමාජනියට පත්කිරීමට සැලසුම්ව පැවතියද එය නිසි කාලයට අනුකූල නොවේ.

මුදල් සහ ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය (ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය) විසින් RTI පනත ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධව අමාත්‍යාංශයේ සහභාගිත්වය සොයාබැලීම සඳහා අමාත්‍යාංශ නිලධාරීන් හය දෙනෙකුගෙන් සමන්විත RTI ඒකකයක් ස්ථාපනය කරන ලදී.⁴² අමාත්‍යාංශය විසින් අමාත්‍යාංශයේ සහකාර ලේකම්වරයෙකු මෙම ඒකකයේ ප්‍රධානියා ලෙස පත්කර ඇත. නමුත්, මෙම නිලධාරියා හට, RTI ක්‍රියාවට නැංවීමේ සම්බන්ධීකරණය කරන නිලධාරියා වශයෙන් නිල වශයෙන් පත්වීමක් ලබාදී නැත.⁴³ අමාත්‍යාංශයට අනුව, මෙම නිලධාරියා ද, අන්තර්ජාතික හොඳම ප්‍රතිපත්ති කිරීම අනුගමනය කිරීමට පියවර ගෙන නොමැත.⁴⁴

(b) RTI ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධ හොඳම ප්‍රතිපත්ති: RTI ක්‍රියාවට නැංවීමේ සම්බන්ධීකරණ නිලධාරියා පත්කිරීමේ අසම්පූර්ණත්වය මත (බලන්න 22.3[a]), RTI ක්‍රියාවට නැංවීමේ ක්‍රියාපටිපාටි සහ ක්‍රියාවලිය සම්බන්ධයෙන් RTI ජාත්‍යන්තර හොඳම ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාවට නැංවීම මෙතෙක් ආරම්භ කර නොමැත.

(c) රීති ප්‍රකාශයට පත් කිරීම: මෙම ක්‍රියාකාරකම සමාජනියට පත්ව ඇත. RTI පනතෙහි ප්‍රතිපාදනවලට සමගාමීව, RTI කොමිසම විසින් 2017 දී ප්‍රකාශයට පත්කරන ලද ගැසට් පත්‍රය මගින් රීති මාලාවක් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී. තොරතුරු පිළිබඳ විස්තර නොමිලේ සැපයිය යුතු බවට එකී රීතිවල ඇතුළත් විය.⁴⁵

RTI කොමිසමට අනුව, කොමිසම විසින් RTI පනතේ 10 වගන්තියට අදාළ වන විශේෂිත රීති ගැසට්පත් දැන්වීමේ ඇතුළත් කිරීම සිදු කර නොතිබුණි. මහජන අධිකාරීන් විසින් වාර්ෂික වාර්තා කිරීම් ඇතුළත් වන්නේ 10 වගන්තියට ය. කොමිසමේ අධ්‍යක්ෂක ජෙනරාල්වරයා පැහැදිලි කළේ, මෙම රීතීන් පසුකාලීනව වැඩිදියුණු කරන ලද බව සහ මුදල් සහ ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ අනුමැතිය සඳහා ඉදිරිපත් කරන ලද බවයි.⁴⁶

(d) වාර්තා කළමනාකරණ මගපෙන්වුම්: මෙම ක්‍රියාකාරකම අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජනියකි. 2017 ජනවාරි මාසයේ සමාජනිය සැලසුම් වී තිබූ අතර, මේ නිසා බැඳීම නියමිත කාලයට අනුගත බව හඳුනාගත හැකිය. RTI කොමිසම සහ ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (TISL) ආයතනය යන දෙපාර්ශ්වයම සහතික කළේ, මහජන අධිකාරීන් විසින් වාර්තා කළමනාකරණ මගපෙන්වුම් සම්පූර්ණ වශයෙන් සකස් කර නොමැති බවයි.⁴⁷

කෙසේ වෙතත්, කොමිසමේ අධ්‍යක්ෂ ජෙනරාල්වරයා සඳහන් කළේ, මේ සඳහා ප්‍රාරම්භක පියවර ගෙන ඇති බවයි. මෙම කොමිසම විසින් වාර්තා කළමනාකරණය පිළිබඳව බහුවිධ-සම්පත්දායක අදහස් විමසීමක් පවත්වන ලදී.⁴⁸ එමෙන්ම අදාළ ක්‍රියාවලිය සඳහා සහය දැක්වීමට සහ සොයාබැලීමට ලෝක බැංකු සමූහයේ උපදේශකවරයකු පත්කිරීම ද සිදු කරන ලදී.⁴⁹

(e) ගැසට් නියාමන: 2016 ඔක්තෝබර් හි දී සමාජනිය සඳහා නියමිතව පැවතිය ද 2017 පෙබරවාරි මාසයේදී මෙම ක්‍රියාකාරකම සමාජනියට පත්ව ඇත. RTI පනතේ ප්‍රතිපාදන අනුව, 2017 පෙබරවාරි හි දී ඉහත සඳහන් කරන ලද ගැසට් ප්‍රකාශනයට RTI කොමිසම විසින් ප්‍රකාශ කරන ලද රීති සමූහයක් ද සහිතව ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් නියාමන ඇතුළත් කිරීම සිදු කරන ලදී.⁵⁰

අතිරේක රීති සහ නියාමන පළකිරීමත් සමඟ, නීතිය සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සඳහා වන කේන්ද්‍රය විසින් හඳුනාගන්නා ලද්දේ, රටේ RTI සැකිල්ල කලාපයේ හොඳම සහ ලෝකයේ තුන්වැනි හොඳම සැකිල්ල ලෙස හඳුනාගත හැකි බවයි.⁵¹

(f) අයවැය වාර්තාව RTI සඳහා වෙන්කිරීම: මෙම බැඳීම සමාජනියට පත්ව ඇත. ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශයට අනුව, ශ්‍රී ලංකා රුපියල් 35,000,000 (USD 225,000) ක ට වැඩි අයවැය

වෙන්කිරීමක් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වන මෙම ක්‍රියාවලිය සඳහා සිදු කර ඇත. 2017 වාර්ෂික අයවැය වාර්තාව යටතේ සිදුකරන මෙම මූල්‍ය වෙන්කිරීම්, 2018 වසර සඳහා ය.⁵² රේඛීය අයිතමයන් හෝ ක්‍රියාකාරකම් පැහැදිලි ලෙස අයවැය ඇස්තමේන්තුවේ දක්වා නැත. කෙසේ වෙතත්, අමාත්‍යාංශය විස්තර කළේ, මෙම මූල්‍ය ලැබීම් RTI පනත ක්‍රියාවට නැංවීම පිළිබඳ පුහුණුවීම් සඳහා, RTI ඒකකයේ මෙහෙයුම් සහ සම්පත් යෙදවීම සඳහා, සහ සිද්ධි කළමනාකරණ ක්‍රමවේදයක් ඇති කිරීම සඳහා බව ය.⁵³ මෙම ක්‍රියාකාරකම මූලික ලෙස සැලසුම්ව තිබුණේ 2016 අගෝස්තු හි දී සමාජිකයාට පත් කිරීමට ය. එනම්, පසුගිය වර්ෂයේ වාර්ෂික අයවැය වක්‍රය දක්වා ය. එම නිසා, මෙය නිසි කාලයට අනුව සමාජිකයාට ලක්වී ඇති ලෙසට සැලකිය නොහැකිය.

පසුගිය වර්ෂයේ අයවැය වක්‍රය අතරතුර, අමාත්‍යාංශය වෙත රුපියල් 25,000,000 (අසන්න වශයෙන් USD 160,000) ලැබුණේ “RTI පනත ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා සහය වීම” වෙනුවෙනි.⁵⁴ කෙසේ වෙතත්, හෝ ක්‍රියාවට නැංවීම පිළිබඳ පුහුණු කිරීම් සහ සිද්ධි කළමනාකරණ ක්‍රමවේදය ඇති කිරීම ද ඇතුළත්ව විධිනියෝගයන් ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා මෙම වෙන්කිරීම් ප්‍රමාණවත් නොවන බව හඳුනා ගෙන ඇත.⁵⁵

RTI කොමිසම ද සඳහන් කළේ, 2018 අයවැය සඳහා අයවැය යෝජනා ඉදිරිපත් කර ඇති බවයි.⁵⁶ මෑත කාලීන අයවැය ඇස්තමේන්තු සහතික කරනුයේ, රුපියල් 50,000,000 ක ආසන්න මුදලක් (USD 326,000) කොමිසමට සිය රාජකාරි කටයුතු කරගෙන යාම සඳහා වෙන්කර ඇති බවයි.⁵⁷ 2017 දෙසැම්බර් හි දී ලබාගත හැකි වෙන්කිරීම් මගින්, කොමිසම වෙත ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලය හරහා මුදල් ලැබී ඇත.

(g) RTI ඉල්ලීම් ද්වාරය: මෙම ක්‍රියාකාරකම තවමත් ආරම්භ ව නොමැත. 2017 දෙසැම්බර් මස අවසානවීමට සැලසුම්ව පැවතියද, මෙම ක්‍රියාකාරකමෙහි පරිමාණය මගින් පෙන්නුම් කරනු ලබන්නේ නිසි කාලයට අනුගතව සම්පූර්ණ කළ නොහැකි බවය.⁵⁸

අමාත්‍යාංශයට අනුව, RTI ඉල්ලීම් මේ වනවිට, අදාළ මහජන ආයතනයේ තොරතුරු නිලධාරියා වෙත සෘජුව ම යොමු වේ. අමාත්‍යාංශය විසින් සහතික කළේ, පවතින රාජ්‍ය තොරතුරු කේන්ද්‍රයේ පවත්නා උපකාරකසේවාව (Helpline) වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා නිල වශයෙන් සාකච්ඡා පවත්වා නොමැති බවයි. අමාත්‍යාංශය විසින් අවම වශයෙන් මේ සම්බන්ධව GIC උපකාරක සේවයෙහි මූලික පාලකයන් වන තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණ ආයතනය (ICTA) හෝ වෙනත් අදාළ සම්පත්දායකයෙකු හෝ සමඟ සාකච්ඡා කර නොමැත.⁵⁹ කෙසේ වෙතත්, TIS යෝජනා කළේ, RTI ඉල්ලීම් පිළිබඳව ඉදිරිපත් කිරීම සහ/හෝ RTI ඉල්ලීම් සොයාගැනීමේ ක්‍රමවේදයක් හඳුන්වා දීම මූලික අභ්‍යන්තර සාකච්චාවන්ට ඇතුළත් කිරීමට ICTA අදහස් කරන බවයි.⁶⁰

ලේඛනගත පරිදි, මෙම බැඳීම, මූලික RTI ඉල්ලීම් ද්වාරය වශයෙන් GIC උපකාරක සේවය වැඩිදියුණු කිරීමේ නායකත්වය ගන්නේ ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලය බව හඳුනා ගනියි. කෙසේ වෙතත්, IRM පර්යේෂකයා විසින් ලේකම් කාර්යාලයේ කිසිදු නිල සහභාගිත්වයක් පිළිබඳව වාර්තා නොකරයි. අදහස් විමසීම සඳහා ලේකම් කාර්යාලයේ නියෝජිතයන් සම්බන්ධ කරගැනීමට නොහැකි වී ඇත.⁶¹

(h) RTI විශ්ලේෂණ පද්ධතිය: මෙම ක්‍රියාකාරකම තවමත් ආරම්භ වී නොමැත. 2017 දෙසැම්බර් හි දී සමාජිකයා සඳහා සැලසුම්ව තිබුණ ද, නිසි කාලයට අනුව සමාජික නොවනු ඇත.⁶²

අමාත්‍යාංශයට අනුව, ජාතික මාධ්‍ය කේන්ද්‍රය විසින් RTI ඉල්ලීම් සම්බන්ධව සීමාසහිත විශ්ලේෂණ අදාළ කරගන්නා අතර, මෙම දත්ත වෙත පිවිසීමේ හැකියාව මහජනතාව වෙත ලබා දී නැත.⁶³ TISL කියා සිටියේ, අධීක්ෂණය සහ ඇගයීම පිළිබඳව අමාත්‍යාංශය සිය අවධානය යොමුකර ඇති බවයි. මෙම ආයතනය යෝජනා කරන ලද්දේ මහජන අධිකාරීන් විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද අනිවාර්ය වාර්ෂික වාර්තා, විභවීය RTI අධීක්ෂණ ක්‍රමවේදයක් සඳහා ප්‍රයෝජනවත් ආරම්භයක් වනු ඇති බවය.⁶⁴ RTI පනතේ 10 වගන්තියට අනුව, මෙම වාර්තාවන්ට, RTI ඉල්ලීම් සංඛ්‍යාව සහ අනෙකුත් සාමාන්‍ය තොරතුරු අන්තර්ගත වේ.

(i) පනත සංශෝධනය: මෙම සන්ධිස්ථානය අත්කරගෙන් ඇත්තේ සීමාසහිත සමාජිකයකි. 2017 අගෝස්තු හි දී සමාජිකය සඳහා සැලසුම්ව ඇති අතර, කාලයට අනුගත බව හඳුනාගත හැකිය.

ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය සහ TISLට අනුව ආයතන සංග්‍රහයේ ඇති, RTI පටහැනි නීති සංශෝධනය කරන ලද අතර, මහජන සේවා කොමිසම වෙත අනුමැතිය සඳහා ඉදිරිපත් කිරීම සිදු කරන ලදී.⁶⁵ අමාත්‍යාංශය සඳහන් කළේ, රාජ්‍ය රහස් පනත සංශෝධනය සඳහා වන අභ්‍යන්තර සාකච්ඡා පැවැත්වූ බව ය. එනමුත්, TISL සඳහන් කළේ, මේ සම්බන්ධව ප්‍රකාශනය කරන ලද කිසිදු තොරතුරක් නොමැති බවය. ⁶⁶

සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයක් වන විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය ද, තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත සඳහා ප්‍රතිවිරුද්ධ වන නීති 105ක් හඳුනාගෙන ඇත. අධ්‍යයනය මගින් ජර්නලිස්ට් පනත් ලැයිස්තුගත කරන අතර, සංශෝධනයන් ඉටුකළ යුත්තේ කවර ආකාරයට දැයි යෝජනා කිරීම සිදු කරයි. මෙම ලැයිස්තුව, වැඩිදුර සලකා බැලීම් සඳහා RTI කොමිසම වෙත ඉදිරිපත් කර ඇත.⁶⁷

22.4 මහජන දැනුවත්භාවය ඇති කිරීම:

(a) මාධ්‍ය දැනුවත්කිරීම් කඳවුරු: මෙම ක්‍රියාකාරකම තවමත් ආරම්භ වී නොමැත. මුදල් හා ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය (RTI) ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා මාධ්‍ය දැනුවත් කිරීමේ කඳවුරු මෙතෙක් පවත්වා නොමැත. මෙම ක්‍රියාකාරකම සමාජ කිරීමට සැලසුම්ව තිබුණේ 2018 ජනවාරි මාසයේදී ය. මහජනතාව, සමාජ සුබසාධන ලාභීන් සහ කාන්තාවන් ඉලක්ක කර දැනුවත් කිරීමේ කඳවුරු තුනක් ඉක්මනින් පැවැත්වීම මගින් සන්ධිස්ථානය නිසි කාලයට අනුව අවසාන කළ හැකි වනු ඇත.

අමාත්‍යාංශයට අනුව, මෙම ක්‍රියාකාරකම වෙනස් ආකාරයන්ගෙන් ක්‍රියාත්මක කිරීම සිදු කෙරෙමින් පවතියි (එනම්, ක්‍රියාකාරකම ලිඛිතව ආකාරයට ක්‍රියාකාරකම හා අනුරූප නොවේ). RTI පනත පිළිබඳව දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් දහහතක්, ඉන් පසුව ඔවුන් විසින් මහජන දැනුවත් වීම වැඩි කරනු ඇති බලාපොරොත්තුවෙන්, මාධ්‍ය නියෝජිතයන් 700 ක ට අධික සංඛ්‍යාවක් සඳහා පවත්වනු ඇත.⁶⁸ අමාත්‍යාංශය විසින් RTI පනත ක්‍රියාවට නැංවීම හා සම්බන්ධව කෙටි විඩියෝ කිහිපයක් සහ වාර්තා වැඩසටහන් කිහිපයක් සකස් කර, රජයේ RTI වෙබ් ද්වාරයෙහි ප්‍රකාශනය කරන ලදී.⁶⁹ ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා (TISL) අවධානය යොමු කළේ, අමාත්‍යාංශය විසින් මෙය ඵලදායී ලෙස ප්‍රචාරණය නොකිරීම කෙරෙහිය.⁷⁰ අමාත්‍යාංශය විසින් අනෙකුත් මුල්පිරීම් මගින් මහජන දැනුවත්භාවය වැඩිකිරීම ද ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. ලෝක RTI දිනය 2017 සැප්තැම්බර් 28 වන දින සැමරීම සඳහා මෙම ක්‍රියාකාරකම් ඇතුළත් කරන ලදී. ඊට අමතරව, 2017 සැප්තැම්බර් හි දී ආරම්භ කර, සෑම මාස දෙකකටම වරක්, අමාත්‍යාංශය මගින් රට පුරා තොරතුරු නිලධාරීන් පත්කිරීම පිළිබඳ හොඳම ප්‍රතිපත්ති ද ඇතුළත්ව පුවත්පත්‍රිකා ප්‍රකාශනය කිරීම සිදු කරනු ලැබේ.⁷¹

TISLහි නියෝජිතයා ප්‍රකාශ කළේ, මාධ්‍ය දැනුවත් කිරීමේ කඳවුරු පැවැත්වීමට අපොහොසත්වීම, සහ පවතින උත්සාහයන් සම්බන්ධයෙන් පෙනෙන මානය සීමාසහිත නිසා, මේ සම්බන්ධව විශේෂිත අවධානයක් යොමු කළ යුතු බවයි.⁷² මෙම නියෝජිතයාට අනුව, මෙම අපොහොසත්වීම කරණ කොටගෙන, තමන්ගේම වූ මහජන දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහනක් සමඟ ඉදිරිපත්වීමට TISLට සිදුවිය.⁷³ මෙම දැනුවත් කිරීම් සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සහ අදාළ ක්‍රියාවලිය පිළිබඳව ජාතික මාධ්‍ය මධ්‍යස්ථානය විසින් සකස් කරන ලද සජීවීකරණ විඩියෝ දර්ශන සහිත පුළුල් ප්‍රචාරණයක් ඇතුළත් විය. TISL ද සිය ඉන්ෆෝමේෂන් වෙබ් අඩවියෙහි සාර්ථක ක්‍රියාවලීන්ගේ සහභාගිත්වය ගැන සිදුවීම්, සහ තොරතුරු පිළිබඳ සාමාන්‍ය දැනුවත්භාවය ඇති කිරීම ඇතුළත් කර ඇත.⁷⁴

(b) සිවිල් සමාජ දැනුවත් කිරීම් වැඩසටහන්: මෙම ක්‍රියාකාරකම තවමත් ආරම්භ කර නැත. කෙසේ වෙතත්, මාධ්‍ය මගින් සිදු කරන දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් සමඟ (බලන්න 22.4[a]), මෙම ක්‍රියාකාරකම තවමත් සාර්ථක කළ හැකි මට්ටමේ පවතී. එනම්, 2018 ජනවාරි වනවිට

සමාජික කරගැනීමට හැකි වනු ඇත. ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය සහ TISL යන දෙපාර්ශ්වයම සහතික කළේ, මෙම ක්‍රියාකාරකම සම්බන්ධයෙන් ප්‍රගතියක් නොමැති බවයි.⁷⁵

කෙසේ වෙතත්, අමාත්‍යාංශයට අනුව, ගම්පහ දිස්ත්‍රික් පළාත් පාලන ආයතන නියෝජිතයා වෙතින් එය ඉල්ලා ඇත්තේ, ප්‍රජා-පාදක සිවිල් සමාජය සංවිධානයන් (CSOs) සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳව දැනුවත්කිරීමේ වැඩසටහන් පවත්වන ලෙසට ය.⁷⁶ IRM පර්යේෂකයාට මෙ තහවුරු කරගත නොහැකි විය. අමාත්‍යාංශය සඳහන් කළේ, 2017 නොවැම්බර් සහ දෙසැම්බර් අතර කාලයේදී ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල හයක් තුළ දිස්ත්‍රික් මට්ටමේ වැඩසටහන් පවත්වනු ඇති බවයි.⁷⁷

අමාත්‍යාංශය යෝජනා කළේ, මෙම ක්‍රියාකාරකම පිළිබඳව ඇති සීමිත ප්‍රගතිය නිසා ශ්‍රී ලංකාව පුරා පවතින CSOs හරහා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධව දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් සහ ප්‍රවීණතාව ස්වාධීන ලෙස වැඩිදියුණු කිරීම සහ එම දැනුවත්කිරීම් ඔවුන් විසින්ම පැවැත්වීම සිදු කළ යුතු බවයි.⁷⁸ මේ ක්‍රියාකාරිත්වයට සහාය දැක්වීම සඳහා, TISL සඳහන් කළේ, දිස්ත්‍රික්ක පහක් තුළ සිවිල් සමාජය සහායෙන් ස්ථාපනය කර ඇති බවයි. පාලනය වැඩිදියුණු කිරීමට, CSOs විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිති මෙවලමක් ලෙස භාවිත කිරීම සම්බන්ධයෙන් මෙම සහායෙන් දිරිගැන්වීම් කරනු ඇත.⁷⁹

(c) RTI පෙන්වීම: මෙම ක්‍රියාකාරකම තවමත් ආරම්භ කර නොමැත. 2018 ජූනි මස වන විට එය අවසන් කිරීමට සැලසුම් කර ඇති බැවින්, එය නිසි පරිදි සම්පූර්ණ කිරීමේ හැකියාව ඇත.

පෙනෙන ප්‍රමාණය සහ ළඟාවීමේ හැකියාව සැලකිල්ලට ගත් කළ, සීමාසහිත වුවද,⁸⁰ ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් කෙටි විඩියෝ සහ වාර්තා වැඩසටහන් සකස්කර RTI වෙබ් ද්වාරයෙහි ප්‍රකාශනය කිරීම සිදු කරන ලදී⁸¹ (බලන්න 22.4[a]). 2017 සැප්තැම්බර් මස දී, අමාත්‍යාංශයේ සංවර්ධනය පිළිබඳ අධ්‍යක්ෂවරයා විසින් සහතික කළේ, තොරතුරු දැනගැනීම සම්බන්ධව ජාතික රූපවාහිනී වැඩසටහන් සඳහා ඔහුගේ සහභාගිත්වය තනි පුද්ගලයකු වශයෙන් ලබාදෙන බවයි.⁸² කෙසේ වෙතත්, සිද්ධි සහ ජයග්‍රහණයන් සම්බන්ධ මූලික තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ සතිපතා විවාද කිරීම් සඳහා මෙම මුල්පිරීම් කිසිවක් යොමු වූ බවක් නොපෙන්වයි.

(d) RTI ප්‍රකාශනයන්: මෙම ක්‍රියාකාරකම සැලකිය යුතු ලෙස නිමවා ඇත. ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශයට අනුව, රජය විසින් රජයේ විවිධ පුවත්පත්වල තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධ විවිධ අංශ විමසා බලමින් විශේෂාංග ලිපි කිහිපයක් ප්‍රකාශනයට පත් කර ඇත. මෙම ලිපි මගින් අවධානය යොමු කළේ, RTI පනතේ ප්‍රතිලාභ, ක්‍රියාවට නැංවීමේ ක්‍රමවේද, සහ පුරවැසියන් විසින් පනත භාවිත කරන අන්දම ආදිය පිළිබඳව ය. මෙම ලිපි බොහොමයක් සිංහල, දෙමළ සහ ඉංග්‍රීසි පුවත්පත්වල දැකගත හැකිය.⁸³ ශ්‍රී ලංකා රජයේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ වෙබ් ද්වාරයෙහි පුවත් සහ මාධ්‍ය නිවේදන පළ වීමත් සමඟ රජය විසින් ද බොහොමයක් ලිපි ප්‍රධාන වශයෙන් ඉංග්‍රීසි භාෂාවෙන් පළ කිරීම සිදු කරනු ලැබ ඇත.⁸⁴

අමාත්‍යාංශය විසින් විශේෂිත කරුණු පළ කරනු ලැබුවද, මෙම ක්‍රියාකාරකම මගින් රජයේ සම්පත්දායකයන් විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධ අන්තර්ගතයන් දෙසතියකට වරක් පළකිරීම විශේෂයෙන් අවශ්‍ය කරනු ලබයි. මෙම අනුකූලතාව තවමත් සපුරා නොමැති බැවින් මෙම ක්‍රියාකාරකම පූර්ණ වශයෙන් නිම කළ නොහැකිය. කෙසේ වෙතත්, මෙම ක්‍රියාකාරකම 2018 වනවිට අවසන් කිරීමට සැලසුම් කර ඇති බැවින් එය තවමත් නිමා කළ හැකි තත්වය ඇත.

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වන ක්‍රියාකාරකම් කිහිපයක් මේ වනතෙක් ආරම්භ වී නොමැත. එසේත් නැතහොත් සම්පූර්ණ වශයෙන් අවසන් වී නොමැත. එහෙත්, මූලික සැකසුම් සහ ප්‍රගතිය මගින් වැදගත් පූර්ව ප්‍රතිඵල ගණනාවක් ඇති කර තිබේ.

2016 අගෝස්තු හි දී රජය විසින් තොරතුරු දැනගැනීම සම්බන්ධව පනතක් සම්මත කරගැනීම සහ හඳුන්වාදීම සිදු කරන ලදී (බලන්න 22.1). බොහෝදෙනා සලකන පරිදි මෙම මංසලකුණ ශ්‍රී

ලංකාවේ විවෘත සහ යහපාලන සන්දර්භය තුළ ජයග්‍රහණයකි. තොරතුරු වෙත පිවිසීම සම්බන්ධ නීති හඳුන්වාදීමට ගත් අසාර්ථක උත්සාහයන් පිළිබඳ රටේ ඉතිහාසය සැලකිල්ලට ගත් කළ, මෙම ව්‍යවස්ථාව විශේෂයෙන් කැපී පෙනෙයි.⁸⁵ නව පනත මගින් රජය සතු තොරතුරු සඳහා පුරවැසියන්ට නිර්බාධිත ප්‍රවේශවීමක් ලබාගැනීමට මග සැකසීම සිදු කර ඇත. එමෙන්ම, තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය සඳහා පුරවැසියන්ට අරුත්බර ලෙස සහභාගී වීමට ද එමගින් අවස්ථාව සලසා ඇත.

එසේම, රජය විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා අණ පනත් ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා අදාළ වන අවශ්‍ය යටිතල පහසුකම් සැපයීම සහ හැකියාවැති පරිසරයක් ඇති කිරීම සම්බන්ධයෙන් සැලකිය යුතු ප්‍රගතියක් පෙන්වා ඇත. මෙම ප්‍රගතිය සඳහා, RTI කොමිසම ඇති කිරීම, මහජන ආයතනවල තොරතුරු නිලධාරීන් සහ පත්කරන ලද නිලධාරීන් නාමයෝජනා කිරීම, සහ අයවැය වෙන්කිරීම් සුරක්ෂිත කිරීම් ද ඇතුළත් වේ. රජය විසින් RTI පනත ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහ සහාය දැක්වීමට අවශ්‍ය විධිමත් රීතින් සහ නියාමනයන් හඳුන්වාදීම සම්බන්ධව ද ප්‍රගතිය පෙන්වන ලදී. (බලන්න 22.2 සහ 22.3).

ඉදිරි පියවර

මූලික සම්පත්දායකයන් සමඟ වූ සම්මුඛ සාකච්ඡා මගින් හෙළිදරව් වූයේ වැඩිදුර පියවර ගැනීම බැඳීම සඳහා උපකාරක වන බවත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ (RTI) පනත ක්‍රියාත්මක වීම වැඩිදියුණු කරන බවත්ය. මෙහි පැන නැගුනක් ලෙස, IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කරනුයේ, සම්පත්දායකයන් විසින් පහත දැක්වෙන යෝජනා සලකා බැලිය යුතු බවයි. මෙම යෝජනා පැසසිය යුතු සන්ධිස්ථාන ලෙස වත්මන් සැලසුමෙහි කොටසක් වශයෙන් ඇතුළත් කිරීම හෝ ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ කොටස් වශයෙන් ඇතුළත් කිරීම හෝ සිදු කළ හැකිය:

- තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යටතේ වන ඉල්ලීම් සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ පුහුණු වැඩසටහන් පුළුල් කිරීම. මෙහිදී අමාත්‍යාංශවල තොරතුරු නිලධාරීන් සහ පත්කරන ලද නිලධාරීන් පමණක් නොව, ශ්‍රී ලංකාවේ සෑම මහජන අධිකාරියකම නිලධාරීන් පුහුණු කිරීම. මෙය පැහැදිලි ලෙස විස්තර කරනු ලබන හා අත්‍යවශ්‍ය ලෙස සැලසුම් කරනු ලබන වැඩසටහන් මගින් සිදු කළ හැකිය. සංවේදීකරණයට එහාගිය, තොරතුරු සඳහා වන ඉල්ලීම්වලට ඵලදායී ලෙස සහ කඩිනම් ලෙස ප්‍රතිචාර දැක්වීමට, මෙම වැඩසටහන් මගින් මහජන අධිකාරීන්හි අදාළ නිලධාරීන් බලාත්මක කළ යුතුය.

මෙම පුහුණු වැඩසටහන් පසුකාලීනව වඩාත් දියුණු වූ පුහුණු වැඩසටහන් සමඟ වැඩිදුරටත් උසස් තත්ත්වයට පත්කිරීම සිදු කළ හැකිය. ඉල්ලීම් සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීම්, ක්‍රියාවට නැංවීමේ ගැටලු විසඳීම් සහ ප්‍රමිතිගත ක්‍රියාවලීන් සහ ක්‍රමවේද වෙරගැන්වීම් ආදිය මගින් මෙම වැඩසටහන් පසු කාලයේ දී වැඩිදුර දියුණු කළ හැකිය.

- රජයේ සහ ආණ්ඩුවේ මූලික තීරණ ගන්නා පුද්ගලයන් ඉලක්ක කරගත් විශේෂිත දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් නිර්මාණය කිරීම සහ පැවැත්වීම .මෙම සම්පත්දායකයන් සඳහා මුදල් හා ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ නියෝජිතයන් සහ ජනාධිපති කාර්යාලයේ සහ අගමැති කාර්යාලයේ නියෝජිතයන් ඇතුළත් විය හැකිය . අනෙකුත් සම්පත්දායකයන් සඳහා ව්‍යවස්ථාදායකය සහ අධිකරණය ආදී පුළුල් වූ රජයේ ආයතන නියෝජිතයන් ඇතුළත් විය හැකිය . මෙම දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් මගින් ප්‍රාථමික ලෙස අරමුණු කරනු ලබන්නේ RTI පනතේ වැදගත්කම පෙන්වාදීම ය .එමගින්, RTI පනත ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා අවශ්‍ය ඵලදායී ක්‍රියාකාරීත්වය කෙරෙහි බලපානු ලබන හැකියාවැති පරිසරය සම්බන්ධව මෙම මූලික ක්‍රියාකාරීන් විසින් සාකච්ඡා කිරීම සිදු කළ හැක .

- මහජනතාව වෙනුවෙන් වඩාත් වැදගත් රාජ්‍ය විනිවිද භාවයක් සඳහා වන සාමූහික අයිතිවාසිකම් වෙනුවෙන් හඬ නගන ලද්දේ කවුරුන්ද, එනම්, RTI පනත ප්‍රවර්ධනය කිරීම සම්බන්ධ වීරයා හඳුනාගැනීම.⁸⁶ මෙම වීරයා විසින් පරමාදර්ශී ලෙස රාජ්‍ය ප්‍රතිපාදිතයන්ගෙන්

බාහිරව වැඩකටයුතු කරනු ඇත. මේ වනවිට, RTI පනතේ අදාළත්වය පුද්ගලික අංශයේ සහ මහජන ක්ෂේත්‍රයන් සම්බන්ධව කටයුතු කරන සිවිල් සමාජය ද ඇතුළත්ව විභවීය ප්‍රතිරෝධකයන් දක්වා පුළුල් කිරීම සිදුකර ඇත. මෙම සන්දර්භය මගින් ධනාත්මක ලෙස ප්‍රතිඉල්ලීම් ප්‍රග්‍රහණය කරමින් මහජන සුබසාධනය සම්බන්ධ ඉල්ලීම්, සිවිල් සමාජයේ ක්‍රියාකාරී ඉල්ලීම් ආදී ලෙස ඉදිරිපත් කළ හැකිය.⁸⁷ එවන් සැලකිල්ලක් සම්බන්ධව, ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය සහ අදාළ සම්පත්දායකයන් විසින් සලකා බලනු ඇත්තේ RTI පනත සඳහා උපායමාර්ගික ක්‍රියාමාර්ගයන් ගැනීම සම්බන්ධව ය. උදාහරණයක් ලෙස, අමාත්‍යාංශය විසින් ආරම්භක ලෙස සිවිල් සමාජය අනවසේධිත ලෙස විරයා භූමිකාව රංග දැක්වීම රජය විසින් අනුමත කිරීම, දැනුවත්කිරීමේ වැඩසටහන් සඳහා සහභාගිවීම, සහ නීතියේ විවක්ෂණ භාවිතාව සඳහා හඬ නැගීම සිදු කළ හැකිය.

- රජයේ සහ සිවිල් සමාජයේ සම්පත්දායකයන් සඳහන් කළේ, ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට ඇතැම් නීතින් ප්‍රතිවිරුද්ධ වන බවයි. ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය සඳහන් කළේ, ස්ථාපනය කිරීමේ සංග්‍රහයට සහ රාජ්‍ය රහස් පනතට ඔබ්බෙන්, සිවිල් සමාජය විසින් සංග්‍රහගත කර ඇති පරිදි ප්‍රතිවිරුද්ධ නීති 105 ක ලැයිස්තුවක් හඳුනාගත හැකි බවයි. ඒ සම්බන්ධ සංශෝධන සිදුකිරීම සඳහා යෝජනා සමඟ, RTI කොමිසම විසින් මේ පිළිබඳ තොරතුරු ඉදිරිපත් කර ඇත.⁸⁸

IRM පර්යේෂකයා නිර්දේශ කරනුයේ, ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ සහය ඇතිව RTI කොමිසම විසින් අවශ්‍ය වන නීති ලැයිස්තුව සමාලෝචනය කර, අවශ්‍ය සංශෝධන කඩිනම් කිරීම සඳහා පාර්ලිමේන්තුව වෙත ඉදිරිපත් කිරීමට ය.

¹ Mr. Sugath Kithsiri (Ministry of Finance and Mass Media), interview by IRM researcher, 20 October 2017; Mr. Piyatissa Ranasinghe (RTI Commission), interview by IRM researcher, 19 October 2017; and Ms. Sankhitha Gunaratne (Transparency International Sri Lanka), interview by IRM researcher, 17 October 2017.
² Open Society Foundations, *List of Countries with Access to Information (ATI) Provisions in Their National/Federal Laws or Actionable Decrees, and Dates of Adoption & Significant Amendments*, 2016, <http://www.right2info.org/resources/publications/countrieswithatiprovisions113Sept2016.pdf>.
³ A. Obeyesekere, "RTI Bill 2015 – Seven Key Areas for Improvement," Transparency International Sri Lanka, 21 December 2015, <http://bit.ly/2CJ3DSo>.
⁴ Mr. Asoka Obeyesekere (Transparency International Sri Lanka), interview by IRM researcher, 29 August 2017.
⁵ The Asia Foundation, *Citizens Access to Information in South Asia: Regional Synthesis Report*, August 2014, <https://asiafoundation.org/resources/pdfs/CitizensAccessstoInformationinSouthAsia.pdf>.
⁶ I. Haslund-Vinding, "The Right to Information Act: Finally a Reality?" *Groundviews*, 7 May 2015, <http://groundviews.org/2015/05/07/the-right-to-information-act-finally-a-reality/>.
⁷ Sri Lanka Const., Nineteenth Amendment, 15 May 2015, http://slembassyusa.org/downloads/19th_Amendment_E.pdf.
⁸ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
⁹ Transparency International Sri Lanka, *TISL Encouraged by Enactment of RTI in Sri Lanka*, 11 July 2016, <http://bit.ly/2GOQ8TJ>.
¹⁰ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher.
¹¹ Transparency International Sri Lanka, *TISL encouraged by enactment of RTI in Sri Lanka*.
¹² Transparency International Sri Lanka, *TISL encouraged by enactment of RTI in Sri Lanka*.
¹³ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
¹⁴ N. Gunawardene, "Right to Information: A New Journey Begins," Transparency International Sri Lanka, 25 June 2016, <http://www.tisirilanka.org/right-to-information-a-new-journey-begins/>.
¹⁵ Transparency International Sri Lanka, *TISL encouraged by enactment of RTI in Sri Lanka*.
¹⁶ Dr. Gopa Kumar Thampi (The Asia Foundation), interview by IRM researcher, 15 October 2017.
¹⁷ Mr. Asoka Obeyesekere, interview by IRM researcher; and Dr. Gopa Kumar Thampi, interview by IRM researcher.
¹⁸ Right to Information Act, No. 12 of 2016, http://www.media.gov.lk/images/pdf_word/2016/12-2016_E.pdf.
¹⁹ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher; Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

-
- ²⁰ “Gazette of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka (Extraordinary),” No. 2002/42, 20 January 2017, http://www.documents.gov.lk/files/egz/2017/1/2002-42_E.pdf.
- ²¹ “The Right to Information Commission Is Now Operative,” Sri Lanka Press Institute, 23 December 2016, <http://www.sipi.lk/the-right-to-information-commission-is-now-operative/>.
- ²² Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ²³ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ²⁴ Right to Information Act, No. 12 of 2016, Article 23.
- ²⁵ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ²⁶ “Gazette of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka (Extraordinary),” No. 2004/66, Regulation 21, 3 February 2017, https://www.rti.gov.lk/images/resources/2004-66_E_feb.pdf.
- ²⁷ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher; and Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher.
- ²⁸ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ²⁹ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher; and Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher.
- ³⁰ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ³¹ Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher.
- ³² Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher; and Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher.
- ³³ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ³⁴ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher; and Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher.
- ³⁵ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ³⁶ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ³⁷ Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher; Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ³⁸ Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher.
- ³⁹ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher; and Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher.
- ⁴⁰ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁴¹ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁴² Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher; and Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher.
- ⁴³ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ⁴⁴ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ⁴⁵ “Gazette of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka (Extraordinary),” No. 2004/66.
- ⁴⁶ Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher.
- ⁴⁷ Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁴⁸ “Consultation on Record Management and Section 7 Directives of the Commission,” RTI Sri Lanka, 25 August 2017, <https://rti.gov.lk/media/news/150-consultation-on-record-management-and-section-7-directives-of-the-commission>.
- ⁴⁹ Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher.
- ⁵⁰ “Gazette of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka (Extraordinary),” No. 2004/66.
- ⁵¹ “Sri Lanka Jumps to Third Place Globally on the RTI Rating,” Centre for Law and Democracy, 9 February 2017, <https://www.law-democracy.org/live/sri-lanka-jumps-to-third-place-globally-on-the-rti-rating/>.
- ⁵² Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher. See also Ministry of Finance, *Budget Estimates 2018 – Volume I*, Fiscal Year 2018, <http://bit.ly/2rOgMZZ>.
- ⁵³ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ⁵⁴ Ministry of Finance, *Budget Estimates 2017 – Volume I*, Fiscal Year 2017, <http://bit.ly/2DZHH72>.
- ⁵⁵ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁵⁶ Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher.
- ⁵⁷ Ministry of Finance, *Budget Estimates 2018 – Volume I*.
- ⁵⁸ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ⁵⁹ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ⁶⁰ Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁶¹ Despite repeated and diverse attempts via telephone and reference from the government OGP point of contact at the Ministry of Foreign Affairs, the Presidential Secretariat could not be interviewed by the IRM researcher.
- ⁶² Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ⁶³ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ⁶⁴ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

-
- ⁶⁵ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁶⁶ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁶⁷ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁶⁸ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ⁶⁹ “Video Gallery,” RTI Sri Lanka, <https://rti.gov.lk/media/video-gallery>.
- ⁷⁰ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁷¹ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ⁷² Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁷³ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁷⁴ Home page, RTI Watch, <http://www.rtiwatch.lk/enghome/>.
- ⁷⁵ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁷⁶ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ⁷⁷ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ⁷⁸ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ⁷⁹ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁸⁰ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.
- ⁸¹ “Video Gallery.” RTI Sri Lanka, <https://rti.gov.lk/media/video-gallery>.
- ⁸² Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.
- ⁸³ R. Deshapriya, “Right to Information Act and Applicability in Sri Lanka,” *Daily News*, 26 December 2016, <http://dailynews.lk/2016/12/26/law-order/102951>; W. Wutthman, “Fighting for Your Rights,” *Daily News*, 5 September 2017, <http://dailynews.lk/2017/09/05/features/127185/fighting-your-rights>; and “RTI Commission Receives 438 Appeals in 2017,” *Daily Mirror*, 19 November 2017, <http://www.dailymirror.lk/140651/RTI-Commission-receives-appeals-in->.
- ⁸⁴ “News and Articles,” RTI Sri Lanka, <https://rti.gov.lk/media/news?limitstart=0>.
- ⁸⁵ The Asia Foundation, *Citizens Access to Information in South Asia: Regional Synthesis Report*, August 2014, <https://asiafoundation.org/resources/pdfs/CitizensAccessToInformationinSouthAsia.pdf>.
- ⁸⁶ Dr. Gopa Kumar Thampi, interview by IRM researcher.
- ⁸⁷ Dr. Gopa Kumar Thampi, interview by IRM researcher.
- ⁸⁸ Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

23. ක්‍රියාකාරී අනාවරණය කිරීම (Proactive Disclosure)

බැඳීම් පෙළ :

ක්‍රියාකාරී අනාවරණය කිරීම

[...]

ප්‍රධාන අරමුණ:

තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ දක්වන ලද යාවත්කාලීන කරන ලද තොරතුරුවල ක්‍රියාකාරී අනාවරණය කිරීම් සහතික කිරීම සහ එමගින්, තොරතුරු සඳහා මහජන ප්‍රවේශය වැඩිදියුණු කිරීම.

සන්ධිස්ථාන:

- **23.1** සෑම අමාත්‍යාංශයක්ම සහ මහජන ආයතනයක්ම ක්‍රියාකාරී ලෙස අනාවරණය කිරීම සහ මහජනතාවට ප්‍රවේශ විය හැකි ආකාරයෙන් යාවත්කාලීන කිරීම, ලේඛනවල වාර්ෂික ඉන්වෙන්ටරියක් මහජනතාවට ප්‍රවේශ විය හැකි ලෙස පවත්වාගෙන යාම, **RTI** පනතේ 8(2) සහ 10 වගන්තිය අනුව **RTI** කොමිසමට අවශ්‍ය තොරතුරු වාර්තා කිරීම.
- **23.2.** සෑම අමාත්‍යාංශයක්ම සහ මහජන ආයතනයක්ම විසින් මහජනතාවට ප්‍රවේශ විය හැකි ලෙස යාවත්කාලීන කරන ලද තොරතුරු ඔවුන්ගේ විශේෂිත වෙබ් අඩවිවල පළකිරීම.

වගකිවයුතු ආයතනය: මුදල් හා ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය

සහය ආයතන: තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිසම; ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල්

ආරම්භක දිනය: 2017 පෙබරවාරි

අවසාන දිනය: 2018 ජූනි

සංස්කාරක සටහන: බැඳීමෙහි පෙළ ආකෘතිකරණ හේතුවෙන් නිසා සංක්ෂිප්ත කර ඇත. ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට සහ ක්‍රියාකාරී හෙළිදරව් කිරීමට අදාළ සන්ධිස්ථානයන් තනි බැඳීමක ආකාරයට ලැයිස්තුගත කර ඇත. කෙසේ වෙතත්, මෙම වාර්තාවේ, මෙම කොටස් දෙක වෙන්කර ඇති අතර වෙනස් වූ බැඳීම් දෙකක් ලෙස දක්වා ඇත (**බැඳීම් 22 සහ 23**). බැඳීම සම්බන්ධ සම්පූර්ණ පෙළ සඳහා, **2016-2018** ශ්‍රී ලංකා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම බලන්න <http://bit.ly/2wv3jXR>.

බැඳීම් දළ විශ්ලේෂණය	විශේෂත්වය				OGP වටිනාකම්වල අදාළත්වය				විභවීය බලපෑම				ප්‍රමාදය කින් තොර වී ද?	සමාජනිය			
	නැත	පහළ	මධ්‍යම	ඉහළ	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය	පුරවැසි සහභාගිත්වය	මහජන වගකීම	විනිවිදි භාවය සහ වගකීම සඳහා නාක්ෂිතය සහ නව සොයාගැනීම් භාවිතය	නැත	අඩු	මධ්‍යම	පරිණාමනය වන		ආරම්භ වී නැත	සීමිත	ප්‍රමාණවත්	සම්පූර්ණ
23. ක්‍රියාකාරී අනාවරණය කිරීම.				✓	✓						✓		ඔව්		✓		

සන්දර්භය සහ අරමුණු

මෙම බැඳීම මගින් මහජන අධිකාරීන් විසින් ක්‍රියාකාරී ලෙස අනාවරණය කිරීම සහ විශේෂිත මහජන තොරතුරු ප්‍රකාශනය සහතික කරයි. මෙම තොරතුරු සඳහා ලේඛනවල ඉන්වෙන්ටරි පවත්වාගෙන යාම, සහ/හෝ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ (RTI) 8(2) වගන්තියේ දක්වන ලද තොරතුරු සහ 10 වගන්තියේ දක්වන ලද තොරතුරු ඇතුළත් වේ. මෙම අනාවරණය කිරීම් හරහා, පුරවැසියන් විසින්, “තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශවීමට ඇති අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම” සිදු කරනු ලබයි.¹ කාලයට අනුව සහ ඵලදායී ලෙස එවන් දත්ත හෙළිදරව් කිරීම සහ ප්‍රතිපත්ති ලේඛන මගින් මහජනතාවට සහතික කිරීම හරහා ප්‍රතිපත්ති සහ තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ පුරවැසියන්ට අරුත්බර සහභාගිත්වයක් ඇති කිරීමට දායකවීම සිදු වේ. මෙමගින් මහජනතාව විසින් එවන් දත්ත ඉල්ලා සිටීමෙන් වැළකෙනු ඇත.

ක්‍රියාකාරී අනාවරණය කිරීම යනු ආණ්ඩුවේ විනිවිද භාවය සහ විවෘතභාවය ළඟා කරගැනීමට උපකාරී වන්නක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය. එවන් හෙළිදරව් කිරීමක් මගින් තොරතුරු සඳහා වන නෛතික ඉල්ලීමක් ක්‍රියාකාරී ලෙස සහ ස්වේච්ඡා සහගත ලෙස සහතික කිරීම මත තොරතුරු සොයන්නන් තොරතුරු සඳහා කාර්යක්ෂම ප්‍රවේශයක් ලබාගැනීම තහවුරු කරයි. අනාවරණය කිරීම මගින්, පුරවැසියන්ට ඉල්ලීම් ගොනු කිරීම සඳහා සහභාගිත්ව සහ පරිපාලන කටයුතුවලදී වැයකිරීමට වන වියදම මගහැරීමට උපකාර කරනු ලැබේ.² RTI පනතේ 8(2) වගන්තියට අනුව, ශ්‍රී ලංකාවේ සෑම මහජන අධිකාරියක්ම එවන් විශේෂිත තොරතුරු අන්තර්ගත වාර්තාවක් ප්‍රකාශයට පත්කිරීම අවශ්‍ය වේ. මේ සඳහා අධිකාරියේ බලතල, ක්‍රියාකාරීත්වය, අනෙකුත් තොරතුරු ලබාගැනීමට පවතින පහසුකම්, අයවැය වෙන්කිරීම්, සහ පත්කරන ලද තොරතුරු නිලධාරීන්³ සම්බන්ධ තොරතුරු ද ඇතුළත් වේ. 10 වගන්තිය සඳහා සෑම මහජන අධිකාරියක්ම වාර්ෂික වාර්තාවක් RTI කොමිසමට ඉදිරිපත් කිරීම අවශ්‍ය කරනු ලබයි. මෙම වාර්තාවන්ට සම්පූර්ණ ඉල්ලීම් ගණන, ප්‍රතික්ෂේප වූ සහ අභියාචනය කරන ලද ඉල්ලීම් ගණන, සහ වාර්තා කළමනාකරණ ප්‍රතිපත්ති ද ඇතුළුව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධ දත්ත සහ සංඛ්‍යාතයන් අන්තර්ගත වේ.⁴

ලේඛනගත පරිදි, සම්පූර්ණ වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ නම්, මෙම බැඳීම මගින් RTI පනත යටතේ දක්වන ලද, තොරතුරු ක්‍රියාකාරී ලෙස අනාවරණය කිරීම සහතික කිරීම සඳහා මධ්‍යම මට්ටමේ විභවීය බලපෑමක් ඇති කරනු ඇත. බැඳීම මගින් එම නිසා, පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා හැකියාව ලබාදීම සිදු කරනු ඇත. බැඳීම, එහි විශේෂත්වය සහ RTI පනතේ දිශානතිය යන දෙඅංශයෙන්ම කැපී පෙනෙන බව හඳුනාගත හැකිය. එමගින් පැහැදිලි ලෙස මහජන අධිකාරීන් විසින් RTI කොමිසම වෙත මහජන ලේඛන ඉන්වෙන්ටරියක් වාර්තා කිරීම සහ හෙළිදරව් කිරීම අවශ්‍ය බව කියාපායි. එසේම, එමගින් සෑම මහජන අධිකාරියක්ම එවන් තොරතුරු මාර්ගගතව පළකිරීම සහ යාවත්කාලීන කිරීම අපේක්ෂා කරනු ලැබේ.

මෙම බැඳීම මගින් ඇතැම් තොරතුරු සඳහා ක්‍රියාකාරී අනාවරණය කිරීම හරහා මහජන ප්‍රවේශය ලැබීම වැඩිදියුණු කිරීම සිදු කරනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, තනිව සලකා බැලූ විට, පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු සඳහා වන ප්‍රවේශය සම්පූර්ණ වශයෙන් ක්‍රියාත්මක කිරීම කළ නොහැකි බව හඳුනාගත හැකිය. තොරතුරු සඳහා වන නිර්බාධිත ප්‍රවේශය මගින් තොරතුරුවල ක්‍රියාකාරකම් සහ මූලපිරීම් සම්බන්ධ ජයග්‍රහණයන් සාර්ථක ලෙස අත්පත් කරගැනීම සිදු කළ හැකිය. 22 වන බැඳීම මගින් බොහෝ ක්‍රියාකාරකම් ඉහත පරිදි ලැයිස්තුගත කිරීම සිදු කරනු ලබයි.

සමාජිකය

23.1 ලේඛන ඉන්වෙන්ටරිය: මෙම සන්ධිස්ථානය සීමිත ලෙස අවසන් කර ඇත. මුදල් හා ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් අනාවරණය කළේ, ආණ්ඩුව විසින් ක්‍රියාකාරී ලෙස අනාවරණය කරනු ලබන⁵ තොරතුරු ලැයිස්තු ඇතුළත් කරමින් ගැසට් නිවේදනයක්⁶ පළ කරන ලද බවය. මෙම ලැයිස්තුව සඳහන් කරමින්⁷ අමාත්‍යාංශය විසින් චක්‍රලේඛයක් නිකුත් කරන ලද අතර, සෑම

මහජන ආයතනයක් වෙතින්ම ඉල්ලා සිටියේ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ ප්‍රතිපාදනවලට අදාළව ක්‍රියාකාරී අනාවරණය කිරීම් කරන ලෙස ය.

ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය යෝජනා කළේ, සෑම මහජන ආයතනයකින්ම තොරතුරු විශාල ප්‍රමාණයක් සහිතව වාර්ෂික වාර්තාවක් පළ කළ යුතු බවයි.⁸ 2017 දෙසැම්බර් මාසයේදී RTI කොමිසම වෙත වාර්ෂික වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීම සිදු කරන ලදී. එම නිසා, සන්ධිස්ථානයන් සමාජනියට පත්වීමට නියමිතව ඇත්තේ 2018 ජුනි මාසයේදී බැවින්, තවමත් නිසි කාලයට අනුකූල බව හඳුනාගත හැකිය.

23.2 වෙබ් අඩවිය යාවත්කාලීන කිරීම: මෙම සන්ධිස්ථානය අත්කරගෙන ඇත්තේ සීමිත සමාජනියකි. මුදල් සහ ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ නියෝජිතයෙකු ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ, මහජන අධිකාරීන් ඉතා අඩු සංඛ්‍යාවක් විසින් මූලික තොරතුරු වෙබ් අඩවිවල ක්‍රියාකාරී ලෙස අනාවරණය කිරීම සිදු කරන ලද බවය.⁹ මෙය, තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිසමේ අධ්‍යක්ෂ ජෙනරාල්වරයා සහ ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය¹⁰ ද සහතික කරන ලදී.¹¹

මෙම සන්ධිස්ථානය සමාජන වීම සඳහා සැලසුම්ව ඇත්තේ 2018 ජුනි මාසයේදී ය. එනිසා, මෙය නිසි කාලයට අනුව සමාජන කළ හැකි බව හඳුනාගත හැකිය.

පූර්ව ප්‍රතිඵල

මෙම බැඳීම යටතේ වූ සන්ධිස්ථානයන්හි ක්‍රියාත්මක වීම එක්කෝ ආරම්භ වී නොමැත, එසේ නැතහොත් සීමිත සමාජනියක් පමණක් අත්කරගෙන ඇත. එමනිසා සැලකිය යුතු හෝ දැකගත හැකි පූර්ව ප්‍රතිඵල නොමැත.

ඉදිරි පියවර

තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ අනිවාර්ය ස්වභාවය මගින් මෙම බැඳීම සමාජනියට පත්කිරීම සඳහා සහය දක්වනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, 22 බැඳීම යටතේ ලැයිස්තුගත කරන ලද සමගාමී සමාජනිය මගින් ක්‍රියාකාරී හෙළිදරව් කිරීමෙහි සුවිශේෂී භූමිකාවක් රභ දක්වන බව IRM පර්යේෂකයා පිළිගනියි.

මෙම විශේෂිත බැඳීමෙහි බලපෑම වැඩිදුරටත් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කරනුයේ, සම්පත්දායකයන් විසින් වත්මන් ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි පවතින සන්ධිස්ථාන මිනුම්ගත කිරීම සලකා බැලිය යුතු බවයි. විශේෂයෙන්ම, මූලික ලේඛන සහ තොරතුරු අදාළ මහජන අධිකාරියේ වෙබ් අඩවියෙහි ප්‍රකාශනය කිරීමට අමතරව අනෙකුත් පියවර අනුගමනය කිරීම මගින් ද ක්‍රියාකාරී අනාවරණය කිරීම අත්පත් කරගත හැකිය. ප්‍රකාශන සහ නිල ගැසට්පත්‍ර, මහජන ප්‍රවේශී දැන්වීම් පුවරු, සහ රේඩියෝ සහ රූපවාහිනී දැන්වීම් ඊට ඇතුළත් වේ.

¹ Right to Information Act, No. 12 of 2016, § 8(2), http://www.media.gov.lk/images/pdf_word/2016/12-2016_E.pdf.
² The Asia Foundation, *Citizens Access to Information in South Asia: Regional Synthesis Report*, August 2014, <https://asiafoundation.org/resources/pdfs/CitizensAccessstoInformationinSouthAsia.pdf>.
³ Right to Information Act, No. 12 of 2016, § 8(2).
⁴ Right to Information Act, No. 12 of 2016, § 10.
⁵ Mr. Sugath Kithsiri (Ministry of Finance and Mass Media), interview by IRM researcher, 20 October 2017.
⁶ "Gazette of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka (Extraordinary)," No. 2004/66, 3 February 2017, https://www.rti.gov.lk/images/resources/2004-66_E_feb.pdf.
⁷ Ministry of Finance and Mass Media, *Circular Number (M) 1/2017*, 25 September 2017, https://www.media.gov.lk/images/resolution_regulations/web_eng.JPG.
⁸ Ms. Sankhitha Gunaratne (Transparency International Sri Lanka), interview by IRM researcher, 17 October 2017.
⁹ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher.

---

¹⁰ Mr. Sugath Kithsiri, interview by IRM researcher; Mr. Piyatissa Ranasinghe, interview by IRM researcher; and Ms. Sankhitha Gunaratne, interview by IRM researcher.

¹¹ Mr. Piyatissa Ranasinghe (RTI Commission), interview by IRM researcher, 19 October 2017.

V. පොදු නිර්දේශ (General Recommendations)

ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ පුළුල් පරාසයක වූ බැඳීම් අඩංගු වන අතර, රජය සහ සිවිල් සමාජ සම්පත්දායකයන් විසින් ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි ප්‍රමුඛතාවය ලබාදිය යුතු ප්‍රදේශයන් ගණනාවක් හඳුනාගන්නා ලදී. මේ සඳහා මෑතකදී සම්මත කරගන්නා ලද තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතින් හඳුන්වාදෙන ලද නව අයිතිය පිළිබඳ දැනුවත්භාවය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ බැඳීම් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වන ස්වාධීන කොමිෂන් සභා සමඟ වඩාත් සම්බන්ධ වීම ඇතුළත් වේ. වැඩිදුර ඉදිරියට යාමේදී, OGP ක්‍රියාවලිය සඳහා වැඩි සහභාගිත්වයක් ලබාදීම, විනිවිද භාවය සහ රජයේ විගණනයන් ආශ්‍රිත මහජන සහභාගිත්වය ආදිය මූලික IRM නිර්දේශවලට ඇතුළත් වේ.

මෙම කොටස මගින් අවධානය යොමු කරන්නේ, ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමේ දියුණුව දැනුම්දීමට සහ වත්මන් ක්‍රියාකාරී සැලැස්මේ සමාජනීය සඳහා මගපෙන්වීමට ය. එය කොටස් දෙකකට බෙදා දැක්විය හැකිය: 1) මෙම වාර්තාව විස්තර කිරීමේදී සිවිල් සමාජයේ සහ රජයේ ප්‍රමුඛතාවන් හඳුනාගැනීම සහ 2) IRMහි නිර්දේශයන්.

5.1 සම්පත්දායක ප්‍රමුඛතාවන්

වත්මන් ක්‍රියාකාරී සැලසුම රාමුගත ව ඇත්තේ පුළුල්කරණය වූ බැඳීම් මගිනි. මෙම බැඳීම් මගින් දූෂණ මර්දන උත්සාහයන් සඳහා වන සැකිල්ල ශක්තිමත් කිරීම, සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වන ශක්තිමත් පනතක් හඳුන්වාදීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම සිදු කරනු ලබයි. මෙම තේමාවන් දෙක යහපාලනයේ මධ්‍යගත තේමාවන් ය. එනිසා, එම තේමාවන් රජයේ මැතිවරණ ව්‍යාපාර පොරොන්දු සපුරාගැනීමට දායක වූ අතර, දේශපාලන විධිනියෝග ක්‍රියාත්මක කිරීමට වැදගත් වේ. සාමාන්‍යයෙන්, බොහෝ බැඳීම් යටතේ වූ සන්ධිස්ථාන ක්‍රියාවට නැංවීම සහ ප්‍රගතිය සම්බන්ධයෙන් අත්පත්කරගෙන ඇත්තේ සීමිත සමාජනීයකි. කෙසේ වෙතත්, විශේෂයෙන්ම, තොරතුරු දැනගැනීමේ සන්ධිස්ථානය සමාජන කිරීමේ මට්ටම දක්වා, මෙම ප්‍රමුඛතාව පෙන්වුම් කරයි.

ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුම දෙස බැලීමේදී, රජයේ සහ සිවිල් සමාජයේ සම්පත්දායකයන් හඳුනාගනු ලබන්නේ ශක්තිමත් හා වගවීමෙන් යුතු ආයතන විවෘත ආණ්ඩුවක මුල්ගල ලෙස සැලකිය හැකිය. ඇතැම් සම්පත්දායකයන් නිර්දේශ කළේ, වැඩිදියුණු වන විනිවිද භාවයට අනුහුරු වීමට සහ ප්‍රතිවාර දැක්වීමට සහ තීරණ ගැනීමේදී මහජන සහභාගිත්වය ඇති කිරීමට මහජන නිලධාරීන්ගේ ශක්තිමත්ව ගොඩනැගීම සිදු කළ යුතු බවයි. තවත් අය අවධාරණය කළේ, වඩාත් විවෘත ආණ්ඩුකරණයක් සඳහා වැදගත් වන සහභාගිත්ව මෙවලම් සහ වගවීමේ යාන්ත්‍රණ සමඟ මහජන සේවා ආයතන ශක්තිමත් කිරීමේ අවශ්‍යතාව ප්‍රමුඛ වන බවයි. මෙම පුළුල් නියෝග අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් අවසානාත්මක නොවේ. බොහෝ සම්පත්දායකයන් සඳහන් කළේ ශ්‍රී ලංකාවේ පළමු ක්‍රියාකාරී සැලසුම සහ OGP ක්‍රියාවලිය සමඟ වූ පළමු අත්දැකීම අධ්‍යයන අත්දැකීමක් බවයි. ඒවා නියුණු ලෙස පවතන අතර, එම නිසා, ඇතැම් තේමාවන් රඳවා තබා ඉදිරියට යාම කළ යුතු බව ඔවුන්ගේ අදහස විය.

වඩාත් විශේෂිත ලෙස, රජයේ සහ සිවිල් සමාජයේ සම්පත්දායකයන් හඳුනාගන්නා ලද්දේ, මාතෘකා සහ ප්‍රදේශ ගණනාවක් ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමට ඇතුළත් වනු දැකීමට ඔවුහු අපේක්ෂාවෙන් පසුවන බවයි. මේවායෙන් ඇතැම් ඒවා පහත දක්වනු ලැබේ:

- තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය: සිවිල් සමාජයේ සම්පත්දායකයන් විසින් විවෘත දත්ත ප්‍රවර්ධනය සඳහා රජයේ ආයතන අතර වඩාත් වැඩි අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාවක් සහ තොරතුරු බෙදා-හදා ගැනීමක් පිළිබඳ අවශ්‍යතාව ගැන අදහස් පළ කරන ලදී.
- සෞඛ්‍යය: රජයේ සම්පත්දායකයන් විසින් මූලික සෞඛ්‍ය දර්ශකයන් සැකසීමට සහයක් ලෙස දත්ත කට්ටල ප්‍රවර්ධනය සහ සාක්ෂි මගින් දැනුවත් කරන ලද තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියක් සඳහා වන අවශ්‍යතාව පෙන්වා දෙන ලදී.

- අධ්‍යාපනය: සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් සහාය පළ කරන ලද්දේ අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශයේ දත්ත කළමනාකරණය වැඩිදියුණු කිරීමට කැපවූ පියවර හඹා යාම සඳහා ය. මෙම පියවර මගින් රජයේ ගුරුවරු තෝරාගැනීම, පත්කිරීම, සහ මාරුකිරීම සම්බන්ධව විනිවිද භාවය වැඩිදියුණු කරනු ඇත.
- පළාත් පාලනය: සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් මතුකර දක්වන ලද්දේ පළාත් පාලන මට්ටමේ නිලධාරීන් අතර පුහුණුවීම් සහ දැනුවත්භාවය වර්ධනය කිරීම සඳහා පහසුකම් සැලසීමේ වැදගත්කම පිළිබඳවය.
- තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය: සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් විසින් රජයේ තොරතුරු දැනගැනීමේ න්‍යායපත්‍රයට අදාළව කැපවූ සහ අවශ්‍ය වූ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධව වූ දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් සඳහා කොටස්කරුවකු වීමට ඇති කැමැත්ත පිළිබඳව දක්වන ලදී. රජයේ සහ සිවිල් සංවිධානවල සම්පත්දායකයන් විසින් ද RTI පනත වඩාත් හොඳින් ක්‍රියාවට නැංවීමේ පහසුකම් සැපයීමට තාක්ෂණය භාවිත කරගන්නේ කෙසේදැයි සොයා බැලීමට කැමැත්ත පළ කරන ලදී.
- ශක්තිමත් භාවය ගොඩනැගීම: සිවිල් සමාජයීය නියෝජිතයෙකු ඉස්මතු කළේ, RTI සම්බන්ධව සහ දූෂණ මර්දන සැලසුම සම්බන්ධව වන පුහුණු වැඩසටහන් පැවැත්වීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන පරිපාලනය සඳහා වන ආයතනයේ (SLIDA) ශක්තිමත් කිරීමේ වටිනාකම පිළිබඳව ය. මේ සඳහා පවතින වැඩසටහන් උදෙසා අදාළ මොඩියුලයන් හඳුන්වාදීම සහ RTI සහ දූෂණ මර්දනය සම්බන්ධව කේන්ද්‍රගත කරන ලද වෙන් වූ වැඩසටහන් සැකසීම ඇතුළත් කළ හැකිය. SLIDA යනු රාජ්‍ය පරිපාලන සේවයේ නව බඳවා ගන්නන් පුහුණු කිරීම සඳහා වන වගකීම දරන, රජයේ අංශයේ මූලික පුහුණු ආයතනය යි.

එමෙන්ම සම්පත්දායකයන් යෝජනා කළේ, ශ්‍රී ලංකා පළාත් පාලන ආයතනය (SLILG) ද RTI සහ දූෂණ මර්දනය සඳහා වන ශක්තිමත් ගොඩනැගීමේදී සමාන ප්‍රතිලාභයන් ලබාදෙන බවයි. SLILG විසින් පළාත් මට්ටමේ සහ ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ රජයේ නිලධාරීන්ගේ ආයතනික සහ කළමනාකරණ ශක්තිමත් වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා වගකීමෙන් යුක්ත වේ.

- ස්වාධීන කොමිෂන් සභා : සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් හඳුනාගන්නා ලද්දේ ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලනික හු දර්ශනය තුළ ස්වාධීන කොමිෂන් සභාවල අධිකත්වයක් ඇති බවයි. මෙම කොමිෂන් සභාවලින් එකක් වන වංචා හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාව (CIABOC) මේ වනවිටත් දූෂණ මර්දනය සඳහා වන බැඳීම ක්‍රියාත්මක කිරීමේ නිරතව සිටින බවයි. සිවිල් සමාජය විසින් වෙනත් කොමිෂන් සභා විසින් ක්‍රියාකාරී සැලසුම කවර ආකාරයෙන් ක්‍රියාත්මක කරන්නේ දැයි සොයා බැලීමට ද කැමැත්තක් දක්වනු ලබයි.

5.2 IRM නිර්දේශය

තේමාත්විත ප්‍රදේශ පහක් යටතේ පෙළගස්වා ඇති මෙම නිර්දේශ ලැයිස්තුවෙන් අදාළ මූලපිරීම් තෝරාගෙන ගැලපෙන අන්දමින් සකස් කිරීමට පර්යේෂකයා විසින් සම්පත්දායකයන්ට ආරාධනා කරයි. හිමිකාරිත්වය, ක්‍රියාවලි ඉංජිනේරුකරණය, ෆිස්කල් (පොදු දේපල පිළිබඳ) විනිවිද භාවය සහ සහභාගිත්ව විගණනය, ප්‍රාදේශීය වගවීම, සහ දූෂණ මර්දනය බලාත්මක කිරීම මෙම තේමා මගින් ආවරණය කෙරෙයි. ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමට සම්පූර්ණ වශයෙන් අන්තර්ග්‍රහණය කරන්නේ නම්, මෙම යෝජනා මගින් ශ්‍රී ලංකාව ඵලදායී විවෘත ආණ්ඩුකරණයක් සඳහා පෙරට ගෙන යාම සිදු කළ හැකිය.

1. හිමිකාරිත්වය: OGP මූල්පිරීම් සම්බන්ධයෙන් ඉහළ හිමිකාරිත්වයක් ප්‍රවර්ධනය කෙරෙන ක්‍රියාකාරකම් හඹා යාම.

OGP මුල්පිරිම පිළිබඳ වැඩි හිමිකාරිත්වයක් ක්‍රියාකාරී ලෙස උපකල්පනය කිරීම සඳහා මෙම ක්‍රියාවලි දිශානත නිර්දේශ කට්ටල විසින් රජයට සහ සිවිල් සමාජ සම්පත්දායකයන් අමතනු ලබයි. ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි ඇතැම් බැඳීම් හා සහයෝගී නොවීම, හෝ බලය නොමැතිවීම, නායකත්වය සහ වැඩිදියුණු වීමේ වේගය මගින් දුෂ්කරතාවයට පත්වීම නිර්දේශ විසින් හඳුනාගන්නා ලදී.

හිමිකාරිත්වය සම්බන්ධ මෙම ඌණතාවය අවම කිරීමට, IRM පර්යේෂකයා විසින් යෝජනා කරනු ලබන්නේ පහත සඳහන් දෑ ය:

- OGP සඳහා රටෙහි සහභාගිත්වය සහ විවෘත රාජ්‍යකරණයක සාමාන්‍ය වටිනාකම පිළිබඳ විශේෂත්වය සහ වැදගත්කම පිළිබඳව නවෝත්පාදක සහ බොහෝ ප්‍රතිඵල ගෙනදෙන මහජන දැනුවත්කිරීම් වැඩසටහන් පැවැත්වීම. මෙම වැඩසටහන් පැවැත්වීම ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලසුම යොදා ගැනීමට පෙර හා පසු සහ බොහෝවිට, බහුවිධ මාර්ගගත හරහා යොමුකිරීම් කළ හැකිය.
- රටේ දැනට පවත්වාගෙන යන ප්‍රතිසංස්කරණ සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියාවට නැංවීමේ සහ වගවීමේ පසුබිමක් වශයෙන් OGP භාවිත කළ හැක්කේ කෙසේදැයි ඇගයීම. මේ සඳහා ව්‍යාපාර වාතාවරණය, සමාජයීය අංශ ප්‍රතිසංස්කරණ, සංක්‍රාන්තික යුක්තිය, සහ ව්‍යවස්ථාපිත කොමිසම් ප්‍රතිසංස්කරණ සම්බන්ධව සහය දැක්වීම මීට ඇතුළත් කළ හැකිය. *මූලික ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලිය තුළ විවෘත ආණ්ඩු මූලධර්ම ඇතුළත් වූ විශේෂිත පියවර පැහැදිලි කරන ද්විවාර්ෂික වාර්තා සැපයීම කළ හැකිය.*
- විධිමත් ලෙස කැප වූ අධිකාරියක් නිල වශයෙන් පත්කිරීම - හෝ විවෘත ආණ්ඩු ජයග්‍රහණයක විසින් OGP ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීම සහ ක්‍රියාවට නැංවීම සම්බන්ධීකරණය සහ බලාගැනීම. මෙම ප්‍රධාන අධිකාරිය, තනි පුද්ගලයෙකු ලෙස හෝ කණ්ඩායමක් ලෙස හෝ ක්‍රියාත්මක විය හැකිය. අනෙකුත් රජයේ ආයතනවලට වඩා ඉහළ බලතල එම අධිකාරිය වෙත ලබාදීම මගින් OGP යටතේ හෝ අවදානම් දරගැනීම් සඳහා වන අනුමැතියෙන් බැඳීම සඳහා රජයේ ආයතනයන් වෙත බලකිරීම එකී අධිකාරියට කළ හැකි වනු ඇත.
- ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුම අවසනාත්මක කිරීමට පෙර, අදාළ රජයේ සහ සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් සම්බන්ධ වූ සවිස්තරාත්මක යෝග්‍යතා තක්සේරුවක් පැවැත්වීම. මෙම තක්සේරුව හරහා, සම්පත්දායකයන් හට සෑම බැඳීමක්ම විශේෂිත, මිනියහැකි, ළඟාකරගත හැකි, අදාළ වූ, සහ කාලයට අනුගත වූ ආදී වශයෙන් පරමාර්ථයන් තුළනය කළ හැකිය.

මෙම තක්සේරුවෙහි සෘජු කොටසක් නොවුවද, අවශ්‍ය සම්පත් මොනවාදැයි ඉන්වෙන්ටරියකට ඇතුළත් කිරීම සහ ඒවා පූර්ව වශයෙන් වෙන්කරවීම ද සිදු කළ හැකි වේ. විවෘත ආණ්ඩු නියෝජිතයකු ලෙස ජ්‍යෙෂ්ඨ නිලධාරියකු පත් කිරීම බැඳීමක් සඳහා වගකියන සෑම ආයතනයක්ම විසින් සිදුකළ යුතුය. මෙම නියෝජිතයා විසින් ආයතනික මට්ටම තුළ තිරසාර එකඟතාව රැකගත යුතු අතර, එමගින් බැඳීමක් සමාජිකයා තෙක් ක්‍රියාවට නැංවෙන බැව් සහතික කළ යුතු වේ.

2. ක්‍රියාවලි ඉංජිනේරුකරණය: OGP ක්‍රියාවලිය සඳහා අන්තර්ගත සහ අරුත්බර සහභාගිත්වයක් සඳහා පහසුකම් සැලසීම.

මෙම පුළුල් නිර්දේශ පෙළ මගින් අවධානය යොමු කරනුයේ, රජය සහ සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් විසින් ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීම සහ ක්‍රියාවට නැංවීම, පිළිගත් ක්‍රමවේදයකට අනුකූලව කටයුතු කරන බවයි. විශේෂයෙන්ම, නිර්දේශ මගින් හඳුනාගනු ලබන්නේ, ශ්‍රී ලංකාව ජාතික OGP ක්‍රියාවලියෙහි මූලික පියවර හතෙන් එකක් පමණක් අනුගමනය කර ඇති බවයි.

එනිසා, එමගින් ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීම සහ ක්‍රියාවට නැංවීමේ ලා සම්පූර්ණ හෝ අරුත්බර සම්පත්දායක සහභාගිත්වයක් සඳහා පහසුකම් සැපයීම සිදු නොකරන ලදී.

OGP ක්‍රියාවලියෙහි වෙනස් වූ පියවරයන් හි දී අවශ්‍ය වන මැදිහත්වීම් හඳුනාගැනීම සඳහා, IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කරනු ලබන්නේ පහත සඳහන් දෑ ය:

- මෙම ක්‍රියාකාරී සැලසුම සැකසීම සඳහා අදාළ වන OGP ක්‍රියාවලියෙහි සෑම මූලික පියවරක්ම සම්පූර්ණ කිරීම. මේ සඳහා (1) කාලරාමුව සහ ක්‍රියාවලිය ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම, (2) අදහස් විමසීම් පිළිබඳව කල් ඇතිව දැනුම් දීම, (3) දැනුවත්කිරීම් ඇති කෙරෙන ක්‍රියාකාරකම් මෙහෙයවීම, (4) මහජන අදහස් විමසීම් සඳහා උසස් තාක්ෂණයක් කාර්යක්ෂමව යොදාගැනීම, සහ (5) අදහස් විමසීම් හරහා බැඳීම් සම්බන්ධයෙන් ලබාගත් නිර්දේශවල සාරාංශයක් සැපයීම සහ ප්‍රකාශනයට පත් කිරීම.

ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි සැකසුම සම්බන්ධයෙන් දැනුම්දීම සඳහා යාවත්කාලීන කරන ලද OGP මගපෙන්වුම් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන ලෙසට IRM පර්යේෂකයා විසින් රජය සහ සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් දැඩිව උනන්දු කරවයි. මෙවලම් සහ සම්පත් පිළිබඳ සම්පූර්ණ ලැයිස්තුව සඳහා කරුණාකර OGP වෙබ් අඩවියට පිවිසෙන්න: <https://www.opengovpartnership.org/resources>.

- ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා අදාළ වන, OGP ක්‍රියාවලිය තුළ වූ සියලු මූලික පියවර සම්පූර්ණ කිරීම. ස්ථාවර වූ, හෝ මාසිකව ලැයිස්තුගත කරන බහුවිධ-සම්පත්දායක හමුව සඳහා අවකාශය සලසන න්‍යායපත්‍රයක් හඳුන්වාදීම සහ ප්‍රකාශනයට පත්කිරීම ඊට ඇතුළත් වේ. ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙන් පිටත සිටින සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් හට කටයුතු සඳහා සහභාගී වන ලෙස සහ දායක වන ලෙසට ආරාධනා කිරීම මගින් මෙම හමුව තව දුරටත් වැඩිදියුණු කළ හැකිය.

සහභාගිත්ව දෘෂ්ටිය සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකාව විසින්, “අදහස් විමසීම” අවම වශයෙන් “සහයෝගය” දක්වා දියුණු කිරීමට අවධානය යොමු කළ යුතු ය. ¹ මෙම මට්ටමේදී, සැලසුම සම්බන්ධව නැවත නැවත සිදුකරන සංවාදවල යෙදීමට පුරවැසියන්ට හැකි වනු ඇති අතර, සහ ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම ක්‍රියාවට නැංවීම පිළිබඳ න්‍යායපත්‍රය සැකසීම ද සිදු කළ හැකිය.

ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි ක්‍රියාවට නැංවීම දැනුම්දීම සඳහා යාවත්කාලීන කරන ලද OGP මගපෙන්වුම් සලකා බලන ලෙසට IRM පර්යේෂකයා විසින් රජයේ සහ සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන් දැඩිව උනන්දු කරවයි. මෙවලම් සහ සම්පත් පිළිබඳ සම්පූර්ණ ලැයිස්තුව සඳහා කරුණාකර OGP වෙබ් අඩවියට පිවිසෙන්න: <https://www.opengovpartnership.org/resources>.

- බැඳීමට ප්‍රගතිය පිළිබඳ තොරතුරු අධීක්ෂණය කර, ප්‍රකාශනය කිරීම සඳහා මාර්ගගත සෙවුම් පද්ධතියක් සැකසීම. ප්‍රධාන රජයේ ආයතනයන්ගේ වැඩි දායකත්වයක් ලබාගැනීම සඳහා මෙම ක්‍රමවේදය උපයෝගී කරගැනීමට හැකියාව ඇත. බැඳීමක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා සෑම මහජන ආයතනයකින්ම නම්කරන ලද OGP නියෝජිතයන් වෙත (බලන්න හිමිකාරිත්වය පිළිබඳ IRM නිර්දේශ) යාවත්කාලීන කරන ලද තොරතුරු පද්ධතිය හරහා ඉන්මාසිකව සැපයීම සිදු කළ හැකිය.
- ක්‍රියාවට නැංවීම පිළිබඳව වාර්තාගත ප්‍රගතිය සම්බන්ධ මහජන සහ සිවිල් සමාජයීය ප්‍රතිචාර ලබාගැනීම සඳහා වැඩිදුර පියවර ගැනීම ද සිදුකළ හැකිය. එමෙන්ම, මෙම ගැටලු සහ අදහස් වෙත ප්‍රතිචාර දැක්වීම උදෙසා අදාළ ආයතන සඳහා පැහැදිලි යාන්ත්‍රණ සැකසීම ද රජය විසින් කළ යුතුය. පරිණාමීය මූලපිරීම් ලෙස සැලකෙන ක්‍රියාකාරී සැලසුම ක්‍රියාවට නැංවීමේදී අවංකව වාර්තාකරණයට සහ විවෘත ආණ්ඩුවේ වටිනාකම්

ආදේශ කිරීමට දිරිගැන්වීම. ඊට අමතරව, ප්‍රගතිය පිළිබඳ යාවත්කාලීන කරන ලද තොරතුරු මගින් ද රජයේ ස්වයං-තක්සේරු වාර්තාව සඳහා සහාය දැක්වීම සහ දැනුවත් කිරීම සිදු කළ හැකිය.

- ශ්‍රී ලංකාවේ විවෘත ආණ්ඩු ක්‍රියාකාරිත්වය හඹා යාම සහ මෙහෙයවීම සඳහා වන නෛතික රාමුවක් හෝ විධිනියෝගය ස්ථාපනය කිරීම සඳහා අධිකරණමය අධිකාරීන් හෝ පොළඹවන්නා වූ පාර්ලිමේන්තුවේ සාමාජිකයන් සමඟ සම්බන්ධීකරණය කිරීම.

මෙම නෛතික රාමුව මගින්, අනෙකුත් දෑ අතර, විවෘත ආණ්ඩු ජයග්‍රාහකයා පත්කිරීම සහ රජයේ ආයතන තුළ විවෘත ආණ්ඩු නියෝජිතයන් පත් කිරීම සහ ඔවුන්ගේ භූමිකාව පිළිබඳ උපදෙස් ලබාදෙනු ඇත. එමෙන්ම, එමගින්, මහජන අදහස් විමසීම් සඳහා ස්ථිර සහ අනුකූලතාව දක්වන යාන්ත්‍රණයක් ඇතුළුව මෙම නිර්දේශය සඳහා වැඩි අදාළත්වයක් දැක්වීම කළ හැකිය.

3. පොදු දේපලට අයත් විනිවිද භාවය සහ සහභාගිත්ව විගණනය: පොදු දේපලට අයත් විනිවිද භාවය වැඩිකිරීම සහ විගණන ක්‍රියාවලි සම්බන්ධ මහජන සහභාගිත්වය වැඩි කිරීම.

විගණන ක්‍රියාවලිය තුළ විශිෂ්ට විනිවිද භාවයක් සහ මහජන සහභාගිත්වයක් මගින් දූෂණයට එරෙහිව සටන් වැදීම පමණක් නොව, මහජන මුදල් කළමනාකරණය වැඩිදියුණු කිරීම සහ රජයේ ආයතන ශක්තිමත් කිරීම ද සිදුවනු ඇත. එම නිසා, ශ්‍රී ලංකාවේ විවෘත හා සහභාගිත්ව විගණනය ශක්තිමත් කිරීමට, **IRM** පර්යේෂකයා නිර්දේශ කරනුයේ, පහත ක්‍රියාකාරකම් සහ මුල්පිරීම් ඊළඟ ක්‍රියාකාරී සැලසුමට ඇතුළත් කිරීම කළ යුතු බවයි:

- අදාළ රජයේ ආයතනවල වෙබ් අඩවිවල සහ සුවිශේෂී විගණන ආයතනවල වෙබ් අඩවිවල පළ කිරීම. මෙම වාර්තා, භාෂා ත්‍රිත්වයටම පරිවර්තනය විය යුතු අතර, පොදු, පහසුවෙන් ප්‍රවේශ විය හැකි ආකෘතියකින් යුක්ත විය යුතු වේ.
- පුරවැසියන් සහ සිවිල් සමාජය විසින්, අදාළ විගණන වාර්තාවල සොයාගැනීම් සහ නිර්දේශ සම්බන්ධයෙන් මහජන අධිකාරීන්ගේ අනුකූලතාව සොයා බැලීම පිණිස පැහැදිලි යාන්ත්‍රණයක් හඳුන්වාදීම.

මේ සඳහා, උසස් විගණන ආයතනය මගින් පාලනය වන මාර්ගගත ද්වාරයක සැකසීම ද ඇතුළත් කළ හැකිය. අදාළ, පූර්ව වශයෙන් පත්කළ මහජන අධිකාරීන් විසින්, විගණන සොයාගැනීම් සහ නිර්දේශ ක්‍රියාවට නැංවීම සම්බන්ධ යාවත්කාලීන කිරීම් සිදු කළ හැකිය. ක්‍රියාවට නැංවීම් සම්බන්ධයෙන් වාර්තාගත ප්‍රගතිය පිළිබඳ මහජන සහ සිවිල් සමාජයීය අදහස් ලබාගැනීම සඳහා පියවර ගැනීම ද සිදු කළ හැකිය. මතු විය හැකි ගැටලු හෝ අදහස් වෙත ප්‍රතිචාර දැක්වීමට අදාළ ආයතන වෙත ප්‍රතිපාදන සැලසීමට රජය මීට ඇතුළත් කළ යුතු වේ.

- පවත්වාගෙන යනු ලබන විගණන වැඩසටහනට අදාළව ජාතික විගණන කොමිසම සඳහා මහජන සහාය ලබාගැනීමේ යාන්ත්‍රණයක් ඇති කිරීම. මේ සඳහා තෝරාගත් විගණන විමර්ශනයන් සඳහා මහජන සහභාගිත්වය ලබාගැනීම ද ඇතුළත් කළ හැකි වේ.

රජයේ විගණනය සම්බන්ධ විවෘත රාජ්‍ය වටිනාකම් ආයතනගත කිරීමේ පුළුල් උත්සාහයෙහි කොටසක් ලෙසින් මෙම ක්‍රියාකාරකම සැලකිය හැකි වේ.

- විගණන ආයතනයන්ගේ ස්වයං-පාලනය සහ ස්වාධීනත්වය සෑම මට්ටමකින්ම වැඩිදුරටත් ශක්තිමත් කිරීම සඳහා වන විශේෂිත පියවර හඳුනාගැනීම. මෙම පියවර සඳහා අන්තර්ගත විය හැක්කේ,

- උසස් විගණන ආයතන මගින් සිදු කරන අදාළ අයවැය වෙන්කිරීම් සහ වියදම් සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියාකාරී ලෙස ප්‍රකාශයට පත්කිරීම ;
- උසස් විගණන ආයතනයන් සඳහා මූල්‍ය පහසුකම් සැපයීමට අවශ්‍ය වන වඩාත් හොඳ මූල්‍යමය ස්වාධීනතාවයක් උදෙසා පියවර විමසා බැලීමට කටයුතු කිරීම; හෝ
- උසස් විගණන ආයතනවල ස්වාධීනත්වයට අදාළ වන අවම උපමානයන් සැකසීම සඳහා සහ එකඟ වන උපමානයන් වෙත ළඟාවීමට ගනු ලැබූ නිදහස් පියවර සහතික කිරීමට සිවිල් සමාජය සමඟ සම්බන්ධවීම සහ, ඉන්පසුව, පුරවැසියන්ගේ සහ සිවිල් සමාජයේ අධීක්ෂණය සහ තක්සේරු කිරීම.

ඉහත සඳහන් කරන ලද සුවිශේෂී නිර්දේශ, පොදු දේපල සම්බන්ධ විනිවිද භාවය හා රාජ්‍ය තුළ අයවැය සම්බන්ධ ක්‍රියාවලියේ මහජන වගවීම වැඩිකිරීමේ පුළුල් උත්සාහයන් හඳුන්වාදීම යටතේ ඇතුළත් කර ඇත. විවෘත අයවැය දර්ශකය විස්තර කරනුයේ, ශ්‍රී ලංකාව මහජනතාව වෙත අයවැය සම්බන්ධයෙන් සීමිත තොරතුරු සපයන සහ අයවැය ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධවීමට සුළු වශයෙන් අවස්ථාව ලබාදෙන රටක් වශයෙනි.² එබැවින්, පර්යේෂකයා තෝරාගත්, රටට විශේෂ වූ, ජාත්‍යන්තර අයවැය හවුල්කාරිත්වය සිදු කරනු ලබන නිර්දේශ පහත දක්වා ඇත:

- මාර්ගගතය මගින්, විස්තරාත්මක, නමුත් ප්‍රවේශ විය හැකි, රජයේ මූල්‍ය තත්ත්වය පිළිබඳ ප්‍රකාශනයක් පළ කිරීම. මෙම හෙළිදරව් කිරීම මගින්, ජාතික අයවැය යෝජනාවක කාර්යසාධනය පිළිබඳ තොරතුරු සඳහා වන ප්‍රවේශය වැඩිදියුණු කරනු ඇත.

සමගාමී ලෙස, සරල කළ ජාතික අයවැය වාර්තාව සහ මූල්‍ය තොරතුරු පළකිරීම සඳහා සිවිල් සමාජය සංවිධානයන්ගේ සහය ලබාගැනීම. රූපවාහිනී වැඩසටහන්, රේඩියෝ වැඩසටහන්, සහ නගරසභාවේ සිදු කරනු ලබන අදහස් විමසීම් වැනි වඩාත් ප්‍රචලිත මාර්ගයන් හරහා මෙම උත්සාහයන් ක්‍රියාත්මක කළ හැකිය.

- ජාතික හෝ උප-ජාතික මට්ටමේ අයවැය වාර්තා ක්‍රියාවට නැංවීමේදී අදාළ රජයේ නියෝජිතයන් සමඟ පොදු මහජනතාවට අන්‍යෝන්‍ය ලෙස කටයුතු කිරීම සඳහා සහභාගිත්ව යාන්ත්‍රණ හඳුන්වාදීම. පොදු දේපල පිළිබඳ මූල්‍ය විනිවිද භාවය³ සඳහා වන ගෝලීය මුල්පිරීම මගින් අයවැය ක්‍රියාවලිය තුළ මහජන සහභාගිත්ව උදෙසා විවිධ යාන්ත්‍රණ විස්තර කෙරෙයි. රජය විසින් මෙම පියවර විමසා බැලිය හැකි අතර, සමාජ විගණන සහ සහභාගිත්ව අයවැයකරණය ද ඊට ඇතුළත් විය හැකිය.
- මහජන මූල්‍ය කළමනාකරණය සඳහා මහජන සහභාගිත්වය ශක්තිමත් කිරීම සහ පසු-අයවැය විශ්ලේෂණය පිළිබඳ නව තොරතුරු උත්පාදනය කිරීම. සවිස්තරාත්මක තොරතුරු මාර්ගගතය හරහා පළකිරීම සිදු කළ හැකිය. සරල වාර්තා සහ සාරාංශ බහුවිධ මාර්ගගතයන් හරහා පිවිසිය හැකි පරිදි හා භාෂ ත්‍රිත්වයෙන් ම ලබාගත හැකි පරිදි විය යුතු වේ.
- අයවැය හෝ පොදු දේපල පිළිබඳ මූල්‍ය විනිවිද භාවය සම්බන්ධව අදාළ වන අසම්පූර්ණ බැඳීම් නැවත සලකා බැලීම (උදාහරණයක් ලෙස, බලන්න බැඳීම 16), සහ ඒවායේ සමාජික කඩිනම් කිරීම සහ ප්‍රමුඛතාව අනුව තෝරා-බේරා ගැනීම.

4. ප්‍රාදේශීය වගවීම: පළාත් පාලන ආයතන හරහා මහජන වගවීම ශක්තිමත් කිරීම

මෙම නිර්දේශ සමූහය උත්සහ කරනුයේ, ශ්‍රී ලංකාවේ පාලනය තුළ අවම මට්ටම වන පළාත් පාලන ආයතන තුළ මහජන වගවීම ඇති කිරීම සහ වැඩිදියුණු කිරීමයි. ජාතික මට්ටමේ පවතින වගවීමේ යාන්ත්‍රණයන් මගින් මහජන සහභාගිත්වයක් සඳහා ඉඩකඩ සැලසීමක් නොකරන අතර, එසේ ඉඩකඩ ලබාදීම කෙරෙන්නේ නම්, එය ද වගවීමේ අභ්‍යන්තර ක්‍රමවේදයන්ට පමණක් සීමා වූවකි.

එම නිසා, IRM පර්යේෂකයා යෝජනා කරන්නේ, මහජනතාවගේ වගකීමේ නවෝත්පාදන මෙවලම් හඳුන්වා දිය හැකි විවෘත මාර්ගයක් වශයෙන් පළාත් පාලන ආයතන සේවය කළ යුතු බවයි. රජයේ ආයතනයන්ගේ මහජන වගවීම වැඩිදියුණු කිරීම, මෙවලම් කිහිපයක් මේ වනවිටත් සකසා, ජාත්‍යන්තර වශයෙන් ආදේශ කර ඇත.⁴ වැඩිදියුණු කරන ලද මහජන වගවීමෙහි ප්‍රතිලාභයක් ලෙස, සම්පත්දායකයන් විසින් පළාත් පාලන ආයතන තුළ ප්‍රමුඛතාවය ලබාදුන් අංශ වටහා ගැනීමට ශ්‍රී ලංකික සන්දර්භය තක්සේරු කළ යුතුය.

ප්‍රාදේශීය මට්ටම තුළ මහජන වගවීමට පැහැදිලි ලෙස අදාළ වන ලෙස සැලකිය හැකි විභවීය මුල් පිරිමි සඳහා මහජන සහභාගිත්වයට ඉඩකඩ සැලසිය යුතුය. ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් යුක්තියක් කිරීම සඳහා ද මෙම මුල්පිරිමි කටයුතු කළ යුතු අතර, මහජන ප්‍රතිචාර මත, සහ/හෝ විශේෂිත බැඳීමක් සම්පූර්ණ කිරීමට නොහැකිවීම පිළිබඳ වගකීම භාරගැනීම කළ යුතුය. එවන් මුල්පිරිමි සඳහා අන්තර්ගත වන ලෙස දැක්විය හැක්කේ:

- පළාත් පාලන වියදම් සහ ප්‍රසම්පාදනයන් පොදුවේ විගණනය කිරීම සහ ස්වාධීන ලෙස පාලනය කිරීම ;
- පළාත් පාලන ආයතන තුළ ප්‍රතිචාරත්මක පැමිණිලි සහ අභියාචනා ක්‍රියාවලි සහ යාන්ත්‍රණ හඳුන්වාදීම. (මේ හරහා, පුරවැසියන්ට විශේෂිත සේවාවන් සැපයීමට නොහැකිවීම සම්බන්ධව අධිකාරීන්ට එරෙහිව පැමිණිලි කිරීමට, හඹා යාමට හැකියාව ලැබිය යුතුය); සහ
- කවුන්සිල තීරණ සහ ප්‍රතිපත්ති පැහැදිලි කිරීම සඳහා පළාත් පාලන පාත්‍රතාව තුළ වූ විවෘත සහ පරිපූර්ණ හමු වීම් පැවැත්වීම (මෙම හමු වීම් මගින් අභිමතයන් සාකච්ඡා කිරීමට සහ න්‍යායපත්‍රය සැකසීමට තම දායකත්වය සැපයීම සඳහා පුරවැසියන් බලගන්වයි).

ශ්‍රී ලංකාවට විවිධ මට්ටම් තුනකින් ක්‍රියාත්මක වන පළාත් පාලන ආයතනයන් 330කට වැඩි ප්‍රමාණයක් පවතී. එමනිසා, පර්යේෂකයා යෝජනා කරනුයේ, තෝරාගත් පළාත් පාලන ආයතනයන් සමඟ වන රජයේ නියමු විභවීය මුල්පිරිමි මගින් ප්‍රමාණවත් භූගෝලීය නියෝජනයක් සහතික කරන ලෙසටයි. සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක වූවහොත්, සෑම පළාත් පාලන ආයතනයකම පාර්ශ්වීය මට්ටමෙන් නියමු මුල්පිරිමි හඳුන්වාදීම සහ පරිමාණගත කිරීම සිදු කළ හැකිය.

පළාත් පාලන මට්ටම තුළ මෙම මුල්පිරිමිවල සාර්ථක ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් ජාතික මට්ටම තුළ රජයේ ආයතන විසින් ප්‍රතිපල ලබාගැනීම සඳහා දිරිගැන්වීමක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය. ඉන්පසුව, වඩාත් වැඩි මහජන වගවීමක් සඳහා පහසුකම් සැලසීමට ජාතික ආයතනවලට, සමාන වූ, සුදුසු ලෙස සකසන ලද, පියවර ගැනීම සිදු කළ යුතුය.

5. දූෂණ මර්දන බලාත්මක කිරීම: දූෂණ මර්දන උත්සාහයන්ගේ මහජන වගවීම හඳුන්වාදීම.

මහජන දූෂණය මුලිනුපුටා දැමීම සඳහා වන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ලබාදීම විවෘත ආණ්ඩුව ඇති කිරීම සඳහා වන අත්‍යවශ්‍ය පූර්ව අවශ්‍යතාවයකි. එබැවින්, එලදායි දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙලක් සහතික කිරීම සඳහා පුළුල් ප්‍රයත්නයන් අතිශයින් වැදගත් බව සඳහන් කළ හැකිය.

ක්‍රියාකරී සැලසුම මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ දූෂණ මර්දන සැලසුම ශක්තිමත් කිරීමට ගතයුතු ශක්තිමත් පියවර මතුකර දැක්වීම සිදු කරයි. මෙම පියවර සඳහා දූෂණ පිටුදැකීම සඳහා පුළුල් ලෙස මහජන සහභාගිත්වය වැඩිදියුණු කරනු ලබන පියවර ඇතුළත් වන අතර, එක්සත් ජාතීන්ගේ දූෂණයට එරෙහි සම්මුතිය යටතේ වන බැඳීම් ක්‍රියාත්මක කිරීම ස්වාධීන ලෙස මෙහෙයවීම හඳුන්වාදෙනු ලබයි. එමෙන්ම, දූෂණ මර්දන ආයතනයන් අතර සම්බන්ධීකරණය වැඩිදියුණු කිරීම් ද සිදු කරනු ලබයි. දේශපාලන ව්‍යාපාර මූල්‍යකරණය සහ වත්කම් ප්‍රකාශන ඇතුළත් කිරීම සඳහා තොරතුරු අනාවරණය කිරීමේ පනත සංශෝධනය කිරීම ද, ගත හැකි වඩාත් සුවිශේෂී පියවර අතර වේ.

සිවිල් සමාජය සම්පත්දායකයන් එකඟ වන්නේ, මෙම බැඳීම් මගින් ශක්තිමත් දූෂණ මර්දන වැඩපිළිවෙලක් ඇති කිරීම සඳහා දායකත්වය සපයන බවට ය. කෙසේ වෙතත්, මහජන වගවීම - සහ එබැවින්, කාර්යක්ෂම බලාත්මක කිරීමක් සඳහා වන පැහැදිලි යාන්ත්‍රණ තවමත් පවතින්නේ සැලකිය යුතු ලෙස අවිද්‍යාමාන තත්ත්වයක ය. එමනිසා, මෙම පුළුල් නිර්දේශය මගින්, රජයේ සහ සිවිල් සමාජය සම්පත්දායකයන් විසින් විශේෂිත ප්‍රතිපාදනයන් හඳුන්වාදීම සඳහා මහජනතාවට රජය බැඳීම්සහගත කිරීමට සහ දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීමට රාජ්‍ය වගවීමෙන් බැඳීමට අවසර ලබාදෙයි.

ඉහත නිර්දේශය සමඟ, මහජන වගවීම සඳහා පැහැදිලි ලෙස අනුකූල වන මුල්පිරීම් ලෙස මහජන සහභාගිත්වයට ඉඩකඩ සැලසිය යුතු වේ. එමෙන්ම, ඒවා, රජයට එහි ක්‍රියාකාරකම් යුක්තියුක්ත කිරීම සඳහා ද අවස්ථාව ලබාදිය යුතු අතර, මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා ක්‍රියාකිරීම සහ/ හෝ විශේෂිත බැඳීම සාක්ෂාත් කරගැනීමට අපොහොසත් වීමේදී වන වගවීම භාරගැනීම ද කළ යුතුය. නවෝත්පාදක නව මැදිහත්වීම්වලට ඔබ්බෙන් වූ, පියවර සඳහා පවතින බැඳීම් පරිමානගත කිරීම ද ඇතුළත් වන අතර, පැහැදිලි ලෙස විස්තර කරන ලද මහජන වගවීමෙන් යුතු අංගයන් ද ඒ සඳහා ඇතුළත් කළ යුතුය. බැඳීමේ වූ විශේෂිත නිර්දේශ හරහා මෙම අංගයන් මතුකර දැක්වීම සිදුකරනු ලැබ ඇත.

වගුව 5.1: මූලික නිර්දේශ පහ

1	හිමිකාරිත්වය : රටේ OGP අන්තර්ග්‍රහණයෙහි වැදගත්කම සහ සුවිශේෂීත්වය සහ විවෘත ආණ්ඩුවල අගයන් සම්බන්ධව නවෝත්පාදක සහ විශාල ප්‍රතිඵල ඇතිකරන මහජන දැනුවත්වීම් වැඩසටහන් පැවැත්වීම.
2	ක්‍රියාවලි ඉංජිනේරුකරණය : ක්‍රියාකරී සැලසුම ක්‍රියාවට නැංවීම සම්බන්ධයෙන් OGP ක්‍රියාවලියේ සියලුම මූලික පියවර සම්පූර්ණ කිරීම. ශ්‍රී ලංකාව සහභාගිත්ව දාෂ්ටියෙන් “තොරතුරු විමසීම”, “සහයෝගිත්වය” දක්වා වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා ඉලක්ක කළ යුතුය.
3	පොදු දේපල පිළිබඳ විනිවිද භාවය සහ සහභාගිත්ව විගණනය: ජාතික හෝ උපජාතික මට්ටමේ අයවැය වාර්තාවන් සම්බන්ධව අදාළ රජයේ නියෝජිතයන්ට ජාතික හෝ උපජාතික මට්ටමේ ආණ්ඩු සමඟ අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් ක්‍රියා කිරීමට සාමාන්‍ය මහජනතාවට සහභාගිත්ව යාන්ත්‍රණ හඳුන්වාදීම. පියවර සඳහා සමාජ විගණන සහ සහභාගිත්ව අයවැයකරණයන් ඇතුළත් විය හැකිය.
4	ප්‍රාදේශීය වගවීම: පළාත් පාලන ආයතන වියදම් සහ ප්‍රසම්පාදනයන් පිළිබඳ ස්වාධීන සහ මහජන විගණනයන් නිල වශයෙන් පැවැත්වීම සහ ප්‍රකාශයට පත් කිරීම.
5	දූෂණ මර්දනය බලාත්මකකිරීම්: දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීමේදී රජය රඳවා තබාගැනීමට සහ රාජ්‍යය වගවීමෙන් යුතුව තබාගැනීමට මහජනතාවට අවසර ලබාදෙන විශේෂිත ප්‍රතිපාදන හඳුන්වාදීම. අදාළ මුල්පිරීම් සඳහා මහජනතාවට ප්‍රවේශවීමේ හැකියාවැති අංගයන්, සහ රජයට එහි ක්‍රියාකාරකම් යුක්තියුක්ත කිරීම සහ/හෝ මහජන ප්‍රතිචාර මත කටයුතු කිරීමට අදාළ ප්‍රතිපාදන ඇතුළත් විය යුතුය.

¹ “IAP2’s Public Participation Spectrum,” International Association for Public Participation, <http://bit.ly/2qVYaFz>.

---

² “Open Budget Survey 2017 – Sri Lanka,” International Budget Partnership, 2017, <http://bit.ly/2BTfPzj>.

³ “Mechanisms of Public Participation,” Global Initiative for Fiscal Transparency, 2015, <http://www.fiscaltransparency.net/mechanisms/>.

⁴ “Social Accountability E-Guide,” Social Development, The World Bank, 2017, <http://bit.ly/2FeavNT>; and K. Khadka and C. Bhattarai, *Source Book for 21 Social Accountability Tools* (Kathmandu: Programme for Accountability in Nepal, 2012), <http://bit.ly/1hoEpN7>.

VI. ක්‍රමවේදය සහ මූලාශ්‍රයන් (Methodology and Sources)

IRM ප්‍රගති වාර්තාව ලේඛනගත කළේ, සෑම **OGP**-සහභාගිත්ව රටකම සිටින පර්යේෂකයන් විසිනි. සෑම **IRM** වාර්තාවක්ම පර්යේෂණ සහ නියමිත ප්‍රමිතිය පිළිබඳ ඉහළම මට්ටම ලබාගැනීම සඳහා තත්ත්ව පාලන ක්‍රියාවලියකට බඳුන් වේ.

OGP ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි ප්‍රගතිය සම්බන්ධ විශ්ලේෂණය සම්මුඛ සාකච්ඡාවල, ග්‍රන්ථ ආශ්‍රිත පර්යේෂණ, සහ රජයේ නොවන සම්පත්දායකයන්ගේ හමුවීම්වල ප්‍රතිචාරවල සංයෝජනයකි. **IRM** වාර්තාව රජයේ ස්වයං තක්සේරු වාර්තාව සහ ප්‍රගතිය සම්බන්ධව සිවිල් සමාජය, පුද්ගලික අංශය, හෝ අන්තර්ජාතික සංවිධාන යන වෙනත් ඕනෑම ඇගයීමක් මත ගොඩනැගීම සිදු වේ.

සෑම **IRM** පර්යේෂකයෙක්ම සිද්ධි නිරවද්‍ය ලෙස නිරූපනය සහතික කිරීම සඳහා පාර්ශ්ව රැස්වීම් පැවැත්වීම සිදු කරයි. අයවැය සහ කැලැන්ඩර බාධක නිසා, **IRM** පර්යේෂකයා හට ලැදියාවක් දක්වන හෝ බලපෑමට ලක් වූ පාර්ශ්වයන් සියල්ල සමඟ අදහස් දැක්වීම් සිදු කළ නොහැක. ප්‍රතිඵල වශයෙන්, **IRM** ක්‍රමවේදය විනිවිද භාවය සඳහා පෙනී සිටින අතර එම නිසා, හැකි තාක් දුරට, හැකි අවස්ථාවන් හි දී පර්යේෂණ සඳහා සම්පත්දායක සහභාගිත්වය ඇති කරවයි (මෙම කොටසෙහි පසුව විස්තර කර ඇත). ඇතැම් සන්දර්භයන් සහ සම්මුඛ පරීක්ෂණයට ලක්වන අයගේ නිර්නාමිකත්වය අවශ්‍ය වේ. **IRM** විසින් මෙම සහභාගිත්වයන් පුද්ගලිකව හඳුනාගැනීමෙන් වැළකීමේ අයිතිය සමාලෝචනය කරයි. ක්‍රමවේදයෙහි අවශ්‍ය කරන සීමාකිරීම් හේතුවෙන්, **IRM** විසින් දැඩි ලෙස දිරිගන්වනු ලබන්නේ, සෑම වාර්තාවක් පිළිබඳවම ප්‍රතිචාර දැක්වීම කෙරෙහිය.

සෑම වාර්තාවක්ම පියවර හතරකින් යුතු සමාලෝචනයකට සහ තත්ත්ව පාලන ක්‍රියාවලියකට බඳුන් වේ:

1. කාර්ය මණ්ඩල සමාලෝචනය: **IRM** කාර්ය මණ්ඩලය විසින් ව්‍යාකරණ, කියවිය හැකි ස්වභාවය, අන්තර්ගතය, සහ **IRM** ක්‍රමවේදය සඳහා අනුකූලත්වය දැක්වීම පිළිබඳව සමාලෝචනය කරයි.
2. අන්තර්ජාතික විශේෂඥ මණ්ඩලය (**IEP**) සමාලෝචනය: **IEP** විසින් වාර්තාවේ අන්තර්ගතය මගින් සොයා ගැනීම් සම්බන්ධයෙන් සහය දැක්වීමට බරපතල සාක්ෂි ඇත්ද, ක්‍රියාකාරී සැලසුමෙහි **OGP** වටිනාකම් සඳහා කෙසේ අදාළ වන්නේද, යන්න ඇගයීමට ලක් කරන අතර, සම්පූර්ණ වශයෙන් ගත් කළ ක්‍රියාකාරී සැලසුම හරහා **OGP** වටිනාකම් හඳුනාගෙන, බැඳීම් ක්‍රියාවට නැංවීම වැඩිදියුණු කිරීමට තාක්ෂණික නිර්දේශ ලබා දේ (**IEP** සාමාජිකත්වය සඳහා පහත බලන්න.)
3. ප්‍රකාශනයට පෙර සමාලෝචනය: රජය සහ තෝරාගත් සිවිල් සමාජයීය සංවිධාන වෙත, කෙටුම්පත් කරන ලද **IRM** වාර්තාව සම්බන්ධව ජ්‍යෙෂ්ඨවරුන් දැක්වීමට ආරාධනා කරනු ලැබේ.
4. මහජන ප්‍රතිචාර සඳහා කාලසීමාව: **IRM** වාර්තාව කෙටුම්පත් කිරීම පිළිබඳව ප්‍රතිචාර දැක්වීමට මහජනතාවට ආරාධනා කිරීම සිදු කරනු ලැබේ.

මෙම සමාලෝචන ක්‍රමවේදය, ලද අදහස් ඇතුළත් කිරීමේ ක්‍රමවේදය ද ඇතුළුව, **III** කොටසේ ක්‍රියාවලි කාර්යසාධනයේ සවිස්තරාත්මකව දක්වා ඇත.¹

සම්මුඛ සාකච්ඡා සහ ඉලක්ක කණ්ඩායම්

සෑම **IRM** පර්යේෂකයෙකුම අවම වශයෙන් මහජන තොරතුරු එකතු කිරීමේ එක් වැඩසටහනක් හෝ පැවැත්වීම අවශ්‍ය වේ. පර්යේෂකයන් විසින් පවතින ක්‍රියාවලිය සඳහා ඒ වනවිටත් සහභාගිත්වය දක්වන ආරාධිතයන් ලැයිස්තුවට බාහිරව “සුපුරුදු අනුමාන කරන්නන්” ට අමතරව සම්පත්දායකයන්ට මේ සඳහා ආරාධනා කිරීමට අවංක උත්සාහයන් ගත යුතුය. අතිරේක ස්වභාවය මගින් විස්තර කරනුයේ වඩාත් අරුත්බර ආකාරයකින්, සම්පත්දායකයන් වෙතින් තොරතුරු ලබාගැනීමට අතිරේක මාර්ගයන් අවශ්‍ය විය හැකිය (උදා. මාර්ගගත සමීක්ෂණ, ලිඛිත පිළිතුරු, පසු-විපරම් සම්මුඛ සාකච්ඡා). ඊට අමතරව, පර්යේෂකයන් විසින් ස්වයං-තක්සේරුවෙහි සපයන ලද තොරතුරුවල සපයා ඇති හෝ මාර්ගගතයෙන් පිවිසිය හැකි තොරතුරුවලට වඩා වැඩි තොරතුරු, බැඳීම් සම්බන්ධයෙන් අවශ්‍ය අවස්ථාවන් හි දී, පර්යේෂකයන් වගකිව යුතු ආයතන සමඟ විශේෂිත සම්මුඛ සාකච්ඡා පැවැත්වීම සිදුකරයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ **IRM** පර්යේෂකයා විසින් මෙම වාර්තාවෙන් දැනුම් දීම සඳහා, රජයේ සහ සිවිල් සමාජයේ නියෝජිතයන් සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡා **35** කට අධික සංඛ්‍යාවක් පවත්වා ඇත. බොහෝ සම්මුඛ සාකච්ඡා සිදු කරන ලද්දේ, දුරකථනය හෝ ඊමේල් හරහා ය. විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ **OGP** ඒකකය ද පර්යේෂකයාට සහය දක්වමින් ඇතැම් රජයේ ආයතන සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡා පැවැත්වීමට අවස්ථාව සලසා දෙන ලදී. **IRM** පර්යේෂකයා විසින් පුද්ගල මට්ටමෙන් දුරකථනය, හෝ ස්කයිප් මාර්ගයෙන් ද එම සාකච්ඡා පවත්වන ලදී. පුද්ගල මට්ටමින් වූ සියලුම සාකච්ඡා පවත්වන ලද්දේ, අගනගරය වන කොළඹ දී ය.

IRM පර්යේෂකයා විසින්, එක් එක් රජයේ ආයතනවල, බැඳීම ක්‍රියාවට නැංවීමට මූලික වශයෙන් වගකිව යුතු එක් නියෝජිතයකු හෝ සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡා පවත්වන ලදී. එසේ නොකළ හැකි වූ රජයේ ආයතන අතර අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය, මැතිවරණ කොමිසම සහ ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලය ද වේ. එසේ නොකළ හැකි වූයේ, **IRM** පර්යේෂකයා සහ **OGP** ඒකකය විසින් මෙම ආයතනයන්හි නියෝජිතයන් සහ සම්බන්ධ වීමට විවිධ උත්සාහයන් ගණනාවක් ගෙන තිබියදීත් ය. **IRM** පර්යේෂකයා විසින් සෑම බැඳීමකම හවුල්කාරී සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්හි මූලික නියෝජිතයෙකු සමඟ ද සාකච්ඡා කිරීමට කටයුතු කරන ලදී.

පර්යේෂණ වක්‍රය අතරතුරදී, පර්යේෂකයා විසින් රජයේ සහ සිවිල් සමාජයීය සංවිධානයන්හි ප්‍රධාන පුද්ගලයන් හය දෙනෙකුගෙන් සමන්විතව බහුවිධ-සම්පත්දායක හමු පවත්වන ලදී. මෙම පුද්ගලයන්, **OGP** බැඳීම්හි තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණය පිළිබඳ බැඳීම සම්බන්ධව ක්‍රියාත්මක කිරීමට වගකියනු ලබන පුද්ගලයන්ය (බැඳීම් **5** සහ **6**). සෑම සාකච්ඡාවක් පිළිබඳවම විස්තර පහත වගුගත කර ඇත.

#	මූලාශ්‍රය	දිනය	ආකෘතිය	තේමාව
රජයේ සම්පත්දායකයන්				
1	හරිත් පිරිස් මහතා විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය උපදේශක සහ OGP මධ්‍යස්ථාන සම්බන්ධක - විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය	2017 අගෝස්තු 9	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	සන්දර්භය; නායකත්වය සහ ක්‍රියාවලිය
2	ප්‍රශාන්ති ක්‍රිෂ්ණමූර්ති මහත්මිය සහකාර අධ්‍යක්ෂක / OGP, එක්සත් ජනපද, සහ කැනඩා, එක්සත් ජාතීන්ගේ කොට්ඨාසය - විදේශ කටයුතු පිලිබඳ අමාත්‍යාංශය	බහුවිධ	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	නායකත්වය සහ ක්‍රියාවලිය
3	වෛද්‍ය සුසී පෙරේරා අධ්‍යක්ෂක, සංවිධාන සංවර්ධක - සෞඛ්‍ය, දේශීය වෛද්‍ය සහ පෝෂණ අමාත්‍යාංශය	2017 ඔක්තෝබර් 6	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	සෞඛ්‍ය
4	වෛද්‍ය අමීල වන්දුසිරි ප්‍රජාවෛද්‍ය ජ්‍යෙෂ්ඨ රෙජිස්ට්‍රාර් - සෞඛ්‍ය, දේශීය වෛද්‍ය සහ පෝෂණ අමාත්‍යාංශය	2017 ඔක්තෝබර් 6	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	සෞඛ්‍ය
5	වෛද්‍ය බුද්ධි ලොකුකැටගොඩ විශේෂඥ ප්‍රජාවෛද්‍ය, CKDu ඒකකය - සෞඛ්‍ය, දේශීය වෛද්‍ය සහ පෝෂණ අමාත්‍යාංශය	2017 ඔක්තෝබර් 20	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	සෞඛ්‍ය
6	වෛද්‍ය කමල් ජයසිංහ ප්‍රධාන විධායක නිලධාරී - ඖෂධ පාලක ජාතික අධිකාරිය	2017 ඔක්තෝබර් 20	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	සෞඛ්‍ය
7	වෛද්‍ය ශ්‍රියානී රණවීර විශේෂඥ ප්‍රජාවෛද්‍ය - සෞඛ්‍ය අධ්‍යාපන කාර්යාංශය	2017 ඔක්තෝබර් 25	දුරකථන සාකච්ඡාව	සෞඛ්‍ය
8	වරුණ ශ්‍රී ධනපාල මයා ජ්‍යෙෂ්ඨ සහකාර ලේකම් - විදුලි සංදේශ සහ ඩිජිටල් යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශය	2017 ඔක්තෝබර් 16	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව *	තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය
9	අසංක සුරවීර මයා වැඩසටහන් කළමනාකරු (GIC) - තොරතුරු සහ සන්නිවේදන මධ්‍යස්ථානය	2017 ඔක්තෝබර් 16	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව *	තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය
10	තිලිණ පියුමාල් මයා සම්බන්ධ විය යුතු අය (GIC) - තොරතුරු සහ සන්නිවේදන මධ්‍යස්ථානය	2017 ඔක්තෝබර් 16	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව *	තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය
11	M. G. M. W. T. B. දිසානායක මයා අතිරේක ලේකම් (පරිසර ප්‍රතිපත්ති සහ සැලසුම්) - මහවැලි සංවර්ධන සහ පරිසර අමාත්‍යාංශය	2017 ඔක්තෝබර් 23	දුරකථන සාකච්ඡාව	පරිසරය
12	S. බොරලැස්ස මයා අතිරේක ලේකම් - පළාත් පාලන සහ පළාත් සභා අමාත්‍යාංශය	2017 සැප්තැම්බර් 27	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	පළාත් පාලනය ; දේශපාලනය තුළ කාන්තාව
13	ස්වර්ණා සුමනසේකර මියා සභාපති - ජාතික කාන්තා කමිටුව, කාන්තා හා ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශය	2017 ඔක්තෝබර් 13	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	කාන්තාව
14	L.B.S.B. දයාරත්න මයා අතිරේක ලේකම් (ඉඩම්) - ඉඩම් සහ පාර්ලිමේන්තු ප්‍රතිසංස්කරණ අමාත්‍යාංශය	2017 ඔක්තෝබර් 19	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	කාන්තාව (ඉඩම්)
15	වන්දා භේරත් මියා ඉඩම් කොමසාරිස් ජෙනරාල් - ඉඩම් කොමසාරිස් කාර්යාලය	2017 ඔක්තෝබර් 19	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	කාන්තාව (ඉඩම්)

16	සරත් ජයමාන්න මහතා අධ්‍යක්ෂ ජෙනරාල් - අල්ලස් හෝ දූෂණ වෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාව	2017 සැප්තැම්බර් 20	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	දූෂණය
17	පියතිස්ස රණසිංහ මයා අධ්‍යක්ෂ ජෙනරාල් - තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිසම	2017 ඔක්තෝබර් 19	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය
18	සුගත් කික්සිරි මයා අධ්‍යක්ෂ, සංවර්ධන - මුදල් හා ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය	2017 ඔක්තෝබර් 20	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය
සිවිල් සමාජයීය සම්පත්දායකයන්				
19	අසෝක අබේසේකර මයා විධායක අධ්‍යක්ෂ - ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා	2017 අගෝස්තු 29	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	සන්දර්භය ; නායකත්වය සහ ක්‍රියාවලි
20	ශ්‍රී ද මෙල් මිය ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකාරිනී, වැඩසටහන් - ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා	2017 අගෝස්තු 29	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	නායකත්වය සහ ක්‍රියාවලි
21	ආචාර්ය ගොපා කුමාර් තමිපි අධ්‍යක්ෂ, ආර්ථිකමය පාලනය - ආසියානු පදනම	2017 ඔක්තෝබර් 15	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	සන්දර්භය ; පළාත් පාලනය ; දේශපාලනයෙහි කාන්තාව ; තොරතුරු දැනගැනීමට ඇති අයිතිය ; දූෂණය
22	ආචාර්ය වින්යා ආරියරත්න මහලේකම් - සර්වෝදය	2017 ඔක්තෝබර් 26	ස්කයිප් සම්මුඛ සාකච්ඡාව	සෞඛ්‍යය
23	සරෝජිනී කනේන්ද්‍රන් මිය සභාපති - විලුකු සහ මානව සම්පත් සංවර්ධන මධ්‍යස්ථානය	2017 සැප්තැම්බර් 26	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	අධ්‍යාපනය
24	නන්දිනී විජයරත්නම් මිය විලුකු සහ ශ්‍රී ලංකා ජාතික මනෝරූපදේශකයන්ගේ සංවිධානය	2017 සැප්තැම්බර් 26	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	අධ්‍යාපනය
25	ඉසුරු සිල්වා මයා සාමාන්‍යාධිකාරී - සර්වෝදය ව්‍යාපාරය	2017 ඔක්තෝබර් 11 සහ 16	ස්කයිප් සහ පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡා *	තොරතුරු සහ සන්නිවේදන තාක්ෂණය
26	මිහිරි ගුණවර්ධන මිය අධ්‍යක්ෂිකා - මහජන සුබසිද්ධි නීති පදනම	2017 ඔක්තෝබර් 9	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	පරිසරය
27	හේමන්ති ගුණසේකර මිය ප්‍රධාන විධායක නිලධාරිනි - ශ්‍රී ලංකා පළාත් පාලන ආයතන සම්මේලනය	2017 සැප්තැම්බර් 22	ස්කයිප් සම්මුඛ සාකච්ඡාව	පළාත් පාලනය ; දෙශාලනයේදී කාන්තාව
28	ආචාර්ය රමණී ජයසුන්දර අධ්‍යක්ෂිකා , ස්ත්‍රීපුරුෂ භාවය සහ යුක්තිය - ආසියානු පදනම	2017 ඔක්තෝබර් 17	ස්කයිප් සම්මුඛ සාකච්ඡාව	කාන්තාව ; දෙශාලනයේදී කාන්තාව
29	ෂ්‍යාමලා ගෝමස් මිය FOKUS- විධායක අධ්‍යක්ෂිකා	2017 ඔක්තෝබර් 27	ස්කයිප් සම්මුඛ සාකච්ඡාව	කාන්තාව ; දෙශාලනයේදී කාන්තාව
30	M. නිරුනාචුකරසු මයා නීතිඥ ; ස්වාධීන විශේෂඥ - ඉඩම් ගැටලු	2017 ඔක්තෝබර් 12	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	කාන්තාව (ඉඩම්)
31	මහාචාර්ය ස්වර්ණා ජයවීර හවුල් සම්බන්ධීකාරක - කාන්තා පර්යේෂණ කේන්ද්‍රය	2017 ඔක්තෝබර් 3	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	කාන්තාව ; දෙශාලනයේදී කාන්තාව

32	මහාචාර්ය වන්දා ගුණවර්ධන මණ්ඩල සහිත - කාන්තා පර්යේෂණ කේන්ද්‍රය	2017 ඔක්තෝබර් 3	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	කාන්තාව ; දෙශාලනයේදී කාන්තාව
33	ආචාර්ය රමණී ජයතිලක මණ්ඩල සහිත - කාන්තා පර්යේෂණ කේන්ද්‍රය	2017 ඔක්තෝබර් 3	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	කාන්තාව ; දෙශාලනයේදී කාන්තාව
34	ගර්ට් ගමගේ මිය මණ්ඩල සහිත - කාන්තා පර්යේෂණ කේන්ද්‍රය	2017 ඔක්තෝබර් 3	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	කාන්තාව ; දෙශාලනයේදී කාන්තාව
35	බ්ලාලි අමරසේකර මිය තාක්ෂණික විශේෂඥ , ස්ත්‍රී පුරුෂභාවය සහ කාන්තාව - එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන	2017 ඔක්තෝබර් 27	ස්කයිප් සම්මුඛ සාකච්ඡාව	කාන්තාව ; දෙශාලනයේදී කාන්තාව
36	ශ්‍රියානි විජේසුන්දර මිය ජ්‍යෙෂ්ඨ පර්යේෂකා - විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය	2017 ඔක්තෝබර් 10	ස්කයිප් සම්මුඛ සාකච්ඡාව	දෙශාලනයේදී කාන්තාව
37	සංකිතා ගුණරත්න මිය ව්‍යාපෘති කලමණාකාරිනී - ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා	2017 ඔක්තෝබර් 17	පෞද්ගලික සම්මුඛ සාකච්ඡාව	දූෂණය; තොරතුරු දැනගැනීමට ඇති අයිතිය
* බහුවිධ-සම්පත්දායක හමු සම්මුඛ සාකච්ඡාව				

ස්වාධීන වාර්තාකරණ යාන්ත්‍රණය පිළිබඳව

IRM යනු, රජයේ සංවර්ධනය සහ OGP ක්‍රියාකාරී සැලසුම්වල ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳව තිබිය යුතු මූලික ගුණාංග සම්බන්ධව රජය, සිවිල් සමාජය, සහ පුද්ගලික අංශය විසින් වාර්ෂික පදනමකින් එක්ව හඹා යාහැකි ක්‍රමවේදයකි. පර්යේෂණයේ නිර්මාණය සහ එවන් වාර්තාවක තත්ත්ව පාලනය ක්‍රියාත්මක කරන්නේ, පාරදෘශ්‍යභාවය, සහභාගිත්වය, වගවීම, සහ සමාජ විද්‍යා පර්යේෂණ ක්‍රමවේද ද ඇතුළත්ව අන්තර්ජාතික විශේෂඥ මණ්ඩලය මගිනි.

අන්තර්ජාතික විශේෂඥ මණ්ඩලයේ වර්තමාන සාමාජිකත්වය මෙසේය.

- César Cruz-Rubio
- Mary Francoli
- Brendan Halloran
- Jeff Lovitt
- Fredline M’Cormack-Hale
- Showers Mawowa
- Juanita Olaya
- Quentin Reed
- Rick Snell
- Jean-Patrick Villeneuve

වොෂින්ටන් ඩී. සී. කේන්ද්‍ර කරගත් කුඩා කාර්ය මණ්ඩලයක් විසින්, පර්යේෂකයන් සමඟ සමීප සම්බන්ධීකරණයක් සහිතව IRM ක්‍රියාවලිය හරහා වාර්තා මෙහෙයවීම සිදු කරයි. මෙම වාර්තාව සම්බන්ධව ප්‍රශ්න සහ අදහස් irm@opengovpartnership.org. හරහා කාර්යමණ්ඩලයට සෘජුව යොමු කළ හැකි වේ.

1 IRM Procedures Manual, V.3 , <https://www.opengovpartnership.org/documents/irm-procedures-manual>.

VII. යෝග්‍යතාව සඳහා වන අවශ්‍යතා ඇමුණුම (Eligibility Requirements Annex)

වාර්ෂික පදනමෙන් OGP සහය ඒකකය විසින් යෝග්‍යතා උපමානයන් පිළියෙල කිරීම සිදු කරයි. මෙම අගයන් පහත දක්වනු ලැබේ.¹ සුදුසු පරිදි, IRM වාර්තා මගින් ප්‍රගතියට අදාළ වන හෝ විශේෂ උපමානයන් පිරිහීම සම්බන්ධව රටේ සන්දර්භය නැමැති කොටසේ සාකච්ඡා කරනු ඇත.

2012 සැප්තැම්බර් හි දී, OGP විසින්, ආණ්ඩුවල යෝග්‍යතාවයට අදාළ බලාපොරොත්තු සහගත බැඳීම් පිළිගැනීමට නිල වශයෙන් අරාධනා කරන ලදී.

වගුව 7.1: ශ්‍රී ලංකාව සඳහා වන යෝග්‍යතා ඇමුණුම

උපමානය	2010	වර්තමානය	වෙනස	හේතු දැක්වීම
අයවැය විනිවිද භාවය ²	4	2	අඩුවීමකි	4 = විධායක අයවැය යෝජනාව සහ විගණන වාර්තාව ප්‍රකාශනය 2 = එකක් හෝ දෙකක් ප්‍රකාශනය වී ඇත. 0 = ප්‍රකාශනයට පත් වී හෝ නොමැත
තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය ³	1	4	වැඩිවීමකි	4 = තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීම (ATI) පිළිබඳ නීතිය 3 = ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය ATI ප්‍රතිපාදන 1 = කෙටුම්පත් ATI නීතිය 0 = ATI නීතියක් නොමැත
වත්කම් ප්‍රකාශන ⁴	2	4	වැඩිවීමකි	4 = වත්කම් ප්‍රකාශන නීතිය, මහජන දත්ත 2 = වත්කම් ප්‍රකාශන නීතිය, මහජන දත්ත නොමැත 0 = නීතියක් නොමැත
පුරවැසි සහභාගිත්වය (දළ අගය)	4 (8.24) ⁵	3 (5.88) ⁶	අඩුවීමකි	EIU පුරවැසි සහභාගිත්ව දර්ශකය දළ අගය: 1 > 0 2 > 2.5 3 > 5 4 > 7.5
එකතුව / සම්භාවිතාව (ප්‍රතිශතය)	11/16 (69%)	13/16 (81%)	වැඩිවීමකි	75% ට වැඩි අගයයන් යෝග්‍ය ලෙස සැලකිය හැකිය

---

1 For more information, see <http://www.opengovpartnership.org/how-it-works/eligibility-criteria>.

2 For more information, see Table 1 in <http://internationalbudget.org/what-we-do/open-budget-survey/>. For up-to-date assessments, see <http://www.obstracker.org/>.

3 The two databases used are Constitutional Provisions at <http://www.right2info.org/constitutional-protections> and Laws and draft laws at <http://www.right2info.org/access-to-information-laws>.

4 Simeon Djankov, Rafael La Porta, Florencio Lopez-de-Silanes, and Andrei Shleifer, "Disclosure by Politicians," (Tuck School of Business Working Paper 2009-60, 2009), <http://bit.ly/19nDEfK>; Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD), "Types of Information Decision Makers Are Required to Formally Disclose, and Level Of Transparency," in *Government at a Glance 2009* (OECD, 2009), <http://bit.ly/13vGtqS>; Ricard Messick, "Income and Asset Disclosure by World Bank Client Countries" (Washington, DC: World Bank, 2009), <http://bit.ly/1clokyf>. For more recent information, see <http://publicofficialsfinancialdisclosure.worldbank.org>. In 2014, the OGP Steering Committee approved a change in the asset disclosure measurement. The existence of a law and de facto public access to the disclosed information replaced the old measures of disclosure by politicians and disclosure of high-level officials. For additional information, see the guidance note on 2014 OGP Eligibility Requirements at <http://bit.ly/1EjLJ4Y>.

5 "Democracy Index 2010: Democracy in Retreat," The Economist Intelligence Unit (London: Economist, 2010), <http://bit.ly/eLC1rE>.

6 "Democracy Index 2014: Democracy and its Discontents," The Economist Intelligence Unit (London: Economist, 2014), <http://bit.ly/18kEzCt>.